

Activiteitenplan Wet natuurbescherming

Renovatie en herontwikkeling fase 2a en 2b, Honig
complex te Nijmegen

**WAARDEN
BURG**
Ecology

we
consult
nature.

Activiteitenplan Wet natuurbescherming

Renovatie en herontwikkeling fase 2a en 2b, Honig complex te Nijmegen

[REDACTED]

Status uitgave: definitief

Rapportnummer: 23-289
Projectnummer: 22-0811
Datum uitgave: 19 december 2023
Projectleider: [REDACTED]
Tweede lezer: [REDACTED]
Opdrachtgever: Lingotto Vermicelli BV
Willem Feenengastrat 4D
1096 BN Amsterdam
Opdrachtbriefkenmerken: 11/23/142 en 271/23/140
Akkoord voor uitgave: [REDACTED]
Foto omslag: Waardenburg Ecology
Datum akkoord: 11 december 2023

Graag citeren als [REDACTED] 2023. Activiteitenplan Wet natuurbescherming. Renovatie en herontwikkeling fase 2a en 2b, Honig complex te Nijmegen. Rapport 23-289. Waardenburg Ecology, Culemborg.

Trefwoorden: Honig, Waalkwartier, Nijmegen, Wet natuurbescherming, vleermuizen.

Waardenburg Ecology is niet aansprakelijk voor gevolgschade, alsmede voor schade welke voortvloeit uit toepassingen van de resultaten van werkzaamheden of andere gegevens verkregen van Waardenburg Ecology. Opdrachtgever hierboven aangegeven vrijwaart Waardenburg Ecology voor aanspraken van derden in verband met deze toepassing.

© Waardenburg Ecology / Lingotto Vermicelli BV

Dit rapport is vervaardigd op verzoek van opdrachtgever en is zijn eigendom. Niets uit dit rapport mag worden vervaelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden d.m.v. druk, fotokopie, digitale kopie of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever hierboven aangegeven en Waardenburg Ecology, noch mag het zonder een dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd.

Waardenburg Ecology is een handelsnaam van Bureau Waardenburg BV. Lid van de branchevereniging Netwerk Groene Bureaus. Het kwaliteitsmanagementsysteem is gecertificeerd door EIK Certificering overeenkomstig ISO 9001:2015. Waardenburg Ecology hanteert als algemene voorwaarden de DNR 2011, tenzij schriftelijk anders wordt overeengekomen.

Waardenburg Ecology Varkensmarkt 9, 4101 CK Culemborg, 0345 512710
info@waardenburg.eco, www.waardenburg.eco

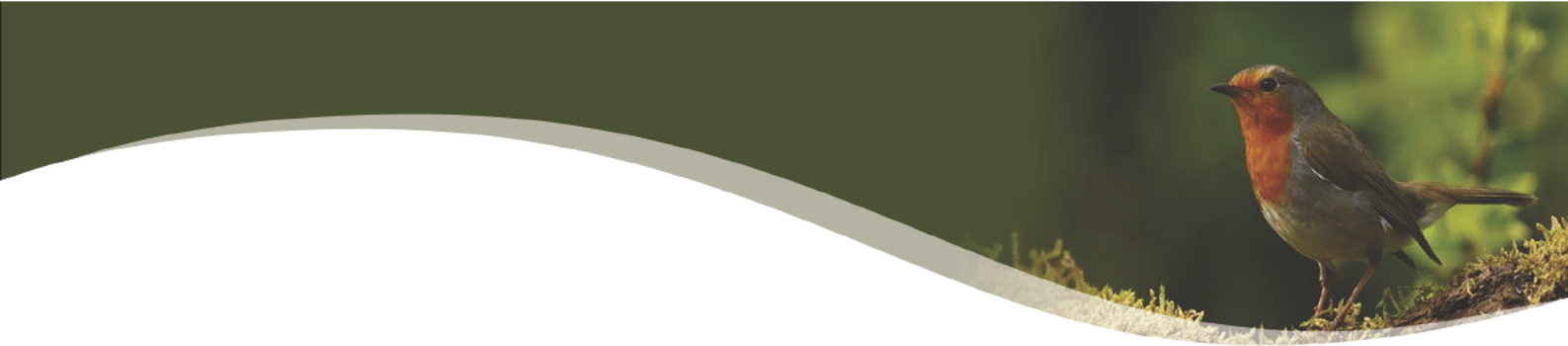

Inhoud

1 --Inleiding	5
1.1 Aanleiding	5
1.2 Leeswijzer	6
2 --Beschrijving plangebied en werkzaamheden	7
2.2 Werkzaamheden (aanlegfase)	8
3 --Uitgevoerd ecologisch onderzoek	10
3.1 Quicksan soortenbescherming, 2018	10
3.2 Nader onderzoek vleermuizen, 2019	10
3.3 Winterinspectie en aanvullende beoordeling door Sweco 2020	11
3.4 Actualisatie quick scan fase 2a en 2b, 2023	12
3.5 Nader onderzoek steenmarter, 2023	13
3.6 Nader onderzoek torenvalk, 2023	14
3.7 Nader onderzoek vleermuizen, 2023	14
3.7.1 Methodiek vleermuizen	14
3.7.2 Betekenis van het plangebied voor vleermuizen	16
4 --Effecten op beschermde soorten	22
4.1 Invulling van de zorgplicht bij algemene soorten	22
4.2 Preventieve maatregelen om negatieve effecten op beschermde soorten te voorkomen	22
4.3 Beschermde soorten waarop een negatief effect wordt verwacht	22
4.3.1 Vogels	22
4.3.2 Soorten van Beschermingsregime soorten Habitatrichting - artikel 3.5	23
4.3.3 Voorzorgsmaatregelen	23
4.3.4 Tijdelijke alternatieve verblijfplaatsen voor vleermuizen	24
4.3.5 Permanente alternatieve verblijfplaatsen voor vleermuizen	24
4.3.6 Soorten van artikel 3.10 – overige soorten	24
5 --Ontheffingsaanvraag	25
5.1 Overtreding verbodsbepalingen	25
5.2 Wettelijk belang	25
5.2.1 Selectie wettelijk belang	25
5.2.2 Onderbouwing wettelijk belang	26
5.3 Alternatievenafweging	27

5.3.1	Alternatieve locatie	27
5.3.2	Alternatieven in inrichting en uitvoering	27
5.3.3	Alternatieven in planning	28
5.4	Staat van instandhouding	28
5.4.1	Gewone dwergvleermuis	28
6	--Conclusie	30
	Literatuurlijst	31
Bijlage I	Quick scan soortenbescherming, 2018	32
Bijlage II	Nader onderzoek vleermuizen, 2019	33
Bijlage III	Winterinspectie en aanvullende beoordeling door Sweco 2020	34
Bijlage IV	Actualisatie quick scan 2023	35
Bijlage V	Steenmarteronderzoek	37
Bijlage VI	Torenavalk onderzoek	44
Bijlage VII	Werende maatregelen	51
Bijlage VIII	Tijdelijke vleermuisvoorzieningen	53
Bijlage IX	Permanente voorzieningen en maatregelen	57

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Lingotto Vermicelli BV (hierna: Lingotto) is voornemens om het Honig complex aan de Waalbandijk in Nijmegen gefaseerd te renoveren en te herontwikkelen. De gebouwen op het Honig complex zijn opgesplitst in vier fasen (1, 2a, 2b en 3). Dit activiteitenplan omvat alleen de renovatie en herontwikkeling van de gebouwen van fase 2a en 2b. De redenen voor deze gesplitste aanpak zijn:

- Het Honig complex is in twee delen opgedeeld omdat de gebouwen verschillende eigenaren hebben;
- De bouwstijl van de fasen 2a en 2b is anders dan van fasen 1 en 3;
- De start van fase 2a/2b is later dan fase 1.

Lingotto Vermicelli is eigenaar van de gebouwen van fase 2a en 2b. Bij uitvoering van de werkzaamheden gaan twee zomer/paarverblijfplaatsen verloren en is een risico dat een enkele gewone dwergvleermuis gedood wordt. Het vernielen van verblijfplaatsen van gewone dwergvleermuizen en het doden van deze dieren is verboden op grond van de Wet natuurbescherming (kortweg: Wnb). In overleg met de heer Essink (Provincie Gelderland) op 7 maart 2023 is besloten dat actualiserend vleermuisonderzoek nodig was naar verblijfplaatsen. Uitgangspunt in dit activiteitenplan is dat langs de Waal een foerageerroute aanwezig is, zoals vastgesteld door SAB (2020). Door maatregelen te nemen worden effecten voorkomen.

Het actualiserende vleermuisonderzoek 2023 bestond zekerheidshalve twee ochtend- en twee avondrondes uit in de zomer. Vanwege de waarnemingen bij deze rondes is aanvullend een uitvliegtelling gedaan. In het najaar zijn drie avondrondes uitgevoerd. Het vleermuisonderzoek in 2023 betrof het gehele Honig complex. In dit activiteitenplan zijn de resultaten van het vleermuisonderzoek alleen voor fase 2a en 2b beschreven. De resultaten van het vleermuisonderzoek bij fase 1 en 3 zijn verwerkt in een activiteitenplan (Hoefsloot & Karels, 2023) en notitie (Karels, 2023d). In juli 2023 is een ontheffingsaanvraag ingediend voor fase 1 en 3 (zaaknummer 2023-009466).

De buitenruimte van het Honig complex wordt ook ontwikkeld door Lingotto maar is in eigendom van gemeente Nijmegen. De buitenruimte valt buiten de scope van deze aanvraag.

Voorliggend activiteitenplan dient als onderbouwing van de Wnb-ontheffingsaanvraag voor gewone dwergvleermuis voor de renovatie van fase 2a en 2b van het Honig complex in Nijmegen. Met de in dit activiteitenplan beschreven aanpak en maatregelen wordt invulling

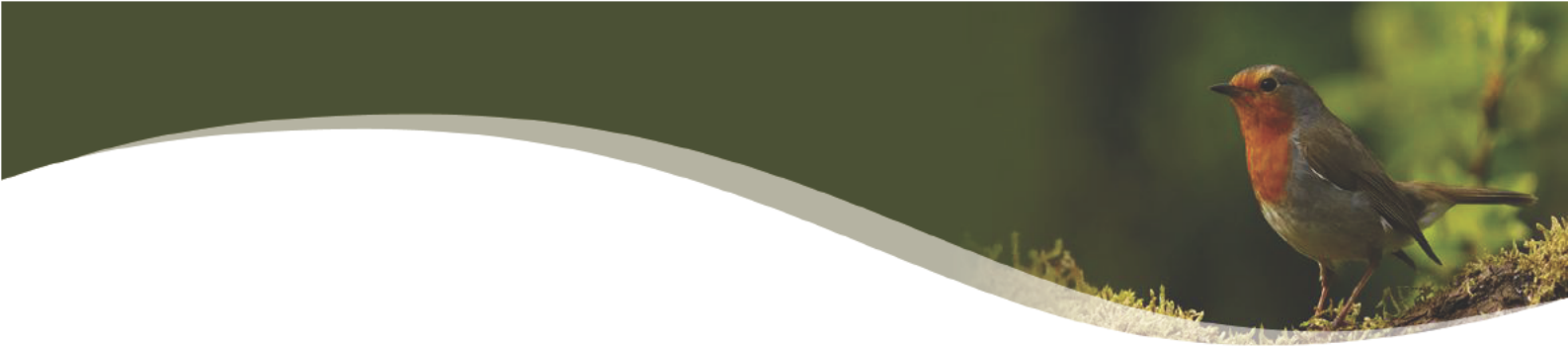

gegeven aan de zorgplicht en wordt gewaarborgd dat de voorgenomen ingreep wordt uitgevoerd met het minste risico op negatieve effecten op (beschermde) soorten.

1.2 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 zijn het plangebied en de werkzaamheden beknopt beschreven, waarna in hoofdstuk 3 uiteengezet wordt welke natuuronderzoeken rond het Honig complex zijn uitgevoerd in de afgelopen jaren. Hierin wordt ook een beschrijving gegeven van de functie van het plangebied voor beschermde soorten. Ook de resultaten van het vleermuisonderzoek 2023 zijn hier uitgewerkt. Hoofdstuk 4 beschrijft de effecten op de beschermde soorten waarvoor overtreding van verbodsbepalingen niet kan worden uitgesloten. Aansluitend wordt beoordeeld voor welke overtreding van verbodsbepalingen een ontheffing moet worden aangevraagd. Ook worden de maatregelen beschreven om negatieve effecten op beschermde soorten te voorkomen dan wel te beperken. Hoofdstuk 5 geeft de reikwijdte van de aangevraagde ontheffing aan (verbodsbepalingen, locatie en periode). In dit hoofdstuk wordt ingegaan op respectievelijk het belang van de ingreep, alternatievenafweging en de staat van instandhouding. Tenslotte beschrijft hoofdstuk 6 de conclusie.

In Bijlagen I tot en met IV zijn respectievelijk de quickscan rapportage (Meriën, 2018), de rapportage van het nader onderzoek en winterinspectie (SAB, 2020) en de actualisatie van de quickscan (Karels, 2023c) die ten grondslag liggen aan voorliggend activiteitenplan opgenomen. In de bijlagen V en VI zijn de soortspecifieke onderzoeken naar torenvalk en steenmarter, uitgevoerd in 2023, opgenomen. In de bijlagen VII tot IX zijn de maatregelen uitgewerkt.

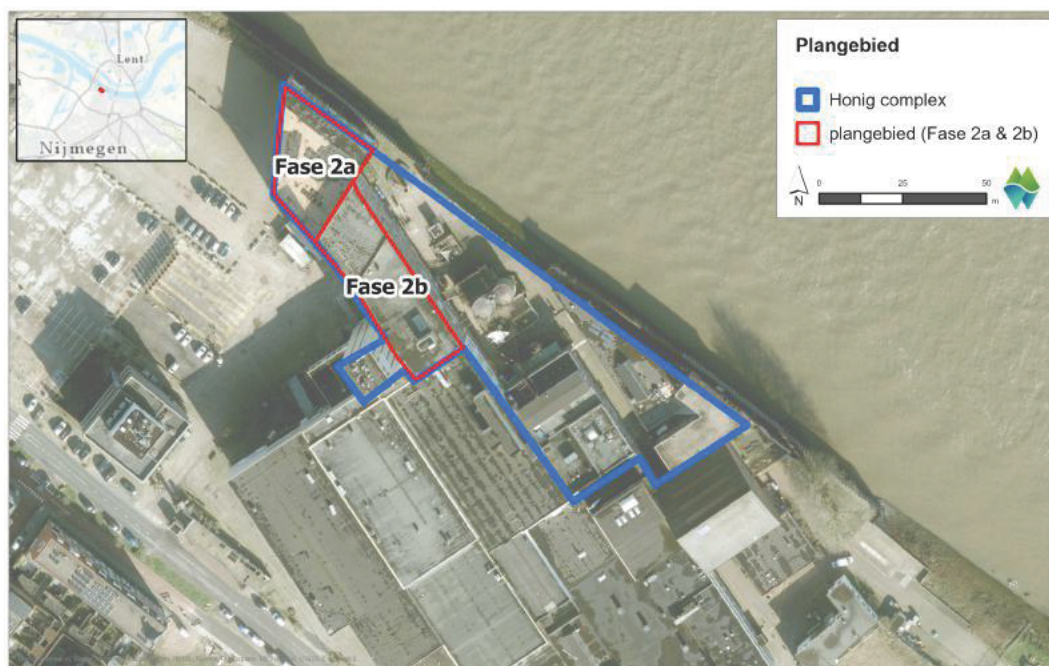

2 Beschrijving plangebied en werkzaamheden

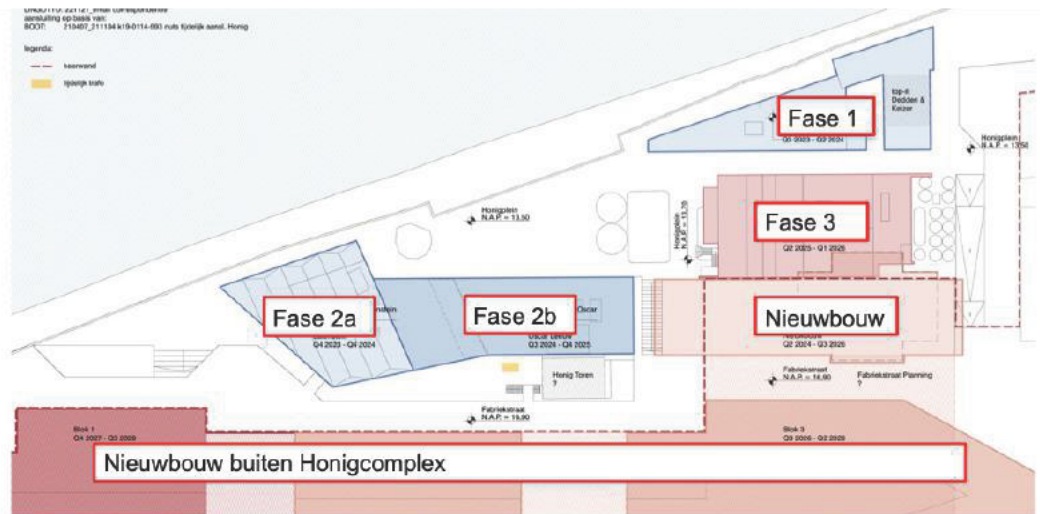
In dit hoofdstuk wordt ingegaan op het voorgenomen project. De huidige situatie binnen het plangebied wordt beschreven, evenals de geplande werkzaamheden. Informatie over de werkzaamheden is aangeleverd door Lingotto.

2.1 Plangebied

Het plangebied bevindt zich in de kern van Nijmegen (provincie Gelderland). Nijmegen ligt in de stadsregio Arnhem-Nijmegen en nabij de grens met Duitsland. Het Honig complex ligt direct aan de rivier de Waal en maakt onderdeel uit van de herontwikkeling van het Waalfront. Het Honig complex bestaat uit vier fasen. Fase 1 en 3, waarvoor in juli een activiteitenplan is geschreven, betreffen de gebouwen Blik 1 (fase 1) en Blik 2 (fase 3). Qua bouwstijl passen fase 1 en 3 bij elkaar. De gebouwen staan ten oosten van de hoogbouw van het Honig complex (fase 2a en 2b), waarvoor dit activiteitenplan is geschreven. Op figuur 1 en 2 zijn de betreffende gebouwen en fasering weergegeven.

Figuur 1 Honig complex (rood omkaderd) langs Waalbandijk en rivier de Waal. De omliggende bebouwing is gesloopt. Dit activiteitenplan van fase 1 en 3 betreft alleen de gebouwen zoals rood omkaderd. De buitenruimte wordt buiten beschouwing gelaten.

Figuur 2 Fasering van de renovatie van het Honig complex. Dit activiteitenplan betreft alleen de gebouwen behorend bij fase 2a (Latenstein) en 2b (Oscar Leeuw).

2.1.1 Huidige inrichting en gebruik fase 2a en 2b

Het gebouw van fase 2a, ook Latenstein genoemd, is niet in gebruik en is van binnen leeg. Het gebouw is op diverse plekken in slechte staat met lekkages tot gevolg waardoor plafonds nat zijn en water op de vloeren staat. De plafonds bestaan uit glad geverfd beton. Kapotte ramen en deuren zijn afgetimmerd. De bebouwing van fase 2a heeft drie bouwlagen met aan de westzijde een grote blinde gevel.

Het gebouw van fase 2b, ook Oscar Leeuw-gebouw genoemd, wordt in de huidige situatie gebruikt door kleine ondernemers in de vorm van een restaurant en opslag. De gebouwen hebben gemetselde massief stenen muren die dateren uit verschillende periodes. De bebouwing van fase 2b grenst aan de oostzijde van fase 2a en bestaat uit vier bouwlagen met een onderdoorgang. Aan de oostzijde zijn gebouwen gesloopt. Aan de zuidzijde staat de Honig toren tegen fase 2b gebouwd. De toren bestaat aan de buitenzijde uit plaatmateriaal met boven in de toren op iedere windrichting een raam. De daken van alle gebouwen van fase 2 zijn plat, bedekt met bitumen.

Door de slechte staat van het metselwerk zijn bij zowel fase 2a als 2b op het oog diverse wegkruipmogelijkheden voor vleermuizen. Sommige scheuren en gaten lopen door naar binnen in het gebouw, met name bij de westgevel van fase 2a. Vanaf de grond is moeilijk te zien hoeveel ruimte aanwezig is tussen verschillende type dakranden en aftimmeringen. Voor een uitgebreide beschrijving van de bebouwing en foto's van het plangebied wordt verwezen naar de actualisatie van de quickscan in Bijlage IV (Karels, 2023c).

2.2 Werkzaamheden (aanlegfase)

In onderstaande paragrafen staan de voorgenomen werkzaamheden en de planning beschreven.

2.2.1 **Voorgenomen werkzaamheden**

De informatie in deze paragraaf is aangeleverd door Lingotto.

De renovatiewerkzaamheden bestaan uit:

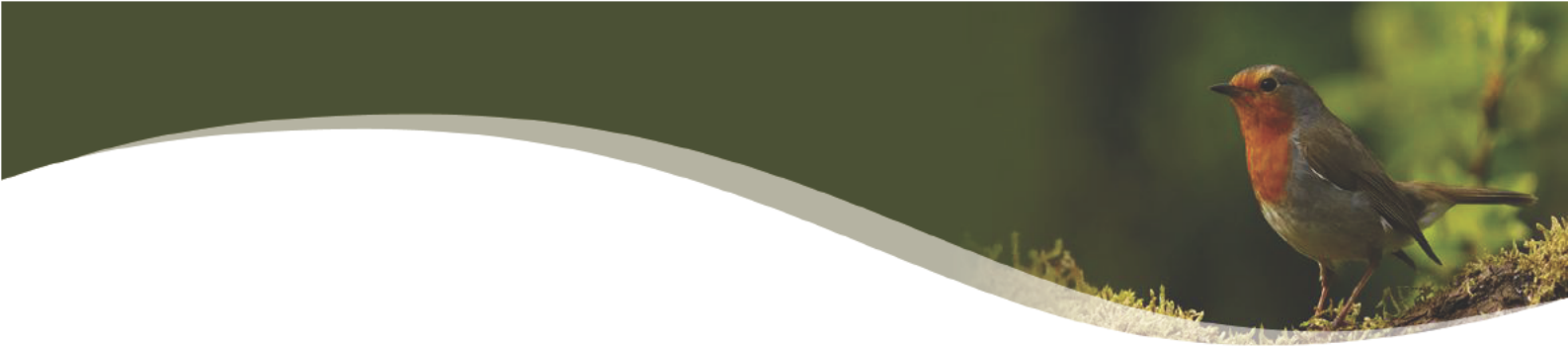
- Het herstellen of vervangen van (delen van) de gemetselde gevels;
- Vernieuwen en isoleren van daken;
- Vervangen van dakranden en overstekken;
- Vernieuwen hemelwaterafvoeren;
- Vervangen kozijnen;
- Isoleren gevels van binnenuit;
- Aanbrengen nieuwe dak- en/of geveldoorvoeren;
- Vervangen houten delen;
- Realisatie permanente vleermuisvoorzieningen;
- Om de werkzaamheden uit te voeren worden steigers rondom de gebouwen gezet;
- Aan de binnenzijde van de gebouwen wordt het interieur gerenoveerd.

2.2.2 **Planning en fasering**

De renovatiewerkzaamheden starten naar verwachting in 2024. Het exacte moment van de start bouw is onbekend.

2.3 **Toekomstige situatie (gebruiksfase)**

Het gebruik van de gebouwen gaat veranderen doordat nieuwe ondernemers hun onderneming vestigen in de gebouwen van fase 2a en 2b.

3 Uitgevoerd ecologisch onderzoek

In de periode 2018 tot en met 2023 zijn verschillende onderzoeken uitgevoerd rond het Honig complex. Hieronder volgt in de paragrafen 3.1 tot en met 3.3 een samenvatting van de onderzoeksresultaten tot 2023. In de paragrafen 3.4 tot en met 3.7 zijn de onderzoeken uit 2023 beschreven.

3.1 Quickscan soortenbescherming, 2018

In 2018 is een quick scan Wet natuurbescherming uitgevoerd waarin is getoetst of de renovatie van het Honig complex (alle fasen) een overtreding van verbodsbepalingen tot gevolg kan hebben (Meriën, 2018). De quick scan rapportage is opgenomen in Bijlage I. In 2023 is van fase 2a en 2b een actualisatie van de quick scan uitgevoerd die is opgenomen in Bijlage IV (Karels, 2023a). In §3.4 wordt een korte samenvatting gegeven van de resultaten.

In de quick scan, uitgevoerd in 2018, staat dat de gebouwen van fase 2 op het moment van de quick scan geen sporen zijn gezien van een verblijfplaats van steenmarters. In de tijd tussen quick scan (2018) en start werkzaamheden zouden steenmarters zich alsnog kunnen vestigen. Het advies is om voor start van de ontwikkelingen nader onderzoek uit te voeren naar steenmarter.

Als onderdeel van de quick scan is het gebouw van Latenstein van binnen grondig gecontroleerd op aanwezige overwinterende vleermuizen en sporen van gebruik door vleermuizen. Dergelijke sporen zijn niet aangetroffen. Volgens de quick scan hadden de gebouwen van fase 2a en 2b aan de buitenzijde geen openingen die voor vleermuizen geschikt zijn (Meriën, 2018). De Waal heeft mogelijk een functie als vliegroute voor vleermuizen. De aanwezigheid van vleermuizen in het plangebied kon op basis van de quick scan niet worden uitgesloten. Zodoende is een nader onderzoek uitgevoerd (zie volgende paragraaf). Voor vogels met een jaarrond beschermde nestplaats zijn geen potenties vastgesteld bij de gebouwen van fase 2. Voor andere beschermde soorten werd geconcludeerd dat het plangebied geen functie heeft en/of dat negatieve effecten waarvoor ontheffing nodig is uitgesloten zijn.

3.2 Nader onderzoek vleermuizen, 2019

Omdat voor fase 1 kon een functie van het gebouw voor gebouwbewonende vleermuizen niet worden uitgesloten (Meriën, 2018; zie §3.1) is aanvullend vleermuisonderzoek is uitgevoerd. Tijdens dit onderzoek zijn ook de fasen 2 en 3 van het Honig complex onderzocht op de aanwezigheid van vleermuizen in de periode mei t/m september 2019 (SAB, 2020). De rapportage van het nader onderzoek is opgenomen in Bijlage II. De

uitgevoerde veldbezoeken zijn in onderstaande tabel samengevat. Een toelichting op het uitgevoerde onderzoek staat in de rapportage (Bijlage II). De veldbezoeken zijn bij gunstige weersomstandigheden uitgevoerd en voldoen aan de eisen voor vleermuisonderzoek vanuit het Vleermuisprotocol 2017.

Tabel 3.1 Bezoekdata en tijden nader onderzoek Honig complex (alle fasen) (overgenomen uit rapportage nader onderzoek SAB, 2020).

Veldbezoek	Datum	Tijd	Onderzochte functie
1	21-05-2019	21:30u-00:02u	Zomer-kraamverblijf, foerageergebied en vliegroute
2	25-06-2019	02:15u-05:20u	Zomer-kraamverblijf, foerageergebied en vliegroute
3	11-07-2019	21:50u-00:25u	Zomer-kraamverblijf, foerageergebied en vliegroute
4	21-08-2019	00:00u-02:00u	Massawinterverblijf, paarverblijf, foerageergebied en vliegroute
5	09-09-2019	23:00u-02:00u	Massawinterverblijf, paarverblijf, foerageergebied en vliegroute

Tijdens het uitgevoerde nader vleermuisonderzoek is tijdens de zomerrondes geen in- of uitvliegende dieren gezien. Tijdens de onderzoeksrondes in het najaar waren met een warmtebeeldcamera maximaal drie zwermende gewone dwergvleermuizen te zien in de noordwesthoek van het Oscar Leeuw-gebouw (fase 2b). In- en uitvliegende dieren zijn niet vastgesteld. SAB (2020) heeft op basis van het waargenomen zwermgedrag geconcludeerd dat er een massawinterverblijf aanwezig is.

Tijdens het vleermuisonderzoek van 25 juni 2019 werd een torenvalk waargenomen in de bebouwing van fase 2. Ook werd een uitvliegende torenvalk gezien. Op basis hiervan is geconcludeerd dat een nestplaats van torenvalk aanwezig moest zijn. Nestplaatsen van huismussen en gierzwaluwen zijn niet vastgesteld bij het Honig complex (SAB, 2020). Voor andere beschermde soorten hebben de gebouwen van fase 2a en 2b geen functie. De resultaten van het nader onderzoek zijn te vinden in SAB, 2020 (Bijlage II).

3.3 Winterinspectie en aanvullende beoordeling door Sweco 2020

Winterinspectie

Naar aanleiding van de onderzoeksresultaten van SAB (Meriën, 2018 en SAB, 2020; §3.1 en §3.2) is door Sweco (Horstink, 2020) op 8 januari 2020 een gebouwinspectie uitgevoerd. Dit met doel om meer duidelijkheid te krijgen over het potentiële massawinterverblijf van gewone dwergvleermuizen bij fase 2. Ook heeft Sweco een aanvullende beoordeling geschreven op de onderzoeksresultaten uit SAB, 2020.

Omdat niet duidelijk was of het daadwerkelijk ook om invliegende dieren ging (dit beschrijft het onderzoek van SAB niet), en omdat nog geen aanvullende winterinspectie was uitgevoerd, is er conform het Vleermuisprotocol 2017 (tussen de datumgrens 1 december

en 15 maart) aanvullend een winterinspectie uitgevoerd om vast te stellen of het gebouw daadwerkelijk in gebruik is als winterverblijf (Horstink, 2020).

Op basis van de aanvullende inspectie zijn geen waarnemingen van vleermuizen of hun sporen gedaan. Het gebouw blijkt echter eenmaal in detail bekeken niet geschikt als massawinterverblijf. De daarbij behorende constructieve eigenschappen ontbreken geheel. Het gebouw is opgebouwd met solide gemetselde muren, zonder spouw, en de vloeren zijn beton gestort op staal. Holle ruimtes om in weg te kruipen zijn er niet. Wel is verspreid door het gebouw sprake van kleine beschadigingen aan de muren. Dit beperkt zich veelal tot de breuk van een stuk steen, of een ontbrekend deel specie. Deze plekken zijn gecontroleerd en goed te overzien. Op deze plekken is geen sprake van diepe scheuren waarin winterverblijven zich kunnen vestigen. Een scheur is veelal niet dieper dan de handlengte of tenminste altijd in zijn geheel visueel te beoordelen. Van grotere beschadigingen is slechts op enkele plekken sprake en ook deze zijn gecontroleerd. De nadere inspectie heeft aangetoond dat het pand niet in gebruik is als winterverblijf. Andere functies van het pand van fase 2 voor vleermuizen werden uitgesloten door SAB (Horstink, 2020).

Torenvalk

Sweco oordeelt dat alleen in- en uitvliegen van torenvalk onvoldoende is om vast te stellen of uit te kunnen sluiten dat er sprake is van een rust- of nestplaats van torenvalk. Tijdens de winterinspectie werden geen nestsporen, braakballen of prooiresten van torenvalk vastgesteld. Een rustplek is niet uitgesloten op een hoger deel van de gebouwen van fase 2.

3.4 Actualisatie quick scan fase 2a en 2b, 2023

Tijdens het actualiserende veldbezoek op 13 april 2023 bleek dat de meeste gebouwen rondom het onderzoeksgebied tot de Havenweg en Waalbandijk zijn gesloopt. De oostgevel van fase 2b is vrij komen te staan door sloop van het aangrenzende pand. Aan de oost- en zuidzijde van fase 2b staan bouwhekken om het terrein te scheiden van de omgeving. De omgeving tot de Havenweg en Waalbandijk is bouwrijp gemaakt. Aan de gebouwen zelf is verder niets veranderd. De functie en het gebruik van de gebouwen is niet veranderd, ondernemers huren en gebruiken hier werkruimte. Onderstaande conclusies zijn nader toegelicht in Karels (2023a) en in Bijlage IV van dit activiteitenplan.

Vleermuizen

Op basis van soortgericht onderzoek naar vleermuizen in 2019 (SAB, 2020), het veldbezoek op 13 april 2023 en actuele NDFF-data is geconcludeerd dat de gebouwen van fase 2a en 2b mogelijk een functie als paar- en of zomerverblijfplaats voor ruige- en gewone dwergvleermuis, laatvlieger en meervleermuis (*Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn*) hebben. Als vleermuizen in de gebouwen van fase 2a en 2b verblijven kunnen de voorgenomen renovatiewerkzaamheden leiden tot het vernielen van verblijfplaatsen van vleermuizen. Ook kunnen vleermuizen hierbij gedood worden.

Verlichting dat een groot deel van de rivier de Waal beschijnt kan de functionaliteit van een mogelijk essentiële vliegroute van vleermuizen aantasten en daardoor indirect een negatief effect hebben op een verblijfplaats. Dit moet voorkomen worden.

Vogels

De te renoveren gebouwen van fase 2 kunnen een functie hebben als nestplaats voor torenvalk (*Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn*). Als een paartje torenvalken in het gebouw van fase 2a een nest heeft, dan kunnen renovatiewerkzaamheden ertoe leiden dat dit nest beschadigd raakt of verdwijnt. Werkzaamheden tijdens het broedseizoen kunnen ertoe leiden dat het torenvalk paartje het nest verlaat als gevolg van verstoring.

De gebouwen van fase 2a en 2b kunnen een functie hebben als nestplaats voor algemeen voorkomende vogels zonder jaarrond beschermde nestplaats. Voorbeelden hiervan zijn ekster, zwarte roodstaart en holenduif. De renovatiewerkzaamheden van fase 2a en 2b kunnen ertoe leiden dat nesten van vogels beschadigd raken of verdwijnen of dat nesten verlaten worden door de oudervogels.

Grondgebonden zoogdieren

Het gebouw Latenstein (fase 2a) kan een functie hebben als verblijfplaats voor de steenmarter (*Beschermingsregime andere soorten*). Renovatiewerkzaamheden in het gebouw van fase 2a kunnen leiden tot het vernielen van een verblijfplaats van de steenmarter.

De te renoveren gebouwen van fase 2a en 2b hebben geen functie voor andere beschermde soorten.

Nader onderzoek

De geldigheid van het nader onderzoek uit 2019 (SAB, 2020) was verlopen. Om vast te stellen of de functie van de gebouwen van fase 2a en 2b voor vleermuizen is veranderd was een actualisatie van het vleermuisonderzoek nodig. De resultaten van deze actualisatie zijn uitgewerkt in paragraaf 3.7. Om uitsluitel te kunnen geven over de aanwezigheid van een nestplaats van torenvalken in het plangebied was nader onderzoek nodig. Ook is nader onderzoek nodig om verblijfplaatsen van steenmarters vast te stellen in het Latenstein (fase 2a) gebouw. De resultaten van het onderzoek naar verblijfplaatsen van steenmarter zijn uitgewerkt in paragraaf 3.5. De resultaten van het onderzoek naar torenvalk is uitgewerkt in paragraaf 3.6.

3.5 Nader onderzoek steenmarter, 2023

Op 13 april 2023 zijn de fasen 2a en 2b van het Honig complex onderzocht op de aanwezigheid van verblijfplaatsen van steenmarter. In het Honig gebouw fase 2 (fase 2a en leegstaand deel van fase 2b) zijn verblijfplaatsen van steenmarters uitgesloten. Een verdere toelichting op het onderzoek naar verblijfplaatsen van steenmarters is te vinden in Karels (2023b) en in Bijlage V bij dit activiteitenplan.

3.6 Nader onderzoek torenvalk, 2023

In de periode april tot juni 2023 is nader onderzoek uitgevoerd naar nestplaatsen van de torenvalk rond het Honig complex. Tijdens alle veldbezoeken zijn geen aanwijzingen gevonden dat torenvalken broeden in het Honig complex. Roepende dieren werden niet gehoord, ook werd niet gevoerd. Een nestplaats van de torenvalk bij het Honig complex is uitgesloten. Dit sluit aan bij de conclusie die Sweco trok na de gedetailleerde gebouwinspectie. Een verdere toelichting op het onderzoek naar torenvalk is te vinden in Karels (2023c) en in Bijlage VI bij dit activiteitenplan.

3.7 Nader onderzoek vleermuizen, 2023

In overleg met [REDACTED] (Provincie Gelderland) op 7 maart 2023 is besloten dat actualiserend vleermuisonderzoek nodig was naar verblijfplaatsen. Uitgangspunt in dit activiteitenplan is dat langs de Waal een foerageerroute aanwezig is, zoals vastgesteld door SAB (2020). Door maatregelen te nemen worden effecten voorkomen (zie §4.2 en Bijlage IX). In deze paragraaf zijn de methodiek en resultaten van het vleermuisonderzoek uitgewerkt.

3.7.1 Methodiek vleermuizen

Het onderzoek naar verblijfplaatsen van vleermuizen is gebaseerd het Vleermuisprotocol 2021. Uitgangspunt daarvoor zijn de voorwaarden ten aanzien van gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, laatvlieger en meervleermuis. In de periode mei-juli 2023 zijn vier veldbezoeken uitgevoerd gericht op zomer- en kraamverblijven. In de periode augustus - september 2023 zijn drie rondes uitgevoerd gericht op paar- en overwinteringsplaatsen.

Het Vleermuisprotocol schrijft voor dat de tussenliggende dagen van avondbezoeken minimaal 10 en bij voorkeur minimaal 20 dagen is. De tussenliggende periode bij de avondbezoeken in de zomer was 19 dagen. Hiermee is voldaan aan het minimaal vereiste aantal tussenliggende dagen en op één dag na aan de voorkeursperiode. De tussenliggende perioden van de andere bezoeken voldeden aan de voorwaarden in het Vleermuisprotocol.

Het onderzoeksgebied besloeg het *hele* Honig complex, waarvan de gebouwen van fase 2a en 2b deel uit maken.

Tijdens het veldonderzoek is gezocht naar roepende dieren en verblijfplaats indicierend gedrag (in- en uitvliegende dieren, baltsvluchten en het zwermgedrag bij de gebouwen). Op deze wijze is een goed beeld verkregen van eventuele verschillende kraam-, zomer- of paarverblijfplaatsen in het onderzoeksgebied. Bij met name ochtendronden is vooraf rekening gehouden met het relatief korte tijdsvenster waarbinnen wordt gezwerm door de inzet van een tweede onderzoeker die gelijktijdig en individueel door het projectgebied liepen. Bij het vleermuisonderzoek is gebruik gemaakt van een batdetector van het type Petterson D240x, Batlogger en warmtebeeldcamera (type Pulsar Helion XP50 Pro). De

onderzoekers hadden daarnaast ook een zaklamp waarmee zwermgedrag kon worden vastgesteld. De bezoeken zijn uitgevoerd bij goede weersomstandigheden.

De avondbezoeken zijn voor zonsondergang gestart. Door te letten op sociale geluiden rond uitvliegtijd kunnen verblijfplaatsen in kaart gebracht worden. Enige tijd tot vlak voor het uitvliegen van vleermuizen uit een verblijfplaats kunnen namelijk sociale geluiden worden gehoord. Met name kraamgroepen laatvliegers (op het moment dat de jongen wat groter zijn) en grote kraamgroepen gewone dwergvleermuizen vertonen luidruchtig gedrag kort voor het uitvliegen.

Ten behoeve van paarverblijfplaatsen van gewone dwergvleermuis wordt standaard *ingeschat* hoeveel territoria globaal aanwezig zijn door de waarnemingen van roepende mannetjes te clusteren en te kijken waar deze liggen ten opzichte van het plangebied. Wanneer er veel geschikte verblijfplaatsen zijn, kunnen meer mannetjes territoria bezetten in een bepaald gebied. Dan zijn de territoria kleiner. Binnen territoria zijn in stedelijk gebied vrijwel altijd meerdere paarverblijfplaatsen aanwezig.

Tabel 3.2 Overzicht data en weersomstandigheden inventarisatie vleermuizen, Honig complex te Nijmegen.

Datum	Tijd (u)	Zonsopkomst/ondergang (u)	Weer	Aantal tussenliggende dagen (vergelijkbare ronden)
25-05-2023	21:30-23:45	21:35	16 °C, onbewolkt, droog, 3 bft	-
13-06-2023	21:50-00:12	21:54	24 °C, onbewolkt, droog, 3 bft	18
16-06-2023	02:21-05.13	05:18	15°C, onbewolkt, droog, 1 bft	-
29-06-2023	02:15-05:25	05:21	19°C, half bewolkt, droog, 1 bft	13
03-07-2023	21:00-23:50*	21:56	21 °C, bewolkt, droog, 3 bft	-
15-08-2023	20.45-01.58**	20:59	22°C, half bewolkt, droog, 2 bft	-
04-09-2023	20:17-02:00**	20:16	21°C, licht bewolkt, droog, 2 bft	20
25-09-2023	20:38-22:34	19:27	18°C, half bewolkt, droog, 1 bft	21

*) aanvullend uitvliegers veldbezoek.

**) inclusief zwermonderzoek na middernacht.

Onderbouwing kwaliteit veldwerk vleermuizen

Met de geleverde onderzoeksinspanning is een voldoende beeld verkregen van de functies van de onderzochte gebouwen voor de verschillende soorten vleermuizen:

- Het onderzoek betrof een *actualisatie* van eerder onderzoek. De functies van het Honig complex voor vleermuizen zijn eerder onderzocht.
- Voorafgaand aan het vleermuizenonderzoek zijn de (technische) potenties voor verblijfplaatsen van vleermuizen in de gebouwen goed in beeld gebracht, zodat de

onderzoeksinspanning effectief is ingezet. Het onderzoek is gelijktijdig door twee personen uitgevoerd, zodat het (relevante) onderzoeksgebied gedurende de onderzoeksrondes goed overzien kon worden.

- Tijdens de zomerperiode is in de ochtend een extra veldbezoek uitgevoerd ten opzichte van het Vleermuisprotocol. Het ochtendzwermen van vleermuizen neemt meer tijd in beslag dan het uitvliegen 's avonds, waardoor een beter beeld kan worden verkregen van de aanwezigheid van verblijfplaatsen. Met name laatvliegers worden dan beter gevonden.
- Op 3 juli 2023 is een extra avondbezoek uitgevoerd ten opzichte van het Vleermuisprotocol. Doordat bij een eerder bezoek onduidelijk was hoeveel invliegende vleermuizen te zien waren is een uitvliegtelling gedaan.

3.7.2 Betekenis van het plangebied voor vleermuizen

3.7.2.1 Gewone dwergvleermuis

Kraamverblijven

In 2023 zijn geen (aanwijzingen voor) kraamverblijven gevonden van gewone dwergvleermuizen. De aanwezigheid van kraamverblijfplaatsen is daarmee uitgesloten.

Zomerverblijfplaatsen

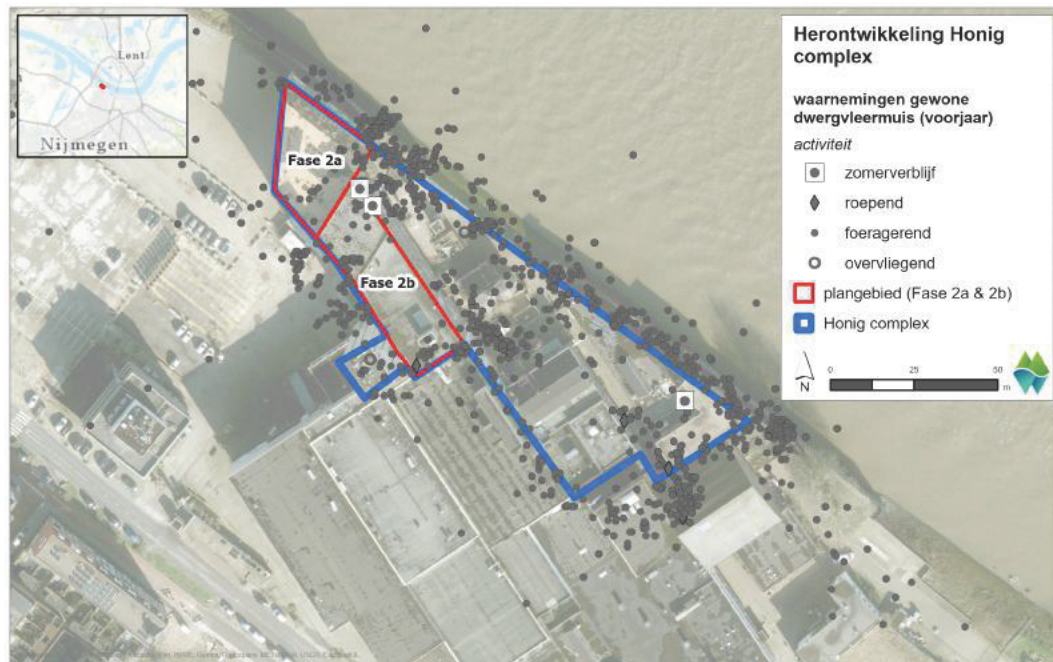
Tijdens het onderzoek in 2023 zijn in totaal twee zomerverblijfplaatsen vastgesteld van gewone dwergvleermuizen (zie Figuur 3). Beiden zomerverblijfplaatsen bevinden zich in de noordwesthoek van fase 2b. Eén zomerverblijfplaats bevindt zich boven openslaande deuren op de tweede verdieping. Tijdens het bezoek van 16 juni 2023 werd een invliegende gewone dwergvleermuis gezien boven een raam op de tweede verdieping. Tijdens het ochtendbezoek van 29 juni 2023 foerageerde een groep gewone dwergvleermuizen van ca. 12 dieren in de noordwesthoek van fase 2. Tegen zonsopkomst vloog één gewone dwergvleermuis in boven de openslaande deuren op de tweede verdieping. Deze deur is slechts op enkele meters afstand van het raam waar bij een eerder bezoek een invliegend dier was gezien. De andere gewone dwergvleermuizen verdwenen daarna snel uit beeld. Waarheen was niet goed zichtbaar. Daarop is op 3 juli 2023 een uitvliegtelling gedaan om de functie van kraamkolonie uit te sluiten. Tijdens dit veldbezoek is slechts één uitvliegend dier vastgesteld. Op figuur 5 zijn beide locaties van de zomerverblijfplaatsen aangegeven met een rode cirkel.

Ondanks dat beide locaties dicht bij elkaar zijn vastgesteld worden deze waarnemingen gerekend als twee zomerverblijfplaatsen. Aan de binnenzijde van het gebouw waar de zomerverblijfplaatsen zijn vastgesteld is te zien dat de vleermuizen geen toegang hebben tot het gebouw en ook geen ruimte is voor een groot aantal dieren (zie figuur 4 en 5). Recente sporen van vleermuizen zijn dan ook niet gezien.

Onder een zomerverblijfplaats valt elke verblijfplaats die gebruikt wordt door vleermuizen die niet in winterslaap zijn én waarvan niet aangetoond is dat het een kraamverblijfplaats dan wel een paarverblijfplaats betreft. Het gaat hierbij dus zowel om locaties van vrouwtjes als mannetjes, losse individuen of kleine groepjes dieren. De meeste te renoveren

gebouwen zijn geschikt als zomerverblijfplaats. De kans is klein dat zomerverblijfplaatsen in het plangebied zijn gemist met de gepleegde onderzoeksinspanning (zie paragraaf 3.7.1).

Figuur 3 Waarnemingen van gewone dwergvleermuizen tijdens het zomeronderzoek van mei-juli 2023 op het Honig complex in Nijmegen. De fasen 2a en 2b (rood omkaderd) maken onderdeel uit van dit onderzoeksgebied (blauw omkaderd). De weergegeven data zijn afkomstig van een batlogger waardoor meerdere stippen van één dier kunnen zijn.

Figuur 4 Aan de binnenkant van het gebouw fase 2b is te zien dat op de invliegplek van de gewone dwergvleermuis slechts ruimte is voor een enkel dier. Binnen waren geen (recente) sporen van vleermuizen te zien.

Figuur 5 Locaties waar beide zomerverblijfplaatsen (rode cirkels) zijn vastgesteld bij fase 2b van het Honig complex te Nijmegen.

Paarverblijfplaatsen

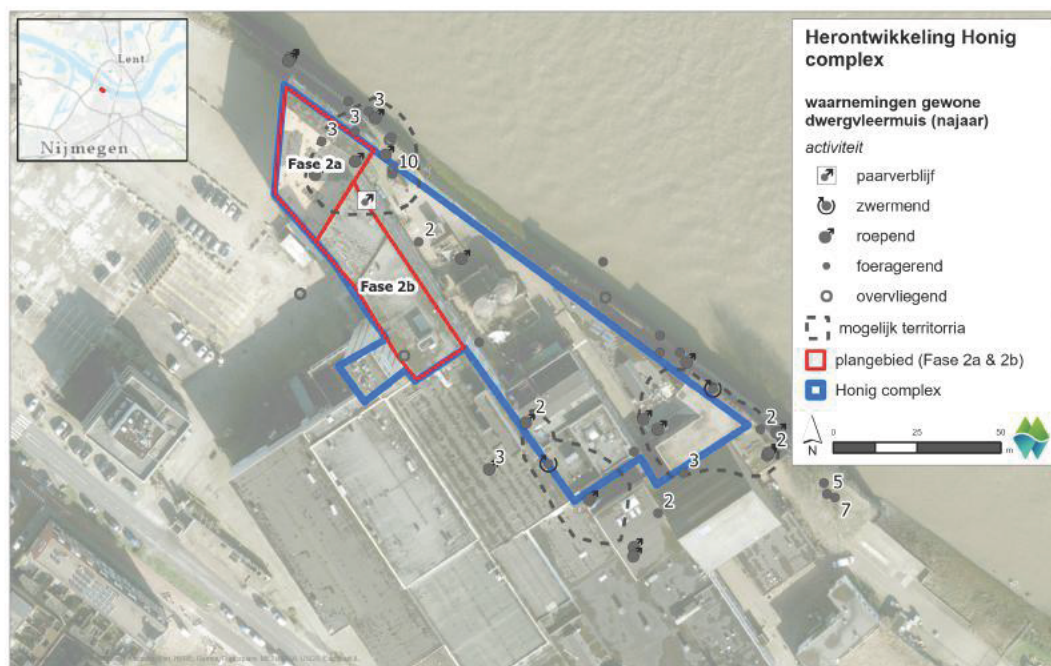
In het najaar 2023 is rond fase 2 van het Honig complex één baltsend mannetje gewone dwergvleermuizen gehoord. De baltslocaties liggen binnen een territorium. Binnen het territorium liggen de paarverblijfplaatsen. De baltslocaties kunnen, maar hoeven niet per definitie, als paarverblijfplaats in gebruik te zijn.

De waarnemingen van baltsende mannetjes zijn geclusterd op basis van baltstrajecten en baltslocaties. Verspreid in het onderzochte gebied liggen meerdere territoria (zie figuur 6). Eén van de gevonden territoria overlapt in meer of mindere mate met het te renoveren gebouw van fase 2. De paarverblijfplaatsen kunnen zich in scheuren of andere kleine openingen in de gevels en rond kozijnen bevinden of andere type spleetvormige verblijfplaatsen. De exacte verblijfplaatsen zijn niet vastgesteld, invliegende of uitvliegende exemplaren zijn niet waargenomen bij de fasen 2a en 2b. Gewone dwergvleermuizen baltsen doorgaans in vlucht, zoals ook gedurende dit onderzoek, waardoor exacte verblijfplaatsen niet vastgesteld kunnen worden. Bovendien wisselen ze ook regelmatig van verblijfplaatsen binnen hun territorium. Het vastgestelde territorium overlapt met beide zomerverblijfplaatsen. Het is te verwachten dat de zomerverblijfplaatsen in het najaar een functie hebben als paarverblijf voor één mannetje gewone dwergvleermuis.

Winterverblijfplaatsen

In 2023 zijn geen aanwijzingen voor (massa)winterverblijven van gewone dwergvleermuizen gevonden in het plangebied. De aanwezigheid van massa-winterverblijven wordt daarmee uitgesloten. Het is mogelijk dat een mannetje en één of enkele vrouwtjes ook in milde wintermaanden in paarverblijfplaatsen aanwezig zijn. Enkele graden (nacht)vorst wordt in de paarverblijfplaatsen vaak wel getolereerd, bijvoorbeeld op plekken waar overdag de zon op schijnt. Bij strenge vorst verhuizen dwergvleermuizen doorgaans naar goeddeels vorstvrije winterverblijfplaatsen.

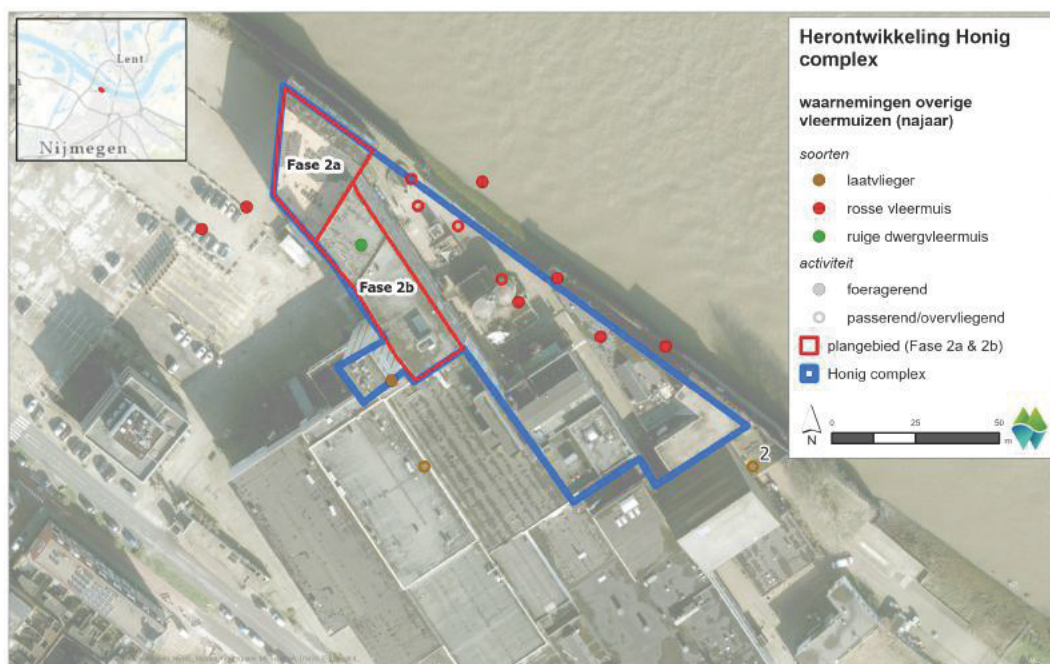
Figuur 6 Vastgestelde territorium van gewone dwergvleermuis in de periode augustus-september 2023. De fasen 2a en 2b (rood omkaderd) maken onderdeel uit van dit onderzoeksgebied (blauw omkaderd).

Overige vleermuissoorten

Verblijfplaatsen van andere vleermuissoorten zijn niet vastgesteld. Ruige dwergvleermuis, laatvlieger en rosse vleermuis zijn foeragerend en overvliegend waargenomen, zonder verblijfplaats-indicerend gedrag. De meervleermuis is niet waargenomen. De waarnemingen van overige soorten vleermuizen zijn weergegeven in de Figuren 7 en 8. Verblijfplaatsen van andere vleermuissoorten in het plangebied zijn daarmee uitgesloten.

Figuur 7 Waarnemingen van laatvlieger, rosse vleermuis en ruige dwergvleermuis Nijmegen in de periode mei t/m juli 2023. De fasen 2a en 2b (rood omkadert) maken onderdeel uit van dit onderzoeksgebied (blauw omkadert).

Figuur 8 Waarnemingen van laatvlieger, rosse vleermuis en ruige dwergvleermuis Nijmegen in de periode augustus-september 2023. De fasen 2a en 2b (rood omkadert) maken onderdeel uit van dit onderzoeksgebied (blauw omkadert).

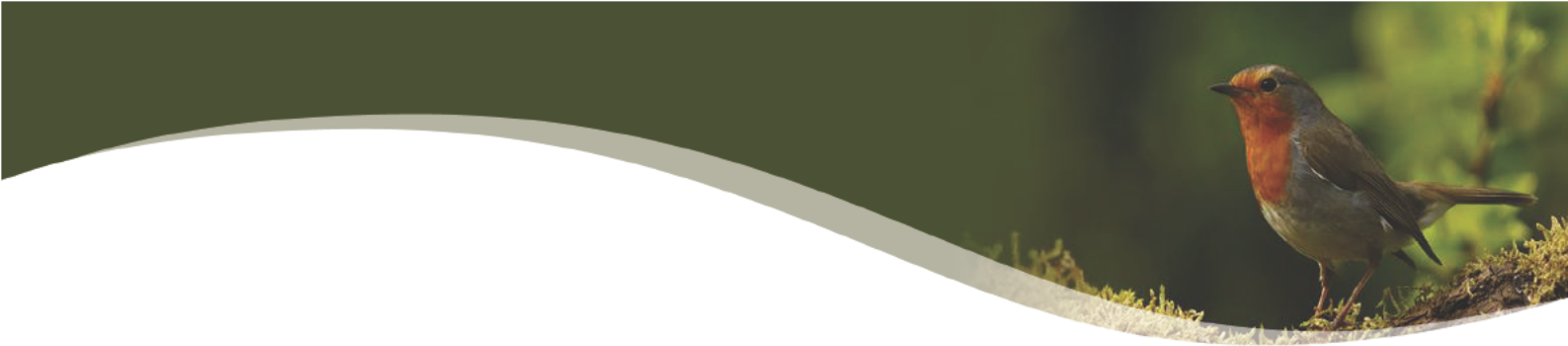
3.7.2.2 Functioneel leefgebied vleermuizen

De functionele leefomgeving van de gewone dwergvleermuis omvat het hele netwerk van verblijfplaatsen in gebouwen in de stad, inclusief de vliegroutes en het jachtbiotoop in en

rond de verblijfplaats tot een afstand van maximaal enkele kilometers. In de kraamtijd blijven de vrouwelijke gewone dwergvleermuizen dicht bij de verblijfplaats zodat de jongen regelmatig gevoed kunnen worden.

Vleermuizen leven in netwerkpopulaties. Op lokaal en regionaal niveau vindt tussen de lokale groepen uitwisseling plaats van individuele vleermuizen.

4 Effecten op beschermde soorten

4.1 Invulling van de zorgplicht bij algemene soorten

De in §4.3 genoemde maatregelen geven tevens invulling aan de algemeen geldende zorgplicht ten aanzien van algemene soorten.

4.2 Preventieve maatregelen om negatieve effecten op beschermde soorten te voorkomen

Bij de uitvoering van het project worden de volgende maatregelen genomen om het doden van individuen te voorkomen:

- Om verstoring van gewone dwergvleermuis te voorkomen (overtreding Wnb artikel 3.5 lid 2) worden werkzaamheden bij daglicht uitgevoerd, in de winter kan ook tot na de schemering worden gewerkt, omdat vleermuizen dan in winterslaap zijn. Strooilicht naar de omgeving wordt zoveel mogelijk voorkomen door gebruik te maken van armaturen die zo min mogelijk strooilicht veroorzaken.
- Om het doden van vleermuizen te voorkomen (overtreding Wnb artikel 3.5 lid 1) worden tijdens het actieve seizoen en buiten de kwetsbare periode werende maatregelen genomen tegen vleermuizen door het plaatsen van exclusion flaps (zie Bijlage VII) over de invliegopeningen. Vleermuizen kunnen wel naar buiten maar niet meer naar binnen. Aan de onderzijde hangen deze flappen los, waardoor vleermuizen naar buiten kunnen kruipen. Het plaatsen van de exclusion flaps gebeurt in de periode 1 september tot 1 november.
- Om het doden en verstoren van vogels te voorkomen (overtreding Wnb artikel 3.2) wordt buiten het broedseizoen de openingen die ongeschikt zijn voor vleermuizen en geschikt voor vogels dicht gemaakt. De werkwijze is uitgewerkt in Bijlage VII.

4.3 Beschermde soorten waarop een negatief effect wordt verwacht

4.3.1 Vogels

Nestplaatsen van torenvalk zijn niet vastgesteld (Karels, 2023c). Effecten op torenvalk en overtreding van verbodsbepalingen zijn uitgesloten. De werkzaamheden kunnen leiden tot verstoring van nesten van algemeen voorkomende vogels tijdens het broedseizoen. Door het nemen van preventieve maatregelen wordt verstoring van broedende vogels voorkomen.

4.3.2 Soorten van Beschermingsregime soorten Habitatrichting - artikel 3.5

Gewone dwergvleermuis

Op basis van het vleermuisonderzoek (2023) leidt de renovatie van het gebouw van fase 2b op het Honig complex tot vernietiging van twee zomer- en paarverblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis. De renovatie kan zonder voorzorgsmaatregelen ook leiden tot het doden en verwonden van gewone dwergvleermuizen.

Negatieve effecten

Doden en vangen - Wnb artikel 3.5 Lid 1

Het renoveren van het gebouw van fase 2b kan leiden tot het doden van gewone dwergvleermuizen. Met voorzorgsmaatregelen wordt deze sterfte voorkomen. Artikel 3.5 lid 1 van de Wnb wordt *niet* overtreden.

Opzettelijke verstoring - Wnb artikel 3.5 Lid 2.

De gewone dwergvleermuis moet een andere verblijfplaats zoeken en daarom is er sprake van opzettelijke verstoring van een gewone dwergvleermuis. Artikel 3.5 lid 2 van de Wnb wordt overtreden.

Voortplantingsplaatsen beschadigen of vernietigen - Wnb artikel 3.5 Lid 4

Met het renoveren van het gebouw van fase 2b wordt een zomer- en paarverblijfplaats van gewone dwergvleermuis vernietigd. Hiermee wordt artikel 3.5 lid 4 van de Wnb overtreden.

Voor overtreding van de verbodsbepalingen 3.5 lid 2 en 4 van de Wnb wordt een ontheffing aangevraagd.

Overige vleermuissoorten

Voor overige vleermuissoorten hebben de gebouwen van fase 2a en 2b geen functie en zijn negatieve effecten uitgesloten.

4.3.3 Voorzorgsmaatregelen

Door het nemen van voorzorgsmaatregelen wordt overtreding van verbodsbepalingen (Wnb artikel 3.5 lid 1) voorkomen. De voorzorgsmaatregelen bestaan uit het plaatsen van werende maatregelen in het najaar (1 september tot 1 november) onder ecologische begeleiding. De werkwijze voor het plaatsen van werende maatregelen is opgenomen in Bijlage VII. Na het plaatsen van de werende maatregelen wordt 's avonds met een batdetector gecontroleerd op activiteit van vleermuizen. Indien nodig worden aanvullend werende maatregelen genomen. Dit wordt herhaald tot geen verblijfplaatsindicatief gedrag meer gezien wordt. Bij gebouwdelen waar vanaf april pas gestart wordt met werkzaamheden vindt voorafgaand aan de start opnieuw een check met batdetector plaats. Dit vanwege het feit dat bij een langere periode tussen wering plaatsen en start werkzaamheden werende maatregelen kunnen loskomen.

4.3.4 Tijdelijke alternatieve verblijfplaatsen voor vleermuizen

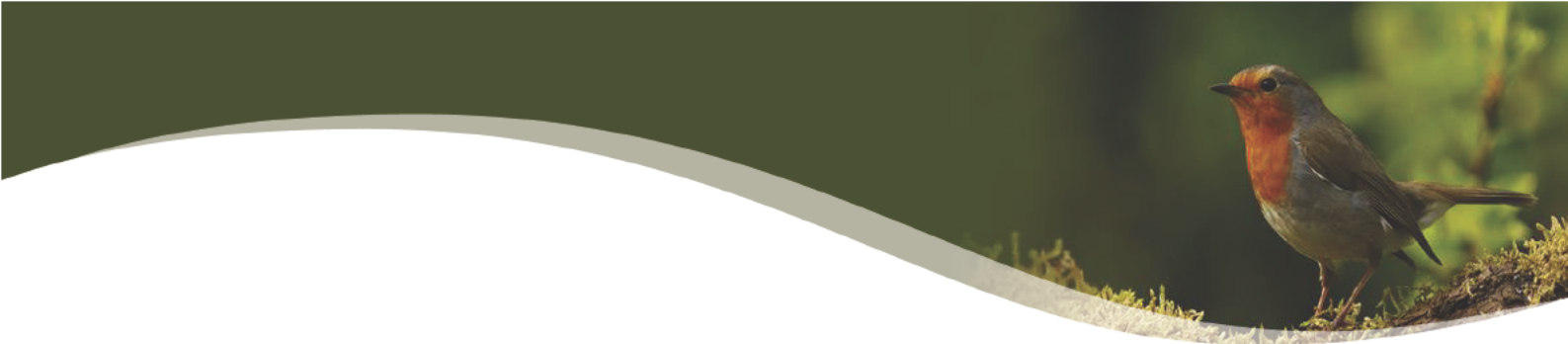
Voor vervanging van twee zomer- en paarverblijfplaatsen dienen acht tijdelijke vleermuiskasten te worden geplaatst. Op 25 mei 2023 zijn vier houten opbouwvleermuiskasten opgehangen (zie locaties in Bijlage VIII). Aanvullend moeten vier opbouwvleermuiskasten worden opgehangen. De acht vleermuiskasten voldoen aan de minimale vereisten voor het (tijdelijk) vervangen van een zomer- en paarverblijfplaats (BIJ12, 2017). De gewenningsperiode bedraagt drie maanden (waarbij alleen de maanden april tot en met oktober meetellen) voor een zomer- en paarverblijfplaats van minder dan 10 dieren. Wanneer de overige vier opbouwvleermuiskasten tijdig zijn opgehangen blijft het aantal verblijfplaatsen duurzaam behouden.

4.3.5 Permanente alternatieve verblijfplaatsen voor vleermuizen

Tijdens de renovatie worden acht permanente verblijfplaatsen voor gewone dwergvleermuis gerealiseerd. De verblijfplaatsen worden gerealiseerd op zuid- en oostgevels. Hierdoor ontstaat variatie in microklimaat in de vleermuisvoorzieningen. De verblijfplaatsen bestaan uit het toegankelijk maken van spouw die ontstaat bij renovatie van het gebouw van fase 2. De holle ruimte is minimaal 3 cm breed. Grotere en kleinere gevel oppervlakten (minimaal 80 x 50cm) worden toegankelijk gemaakt voor vleermuizen door het maken van open stootvoegen. Deze open stootvoegen worden op minimaal 3 meter hoogte gemaakt en zijn 23-25 mm breed. Op west- en noordgevels is het onmogelijk vleermuisverblijfplaatsen te realiseren door de aanwezigheid van massieve gevels. In Bijlage IX is een schets opgenomen met indicatieve locaties voor acht gevelcompartimenten met holle ruimte waar een spleetvormige toegang wordt gemaakt. De permanente voorzieningen worden gerealiseerd onder ecologische begeleiding.

4.3.6 Soorten van artikel 3.10 – overige soorten

Op basis van de actualisatie van de quick scan (Karels, 2023a) en het steenmarteronderzoek (Karels, 2023b) hebben de gebouwen van fase 2 geen betekenis voor beschermde soorten van artikel 3.10. Effecten van de renovatie op soorten van *Beschermingsregime andere soorten* zijn daarom uitgesloten.

5 Ontheffingsaanvraag

5.1 Overtreding verbodsbepalingen

In Tabel 5.1 is aangegeven welke verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming (kunnen) worden overtreden als gevolg van het voornemen en waarvoor ontheffing wordt aangevraagd.

Tabel 5.1. Overtreding van de verbodsbepalingen door renovatie Honig complex fase 1 en 3 zonder en met mitigatie + gevolgen voor de ontheffingsaanvraag.

Soort	Relevante verbodsbepalingen	Overtreding verbodsbepaling zonder mitigerende maatregelen	Overtreding verbodsbepaling met mitigerende maatregelen	Ontheffingsaanvraag
Gewone dwergvleermuis	Artikel 3.5, lid 1: doding individuen	Ja	Nee	Nee
	Artikel 3.5 lid 2: opzettelijke verstoring	Ja	Ja	Ja
	Artikel 3.5, lid 4: Voortplantingsplaatsen beschadigen of vernietigen	Ja	Ja	Ja

5.2 Wettelijk belang

5.2.1 Selectie wettelijk belang

Een ontheffing wordt aangevraagd voor het volgende wettelijk belang 'volksgezondheid en openbare veiligheid of andere dwingende reden van groot openbaar belang'.

Tabel 5.2. Wettelijk belang waarvoor een ontheffing wordt aangevraagd.

Soort	Wnb-beschermingsregime	Wettelijke belangen
Gewone dwergvleermuis	Artikel 3.5	in het belang van de volksgezondheid, de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijke gunstige effecten

5.2.2 Onderbouwing wettelijk belang

Voor uitvoering van het project kan voor vleermuizen een ontheffing worden aangevraagd op grond van het belang volksgezondheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang met inbegrip van voor het milieu wezenlijke gunstige effecten (Wnb Artikel 3.8 lid 5, b3). Informatie voor deze paragraaf is aangeleverd door Lingotto.

Het initiatief tot uitvoering van de renovatiewerkzaamheden ligt bij Lingotto Vermicelli en gemeente Nijmegen, de uitvoerende aannemer is nog onbekend. De onderstaande tekst is daarom gebaseerd op vigerende landelijke normen en besluiten (Bouwbesluit en Klimaatakkoord 2019) en beleid en keuzes die door Lingotto Vermicelli zijn gemaakt. Bij Waardenburg Ecology is op dit moment geen document beschikbaar waar naar verwezen kan worden.

Het project kan omschreven worden als een ingreep in het kader van de volksgezondheid (gezond binnenklimaat) en internationale doelstellingen in het kader van beperken CO₂-uitstoot (Klimaatakkoord van Parijs, 2015) en het Nationale Klimaatakkoord 2019 (zie onder). Het Honig complex moet in goede staat behouden worden waardoor groot onderhoud nodig is. De gebouwen van de fasen 2a en 2b dateren uit de jaren 1975 - 1981 en voldoet niet meer aan de huidige eisen op het gebied van isolatie en binnenklimaat. Ook de versleten en verweerde buitenschil als ook voorzieningen binnen vragen om groot onderhoud en/of verbetering.

Volksgezondheid

De te renoveren gebouwen voldoen niet aan de huidige kwaliteitsnormen voor binnenklimaat volgens vigerende landelijke normen zoals het Bouwbesluit 2012. In artikel 3.21 en artikel 5.3 in het Bouwbesluit zijn relevante bepalingen opgenomen over vocht en thermische isolatie. Bekend is dat huisstofmijt en schimmels meer voorkomen in gebouwen met een slecht binnenklimaat dan in goed geventileerde en geïsoleerde gebouwen. Deze organismen vormen een bedreiging voor de gezondheid van gebruikers van de gebouwen. Ook kan vocht in gebouwen ertoe leiden dat chemische stoffen (zoals formaldehyde) uit bouwmaterialen vrijkomen (bron: www.rivm.nl). Dit kan op den duur ook leiden tot gezondheidsklachten. De te renoveren gebouwen van het Honig complex kunnen te maken hebben met schimmel en vochtproblemen als gevolg van de aanwezigheid van valspectie in de spouwmuur (koudebrug), slechte ventilatievoorzieningen en/of vochtige kruipruimte. Vocht en tocht bevorderen de ontwikkeling van huismijt, bacteriën en schimmels. Gebruikers van de te renoveren gebouwen van het Honig complex kunnen gezondheidsklachten ondervinden door vocht en te weinig ventilatie. De betreffende gebouwen hebben reeds langere tijd geen structureel onderhoud ondergaan. Sloop is niet nodig. Renovatie is de meest milieuvriendelijke en duurzame oplossing. Het doel van de ingreep is dat de gebouwen een verbetering ondergaan waardoor het energieverbruik omlaag gaat, de gebouwen in een duurzame staat van instandhouding worden gebracht en vocht en tocht worden beperkt.

Voor het milieu wezenlijk gunstige effecten

Met de voorgenomen ingreep wordt een groot openbaar belang gediend. Het project heeft namelijk voor het milieu wezenlijke gunstige effecten. De renovatie draagt bij aan de

doelstellingen van het Klimaatakkoord 2019 om klimaatverandering tegen te gaan. Dit Klimaatakkoord is een uitwerking van de doelstellingen die in het Klimaatakkoord van Parijs (2015)¹ zijn vastgelegd. Het nationale Klimaatakkoord is ondertekend door onder meer Vereniging van Nederlandse Gemeenten, bedrijven, koepelorganisaties met brede achterban (zoals VNO-NCW) en (coalities van) instellingen en ngo's. Vier ministeries zijn verantwoordelijk voor de uitvoering. Met het ondertekenen van het Klimaatakkoord is gecommiteerd aan het uitvoeren van maatregelen die het mogelijk moeten maken om in 2030 de reductiedoelstellingen te halen.

De essentie van het nationale Klimaatakkoord 2019 is de afspraak dat men gezamenlijk gaat werken aan reductie van de uitstoot van broeikasgassen met 49% in 2030 ten opzichte van 1990. Om de doelstelling van 3,4 Mton CO²-reductie in 2030 in de gebouwde omgeving te halen, moeten er ongeveer 1,5 miljoen bestaande gebouwen verduurzaamd worden en moet de CO²-uitstoot in de bestaande utiliteitsbouw in 2030 met 1 Mton extra worden teruggebracht. Om deze doelstellingen te realiseren zijn forse inspanningen nodig van overheden (waaronder gemeenten), bedrijven (waaronder projectontwikkelaars en eigenaren) en particulieren. De renovatie van het Honig complex staat niet op zichzelf, maar kan worden gezien als onderdeel van een pakket aan maatregelen binnen het Klimaatakkoord 2019, voortvloeiend uit de internationale afspraken (Klimaatakkoord Parijs 2015).

5.3 Alternatievenafweging

Voor de beschermde soorten dient te worden aangetoond dat voor de voorgenomen activiteit geen alternatief is dat geen of minder negatieve effecten heeft voor de desbetreffende soort(en). In navolgende paragrafen wordt beschreven waarom het niet uitvoeren van het project (het nul-alternatief), de uitvoering van het project op een alternatieve locatie, alternatieven in de uitvoering (werkwijze) en alternatieven in de planning van het plangebied, niet mogelijk zijn. De informatie is gebaseerd op de informatie die door de Lingotto is aangeleverd.

5.3.1 Alternatieve locatie

De ingreep is locatie gebonden. Een alternatieve locatie is niet van toepassing.

5.3.2 Alternatieven in inrichting en uitvoering

Het is onwenselijk om de daken en muren van binnenuit te renoveren en na-isoleren. Dit kan ten koste gaan van het gebruiksoppervlak en betekent een grote overlast voor de

¹ Het IPCC (Intergovernmental Panel on Climate Change) stelde vast dat klimaatverandering grote negatieve gevolgen kan hebben voor mens, dier en milieu (IPCC, 2014). In het Klimaatakkoord van Parijs is afgesproken dat de opwarming van de aarde wordt beperkt tot minder dan twee graden Celsius ten opzichte van het pre-industriële tijdperk. Het streven is om de opwarming beperkt te houden tot anderhalve graad.

bedrijven die gevestigd zijn in de gebouwen. Ook wordt hiermee niet het gewenste isolatieniveau gehaald.

5.3.3 Alternatieven in planning

Het ontoegankelijk maken gebeurt buiten de kwetsbare periode van gewone dwergvleermuis (BIJ12, 2017) en buiten het broedseizoen. Een alternatieve planning die minder effect heeft op de gewone dwergvleermuis en algemeen voorkomende vogels is niet mogelijk.

5.4 Staat van instandhouding

Voor beschermde soorten waarvoor een ontheffing wordt aangevraagd, moet worden aangetoond dat de gunstige staat van instandhouding (GSvl) van de soort niet in het gedrang komt als gevolg van de voorziene ingreep.

De volgende criteria zijn van belang bij het onderbouwen van de staat van instandhouding:

- De omvang van de populatie.
- De verspreiding van de populatie.
- Het leefgebied, de functionaliteit van het leefgebied en het natuurlijke verspreidingsgebied.
- Toekomstperspectief.

Onderstaande paragrafen geven een korte samenvatting over de huidige staat van instandhouding.

5.4.1 Gewone dwergvleermuis

Met de maatregelen zoals beschreven in §4.3 en de bijlagen VII-IX zijn wezenlijke negatieve effecten op de gewone dwergvleermuis uitgesloten. Het aanbod aan verblijfplaatsen voor de gewone dwergvleermuis tijdens en na de ingreep wordt gewaarborgd. Alternatieve tijdelijke en permanente verblijfplaatsen voor de gewone dwergvleermuis zijn bewezen effectief. Het doden van dieren wordt voorkomen en verstoring wordt zoveel mogelijk beperkt. Hiermee zijn negatieve effecten op populatieniveau (lokaal, regionaal en landelijk) en de staat van instandhouding ook uitgesloten.

Ook zonder maatregelen heeft de voorgenomen ingreep geen effect op de staat van instandhouding van de gewone dwergvleermuis. Hiervoor is het aantal dieren (één of enkel dier) dat potentieel gemoeid is met de ingreep te klein op de lokale populatie (< 1%).

Landelijke staat van instandhouding

Gewone dwergvleermuis komt landelijk algemeen voor. Zij leven in netwerken van (lokale) populaties die met name via de winterverblijven aan elkaar gekoppeld zijn (Goutbeek 2018). De populatie wordt geschat op 200.000 – 600.000 individuen in de Art.17 rapportage (European Environmental Agency, 2019). De afgelopen jaren is het leefgebied van de

gewone dwergvleermuis veranderd. Er zijn meer foerageergebieden (bijvoorbeeld nieuwe wetlands), maar het aantal verblijfplaatsen is in kwaliteit afgenomen. Dit is vooral als gevolg van de toegenomen inzet op maatregelen ter vermindering van de CO₂-uitstoot, andere bouwmethodes en ruimtelijke ontwikkelingen in het algemeen (Van Norren *et al.*, 2018). Er bestaan daarom risico's voor het functioneren van netwerken aan verblijfplaatsen (zomer en winter). Mogelijk kan gebiedsgerichte aanpak deze risico's effectief tenietdoen, maar zolang daar nog geen zekerheid over bestaat is de landelijke staat van instandhouding van gewone dwergvleermuis beoordeeld als onbekend met een verslechterende trend (Van Norren *et al.*, 2019). In Goutbeek (2018) wordt dit beoordeeld als ongunstig / ontoereikend (stabiele trend), met de toevoeging dat dit als gunstig wordt beoordeeld bij het treffen van voldoende mitigerende maatregelen.

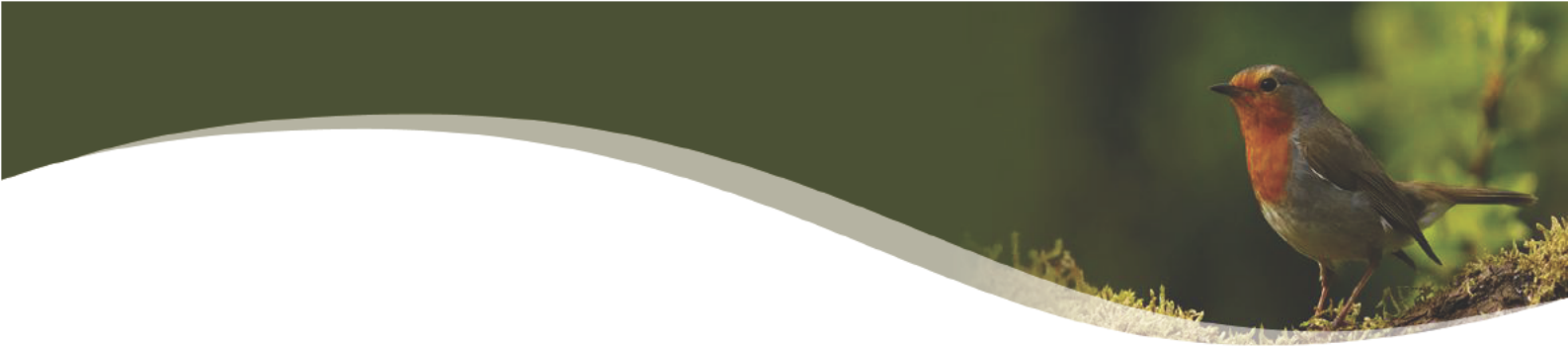
Lokale staat van instandhouding

In provincie Gelderland is de gewone dwergvleermuis eveneens een veel voorkomende soort. De trend in aantallen en verspreidingsgebied wordt als gunstig beoordeeld (Goutbeek, 2018). Door de vele renovatie en na-isolatieprogramma's staat het aantal verblijfplaatsen onder druk. Wel worden steeds meer mitigerende en compenserende maatregelen toegepast bij deze programma's. Het is nog onbekend welk effect dit op langere termijn heeft. De staat van instandhouding van gewone dwergvleermuis is daarom evenals op landelijk niveau beoordeeld als ongunstig / ontoereikend, met de toevoeging dat dit als gunstig wordt beoordeeld bij het treffen van voldoende mitigerende maatregelen. In Van Norren *et al.* (2019) wordt de staat van instandhouding op provinciaal niveau beoordeeld als ongunstig-slecht met een verslechterende trend.

Het is onbekend in welke periode van het jaar de plek met de zomerverblijfplaatsen gerenoveerd wordt. Ruim voorafgaand aan deze werkzaamheden worden in het najaar werende maatregelen getroffen (zie Bijlage VII) en zijn tijdelijke verblijfplaatsen aanwezig (zie Bijlage VIII) binnen 200 meter van de te renoveren gebouwen. Met de werende maatregelen (exclusion flaps) wordt voorkomen dat overwinterende vleermuizen aanwezig zijn bij aanvang van de werkzaamheden. Zij kunnen in de najaarsperiode en in milde perioden in de winter gebruik maken van de tijdelijke verblijfplaatsen. Na afronding van de werkzaamheden zijn voldoende permanente verblijfplaatsen aanwezig (zie Bijlage IX). De lokale staat van instandhouding van gewone dwergvleermuis komt niet in gevaar.

Gevolgen van renovatie fase 2a en 2b van het Honig complex in Nijmegen voor de staat van instandhouding

Omdat er geen effect is op de lokale staat van instandhouding, zijn ook geen effecten te verwachten op de provinciale noch landelijke staat van instandhouding.

6 Conclusie

Voor uitvoering van de werkzaamheden aan de gebouwen van fase 2a en 2b van het Honig complex te Nijmegen wordt ontheffing aangevraagd voor:

Gewone dwergvleermuis	opzettelijk verstoren (overtreding verbodsbepaling artikel 3.5 lid 2 van de Wnb)
	voortplantingsplaatsen beschadigen of vernietigen (overtreding verbodsbepaling artikel 3.5, lid 4 van de Wnb)

De ontheffing wordt aangevraagd voor het volgende wettelijk belang: volksgezondheid, de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang.

De ontheffing wordt aangevraagd voor de periode augustus 2024 t/m december 2029. Zekerheidshalve wordt de ontheffing aangevraagd voor een periode van vijf jaar. Dit om eventuele uitloop van de werkzaamheden op te vangen.

Met de in dit activiteitenplan beschreven aanpak en maatregelen wordt invulling gegeven aan de zorgplicht en wordt gewaarborgd dat het werk wordt uitgevoerd met het minste risico op negatieve effecten op natuur.

Literatuurlijst

- BIJ12, 2017. Kennisdocument gewone dwergvleermuis *Pipistrellus pipistrellus*. Versie 1.0 juli 2017.
- Goutbeek, A.B. 2018. De staat van instandhouding. Factsheets voor 25 soorten in Gelderland. Referentienummer 079761421 B. Arcadis, Arnhem.
- Horstink, Y., 2020. Memo Beschermde natuurwaarde i.h.k.v. het bestemmingsplan Waalfront. Projectnummer: 367272. Datum 26-05-2020. Sweco, Arnhem.
- Karels, M.A., 2023a. Actualisatie quick scan fase 2a en 2b van het Honig complex, Nijmegen. Toetsing in het kader van de Wet natuurbescherming onderdeel soortbescherming. Rapport 23-290. Waardenburg Ecology, Culemborg.
- Karels, M.A., 2023b. Notitie resultaten steenmarteronderzoek fase 2, Honig complex te Nijmegen. Notitiekenmerk 22-0811/23.05165/AnKar. Waardenburg Ecology, Culemborg.
- Karels, M.A., 2023c. Notitie resultaten torenvalkonderzoek fase 2a en 2b, Honig complex te Nijmegen. Notitiekenmerk: 22-0811/23.05164/AnKar. Waardenburg Ecology, Culemborg.
- Karels, M.A., 2023d. Notitie resultaten vleermuisonderzoek fase 1 en 3 van Honig complex in Nijmegen. Notitiekenmerk: 22.0811/23.06814/AnKar. Waardenburg Ecology, Culemborg.
- Klimaatakkoord 2019. 28 juni 2019. Den Haag.
- Meriën, D. 2018. Quick scan natuur. Nijmegen, Waalfront – 3 (Dijkkwartier). Ontwikkelingsbedrijf Waalfront. Projectnummer 170305.02. SAB, Arnhem.
- Norren, E. van, M. van Adrichem, D. Bekker, G. Bos, W. Bosman, R. Creemers, V. Dijkstra, H. Limpens & J. Smit, 2019. Staat van instandhouding Gelderland, factsheets voor 24 soorten. Rapportnummer 2019.09. Zoogdiervereniging, Nijmegen.
- SAB, 2020. Nader onderzoek Wet natuurbescherming. Nijmegen Waalfront – 3 (Dijkkwartier). Waalfront CV. Projectnummer: 170305.02. SAB, Arnhem.

Geraadpleegde websites

Ndfff-ecogrid.com, geraadpleegd 04-04-2023.

https://cdr.eionet.europa.eu/Converters/run_conversion?file=nl/eu/art17/envukhtvq/NL_species_reports_2013-12-09compleet2.xml&conv=354&source=remote#1309

http://cdr.eionet.europa.eu/Converters/run_conversion?file=nl/eu/art17/envukhtvq/NL_species_reports_2013-12-09compleet2.xml&conv=354&source=remote#1327

<https://www.klimaatakkoord.nl/klimaatakkoord/vraag-en-antwoord/wat-is-het-doel-van-het-klimaatakkoord>

www.unitura.nl, geraadpleegd 27 juni 2023.

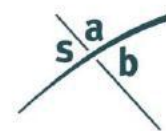
www.verhuisdevleermuis.nl, geraadpleegd 27 juni 2023.

Rijksoverheid.bouwbesluit.com, geraadpleegd 27 juni 2023.

www.zoogdiervereniging.nl, geraadpleegd 8 december 2023.

Bijlage I Quick scan soortenbescherming, 2018

adviseurs in
ruimtelijke
ontwikkeling

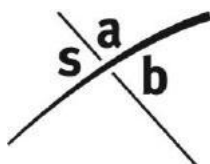
Quick scan natuur

Nijmegen, Waalfront – 3 (Dijkkwartier)

Ontwikkelingsbedrijf Waalfront

Datum: 19 maart 2018

Projectnummer: 170305.02

SAB
Postbus 479
6800 AL Arnhem
tel: 026 - 357 69 11
fax: 026 - 357 66 11

Auteur: [REDACTED]
Tweede lezer: [REDACTED]
Project: Nijmegen Waalfront – 3 (Dijkkwartier)
Projectnummer: 170305.02

INHOUD

1	Inleiding	3
1.1	Aanleiding	3
1.2	Plangebied	3
2	Wettelijk kader	9
2.1	Gebiedsbescherming	9
2.2	Soortenbescherming	10
2.3	Bescherming houtopstanden	11
3	Onderzoeksmethode	12
3.1	Deskundigheid	12
3.2	Werkwijze	12
4	Resultaat	13
4.1	Gebiedsbescherming	13
4.2	Soortenbescherming	15
4.3	Bescherming houtopstanden	27
5	Conclusie en advies	28
5.1	Gebiedsbescherming	28
5.2	Soortenbescherming	28
5.3	Bescherming houtopstanden	32
5.4	Vervolgstappen	32
	Bijlage 1. Geraadpleegde bronnen	3
	Bijlage 2. Wettelijk kader	5

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Het Ontwikkelingsbedrijf Waalfront is al enkele jaren bezig met de herontwikkeling van het Waalfront in Nijmegen. Einddoelstelling is om de industriële functies in te wisselen ten behoeve van woningbouw in combinatie met voorzieningen en werkfuncties. In 2008 is daar met het opstellen van een masterplan voor het Waalfront een concrete invulling aan gegeven. Als gevolg van de economische recessie zijn de planning en uitvoering van de ontwikkeling echter aangepast ten opzichte van het masterplan en wordt een meer gefaseerde herontwikkeling beoogd. Op deze wijze is allereerst de Handelskade gerealiseerd en is vervolgens gestart met de ontwikkeling van het Bruggkwartier. Nu bestaat het voornemen om de derde fase van het Waalfront te starten; het Dijkkwartier (deelgebied 3 in deze quick scan). Om de gewenste invulling, passend bij de huidige wensen en eisen voor het gebied, van het Dijkkwartier te kunnen realiseren is een nieuw bestemmingsplan nodig.

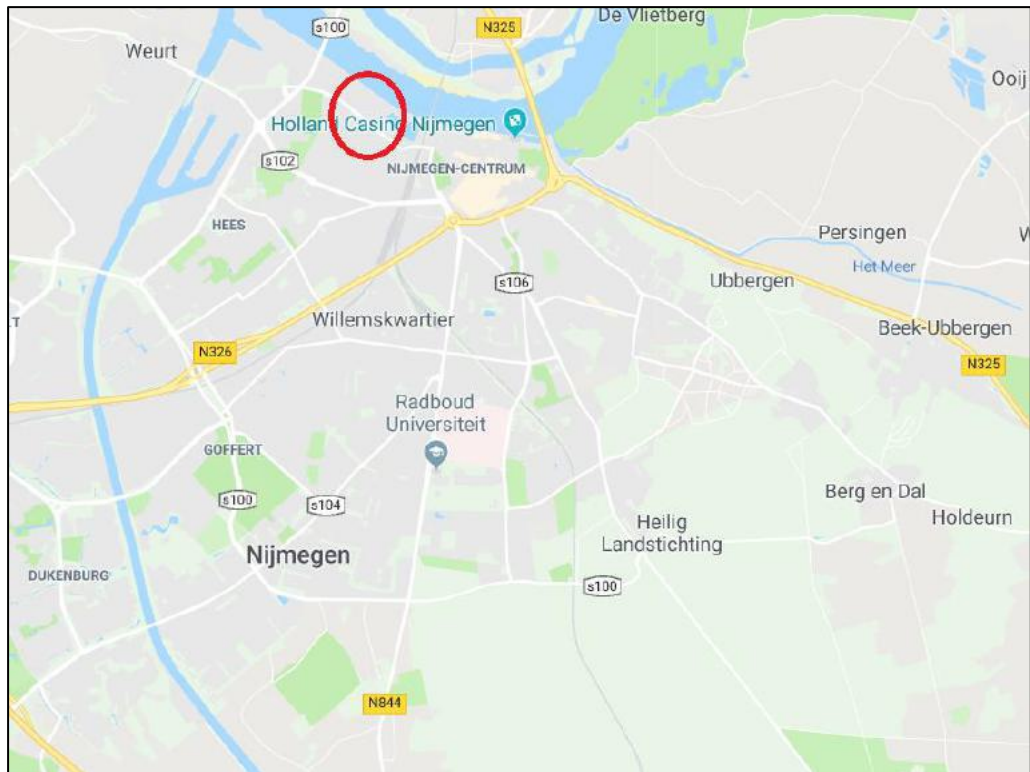
Voor de vaststelling van een nieuw bestemmingsplan is het noodzakelijk dat de haalbaarheid ervan wordt aangetoond. Er dient daarom vanuit de ecologie onderzocht te worden of met de ruimtelijke ontwikkelingen die het plan toestaat sprake is van overtreding van de geldende natuurwet- en regelgeving. Voorliggende rapportage zet door middel van een quick scan natuur uiteen of met de ruimtelijke ontwikkeling mogelijk sprake kan zijn van het verstoren van beschermde natuurgebieden en beschermde soorten en of nader onderzoek hiernaar noodzakelijk is. Deze quick scan heeft betrekking op de ontwikkelingen in het Dijkkwartier en twee deelgebieden die in een latere fase zullen worden gerealiseerd.

1.2 Plangebied

1.2.1 Huidige situatie

Het plangebied bevindt zich in de kern van Nijmegen (provincie Gelderland). Nijmegen ligt in de stadsregio Arnhem-Nijmegen en nabij de grens met Duitsland. In de omgeving van Nijmegen liggen agrarische gronden en verschillende natuurgebieden. Nijmegen ligt daarnaast aan de oever van de Waal.

Het plangebied ligt direct aan de Waal en maakt onderdeel uit van de herontwikkeling van het Waalfront. Dit gebied wordt gefaseerd herontwikkeld van industrie- naar woongebied met voorzieningen. Navolgende afbeeldingen geven de globale ligging van het plangebied weer.

Topografische kaart met de globale ligging van het plangebied (rood omkaderd). Bron: Google Maps. Bewerking: SAB.

Omdat de plannen van het Waalfront in fases worden gerealiseerd is het onderzoeksgebied in drie deelgebieden onderverdeeld:

- Deelgebied 1: De gronden ten noorden van de Waalbanddijk ter hoogte van de Albert Trouwborststraat tot aan de Pater van Hooffstraat. Dit betreft globaal de gronden van het voormalige Honigcomplex en de daar ten westen gelegen Talisgebouwen en de daarbij horende gronden.
- Deelgebied 2: De gronden ten noorden van de Waalbanddijk ter hoogte van de Pater van Hooffstraat tot de Havenweg. Dit betreft globaal de gronden van slachthuis Hickmann.
- Deelgebied 3: De gronden ten zuiden van de Waalbanddijk tussen de Waalbanddijk, de Lijnbaanstraat, de Weurtseweg en de Havenweg. Dit deelgebied betreft de gronden van de ontwikkeling van 'Het Dijkkwartier'.

Luchtfoto met de globale ligging van het plangebied (rood omkaderd) waarin de deelgebieden (1 tot en met 3) zijn aangegeven. Bron: Google Earth. Bewerking: SAB.

Op 13 maart 2018 is een veldbezoek aan de verschillende deelgebieden uitgevoerd en is het terrein op mogelijk aanwezige natuur geïnspecteerd.

Deelgebied 1 bestaat uit de gebouwen van Talis, zijnde een grotendeels uit metaal opgetrokken bedrijfsloods met aansluitend een (bak-)stenen kantoorgebouw met drie bouwlagen en een plat dak. Rondom deze gebouwen is het terrein aangewezen als parkeergelegenheid en deels verhard. Hier is echter ook veel zanderige grond en zijn er kleine hoeveelheden veruigde vegetatie aanwezig. Ten oosten van de Talis-gebouwen ligt het oude Honigcomplex. Het complex bestaat uit een groot gebouw waarin duidelijk verschillende onderdelen in verschillende bouwstijlen zijn aan te wijzen. Daarnaast zijn er meerdere kleinere bijgebouwen rondom het hoofdgebouw aanwezig. Het hoofdgebouw en de meeste gebouwen worden gebruikt door kleine ondernemers die allen een stukje van de beschikbare ruimte gebruiken. Eén groot oud gebouw, het zogenaamde Oscar Leeuwen gebouw staat al geruime tijd leeg en is in een slechte staat van onderhoud. Dit gebouw is daarom ook van binnen uitgebreid geïnspecteerd. Ook de extensiever gebruikte gedeeltes van het hoofdgebouw zijn geïnspecteerd. Het terrein rondom de bebouwing is grotendeels verhard. Maar er zijn ook enkele bomen en struiken rondom de bebouwing aanwezig. De bebouwing grenst direct aan de oever van de Waal. Navolgende afbeeldingen geven een impressie van de huidige situatie in deelgebied 1.

Deelgebied 1: Talis-gebouwen (boven) en het omliggende deels verharde parkeerterrein (onder).

Deelgebied 1: Honigcomplex waarin het hoofgebouw en verschillende bijgebouwen zijn te onderscheiden. Daarnaast de binnenkant van het Oscar Leeuwen gebouw.

Deelgebied 2 betreft grotendeels het Hickmann slachthuis met enkele bijgebouwen. Ook hier zijn verschillende typen gebouwen te onderscheiden. Het terrein is volledig verhard en omheind door een hek. Ten noorden van het slachthuis staan een vrijstaand woonhuis en een twee-onder-één-kapwoning, welke direct aan de Waal grenzen. Deze woonhuizen hebben groen tuinen met enkele bomen en (groenblijvende) struiken. Tussen het slachthuis en de woonhuizen staat een bomenrij met enkele grote platanen. Navolgende afbeeldingen geven een impressie van deelgebied twee ten tijde van het veldbezoek.

Impressie van deelgebied 2 met het slachthuis (boven) en de daar ten noorden van liggende woonhuizen en bomenrij (onder).

Deelgebied 3 bestaat een deel van de Waalbanddijk met daarvan ten noorden parkeerplaatsen die bij de ten oosten gelegen haven behoren. Ten zuiden van de Waalbanddijk liggen een drietal rijwoningen, een leegstaand bedrijfspand en gronden waar de huidige bebouwing inmiddels is gesloopt. Waar de bebouwing is gesloopt, is het terrein braakliggend met een zandige grond. Daarnaast staat er een dubbele bomenrij in het westen van dit deelgebied en staan er enkele bomen ten zuiden van de woonhuizen. Navolgende afbeeldingen geven deelgebied drie ten tijde van het veldbezoek weer.

Impressie van deelgebied 3 met het zicht vanaf de Waalbanddijk. (linksboven), de rijwoningen (rechtsboven), het leegstaande bedrijfspand (linksonder) en de braakliggende gronden (rechtsonder).

1.2.2 Toekomstige situatie

In de toekomstige situatie zal nieuwbouw in het plangebied zijn gerealiseerd. Hierbij wordt mogelijk ook gebruik gemaakt van huidige bebouwing. Voor deelgebied 1 en 2 zijn nog geen vergaande plannen voor de toekomstige inrichting opgesteld. Deelgebied 3 dat nu in ontwikkeling gaat, gaat uit van enkele appartementengebouwen met in totaal maximaal 375 woningen. Hierin wordt op de begane grond 1.500 m² bvo aan commerciële functies gerealiseerd. Voor de realisatie hiervan wordt alle bebouwing die nu nog in het plangebied aanwezig is afgebroken en zullen de bomen moeten worden gekapt. Daarnaast wordt een verbinding van de Weurtseweg naar de Laan van Oost-Indië gemaakt.

2 Wettelijk kader

Hieronder staat een samenvatting van het wettelijk kader. Een uitgebreide beschrijving staat in bijlage 1.

2.1 Gebiedsbescherming

2.1.1 *Natura 2000-gebieden en bijzondere nationale natuurgebieden*

Op grond van de Wet natuurbescherming kunnen natuurgebieden of andere gebieden die belangrijk zijn voor flora en fauna, door de Minister worden aangewezen ter uitvoering van de Vogelrichtlijn- en/of Habitatrichtlijn, de zogeheten Natura 2000-gebieden. Ook kan de Minister op grond van deze wet in enkele specifieke gevallen bijzondere nationale natuurgebieden aanwijzen.

Bij de aanwijzing van een Natura 2000-gebied worden voor het gebied instandhoudingsdoelstellingen voor te beschermen soorten en/ of habitats vastgesteld. Het is verboden om zonder vergunning projecten of andere handelingen te realiseren of te verrichten die de instandhoudingsdoelstellingen kunnen schaden. Verder geldt dat een plan, dat significante gevolgen kan hebben voor een Natura 2000-gebied, door een bestuursorgaan pas vastgesteld kan worden indien een passende beoordeling is gemaakt.

2.1.2 *Natuurnetwerk Nederland*

De Wet natuurbescherming draagt Gedeputeerde Staten op, om in hun provincie te zorgen voor een landelijk ecologisch netwerk, genaamd Natuurnetwerk Nederland. De bescherming van dit natuurnetwerk wordt geregeld bij provinciale verordening. Daarnaast kunnen provincies bij provinciale verordening andere gebieden met bijzondere natuurwaarden beschermen, genaamd bijzondere provinciale natuurgebieden en bijzondere provinciale landschappen.

De provincie Gelderland spreekt niet van Natuurnetwerk Nederland maar van het Gelders Natuurnetwerk (GNN) en de Groene Ontwikkelingszone (GO). Binnen het GNN en de GO staat de bescherming van de kernkwaliteiten centraal. De kernkwaliteiten bestaan uit bestaande natuurwaarden, uit nog te ontwikkelen potentiële waarden en omgevingscondities. Per saldo moet elke ontwikkeling in het GNN een verbetering van de betreffende kernkwaliteiten opleveren. In dat saldo zijn vergroting van de oppervlakte natuur en versterking van de ecologische samenhang belangrijke randvoorwaarden.

In een nieuw bestemmingsplan dat ligt binnen het GNN zijn geen nieuwe functies mogelijk, tenzij:

- geen reële alternatieven aanwezig zijn;
- sprake is van redenen van groot openbaar belang;
- de negatieve effecten op de kernkwaliteiten van het gebied, de oppervlakte en de samenhang zoveel mogelijk worden beperkt; en
- de overblijvende negatieve effecten op de kernkwaliteiten van het gebied, de oppervlakte en de samenhang gelijkwaardig worden gecompenseerd.

De GO heeft een dubbeldoelstelling. Er is ruimte voor economische ontwikkeling in combinatie met versterking van de ecologische samenhang tussen inliggende en aangrenzende natuurgebieden. Beschermde weidevogelgebieden en ganzenfoerageergebieden liggen voornamelijk in de GO (en voor het overige deel in het GNN). Door de samenhang met de aangrenzende en inliggende natuur van het GNN herbergt de GO ook kenmerkende natuurwaarden. Bij ruimtelijke ingrepen in de GO wordt onderscheid gemaakt tussen nieuwvestiging, uitbreiding van bestaande (en reeds in de GO gelegen) bestemmingen en de schaal/omvang van de ingreep (en daarmee het effect op de kernkwaliteiten).

De provincie Gelderland vindt het verder van belang dat rustgebieden voor winterganzen geschikt blijven voor ganzen. De provincie stuurt daarom op het behoud van de openheid en de rust in deze gebieden. De provincie wil in de beschermde weidevogelgebieden een landbouwpraktijk stimuleren en in stand houden die rekening houdt met weidevogels.

2.2 Soortenbescherming

De bescherming van dier- en plantensoorten is geregeld in de Wet natuurbescherming. Voor een aantal soorten is door middel van verboden een beschermingsregime opgenomen. Er is een apart beschermingsregime voor Vogelrichtlijnsoorten, voor Habitatrichtlijnsoorten en voor andere soorten. Naast de beschermde plant- en diersoorten geldt voor al de in het wild levende soorten ook een zorgplicht. Iedereen dient voldoende zorg in acht te nemen voor deze soorten en hun directe leefomgeving. Dit houdt onder meer in dat men negatieve gevolgen voor aanwezige soorten zoveel mogelijk beperkt door het nemen van alle maatregelen die redelijkerwijs kunnen worden verwacht.

Provinciale Staten kunnen in een verordening een vrijstelling verlenen van de verboden van de wet. De provincie Gelderland heeft besloten voor een aantal algemeen voorkomende zoogdiersoorten en amfibieën een vrijstelling te verlenen, voor handelingen die men verricht in het kader van ruimtelijke inrichting en ontwikkeling en voor handelingen in het kader van bestendig beheer en onderhoud. Het betreft de soorten aardmuis, bosmuis, bunzing, dwergmuis, dwergspitsmuis, egel, gewone bosspitsmuis, haas, hermelijn, huisspitsmuis, konijn, ondergrondse woelmuis, ree, rosse woelmuis, tweekleurige bosspitsmuis, veldmuis, vos, wezel, woelrat, bruine kikker, gewone pad, kleine watersalamander, meerkikker en middelste groene kikker.

Daarnaast zijn de verboden niet van toepassing op handelingen die men uitvoert in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling of bestendig beheer en onderhoud, wanneer men die handelingen uitvoert conform een goedgekeurde gedragscode. Tot slot kunnen Gedeputeerde Staten, wanneer er geen andere bevredigende oplossing bestaat, onder bepaalde voorwaarde een ontheffing verlenen van de verboden.

2.3 Bescherming houtopstanden

Het is verboden houtopstanden geheel of gedeeltelijk te vellen of te doen vellen, zonder voorafgaande melding bij de provincie. Een houtopstand is hierbij gedefinieerd als een eenheid van bomen of struiken met een oppervlakte van ten minste 1.000 vierkante meter of een rijbeplanting die meer dan 20 bomen omvat. De wet schrijft verder voor dat wanneer een houtopstand geheel of gedeeltelijk is geveld, de grond binnen drie jaar moet worden herbeplant.

Bovenstaande bescherming geldt niet voor alle houtopstanden. De regels zijn onder meer niet van toepassing op houtopstanden op erven of in tuinen en op houtopstanden binnen de, bij besluit van de gemeenteraad, vastgelegde grenzen van de bebouwde kom. Ook voor het dunnen van een houtopstand gelden de regels niet.

3 Onderzoeksmethode

3.1 Deskundigheid

Kwaliteit van het ecologisch onderzoek en het geleverde product staan bij SAB hoog in het vaandel. Mede daarom zijn wij aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus (NGB); de brancheorganisatie voor groene adviesbureaus. Om te allen tijde aan onze standaard te voldoen, wordt ecologisch onderzoek enkel uitgevoerd door deskundigen. Onder een ecologisch deskundige verstaan we iemand met aantoonbare ervaring en kennis op het gebied van de ecologie van de betreffende soorten. Onze deskundigen voldoen aan de eisen van een ecologisch deskundige zoals de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland die stelt. Ecologen in opleiding tot deskundige werken altijd onder begeleiding van een deskundige.

3.2 Werkwijze

Voor het onderzoek is een bureaustudie uitgevoerd en werd een veldbezoek aan de locatie gebracht. Als eerste werd voor het onderzoek, op basis van informatie van de opdrachtgever, het plangebied in beeld gebracht en werd de toekomstige ontwikkelingen zover als mogelijk beschreven. Vervolgens werd onderzocht welke beschermde plant- en diersoorten in de omgeving van het plangebied zijn te verwachten. Hiervoor werd de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF) geraadpleegd op 9 maart 2018, waarbij waarnemingen van de afgelopen 10 jaar werden opgevraagd. Aanvullend hierbij is gebruik gemaakt van andere bronnen, als websites en verspreidingsatlassen (zie bijlage 1). Bij deze bureaustudie werd ook de ligging van het plangebied ten opzichte van Natura 2000-gebieden en gebieden die via de provinciale verordening zijn beschermd onderzocht. Hiervoor werd onder meer informatie van de website van de provincie geraadpleegd.

Vervolgens werd een veldbezoek aan het plangebied en de directe omgeving ervan gebracht. Dit bezoek vond plaats op 13 maart 2018, bij motregen, windstil bewolkt weer en een temperatuur van circa 7 graden. Doel van deze veldverkenning was om een indruk te krijgen van de habitats ter plaatse en om de geschiktheid van het plangebied voor de verschillende soortgroepen te beoordelen. Het veldbezoek heeft niet de status van een volledige veldinventarisatie. Het eenmalige veldbezoek geeft een globaal beeld van aanwezige soorten en habitats op basis van een momentopname.

Met de gegevens uit de bureaustudie en het veldbezoek is vervolgens een inschatting gemaakt van de mogelijke effecten op beschermde soorten en beschermde gebieden. Op basis van deze inschatting is een advies opgesteld met aanbevelingen voor vervolgstappen. Nadat het eerste conceptrapport gereed was, is dit beoordeeld op inhoud en vorm door een deskundig collega. Het commentaar is vervolgens besproken en verwerkt, om zo tot een eensluidend advies te komen.

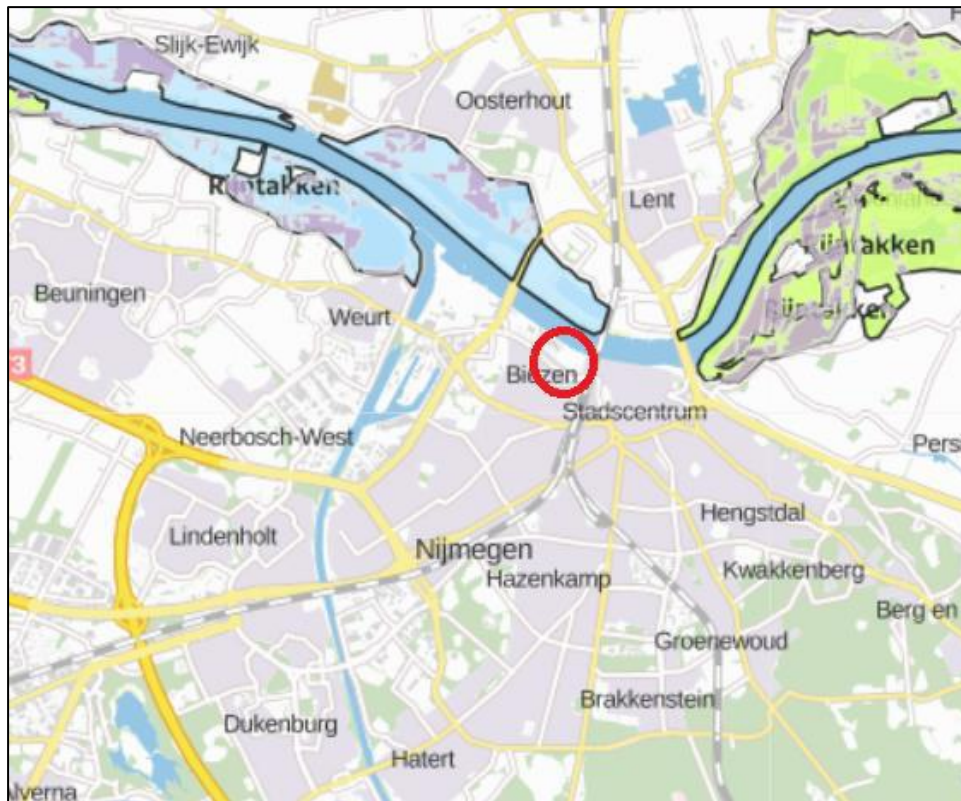
4 Resultaat

4.1 Gebiedsbescherming

4.1.1 *Wet natuurbescherming*

Het plangebied ligt niet in een gebied dat in het kader van de Wet natuurbescherming is aangewezen (zie navolgende afbeelding). Natura 2000-gebied Rijntakken ligt echter op korte afstand van het plangebied in de uitwaarden van de Waal op slechts enkele honderden meters van het plangebied. Omdat voor deelgebied 1 en 2 nog geen concrete plannen voor de inrichting zijn opgesteld, zijn de effecten van de herontwikkeling van deze gebieden nog niet te beoordelen. Voor deelgebied 3 is een beoordeling wel mogelijk. Met de bouw van de appartementencomplexen in deelgebied 3 zijn verschillende verstoringen te verwachten. Zo kan mogelijk geluidverstoring en trilling in de bouwfase verstoringen op de nabijgelegen Rijntakken kunnen veroorzaken. Lichtverstoring kan mogelijk dieren 's nachts verstoren en door een toename van het verbruik van fossiele brandstoffen in het gebied kan de depositie van stikstof in omliggende gebieden toenemen. Wanneer stikstof neerdaalt op habitats die hiervoor gevoelig zijn kan dit negatieve effecten op de aanwezige natuur hebben. Negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen en kernkwaliteiten van de Rijntakken kunnen daarom niet op voorhand worden uitgesloten.

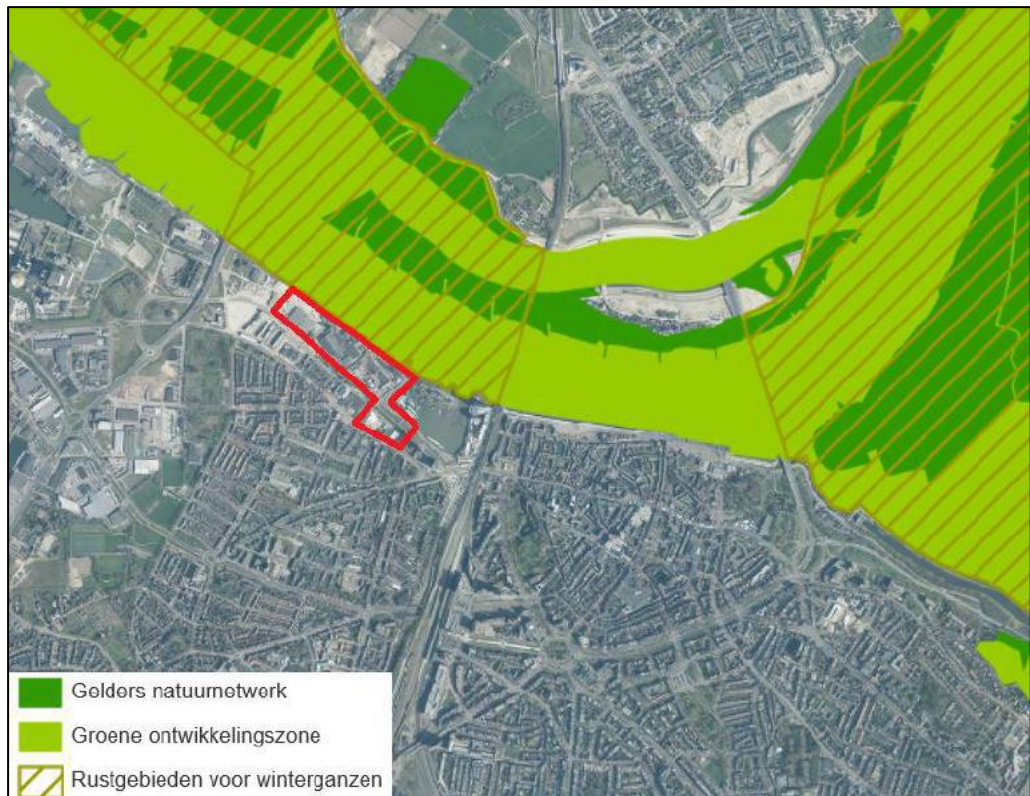
De beoordeling van alle milieueffecten, waaronder de effecten op Natura 2000, heeft integraal plaatsgevonden in het kader van de Milieueffectrapportage die is opgesteld ten behoeve van de gehele ontwikkeling van het Waalfront, zoals neergelegd in het bestemmingsplan 'Nijmegen Waalfront'. Aangezien de ontwikkeling die op grond van voorliggend bestemmingsplan wordt mogelijk gemaakt, qua aard vergelijkbaar is en qua omvang en programma niet anders / groter is dan waarmee destijds in het MER rekening werd gehouden, wordt geoordeeld dat de effecten op genoemd gebied voldoende zijn afgewogen.

Globale ligging van het plangebied (rood omkaderd) ten opzichte van Natura 2000-gebieden. Hierin wordt onderscheid gemaakt tussen Vogelhabitatrichtlijngebieden (blauw) en Habitatrichtlijngebieden (groen). Daarnaast worden stikstofgevoelige habitats die in deze gebieden liggen weergegeven (paars). Bron: Aerius. Bewerking: SAB.

4.1.2 **Natuurnetwerk Nederland**

Het plangebied ligt niet binnen Natuurnetwerk Nederland (zie navolgende afbeelding). De groene ontwikkelingszone (GO), die ook als rustgebied voor winterganzen, is aangewezen grenst direct aan de noordgrens van deelgebied 1 en 2. Dit is ongeveer 150 meter van deelgebied 3 verwijderd. Gelders natuurnetwerk (GNN) ligt verder ten noorden en ligt ongeveer 250 meter ten noorden van deelgebied 1 en 2 en 400 meter ten noorden van deelgebied 3. Weidevogelleefgebied is in de omgeving niet aanwezig. Voor deze beschermingszones geldt geen beperking voor plannen die via externe werking een effect kunnen hebben op deze beschermde gebieden. Aangezien het plangebied niet in de GNN, GO of ganzenfoerageergebied ligt, leidt de voorgenomen ingreep niet tot vermindering van de oppervlakte, kwaliteit of samenhang van de aanwezige natuur. De voorgenomen ingreep zal geen effect op de wezenlijke waarden en kenmerken van deze gebieden hebben. De bescherming van het deze gebieden staat de uitvoering van het plan niet in de weg.

Globale ligging van het plangebied ten opzichte van het Gelders natuurnetwerk, Groene ontwikkelingszone en Rustgebieden voor winterganzen. Bron: Provincie Gelderland. Bewerking: SAB.

4.2 Soortenbescherming

In deze paragraaf beschrijven wij de beschermde soorten die mogelijk aanwezig kunnen zijn in of nabij het plangebied. Zoals beschreven in paragraaf 2.2, geldt voor een aantal meer algemeen voorkomende beschermde soorten zoogdieren en amfibieën een provinciale vrijstelling van de verboden in de wet, bij werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting en ontwikkeling. In deze paragraaf wordt met name aandacht besteed aan de beschermde soorten waarvoor een dergelijke vrijstelling niet geldt.

4.2.1 Vaatplanten

De vaatplanten die zijn beschermd middels de Wet natuurbescherming betreffen zeldzame soorten, waarvan de meeste Rode Lijst-soorten, met specifieke groeiplaatsen in met name stabiele en natuurlijke biotopen, zoals bossen, zeeduinen, kalkgraslanden, beekdalen, veengronden, moerassen en oude of verweerde gebouwen waaronder stadskades. Veel van deze beschermde vaatplanten komen voornamelijk voor op kalkhoudende en voedselarme grond (Sparrius et al. 2012).

In het plangebied zijn in zowel deelgebied 1 als in deelgebied 3 braakliggende zandige gronden en dijken en kale bermen aanwezig. Verschillende beschermde vaatplanten kunnen in een dergelijk ruderaal habitat voorkomen.

In de binnenstad van Nijmegen zijn volgens de verspreidingsgegevens van de NDFF verschillende beschermde vaatplanten waargenomen die op dergelijke bodem groeien. Zo is wilde averuit op slechts op slechts 250 meter van deelgebied 3 en kluwenklokje op 500 meter van deelgebied 1 waargenomen. Andere soorten die in de binnenstad van Nijmegen zijn vastgesteld zijn wolfskers, dreps, grote leeuwenklauw en kartuizer anjer. Aan de andere zijde van de Waal, in Nijmegen-Noord, zijn daarnaast ook blauw guichelheil, groot spiegelklokje, kleine wolfsmelk, naaldenkervel en wilde ridderspoor waargenomen.

Een deel van de gronden in deelgebied 1 en 3 ligt al enkele jaren braak. Het is daarom niet onwaarschijnlijk dat één of meer van deze soorten het plangebied heeft gekoloniseerd. Wanneer de verschillende deelgebieden worden bebouwd zullen deze vaatplanten verloren gaan. Er is dan sprake van overtreding van de Wet natuurbescherming. Nader onderzoek naar beschermde vaatplanten is daarom noodzakelijk in deelgebied 1 en 3 om in kaart te brengen welke soorten er aanwezig zijn. Wanneer er daadwerkelijk beschermde vaatplanten in het plangebied aanwezig zijn dient ontheffing van de Wet natuurbescherming te worden aangevraagd en dienen mitigerende of compenserende maatregelen worden getroffen. In deelgebied 2 zijn geen braakliggende gronden, of andere geschikte habitats aanwezig. Beschermde vaatplanten zijn hier niet te verwachten.

4.2.2 Grondgebonden zoogdieren

Beschermde grondgebonden zoogdieren komen voornamelijk voor in natuurlijke- of half-natuurlijke habitats zoals bos, heide of kleinschalig agrarisch landschap. Enkele soorten zoals eekhoorn en steenmarter worden ook regelmatig in het stedelijk gebied aangetroffen (Lange et al. 2003).

Het terrein is grotendeels verhard, braakliggend of bebouwd en daarom voor de meeste grondgebonden zoogdieren ongeschikt. In de noordelijk gelegen Waal zijn de soorten otter en bever waargenomen. Deze soorten leven in het water en bij natuurlijke oevers, begroeid met oevervegetatie. Binnen het plangebied is voor deze soorten geen geschikt leefgebied aanwezig. Wel zou verstoring van passerende dieren kunnen optreden, wanneer er direct langs de Waal gebouwen gerealiseerd worden die voor veel lichtuitstraling op het water zorgen. Bij toekomstige ontwikkelingen in deelgebieden 1 en 2 dient lichtuitstraling richting de Waal daarom te worden beperkt. Mocht de toekomstige ontwikkeling op deze locaties toch leiden tot sterke lichtuitstraling op de Waal, dan dient eerst door middel van nader onderzoek vastgesteld te worden welke functie de Waal ter hoogte van het plangebied vervult voor beide soorten. Indien negatieve effecten mogelijk blijken, dient een ontheffing van de Wet natuurbescherming aangevraagd te worden voor de toekomstige werkzaamheden.

Eekhoorn en steenmarter zijn volgens de verspreidingsgegevens van de NDFF ook in de omgeving van het plangebied waargenomen.

De eekhoorn leeft in allerlei typen bos en is ook in tuinen of parken in de omgeving van bos aan te treffen mits daar voldoende voedsel beschikbaar is. Ze maken een bolvormig nest van takken en bladeren op minimaal 5 meter hoogte in de boom. Ook natuurlijke boomholtes, oude kraaien- of eksternesten, nestkasten of spechtenholen

worden als nestlocatie gebruikt (zoogdiervereniging.nl). Het noodzakelijke bos-, park- of tuinhabitat is in het plangebied niet aanwezig. Het enige deel van het plangebied waarin meer groen aanwezig is, zijn de gronden ten noorden van het Slachthuis in deelgebied 2. Dit gebied is echter dermate geïsoleerd van ander potentieel leefgebied van de eekhoorn dat de eekhoorn in het gehele plangebied is uit te sluiten.

De steenmarter leeft in steenachtige biotopen en schuilplaatsen, zoals steengroeven, rotsige hellingen en gebouwen. In gebouwen kan de steenmarter zich vestigen in ruimtes onder daken, in de spouw, in holle plafonds en in kruipruimtes. Ook boomholten, takkenhopen en dichte struwelen worden door de steenmarter gebruikt. De steenmarter is ook in de grote steden te vinden, daarbij is de aanwezigheid van groenstroken, heggen en bosjes essentieel voor het vinden van voedsel (www.zoogdiervereniging.nl). Omdat de steenmarter gebruik maakt van toegankelijke gebouwen is de vervallen leegstaande bebouwing in deelgebied 1 gecontroleerd op aanwezigheid van de steenmarter. In de bebouwing die nog in gebruik is, zijn geen geschikte openingen aangetroffen die marters als toegang tot een gebouw zouden kunnen gebruiken. In en rond de bebouwing zijn geen sporen (vraatsporen, loopsporen, latrines) aangetroffen. Daarom is in de huidige situatie de steenmarter niet in het plangebied te verwachten. Nader onderzoek naar de steenmarter voor de ontwikkeling in deelgebied 3 is daarom niet noodzakelijk. Omdat er in deelgebied 1 en 2 wel geschikte verblijfplaatsen aanwezig zijn en de ontwikkelingen in dit deelgebied pas over enkele jaren plaats zullen vinden is het niet uitgesloten dat steenmarters zich in de tussentijd in een gebouw in een van deze deelgebieden zal vestigen. Wanneer de ontwikkelingen in deze deelgebieden worden gestart kan mogelijk worden gewerkt conform een goedgekeurde gedragscode. Maatregelen die een dergelijke gedragscode voorschrijft zijn bijvoorbeeld (zie TAUW 2013, gedragscode Raalte):

- wanneer een verblijfplaats van deze soort aanwezig is, worden sloopwerkzaamheden niet uitgevoerd in de voortplantingsperiode (dus niet van circa maart tot en met augustus);
- voorafgaand aan sloop wordt bij aanwezigheid van de steenmarter eerst door een deskundige vastgesteld of in de omgeving alternatieve verblijfplaatsen aanwezig zijn, om de gunstige staat van instandhouding van de soort te waarborgen. Mocht geen alternatief aanwezig zijn, dan dient in overleg met de deskundige gezocht te worden naar een alternatieve oplossing;
- bij sloop wordt de steenmarter, indien aanwezig in de verblijfplaats, enkele uren voor de sloop verjaagd door een deskundige, door het afspelen van luide muziek. Mocht een dergelijke werkwijze niet mogelijk zijn, dan dient voor de aanvang van de werkzaamheden eerst nader onderzoek uitgevoerd te worden naar de aanwezigheid van de steenmarter en dient wanneer leefgebied aanwezig blijkt, voor de werkzaamheden mogelijk een ontheffing van de Wet natuurbescherming te worden aangevraagd.

4.2.3 Vleermuizen

Volgens verspreidingsgegevens van de NDFF zijn de gewone dwergvleermuis, gewone grootoorvleermuis, laatvlieger, rosse vleermuis en watervleermuis in de omgeving gemeld. Maar ook andere vleermuissoorten kunnen in de omgeving van Nijmegen voorkomen. Alle vleermuissoorten, alsmede hun verblijfplaatsen, essentiële foerageergebieden en vliegroutes zijn beschermd volgens de Wet natuurbescherming.

Vleermuizen zijn globaal op te delen in gebouwbewonende soorten zoals gewone dwergvleermuis en boombewonende soorten als rosse vleermuis en watervleermuis. Daarnaast bestaan soorten die van beide elementen gebruikmaken. Daarbij is ook onderscheid te maken in zomer- en winterverblijfplaatsen van de verschillende soorten. Sommige soorten zoals de gewone dwergvleermuis verblijven het gehele jaar in gebouwen (spouwmuren, achter gevelbetimmeringen, etc.). Andere soorten als de rosse vleermuis verblijven jaarrond in bomen (in holten, holen en achter loshangend schors). De watervleermuis overwintert echter weer in bunkers, grotten en kelders en verblijft in de zomerperiode in boomholten (Dietz et al. 2011).

Gebouwbewonende vleermuissoorten

Gebouwbewonende vleermuizen hebben hun verblijfplaats achter bijvoorbeeld gevelbetimmering, in spouwmuren, achter dakbeschot, achter luiken en in schoorstenen (BIJ12 2017a, Dietz et al. 2011).

In deelgebied 1 zijn een groot aantal verschillende gebouwen aanwezig. Deze zijn met uitzondering van het zogenaamde Oscar Leeuwen gebouw allemaal in gebruik. Omdat het Oscar Leeuwen gebouw al geruime tijd leeg staat en in een vervallen staat verkeerd, is deze van binnen grondig gecontroleerd op aanwezige overwinterende vleermuizen en op sporen die er op wijzen dat het gebouw in andere delen van het jaar door vleermuizen wordt gebruikt. Dergelijke sporen zijn niet aangetroffen. Omdat de andere gebouwen intensief worden gebruikt zijn deze alleen aan de buitenzijde gecontroleerd. Slechts één gebouw, het 'Brebbe' gebouw, heeft openingen die door vleermuizen kunnen worden gebruikt. Het betreft open stootvoegen die toegang tot de spouw kunnen geven en enkele openingen bij de regenpijpen (zie navolgende afbeeldingen). Dit gebouw ligt direct tegen de oever van de Waal. Door de ligging aan de rivier en omdat er enkele platanen direct ten oosten van dit gebouw staan is er voedsel in de omgeving te vinden en is ook de omgeving van het gebouw geschikt voor vleermuizen. Verschillende soorten die door de NDFF in de omgeving van het plangebied zijn aangetroffen maken van dergelijke openingen gebruik (gewone dwergvleermuis, gewone grootoorvleermuis en laatvlieger). Ook de meervleermuis en de ruige dwergvleermuis die volgens verspreidingsatlassen in de omgeving van Nijmegen voorkomen, kunnen van dergelijke openingen gebruik maken. Het is nog onduidelijk wat de bestemming van het Brebbe gebouw gaat worden. Wanneer het wordt afgebroken of wanneer het grondig verbouwd zou worden, zouden aanwezige verblijfplaatsen verloren gaan. Er is dan sprake van overtreding van de Wet natuurbescherming. Nader onderzoek is in dat geval eerst noodzakelijk om duidelijk te maken of het gebouw door vleermuizen wordt gebruikt en wat de effecten van de plannen met het gebouw op deze gebruiksfuncties zijn. Wanneer er verblijfplaatsen aanwezig blijken te zijn, moet een ontheffing van de Wet natuurbescherming worden aangevraagd en dienen mitigerende maatregelen te worden getroffen.

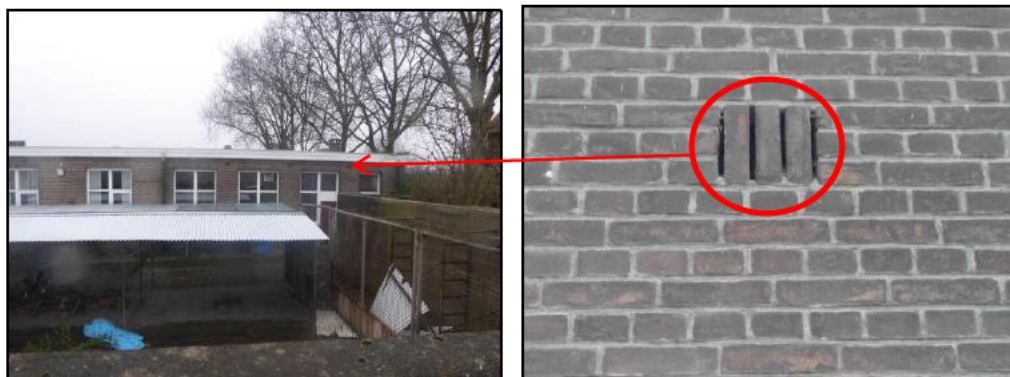

Impressie van het Brebbel gebouw waarin de voor vleermuizen geschikte openingen (met rode pijlen) zijn aangegeven.

Luchtfoto van het Honigcomplex waarin de locatie van het Brebbel gebouw is aangegeven.

Ook deelgebied 2 is gecontroleerd op geschikte openingen die een verblijfplaats voor gebouwbewonende vleermuizen zouden kunnen vormen. Open stootvoegen zijn aangetroffen bij één van de bijgebouwen van het slachthuis dat bij de kruising van de Havenweg en de Waalhaven staat. De bomen die hier direct ten noorden van staan zorgen dat de vleermuizen direct na het verlaten van een eventuele verblijfplaats voedsel zouden kunnen vinden. Ook hier is dus niet uit te sluiten dat vleermuizen in het gebouw een verblijfplaats hebben. Nader onderzoek is noodzakelijk om een mogelijke overtreding van de Wet natuurbescherming te voorkomen.

Deelgebied 2: Impressie van de geschikte openingen in één van de bijgebouwen van het slachthuis.

Luchtfoto van het slachthuis waarin de locatie van het voor vleermuizen geschikte bijgebouw is aangegeven.

In deelgebied 3 zijn de gebouwen deels al afgebroken. In één van de nog staande bedrijfsgebouwen dat direct aan de Waalbanddijk ligt zijn open stootvoegen aangetroffen. Door de ligging aan de dijk is foerageergebied in de omgeving aanwezig. Ook hier kunnen verblijfplaatsen van vleermuizen in het betreffende gebouw daarom niet worden uitgesloten. Wanneer het gebouw wordt afgebroken gaan eventuele aanwezige verblijfplaatsen verloren. Nader onderzoek is noodzakelijk om een mogelijke overtreding van de Wet natuurbescherming te voorkomen.

Deelgebied 3: Impressie van de geschikte openingen in een bedrijfsgebouw nabij de Waalbanddijk.

Luchtfoto van deelgebied 3 waarin de locatie van het voor vleermuizen geschikte bijgebouw is aangegeven.

Boombewonende vleermuissoorten

Boombewonende soorten worden gevonden in holten en spleten in bomen en achter loshangend schors. Bomen dienen hiervoor een zekere diameter en leeftijd te hebben. Zo hebben vleermuizen genoeg ruimte in de boom. Grofweg zijn hardhout bomen als eik en beuk jonger dan 60 jaar en zachthout bomen jonger dan ongeveer 30 jaar voor een spechtenhol nog niet geschikt (Zoogdiervereniging & Probos 2012). In het plan-gebied zijn verschillende bomen aanwezig. Deze zijn tijdens het veldbezoek geïnspec-

teerd op geschikte holtes en loszittend schors. Deze zijn niet aangetroffen. Verblijfplaatsen van boombewonende vleermuizen zijn daarom niet in het plangebied te verwachten.

Vleermuissoorten en functies niet zijn uit te sluiten in het plangebied. "x"= functie is niet uit te sluiten, "-" = functie is uit te sluiten.

Vleermuissoort	Kraamverblijf	Zomerverblijf	Paarverblijf	Winterverblijf
Gewone dwergvleermuis	X	X	X	X
Ruige dwergvleermuis	-	-	X	X
Laatvlieger	X	X	X	X
Meervleermuis	X	X	-	-
Gewone grootoorvleermuis	-	X	-	-

Essentieel foerageergebied

Alle in Nederland voorkomende vleermuizen leven van insecten. Zij foerageren daarom op plaatsen waar veel insecten aanwezig zijn. Voorbeelden van veel voorkomende foerageergebieden zijn openingen op kruinhoogte tussen bomen, boven water en in de luwte van dijken. Als een dergelijk foerageergebied van zeer groot belang is voor vleermuizen van een bepaalde verblijfplaats, kan gesproken worden van een essentieel foerageergebied. Als een dergelijk foerageergebied verloren zou gaan, zou de voedselvoorziening van deze vleermuizen verdwijnen, waardoor ze de verblijfplaats moeten verlaten. Het verdwijnen van het foerageergebied leidt zo tot het niet meer functioneren van de verblijfplaats. Dergelijk essentieel foerageergebied is beschermd.

De bomen die in deelgebied 1 en 2 en bij de dijk in deelgebied 3 aanwezig zijn, kunnen wanneer hier verblijfplaatsen aanwezig zijn, essentieel zijn voor het functioneren van de betreffende verblijfplaats. Wanneer er geen verblijfplaatsen aanwezig zijn is ook niet te verwachten dat het plangebied essentieel foerageergebied vormt voor een populatie vleermuizen. De groene elementen in het plangebied hebben namelijk een beperkte oppervlakte en in de directe omgeving van het plangebied is ander foerageergebied aanwezig waar vleermuizen voedsel kunnen vinden. Dit betreft onder andere de Waal en de groene tuinen in de woonwijken ten zuiden van het plangebied.

Essentiële vliegroutes

Om zich van hun verblijfplaatsen naar hun foerageergebied te verplaatsen worden door een aantal soorten steeds dezelfde lijnvormige elementen gebruikt. Bijvoorbeeld de gewone dwergvleermuis gebruikt vaak bomenrijen waaraan het zich kan oriënteren. Als een dergelijke route verdwijnt of onderbroken wordt, vervalt deze mogelijkheid om van verblijfplaats naar foerageergebied te komen. Vleermuizen moeten dan een alternatieve route zoeken. Als dit niet mogelijk is en als de vliegroute door veel vleermuizen wordt gebruikt, kan dit een groot negatief effect op de vleermuizenpopulatie in het gebied hebben (Limpens et al. 2004). Daarom zijn dergelijke vliegroutes beschermd. De Waal is als doorlopende lijnvormige element geschikt als mogelijke vliegroute, bijvoorbeeld voor meervleermuizen. Ook in de nieuwe situatie zal deze begeleidende functie als zodanig blijven bestaan. Wel dient voorkomen te worden dat sterke lichtuitstraling deze mogelijke vliegroute verstoort. Om deze reden dient voorkomen te worden dat toekomstige bebouwing bij de deelgebieden 1 en 2 zorgt voor sterke licht-

uitstraling over de Waal. Mocht de toekomstige ontwikkeling op deze locaties toch leiden tot sterke lichtuitstraling, dan dient eerst door middel van nader onderzoek vastgesteld te worden of hier essentiële vliegroutes aanwezig zijn. Indien negatieve effecten mogelijk blijken, dient een ontheffing van de Wet natuurbescherming aangevraagd te worden voor de toekomstige ontwikkelingen. Ook de Waalbanddijk betreft een doorlopend lijnvormig element. Omdat de dijk in sterke mate wordt verlicht door straatverlichting is een vliegroute hier niet te verwachten.

4.2.4 Vogels

Vogelsoorten met niet jaarrond beschermde nesten

Tijdens het veldbezoek zijn in het plangebied soorten met niet jaarrond beschermde nesten aangetroffen als kauw, stadsduif, houtduif, putter. Soorten als houtduif en kauw, maar ook andere soorten zoals merel kunnen mogelijk in het plangebied tot broeden komen. In deelgebied 2 van het plangebied zijn in de platanen daarnaast twee nesten waargenomen.

Om te voorkomen dat bij de werkzaamheden eventueel aanwezige nesten van broedende vogels worden beschadigd, adviseren wij deze werkzaamheden buiten de broedperiode te starten. Als vogels op zoek gaan naar een geschikte broedlocatie en merken dat het plangebied en de directe omgeving te verstorend zijn, zullen ze een andere locatie zoeken. Daarnaast kan ook in de broedperiode gestart worden met de werkzaamheden. Dan dient aantoonbaar te worden vastgesteld door een expert op het gebied van vogels dat met de ruimtelijke ontwikkeling geen nesten vernield worden en dat er geen verstoring optreedt die van wezenlijke invloed is op de gunstige staat van instandhouding van een vogelsoort. De broedperiode van vogels loopt globaal van half maart tot half augustus, maar de nesten van vogels die buiten deze periode broeden zijn ook beschermd.

Vogelsoorten met jaarrond beschermde nesten

Van verschillende vogels is het nest jaarrond beschermd. Dit zijn voornamelijk soorten die het hele jaar gebruik maken van het nest of soorten die niet of nauwelijks in staat zijn zelf een nest te maken. Volgens verspreidingsgegevens van de NDFF komen ook enkele van deze soorten met jaarrond beschermde nesten in de buurt van het plangebied voor. Hieronder wordt in meer detail beschreven of en in welke mate het gebied geschikt kan zijn voor soorten met jaarrond beschermde nesten.

Huismussen broeden in kieren en spleten van bebouwing en tevens vaak onder (ronde) dakpannen. Een geschikte leefomgeving van de huismus bestaat uit een combinatie van een geschikte nestgelegenheid, voedsel, drinkwater en voldoende dekking in de vorm van stekelige of groenblijvende struiken. Voornamelijk plekken waar bebouwing wordt afgewisseld met groenvoorzieningen herbergen hoge dichtheden aan huismussen (BIJ12 2017c).

Alleen in deelgebied 2 zijn duidelijk geschikte nestlocaties van de huismus aangetroffen. Hier staat een twee-onder-één-kapwoning met ronde dakpannen waaronder huismussen kunnen broeden. Ten tijde van het veldbezoek was er een grote groep huismussen van 15-20 vogels in de groene tuin naast deze woningen aanwezig. Huismussen zijn zeer honkvast en blijven altijd in de directe omgeving van

hun nestplaats. Dit duidt er op dat zich nesten in het plangebied bevinden. Voor deelgebied 2 zijn nog geen concrete plannen opgesteld. Wanneer de bebouwing zou worden afgebroken of wanneer er andere werkzaamheden aan het dak plaatsvinden, zouden aanwezige nesten van de huismus beschadigd of vernietigd worden. Er is dan sprake van overtreding van de Wet natuurbescherming. Nader onderzoek is in dat geval eerst noodzakelijk om duidelijk te maken of het gebouw door huismussen wordt gebruikt en wat de effecten van de plannen met het gebouw op deze gebruiksfuncties zijn. Wanneer er verblijfplaatsen aanwezig blijken te zijn, moet dan een ontheffing van de Wet natuurbescherming worden aangevraagd en dienen mitigerende maatregelen te worden getroffen.

Gierzwaluwen broeden in Nederland in stedelijk gebied. Ze broeden in kolonies, onder daken en in gebouwen. Veel gebruikte nestlocaties zijn onder scheefliggende of kapotte dakpannen, onder nokpannen, in gaten en kieren onder de dakrand en bij dakkapellen, daar waar het zink overloopt van de dakkapel naar de dakpannen. Daarnaast worden soms kunstmatige nestkasten of nestpannen, gaten in muren, gaten achter regenpijpen of ventilatieschachten als broedlocatie gebruikt. Nestlocaties dienen een vrije uitvliegroute op minimaal enkele meters boven de grond te hebben. Daken dienen verder minimaal een hellingshoek van 45 graden te hebben om als nestlocatie geschikt te zijn. De daken van de twee-onder-één-kapwoning zijn ook voor gierzwaluwen een geschikte verblijfplaats. Ook deze soort kan daarom zonder nader onderzoek niet worden uitgesloten in het plangebied. Omdat de uitvliegmogelijkheden door een hoge muur worden geblokkeerd worden de openingen bij de regenpijpen van het in 4.2.3 genoemde 'Brebbe' gebouw voor gierzwaluwen ongeschikt geacht.

Deelgebied 2: Impressie van geschikte nestlocaties voor huismus en gierzwaluw.

Luchtfoto van het slachthuis waarin de locatie van de voor huismus en gierzwaluw geschikte twee-onder-één-kapwoning is aangegeven.

Andere vogelsoorten waarvan het nest jaarrond is beschermd, nestelen in nissen van hoge gebouwen (slechtvalk), op richels van steengroeven (oehoe), langs stromende beken (grote gele kwikstaart), in hoge bomen in bos of boomgroepen (buizerd, roek, havik en sperwer, zwarte wouw), in oude nesten van kraaien, buizerds en eksters in boomgroepen (boomvalk, wespandief) in oude nesten van kraaien en roofvogels in naaldbomen (ransuil), in holtes in bomen en in gebouwen (steenuil), in nissen van kerktorens of in andere toegankelijke gebouwen in agrarisch gebied (kerkuil) of op speciale nestpalen (ooievaar) (SOVON 2002). Deze elementen zijn niet in het plangebied aanwezig. Nesten van deze vogelsoorten zijn daarom niet in het plangebied te verwachten.

4.2.5 Reptielen

Reptielen komen voornamelijk voor op de hogere zandgronden, in duin-, bos- of heidegebieden. Enkel de ringslang laat zich ook in meer stedelijk gebied zien. De soort komt vooral voor ten noorden van de grote rivieren, in waterrijke habitats op de zandgronden en op overgangen van de zandgronden naar klei- en laagveengebieden (Creemers en van Delft 2009).

Geschikt biotoop voor reptielen is niet aanwezig. Volgens verspreidingsgegevens komt de ringslang in de omgeving van Nijmegen voor. De soort wordt vooral aangetroffen in laagveengebieden, natte heideterreinen en waterrijke zandgronden. Maar de soort komt ook voor op verhoogde terreinen zoals dijken, spoorbanen of struwelen. Belangrijk hierbij is de aanwezigheid van natuurlijke oevers met open plekken en ruigte zodat deze zowel zongelegenheden als schuilplaatsen bieden. Een dergelijke omgeving is niet in het plangebied aanwezig. Reptielen zijn daarom niet in het plangebied te verwachten.

4.2.6 *Amfibieën*

Beschermde amfibieën waarvoor geen provinciale vrijstelling geldt, komen voornamelijk voor in en nabij vennen, poelen en slootjes, met helder en schoon water, in heide- en veengebied en in de uiterwaarden (Creemers en van Delft 2009). Verspreidingsgegevens van de NDFF melden dat de alpenwatersalamander, kamsalamander en rugstreeppad in de omgeving is waargenomen.

Van deze soorten wordt enkel de rugstreeppad regelmatig in een sterk verstedelijkte omgeving aangetroffen. De rugstreeppad is een bewoner van zandige terreinen met een hoge dynamiek zoals duinen, uiterwaarden, opgespoten terreinen, heidevelden en akkers. Deze soort is een echte pionier die zich ingraaft in kaal braakliggend terrein en haar eitjes legt in ondiepe kale poeltjes en plassen, maar ook slootjes en vennen kunnen geschikt leefgebied zijn. De dieren verlaten half maart de winterverblijfplaats. Voortplanting begint half april en kan doorgaan tot in augustus. Mannetjes verblijven de gehele voortplantingsperiode in het water. Vrouwtjes verlaten na de eierafzet het water weer. De rugstreeppad overwintert op het land, de dieren hebben eind oktober allemaal het water weer verlaten (Creemers & van Delft, 2009).

In het plangebied zijn braakliggende, zandige terreinen aanwezig. Poelen of plassen zijn echter niet in het plangebied of de directe omgeving hiervan aanwezig. Waarnemingen van de rugstreeppad zijn daarnaast de afgelopen 10 jaar enkel buiten Nijmegen gedaan. De soort is daarnaast een slechte zwemmer die een barrière als de Waal niet kan overbruggen. De soort is daarom ook niet in het plangebied te verwachten. Ook voor andere soorten amfibieën waarvoor geen provinciale vrijstelling geldt, is geen geschikte leefomgeving in het plangebied aanwezig.

Enkel algemeen voorkomende amfibiesoorten zoals bruine kikker en gewone pad kunnen niet volledig worden uitgesloten in het projectgebied. Deze soorten zijn weinig veeleisend aan hun leefomgeving en komen wijdverspreid voor. Voor deze soorten geldt echter een vrijstelling van de verboden in de Wet natuurbescherming bij projecten in het kader van ruimtelijke ontwikkeling. Een overtreding van de Wet natuurbescherming is niet te verwachten bij aanwezigheid van deze soorten en nader onderzoek naar deze soorten is niet noodzakelijk.

4.2.7 *Vissen*

De beschermde vissoorten zijn veelal zeldzaam voorkomende soorten gebonden aan helder, stromend water van beekjes of rivieren. Een uitzondering hierop is de grote modderkruiper die vooral leeft in langzaam stromend water van sloten, vennen of plassen. De soort komt daar voor op plekken met veel onderwatervegetatie en een goed ontwikkelde waterbodem (Janssen en Schamineé 2004, www.verspreidingatlas.nl).

In het plangebied zijn geen permanent watervoerende elementen aanwezig. De aanwezigheid van beschermde vissen in het plangebied is daarmee uitgesloten.

4.2.8 Insecten en andere ongewervelden

Beschermde insectensoorten en andere beschermde ongewervelden zijn veelal zeldzaam en eisen een specifiek habitat. Beschermde vlindersoorten komen vooral voor in kruidenrijke en soortenrijke graslanden, heiden, venen en (vochtig) bos (Bos et al. 2006). Beschermde libellensoorten leven met name in veengebieden, nabij beekjes of rivieren en bij vennen op de hogere zandgronden, (Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie 2002). Beschermde keversoorten zijn gebonden aan oude, rottende bomen in bosgebieden of komen zeldzaam voor in (groter) permanent, helder open water van goede kwaliteit op veengrond (www.eis-nederland.nl, Janssen en Schamineé 2004). In het betreffende plangebied is geen sprake van een dergelijke leefomgeving en de juiste leefomstandigheden voor deze soorten. Beschermde insecten en andere ongewervelden zijn daarom niet te verwachten in het plangebied.

4.3 Bescherming houtopstanden

Bij deze ruimtelijke ontwikkeling wordt geen houtopstand geveld waarop het beschermingsregime van de Wet natuurbescherming van toepassing is want de bomen en struiken die worden geveld zijn onderdeel van een eenheid bomen en struiken waarvan de oppervlakte niet groter is dan duizend vierkante meter. De bescherming van houtopstanden vormt dan ook geen beperking voor de beoogde ruimtelijke ontwikkeling.

5 Conclusie en advies

In deze quick scan is onderzocht of er beschermde natuurwaarden, volgens de nu geldende natuurwet- en regelgeving, aan- of afwezig zijn in het plangebied. Ook is nagegaan of de ruimtelijke ontwikkeling die mogelijk wordt gemaakt, negatieve effecten kan hebben op beschermde natuur buiten het plangebied.

5.1 Gebiedsbescherming

Uit voorliggend onderzoek blijkt dat Natura 2000-gebied Rijntakken in de buurt van het plangebied ligt. Met de geplande ruimtelijke ontwikkeling is een toename in stikstofuitstoot in het plangebied te verwachten. Deze en mogelijk andere verstoringen vanuit het plangebied kunnen een negatief effect op de instandhoudingsdoelstellingen van Rijntakken veroorzaken.

De beoordeling hiervan heeft integraal plaatsgevonden in het kader van de Milieueffectrapportage die is opgesteld ten behoeve van de gehele ontwikkeling van het Waalfront, zoals neergelegd in het bestemmingsplan 'Nijmegen Waalfront'. Aangezien de ontwikkeling die op grond van voorliggend bestemmingsplan wordt mogelijk gemaakt, qua aard vergelijkbaar is en qua omvang en programma niet anders / groter is dan waarmee destijds in het MER rekening werd gehouden, wordt geoordeeld dat de effecten op genoemd gebied voldoende zijn afgewogen.

Uit voorliggend onderzoek blijkt dat het plangebied in niet het Natuurnetwerk Nederland of andere provinciaal beschermde natuur ligt. De voorgenomen ingreep zal geen effect op de wezenlijke waarden en kenmerken van deze gebieden hebben. De bescherming van het deze gebieden staat de uitvoering van het plan niet in de weg.

5.2 Soortenbescherming

Volgens geraadpleegde verspreidingsgegevens komen er verschillende beschermde soorten in de omgeving van het plangebied voor. Door het uitgevoerde veldbezoek in het plangebied is duidelijk geworden dat enkele essentiële elementen van beschermde dier- en plantensoorten niet op voorhand kunnen worden uitgesloten in het plangebied. Het betreft verblijfplaatsen van vleermuizen (gewone dwergvleermuis, gewone grootoorvleermuis, ruige dwergvleermuis, laatvlieger, meervleermuis) in deelgebied 1, 2 en 3. Nestplaatsen van de huismus en gierzwaluw in deelgebied 2 en groeiplaatsen van beschermde vaatplanten in deelgebied 1 en 3. Afhankelijk van de werkzaamheden in de betreffende deelgebieden dient, om uitsluitel te krijgen over de aan- of afwezigheid van deze soorten, nader soortgericht onderzoek uitgevoerd te worden. Wanneer verblijf- nest- of groeiplaatsen in het plangebied worden vastgesteld, dient een ontheffing van de Wet natuurbescherming te worden aangevraagd en moeten er mitigerende maatregelen worden getroffen.

Daarnaast moet bij de ontwikkeling van deelgebied 1 en 2 rekening worden gehouden met mogelijk aanwezige steenmarters. Er kan worden gewerkt conform een goedgekeurde gedragscode die rekening houdt met de steenmarter. Wanneer dit niet mogelijk is, is nader onderzoek naar de steenmarter noodzakelijk. Om te voorkomen dat een sterke lichtuitstraling leefgebied van de otter en bever of een vliegroute van

vleermuizen verstoort, moet er rekening worden gehouden met mogelijke lichtverstrooiing. Wanneer de ontwikkelingen leiden tot een sterke lichtuitstraling op Waal dient nader onderzoek naar de mogelijke effecten hiervan te worden uitgevoerd.

Luchtfoto met de locaties waar nader onderzoek moet worden gedaan naar vaatplanten (groen), vleermuizen (rood) en huismussen en gierzwaluwen (geel).

5.2.1 Onderzoekseisen en -periodes

Voor veel beschermde plant- en diersoorten zijn protocollen opgesteld waarin beschreven staat waar het nader soortgericht onderzoek aan moet voldoen om aan- of afwezigheid van de betreffende soort aan te kunnen tonen.

Vaatplanten

Het onderzoek naar beschermde vaatplanten is niet aan bepaalde richtlijnen gebonden. Nader onderzoek bestaat uit het grondig onderzoeken van de geschikte habitats binnen de bloeiperiode van de mogelijk aanwezige vaatplanten. Vaatplanten bloeien niet allemaal tegelijk. Gebaseerd op de bloeitijd van alle door de NDFF in de omgeving vastgestelde soorten die in het plangebied voor zouden kunnen komen (blauw guichelheil, dreps, grote leeuwenklauw, groot spiegelklokje, kartuizer anjer, kleine wolfsmelk, kluwenklokje, naaldenkervel, wilde averuit, wilde ridderspoor en wolfskers) zijn twee veldbezoeken noodzakelijk, één in juni en één in augustus. Op deze manier wordt het plangebied binnen de bloeitijden van al deze vaatplanten onderzocht en wordt ook de mogelijkheid dat vaatplanten die nog niet eerder in de omgeving zijn waargenomen worden aangetroffen vergroot.

Bloeiperiodes van wilde in de omgeving aangetroffen wilde vaatplanten (wilde-planten.nl)

Soort	Bloeiperiode					
	Mei	Jun	Jul	Aug	Sept	Okt
Blauw Guichelheil						
Dreps						
Grote Leeuwenklauw						
Groot Spiegelklokje						
Kartuizer Anjer						
Kleine Wolfsmelk						
Kluwenklokje						
Naaldenkervel						
Wilde Averuit						
Wilde Ridderspoor						
Wolfskers						

Vleermuizen

Het nader onderzoek naar verblijfplaatsen van vleermuizen dient plaats te vinden volgens bepaalde richtlijnen, zoals verwoord in het vleermuisprotocol 2017 (Netwerk Groene Bureaus, Gegevensautoriteit Natuur). Het vleermuisprotocol stelt vast dat vijf veldbezoeken uitgevoerd dienen te worden. Drie daarvan dienen plaats te vinden in de periode van 15 mei tot en met 15 juli met een tussenperiode van circa 30 dagen. De andere twee veldbezoeken dienen tussen 15 augustus en 30 september plaats te vinden met een tussenperiode van circa 20 dagen.

Tijdens deze veldbezoeken zal gebruik worden gemaakt van een batdetector of bat-logger. Dit zijn apparaten waarmee de onhoorbare ultrasone geluiden van vleermuizen worden opgevangen en vertaald in voor mensen hoorbare geluiden. Door het uitvoeren van vijf veldbezoeken kan met voldoende juridische zekerheid aannemelijk worden gemaakt of vleermuizen wel of niet aanwezig zijn in het plangebied. Mocht uit dit onderzoek blijken dat verblijfplaatsen van vleermuizen aanwezig zijn, dan dient mogelijk een ontheffing Wet natuurbescherming aangevraagd te worden. Navolgend overzicht geeft de onderzoeksperiodes voor vleermuizen weer.

Gierzwaluwen

Het nader onderzoek gierzwaluwen dient volgens het kennisdocument gierzwaluw (BIJ12, 2017) plaats te vinden door middel van drie 3 inventarisaties met een tussenliggende periode van minimaal 10 dagen. Dit dient te gebeuren in de periode 1 juni tot en met 15 juli, waarvan minimaal één inventarisatie tussen 20 juni en 7 juli, tussen twee uur voor zonsondergang tot zonsondergang, tijdens goede inventarisatieomstandigheden. Mocht uit dit onderzoek blijken dat verblijfplaatsen van gierzwaluwen aanwezig zijn, dan dient mogelijk een ontheffing van de Wet natuurbescherming aangevraagd te worden. Navolgend overzicht geeft de onderzoeksperiodes voor gierzwaluwen weer.

Huismussen

Het nader onderzoek naar de huismus dient plaats te vinden volgens bepaalde richtlijnen zoals verwoord in de soortenstandaard van de huismus (Bij12, 2017). Het onder-

zoek dient plaats te vinden door middel van twee gerichte veldbezoeken in de periode 1 april tot en met 15 mei of door middel van vier gerichte veldbezoeken in de periode 10 maart tot en met 20 juni. De inventarisaties dienen onder goede weersomstandigheden plaats te vinden, op geluidsluwe momenten, rond één à twee uur na zonsopkomst en met een tussenperiode van 10 dagen. Navolgend overzicht geeft de onderzoeksperiode van huismussen weer.

Navolgend overzicht geeft de onderzoeksperiodes van alle te onderzoeken soorten weer.

Soortgroep	Jan	Feb	Mrt	Apr	Mei	Jun	Jul	Aug	Sep	Okt	Nov	Dec
Vaatplanten												
Vleermuizen												
Huismus												
Gierzwaluw												

5.2.2 Broedperiode

Van alle van nature in Nederland in het wild levende vogels mag het nest tijdens het broeden (van start van nestbouw tot en met het uitvliegen van de jongen) niet worden beschadigd of vernield. De periode waarin de meeste vogelsoorten broeden, loopt globaal van half maart tot half augustus, maar ook broedgevallen buiten deze periode zijn gewoon beschermd.

Uit voorliggend onderzoek blijkt dat in en direct rond het plangebied vogels kunnen gaan broeden. Wij adviseren daarom om de geplande ruimtelijke ontwikkeling buiten de broedperiode te starten. Op deze manier worden geen in gebruik zijnde nesten beschadigd of vernield. Ook zullen vogels in en direct rond het plangebied geen nest bouwen, omdat te veel verstoring aanwezig is.

Indien de werkzaamheden echt in de broedperiode gestart moeten worden, is nader onderzoek naar broedende vogels noodzakelijk. Kort voor de start van de werkzaamheden dient dan door een ecooloog met kennis van vogels door middel van één veldbezoek onderzocht te worden of broedende vogels in en direct rond het plangebied aanwezig zijn. Als deze niet aanwezig zijn, kunnen de werkzaamheden starten. Als wel een broedende vogel aanwezig is, mogen de werkzaamheden niet starten. Er dient dan met een ecooloog met kennis van vogels naar een oplossing gezocht te worden.

5.2.3 Zorgplicht

Iedereen dient voldoende zorg in acht te nemen voor alle natuur en in het wild levende dieren, planten en hun directe leefomgeving, overeenkomstig artikel 1.11 van de Wet natuurbescherming. Dit houdt in elk geval in dat iedereen die weet dat hij schade aan natuur gaat veroorzaken door een bepaalde handeling, hij deze handeling daarom niet uitvoert, of maatregelen neemt om schade aan de natuur door de handeling zoveel mogelijk te voorkomen. Probeer bijvoorbeeld bij de ruimtelijke ingreep zoveel mogelijk bomen, struiken en overig groen te behouden. Werken buiten de winterperiode voorkomt dat dieren die in winterrust zijn verstoord of gedood worden.

5.3 Bescherming houtopstanden

Bij deze ruimtelijke ontwikkeling wordt geen houtopstand geveld waarop de regels van de Wet natuurbescherming van toepassing zijn. De bescherming van houtopstanden vormt dan ook geen beperking voor de beoogde ruimtelijke ontwikkeling.

5.4 Vervolgstappen

- Uitvoeren voortoets Wet natuurbescherming.
- Uitvoeren nader onderzoek vaatplanten (deelgebied 1 en 3) vleermuizen (deelgebied 1, 2 en 3), gierzwaluw en huismus (deelgebied 2).
- Houd bij de ontwikkeling van deelgebied 1 en 2 rekening met mogelijk lichtverstoring van bever, otter en vliegroutes van vleermuizen, of voer nader onderzoek uit.
- Werk bij de ontwikkeling van deelgebied 1 en 2 conform een goedgekeurde gedragscode die rekening houdt met mogelijk aanwezige steenmarter, of voer nader onderzoek uit.
- Houd rekening met broedende vogels.
- Houd rekening met de zorgplicht.

Bijlage 1. Geraadpleegde bronnen

Literatuur

BIJ12. 2017a. Kennisdocument Gewone dwergvleermuis *Pipistrellus pipistrellus*, versie 1.0, juli 2017. BIJ12, Utrecht.

BIJ12. 2017b. Kennisdocument Gierzwaluw *Apus apus*, versie 1.0, juli 2017. BIJ12, Utrecht.

BIJ12. 2017c. Kennisdocument Huismus *Passer domesticus*, versie 1.0, juli 2017. BIJ12, Utrecht.

Bos, F. Bosveld, M. Groenendijk, D. van Swaay, C. Wynhof, I. De Vlinderstichting. 2006. De dagvlinders van Nederland. Verspreiding en bescherming. Nederlandse fauna deel 7.

Creemers, R. van Delft, J. 2009. De Amfibieën en Reptielen van Nederland. Nederlandse Fauna deel 9.

Dietz, Ch. von Helversen, O. Nill, D. 2011. Vleermuizen. Alle soorten van Europa en Noordwest-Afrika.

Janssen, J. A. M. Schamineé, J. H. J. 2004. Europese Natuur in Nederland. Soorten van de habitatrichtlijn.

Lange, R. Twisk, P. van Winden, A. van Diepenbeek, A. 2003. Zoogdieren van West-Europa.

Limpens, H. J. G. A. Twisk, P. Veenbaas, G. 2004. Met vleermuizen onderweg. Uitgave DDW en VZZ.

Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie. 2002. De Nederlandse Libellen (Odonata). Nederlandse Fauna deel 4.

Netwerk Groene Bureaus, Gegevensautoriteit Natuur, Zoogdierversamenwerking. 2017. Vleermuisprotocol 2017.

Ministerie EZLI. 2012. Memorie van toelichting bij Wet natuurbescherming. Kamerstuk.

Ministerie EZ. 2015. Memorie van antwoord bij Wet natuurbescherming. Kamerstuk Eerste Kamer der Staten-Generaal.

SOVON. 2002. Atlas van de Nederlandse Broedvogels. Verspreiding, aantallen, verandering. Nederlandse Fauna deel 5.

Sparrus, L. Odé, B. Beringen, R. Basisrapport Rode Lijst Vaatplanten 2012 volgens Nederlandse en IUCN-criteria. FLORON rapport 57.

Zoogdiervereniging & Probos. 2012. Laanbeheer en vleermuizen; met oog voor veiligheid en cultuurhistorie; met bijdragen van E. A. Jansen, M. H. A. van Benthem, C. de Groot, P. Twisk & H. J. G. A. Limpens.

Websites

www.aerius.nl

www.eis-nederland.nl

www.ndff.nl

www.ravon.nl

www.synbiosys.alterra.nl

www.verspreidingsatlas.nl

www.wilde-planten.nl

Bijlage 2. Wettelijk kader

Gebiedsbescherming

Inleiding

Op grond van artikel 2.1 van de Wet natuurbescherming kunnen natuurgebieden of andere gebieden die belangrijk zijn voor flora en fauna, door de Minister worden aangewezen ter uitvoering van de Vogelrichtlijn- en/of Habitatrichtlijn, de zogeheten Natura 2000-gebieden. Ook kan de Minister op grond van deze wet in enkele specifieke gevallen bijzondere nationale natuurgebieden aanwijzen. De Wet natuurbescherming draagt Gedeputeerde Staten daarnaast op, om in hun provincie te zorgen voor een landelijk ecologisch netwerk, genaamd Natuurnetwerk Nederland. De bescherming van dit natuurnetwerk wordt geregeld bij provinciale verordening. Daarnaast kunnen provincies bij provinciale verordening andere gebieden met bijzondere natuurwaarden beschermen, genaamd bijzondere provinciale natuurgebieden en bijzondere provinciale landschappen. Hieronder wordt een toelichting gegeven bij de verschillende vormen van gebiedsbescherming.

Natura 2000-gebieden en bijzondere nationale natuurgebieden

Voor alle Natura 2000-gebieden en bijzondere nationale natuurgebieden geldt op basis van artikel 1.11 van de Wet natuurbescherming een zorgplicht. Iedereen dient voldoende zorg in acht te nemen voor deze gebieden. Dit houdt onder meer in dat men negatieve gevolgen voor deze gebieden zoveel mogelijk beperkt door het nemen van alle maatregelen die redelijkerwijs kunnen worden verwacht. Uit de Memorie van Toelichting blijkt, dat de Wet natuurbescherming, buiten de zorgplicht, al voldoende instrumenten bevat om schadelijke handelingen in Natura 2000-gebieden te beperken. Deze zorgplicht is daarmee primair bedoeld om de eigen verantwoordelijkheid vast te leggen, die een ieder heeft voor een zorgvuldige omgang met de natuurwaarden in Natura 2000-gebieden.

Natura 2000-gebieden

Bij de aanwijzing van een Natura 2000-gebied worden voor het gebied instandhoudingsdoelstellingen voor te beschermen soorten en/ of habitats vastgesteld. Conform artikel 2.7, lid 2 van de Wet natuurbescherming is het verboden om zonder vergunning projecten of andere handelingen te realiseren of te verrichten die, gelet op deze instandhoudingsdoelstelling van een Natura 2000-gebied, de kwaliteit van de natuurlijke habitats en de habitats van soorten kunnen verslechteren, of een significant verstoringseffect kunnen hebben op de soorten waarvoor het gebied is aangewezen. Verder geldt dat een plan, dat afzonderlijk of in combinatie met andere plannen of projecten, significante gevolgen kan hebben voor een Natura 2000-gebied, door een bestuursorgaan pas vastgesteld kan worden indien een passende beoordeling is gemaakt (artikel 2.7 lid 1).

Voor een plan of een project dat niet direct verband houdt met of nodig is voor het beheer van een Natura 2000-gebied, en dat afzonderlijk of in combinatie met andere plannen of projecten significante gevolgen kan hebben voor een Natura 2000-gebied, dient een passende beoordeling gemaakt te worden, van de gevolgen voor het Natura 2000-gebied, rekening houdend met de instandhoudingsdoelstellingen. Blijkt uit de passende beoordeling dat er geen aantasting plaatsvindt van de natuurlijke kenmer-

ken van een Natura 2000-gebied, dan kan het betreffende plan worden vastgesteld, of kan voor de projecten door Gedeputeerde Staten een vergunning worden verleend. In bepaalde gevallen kan, ondanks dat uit de passende beoordeling blijkt dat aantasting van de natuurlijke kenmerken mogelijk is, een plan toch worden vastgesteld of kan een vergunning toch worden verleend. Er dient dan te worden voldaan aan de zogeheten ADC criteria. De ADC criteria houden in: i) dat er geen alternatieve oplossingen zijn, ii) dat er sprake is van dwingende redenen van groot openbaar belang en iii) dat de nodige compenserende maatregelen worden getroffen.

Bijzondere nationale natuurgebieden

In uitzonderlijke gevallen kan de Minister, op grond van artikel 2.11, bijzondere nationale natuurgebieden aanwijzen. De Minister kan dit doen voor een gebied dat is of wordt aangemeld als Habitatrichtlijngebied, maar nog niet definitief is aangewezen. Ook kan het voor een gebied dat nog geen onderdeel is van het Natura 2000-netwerk, maar waar compenserende maatregelen worden getroffen voor de realisatie van een project met significante gevolgen. Tot slot kan een gebied worden aangewezen in het geval dat dat noodzakelijk is in het kader van de Vogel- of Habitatrichtlijn, om een gunstige staat van instandhouding te realiseren. Ter bescherming van de bijzondere nationale natuurgebieden kan de Minister verschillende maatregelen nemen, waaronder toegangsbeperkingen tot het gebied, het gebruik maken van zijn of haar aanschrijvingsbevoegdheid en het treffen van behoud- en herstelmaatregelen in het gebied.

Natuurnetwerk Nederland

Ter bescherming van vogelsoorten, van soorten van de Habitatrichtlijn en van rode lijstsoorten dienen provincies, op basis van artikel 1.12 van de Wet natuurbescherming, zorg te dragen voor de totstandkoming en instandhouding van een samenhangend ecologisch netwerk, genaamd Natuurnetwerk Nederland (voorheen Ecologische Hoofdstructuur, EHS). De bescherming van dit netwerk gebeurt bij provinciale verordening. Daarnaast kunnen provincies bij provinciale verordening andere gebieden met bijzondere natuurwaarden beschermen, zoals weidevogelgebieden of ganzenfoeragegebied.

Voor Natuurnetwerk Nederland geldt, op basis van het Besluit algemene regels ruimtelijke ordening, dat ontwikkelingen niet mogen leiden tot een significante vermindering van de oppervlakte, kwaliteit of samenhang van de aanwezige natuur. Daarnaast mogen de instandhouding en ontwikkeling van de wezenlijke kenmerken en waarden van deze gebieden niet significant worden beperkt. De precieze invulling van de bescherming vervult van provincie tot provincie. In paragraaf 2.1 staat de bescherming beschreven die in dit geval van toepassing is.

Soortenbescherming

Verboden en zorgplicht

Voor een aantal soorten is door middel van verboden een beschermingsregime opgenomen in de Wet natuurbescherming. Er is een apart beschermingsregime voor Vogelrichtlijnsoorten (artikelen 3.1-3.4), voor Habitatrichtlijnsoorten (artikelen 3.5-3.9) en voor andere soorten (artikelen 3.10 en 3.11).

Naast de beschermde plant- en diersoorten geldt op basis van artikel 1.11 van de Wet natuurbescherming voor al de in het wild levende soorten ook een zorgplicht. Iedereen dient voldoende zorg in acht te nemen voor deze soorten en hun directe leefomgeving. Dit houdt onder meer in dat men negatieve gevolgen voor aanwezige soorten zoveel mogelijk beperkt door het nemen van alle maatregelen die redelijkerwijs kunnen worden verwacht.

Vogelrichtlijnsoorten

Voor ruimtelijke ingrepen zijn de volgende verboden relevant: het is verboden om van nature in Nederland in het wild levende vogels opzettelijk te doden of te vangen, het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van deze soorten te beschadigen of te vernielen of nesten van vogels weg te nemen. Ook is het verboden deze soorten opzettelijk te storen wanneer dit van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de soort.

De verboden in de wet zorgen voor een goede bescherming van nesten van alle in het wild levende vogelsoorten tijdens het broedseizoen. Het vernielen van nesten is verboden en het verstoren van nesten is enkel toegestaan indien geen sprake is van een negatieve invloed op de staat van instandhouding van de betreffende vogelsoorten. Globaal loopt het broedseizoen van half maart tot half augustus, maar ook de nesten van broedende vogels buiten deze periode zijn beschermd. Daarnaast zijn van een aantal vogelsoorten de nesten jaarrond beschermd, dus ook als ze niet als broedlocatie worden gebruikt. Het betreft dan over het algemeen soorten die hun nest het gehele jaar als verblijfplaats gebruiken of soorten die niet in staat zijn om een eigen nest te bouwen.

Habitatrichtlijnsoorten

Voor ruimtelijke ingrepen zijn de volgende verboden relevant: het is verboden om soorten van de Habitatrichtlijn en van de verdragen van Bonn en Bern, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te doden, te vangen of te verstoren, om eieren opzettelijk te vernielen, om voortplantings- of rustplaatsen te beschadigen en om planten van de Habitatrichtlijn en van het verdrag van Bern opzettelijk te ontwortelen of te vernielen.

Andere soorten

Naast de Vogelrichtlijnsoorten en de Habitatrichtlijnsoorten worden in de wet een aantal diersoorten en plantensoorten beschermd. Voor deze soorten zijn bij ruimtelijke ingrepen de volgende verboden relevant: het is verboden deze soorten opzettelijk te doden of te vangen, om de vaste voortplantings- of rustplaatsen te beschadigen en om de plantensoorten opzettelijk te ontwortelen of te vernielen.

Opzetvereiste

Bij veel van de hierboven genoemde verboden is er sprake van een opzetvereiste. Zo is het verboden om vogelnesten *opzettelijk* te beschadigen. In de wet wordt bij deze opzet uitgegaan van 'voorwaardelijke opzet'. Bij voorwaardelijke opzet is men zich bij het handelen bewust van de mogelijke negatieve consequenties, terwijl men de handeling toch uitvoert. Een voorbeeld van voorwaardelijke opzet is iemand die in het voorjaar een boom omzaagt en daarbij 'per ongeluk' een vogelnest beschadigt. De persoon had niet de opzet dit nest te beschadigen. Maar in de broedtijd van vogels is

er wel een aanzienlijke kans dat er in een boom een vogel nestelt. Er kan daarom toch sprake zijn van opzettelijke beschadiging van het nest; voorwaardelijke opzet.

Vrijstelling, gedragscodes en ontheffing

Provinciale Staten kunnen in een verordening een vrijstelling verlenen van de bovenstaande verboden. Zie paragraaf 2.2 voor de vrijstelling die in deze provincie van toepassing is.

Daarnaast zijn de verboden niet van toepassing op handelingen die men uitvoert in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling of bestendig beheer en onderhoud, wanneer men die handelingen uitvoert conform een goedgekeurde gedragscode. Gedragscodes kunnen daarbij zowel gebruikt worden voor de omgang met de Vogelrichtlijnsoorten, de Habitatrichtlijnsoorten als de andere beschermde soorten. Wel geldt voor de Vogelrichtlijnsoorten en de Habitatrichtlijnsoorten de aanvullende eis dat de handelingen die men uitvoert een wettelijk belang dienen uit de Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn. Het gaat dan onder meer om handelingen in het belang van de volksgezondheid, openbare veiligheid of ter bescherming van flora en fauna.

Tot slot kunnen Gedeputeerde Staten, wanneer er geen andere bevredigende oplossing bestaat, onder bepaalde voorwaarde een ontheffing verlenen van de verboden. Ook hierbij geldt voor Vogelrichtlijnsoorten en Habitatrichtlijnsoorten dat aan de handelingen die men verricht een wettelijk belang van de Vogelrichtlijn respectievelijk de Habitatrichtlijn ten grondslag dient te liggen.

Bescherming houtopstanden

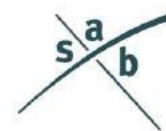
De bescherming van houtopstanden is geregeld in hoofdstuk 4 van de Wet natuurbescherming. Het is verboden houtopstanden geheel of gedeeltelijk te vellen of te doen vellen, zonder voorafgaande melding bij de provincie. Een houtopstand is hierbij gedefinieerd als een eenheid van bomen of struiken met een oppervlakte van ten minste 1.000 vierkante meter of een rijbeplanting die meer dan 20 bomen omvat. De wet schrijft verder voor dat wanneer een houtopstand geheel of gedeeltelijk is geveld, de grond binnen drie jaar moet worden herbeplant.

Bovenstaande bescherming geldt niet voor alle houtopstanden. De regels zijn niet van toepassing op houtopstanden op erven of in tuinen, op fruitbomen, op windschermen om boomgaarden, op naaldbomen bedoeld om te dienen als kerstbomen, op kweekgoed, op bepaalde beplantingen van wilgen of populieren, op bepaalde beplantingen bedoeld voor de productie van houtige biomassa en op houtopstanden binnen de, bij besluit van de gemeenteraad, vastgelegde grenzen van de bebouwde kom. Ook voor het dunnen van een houtopstand gelden de regels niet.

De provincie kan regels stellen ten aanzien van de meldingsplicht en de plicht tot herbeplanting. Ook kan de provincie een ontheffing verlenen ten behoeve van herbeplanting op andere grond. Verder kan de provincie ontheffing verlenen en kan de provincie bij verordening vrijstelling verlenen van zowel de meldingsplicht als de plicht tot herbeplanting.

Bijlage II Nader onderzoek vleermuizen, 2019

adviseurs in
ruimtelijke
ontwikkeling

Nader onderzoek Wet natuurbescherming

Nijmegen Waalfront - 3 (Dijkkwartier)

Waalfront CV

Datum: 23 januari 2020

Projectnummer: 170305.02

INHOUD

1	Inleiding	3
1.1	Aanleiding	3
1.2	Plangebied	3
1.3	Kwaliteitsborging	4
2	Wettelijk kader	6
2.1	Verboden en zorgplicht	6
2.2	Opzetvereiste	7
2.3	Vrijstelling, gedragscodes en ontheffing	7
3	Ecologie van soorten	9
3.1	Gierzwaluw	9
3.2	Huismus	9
3.3	Vleermuizen	10
4	Onderzoekmethodiek	13
4.1	Gierzwaluw	13
4.2	Huismus	13
4.3	Vleermuizen	14
5	Resultaten	18
5.1	Gierzwaluw	18
5.2	Huismus	18
5.3	Vleermuizen	19
5.4	Torenvalk	22
6	Conclusie en advies	23
6.1	Ontheffing Wet natuurbescherming nodig?	23
6.2	Ontheffing aanvragen	23
6.3	Mitigerende maatregelen	23
6.4	Torenvalk	25
6.5	Broedperiode en zorgplicht	25
6.6	Vervolgstappen	25

Geraadpleegde literatuur

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

De initiatiefnemer is inmiddels enkele jaren bezig met de herontwikkeling van het Waalfront in Nijmegen. Einddoelstelling is om de industriële functies in te wisselen ten behoeve van woningbouw in combinatie met voorzieningen en werkfuncties.

Bij alle ruimtelijke ingrepen moet rekening gehouden worden met de aanwezige natuurwaarden in en om het plangebied. Er dient daarom vanuit de ecologie onderzocht te worden of met de ruimtelijke ontwikkelingen die het plan toestaat sprake is van overtreding van de geldende natuurwet- en regelgeving. In dit kader heeft SAB reeds een quick scan natuur (SAB, 2019) uitgevoerd. Uit deze quick scan blijkt dat op voorhand de aanwezigheid van nest- en verblijfplaatsen van verschillende soorten vleermuizen, huismus en gierzwaluw op verschillende locaties niet kan worden uitgesloten. Voorliggende rapportage zet de bevindingen van het nader onderzoek naar deze soorten uiteen.

Het doel van het hierna beschreven onderzoek is om de aan- of afwezigheid aan te tonen van voornoemde soorten en om vast te stellen wat de functies van het plangebied en het omliggende terrein voor deze soorten zijn. Uiteindelijk wordt op basis van deze bevindingen een advies uitgebracht over de wettelijke consequenties hiervan en eventuele vervolgstappen die noodzakelijk zijn.

1.2 Plangebied

1.2.1 *Huidige situatie*

Het plangebied bevindt zich in de kern van Nijmegen (provincie Gelderland). Nijmegen ligt in de stadsregio Arnhem-Nijmegen en nabij de grens met Duitsland. In de omgeving van Nijmegen liggen agrarische gronden en verschillende natuurgebieden. Nijmegen ligt daarnaast aan de oever van de Waal.

Het plangebied is verdeeld over twee locaties. Locatie 'Honig-complex' ligt langs de Waal en bestaat uit een oud industrieel gebied. Locatie 'Havenweg' ligt ook langs de Waal ten zuidoosten van de andere locatie en betreft woonhuizen. Deze gebieden worden gefaseerd herontwikkeld van industrie- naar woongebied met voorzieningen. Navolgende afbeeldingen geven de globale ligging van het projectgebied weer.

Topografische kaart met de globale ligging van het projectgebied (rood omkaderd). Bron: PDOK. Bewerking: SAB.

Luchtfoto met het onderzoeksgebied (rood omkaderd). Bron: PDOK, bewerking: SAB.

1.2.2 Toekomstige situatie

In de toekomstige situatie zal het terrein omgevormd zijn tot woningbouw. Ten tijde van het opstellen van de rapportage is nog niet volledig bekend of alle huidige bebouwing gesloopt wordt, of dat een deel van de bebouwing wordt omgevormd tot woningen. Daarnaast is een precieze inrichting van het plangebied ook nog niet bekend.

1.3 Kwaliteitsborging

Kwaliteit van het ecologisch onderzoek en het geleverde product staat bij SAB hoog in het vaandel. Mede daarom zijn wij aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus (NGB); de brancheorganisatie voor groene adviesbureaus. Om te allen tijde aan onze standaard te voldoen, hanteren wij de volgende werkwijze:

- Het onderzoek wordt uitgevoerd conform geldige onderzoeksprotocollen, zoals het vleermuisprotocol (2017), de kennisdocumenten van BIJ12 (2017) en de soortinventarisatieprotocollen van het NGB (2017).
- Het afwijken van de protocollen vindt enkel plaats indien dit ecologisch goed te onderbouwen en te rechtvaardigen is.
- Het onderzoek wordt enkel uitgevoerd door deskundigen op het gebied van de betreffende soorten. Ecologen in opleiding tot deskundige zijn tijdens veldonderzoek altijd onder begeleiding van een deskundige. Onder een ecologisch deskundige verstaan we iemand met aantoonbare ervaring en kennis op het gebied van soortspecifieke ecologie en die voldoet aan één of meerdere van onderstaande punten (www.rvo.nl):
 - 1 Hij/zij heeft een afgeronde hbo- of universitaire opleiding, met als zwaartepunt (Nederlandse) ecologie;
 - 2 Hij/zij heeft een afgeronde mbo-opleiding, met als zwaartepunt de Wet natuurbescherming, soortenherkenning en zorgvuldig handelen ten opzichte van die soorten;
 - 3 Hij/zij is werkzaam voor een ecologisch adviesbureau, zoals een bureau dat is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus;
 - 4 Hij/zij zet zich aantoonbaar actief in op het gebied van de soortenbescherming en is werkzaam of aangesloten bij de volgende Nederlandse organisaties: Zoogdiervereniging, RAVON, Stichting Das en Boom, Vogelbescherming Nederland, Vlinderstichting, Natuurhistorisch Genootschap, KNNV, NJN, IVN, EIS Nederland, FLORON, SOVON, STONE, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, De Landschappen en Stichting Beheer Natuur en Landelijk gebied;
 - 5 Hij/zij zet zich aantoonbaar actief in op het gebied van de monitoring en/of bescherming van de Nederlandse natuur.
- Nadat het eerste conceptrapport gereed is, beoordeelt een collega het rapport op inhoud en vorm. De auteur verwerkt de geplaatste opmerkingen of bespreekt deze met de beoordelaar om zo tot een eensluidend advies te komen.

2 Wettelijk kader

De bescherming van dier- en plantensoorten is geregeld in de Wet natuurbescherming (wetten.overheid.nl). De artikelen waarin in dit hoofdstuk naar wordt verwezen, komen allen uit deze wet.

2.1 Verboden en zorgplicht

Voor een aantal soorten is door middel van verboden een beschermingsregime opgenomen. Er is een apart beschermingsregime voor vogelrichtlijnsoorten (artikelen 3.1 tot en met 3.4), voor habitatrichtlijnsoorten (artikelen 3.5 tot en met 3.9) en voor andere soorten (artikelen 3.10 en 3.11).

Naast de beschermde dier- en plantensoorten geldt op basis van artikel 1.11 van de Wet natuurbescherming voor al de in het wild levende soorten ook een zorgplicht. Iedereen dient voldoende zorg in acht te nemen voor deze soorten en hun directe leefomgeving. Dit houdt onder meer in dat men negatieve gevolgen voor aanwezige soorten zo veel mogelijk beperkt door het nemen van alle maatregelen die redelijkerwijs kunnen worden verwacht.

2.1.1 *Vogelrichtlijnsoorten*

Voor ruimtelijke ingrepen zijn de volgende verboden relevant, zoals vermeld in artikel 3.1: het is verboden om van nature in Nederland in het wild levende vogels opzettelijk te doden of te vangen, het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van deze soorten te beschadigen of te vernielen of nesten van vogels weg te nemen. Ook is het verboden deze soorten opzettelijk te storen wanneer dit van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de soort.

De verboden in de wet zorgen voor een goede bescherming van nesten van alle in het wild levende vogelsoorten tijdens het broedseizoen. Globaal loopt het broedseizoen van half maart tot half augustus, maar ook de nesten van broedende vogels buiten deze periode zijn beschermd. Daarnaast zijn van een aantal vogelsoorten de nesten jaarrond beschermd, dus ook als ze niet als broedlocatie worden gebruikt. Het betreft dan over het algemeen soorten die hun nest het gehele jaar als verblijfplaats gebruiken of soorten die niet of nauwelijks in staat zijn om een eigen nest te bouwen.

2.1.2 *Habitatrichtlijnsoorten*

Voor ruimtelijke ingrepen zijn de volgende verboden relevant, zoals vermeld in artikel 3.5: het is verboden om soorten van de Habitatrichtlijn en van de verdragen van Bonn en Bern, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te doden, te vangen of te verstoren, om eieren opzettelijk te vernielen, om voortplantings- of rustplaatsen te beschadigen en om planten van de Habitatrichtlijn en van het verdrag van Bern opzettelijk te onwortelen of te vernielen.

2.1.3 Andere soorten

Naast de Vogelrichtlijnsoorten en de Habitatrichtlijnsoorten worden in de wet nog een aantal andere dier- en plantensoorten beschermd. Voor deze soorten zijn bij ruimtelijke ingrepen de volgende verboden relevant, zoals is weergegeven in artikel 3.10: het is verboden de beschermde diersoorten opzettelijk te doden of te vangen en om de vaste voortplantings- of rustplaatsen te beschadigen en het is verboden om de beschermde plantensoorten opzettelijk te plukken, onwortelen of te vernielen.

2.2 Opzetvereiste

Bij veel van de hierboven genoemde verboden is er sprake van een opzetvereiste. Zo is het verboden om vogelnesten *opzettelijk* te beschadigen. In de wet wordt bij deze opzet uitgegaan van 'voorwaardelijke opzet'. Bij voorwaardelijke opzet is men zich bij het handelen bewust van de mogelijke negatieve consequenties, terwijl men de handeling toch uitvoert (Europese Commissie, 2007). Een voorbeeld van voorwaardelijke opzet is iemand die in het voorjaar een boom omzaagt en daarbij 'per ongeluk' een vogelnest beschadigt. De persoon had niet de opzet dit nest te beschadigen. Maar in de broedtijd van vogels is er wel een aanzienlijke kans dat er in een boom een vogel nestelt. Er kan daarom toch sprake zijn van opzettelijke beschadiging van het nest; voorwaardelijke opzet.

2.3 Vrijstelling, gedragscodes en ontheffing

Provinciale Staten kunnen in een verordening een vrijstelling verlenen van de bovenstaande verboden (artikel 3.10, lid 2). De provincie Gelderland heeft besloten voor een aantal algemeen voorkomende zoogdiersoorten en amfibieën een vrijstelling te verlenen, voor handelingen die men verricht in het kader van ruimtelijke inrichting en ontwikkeling en voor handelingen in het kader van bestendig beheer en onderhoud. Het betreft de soorten aardmuis, bosmuis, dwergmuis, dwergspitsmuis, egel, gewone bosspitsmuis, haas, huisspitsmuis, konijn, ondergrondse woelmuis, ree, rosse woelmuis, tweekleurige bosspitsmuis, veldmuis, vos, woelrat, bruine kikker, gewone pad, kleine watersalamander, meerkikker en middelste groene kikker.

Daarnaast zijn de in paragraaf 2.1.1 beschreven verboden niet van toepassing op handelingen die men uitvoert in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling of bestendig beheer en onderhoud, wanneer men die handelingen uitvoert conform een goedgekeurde gedragscode (artikel 3.31). Gedragscodes kunnen daarbij zowel gebruikt worden voor de omgang met de Vogelrichtlijnsoorten, de Habitatrichtlijnsoorten als de andere beschermde soorten. Wel geldt voor de Vogelrichtlijnsoorten en de Habitatrichtlijnsoorten de aanvullende eis dat de handelingen die men uitvoert een wettelijk belang dienen uit de Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn (artikel 3.31, lid 1 onder d). Het gaat dan onder meer om handelingen in het belang van de volksgezondheid, openbare veiligheid of ter bescherming van flora en fauna.

Tot slot kunnen Gedeputeerde Staten, wanneer er geen andere bevredigende oplossing bestaat, onder bepaalde voorwaarde een ontheffing verlenen van de verboden (artikel 3.8 lid 1 en artikel 3.10 lid 2). Ook hierbij geldt voor vogelrichtlijnsoorten en ha-

bitatrichtlijnsoorten dat aan de handelingen die men verricht een wettelijk belang van de Vogelrichtlijn respectievelijk de Habitatrichtlijn ten grondslag dient te liggen (artikel 3.8 lid 5). Voor de andere beschermde soorten zijn, naast deze wettelijke belangen, ook nog aanvullende belangen geldig (artikel 3.10 lid 2).

3 Ecologie van soorten

3.1 Gierzwaluw

Gierzwaluwen broeden in Nederland in stedelijk gebied. Ze broeden in kolonies, onder daken en in gebouwen. Veel gebruikte nestlocaties zijn onder scheefliggende of kapotte dakpannen, onder nokpannen, in gaten en kieren onder de dakrand en bij dakkapellen, daar waar het zink overloopt van de dakkapel naar de dakpannen. Daarnaast worden soms kunstmatige nestkasten of nestpannen, gaten in muren, gaten achter regenpijpen of ventilatieschachten als broedlocatie gebruikt. Nestlocaties dienen een vrije uitvliegroute op minimaal enkele meters boven de grond te hebben. Dakken dienen verder minimaal een hellingshoek van 45 graden te hebben om als nestlocatie geschikt te zijn (BIJ12, 2017a).

Gierzwaluwen bevinden zich bijna hun hele leven in de lucht. Hun lichaamsbouw is dan ook perfect aangepast aan het vliegen in de lucht. Echter, de vleugels zijn niet gebouwd op het uit stilstand opvliegen. Het gevolg is dat gierzwaluwen zich te allen tijde naar beneden moeten kunnen laten vallen om in de vleugels te komen en weg te kunnen vliegen. Ook zijn de poten nog maar slecht ontwikkeld, omdat deze weinig worden gebruikt. Vanwege deze beperkingen zijn gierzwaluwen erg conservatief in het innemen van nieuwe broedplaatsen. Ze gebruiken dan ook jaren achtereen dezelfde nestplaats (BIJ12, 2017a).

3.2 Huismus

De huismus is sterk geassocieerd met mensen. De nestplaats is voornamelijk gebonden aan menselijke bebouwing. Ook voor zijn voedsel is de huismus sterk afhankelijk van wat de mens hem aanbiedt. De huismus is geen zeldzame soort, maar is de afgelopen jaren wel sterk achteruit gegaan. Bij ruimtelijke ontwikkelingen in bebouwd gebied dient vanwege zijn associatie met de mens en zijn relatief algemene voorkomen vaak rekening gehouden te worden met aanwezigheid van de huismus.

De huismus broedt in losse kolonies van enkele tot tientallen nesten. Grotere kolonies hebben vaak een beter broedresultaat dan kleinere kolonies. Kolonies groter dan 25 broedparen hebben een positief broedsucces en zijn zelfvoorzienend. Ook gaan nakomelingen op zoek naar andere kolonies. Bij kolonies kleiner dan 10 broedparen is vaak een negatief broedsucces en zijn individuen uit andere kolonies nodig om de verliezen aan te vullen. Bij kolonies tussen de 10 en 25 broedparen wisselt het broedsucces.

De huismus is zeer honkvast en stelt een aantal voorwaarden aan een geschikt leefgebied:

- Nestplaats: allereerst dienen geschikte nestplaatsen voorhanden te zijn. Huismussen broeden vaak onder pannendaken met ronde dakpannen. Onder platte pannen is te weinig ruimte om te broeden. Andere geschikte kieren in bebouwing worden ook gebruikt. De nestplaatsen liggen meestal niet in de volle zon, aangezien dakpannen door de zon erg heet kunnen worden;

- Voedsel: binnen maximaal enkele honderden meters van de nestplaats dient voedsel aanwezig te zijn. Volwassen dieren eten zaden van grassen en onkruiden, insecten, bessen, bloemknoppen, maar ook al het voedsel wat de mens aanbiedt, zoals voedsel uit voedersilo's en etensresten. De voedselvoorziening moet het gehele jaar aanwezig zijn. In de broedperiode hebben de jongen eiwitrijk voedsel nodig, zoals bladluizen, muggen, vliegen en rupsen. Daarom moeten struiken, of andere vormen van groen aanwezig zijn waarin de huismussen dit voedsel voor hun jongen kunnen vinden;
- Water: huismussen hebben water nodig. Dit vinden ze op allerlei plekken, zoals in een dakgoot of een speciale drinkbak;
- Beschutting: huismussen zijn een makkelijke prooi voor roofdieren zoals sperwers. Binnen enkele meters van de voedselbronnen dient daarom beschutting aanwezig te zijn. Dit bestaat voornamelijk uit dichte, of groenblijvende struiken.

De huismus gebruikt zijn nest het gehele jaar door. Voornamelijk tijdens de broedperiode (april tot en met augustus) en tijdens vorstperiodes is de huismus erg afhankelijk van de broedplaats. Eventuele verstoringen aan het nest mogen daarom in ieder geval niet in deze periodes plaatsvinden.

3.3 Vleermuizen

Elke vleermuissoort heeft een eigen specifiek scala aan eisen waaraan een leefgebied moet voldoen, om zich succesvol te kunnen handhaven. De verblijfplaatsen, vliegroottes en foerageergebieden nemen hierin een centrale plaats in. Deze worden hieronder besproken.

3.3.1 Verblijfplaats

Net als alle zoogdieren zoeken ook vleermuizen een beschermde ruimte op om te slapen, hun jongen te baren en groot te brengen. Dit is de zogenaamde vaste rust- en verblijfplaats. Vleermuizen bezitten door het jaar heen een groot scala aan verschillende soorten verblijfplaatsen om in bovengenoemde behoefte te voorzien. Er wordt voor deze diergroep onderscheid gemaakt tussen kraamverblijfplaatsen, zomerverblijfplaatsen, paarverblijfplaatsen en winterverblijfplaatsen. In de kraamverblijfplaats worden de jongen (één per vrouwtje) gebaard en gezoogd. In dergelijke verblijfplaatsen scholen meerdere vrouwtjes (met jongen) bij elkaar. De omvang van een dergelijke kolonie verschilt per locatie en per soort. Van de gewone dwergvleermuis is bijvoorbeeld bekend dat zij groepen vormt van circa 50 tot 120 individuen (BIJ12, 2017c). Bij de laatvlieger zijn deze groepen geregeld kleiner: 10 tot 60 vrouwtjes (Dietz et al., 2011).

In zomerverblijfplaatsen bevinden zich de volwassen mannetjes en vrouwtjes die zich niet voortplanten. Hier zijn geen grote groepen vleermuizen aanwezig. In de paarverblijfplaatsen vindt de paring plaats. Mannetjes bezetten dan een verblijfplaats met daaromheen zijn territorium en proberen vrouwtjes hiernaartoe te lokken om te paren. In de winterverblijfplaats overwinteren de vleermuizen (www.vleermuis.net). Gewone dwergvleermuizen kunnen zowel in kleine als in grote groepen overwinteren (BIJ12, 2017c). De meervleermuis overwintert weer in grotten of bunkers en andere soorten trekken weg uit Nederland naar warmere oorden (www.vleermuis.net).

Vleermuizen zijn globaal op te delen in gebouwbewonende soorten zoals gewone dwergvleermuis en boombewonende soorten als rosse vleermuis en watervleermuis. Daarnaast bestaan soorten die van beide elementen gebruikmaken. Daarbij is ook onderscheid te maken in zomer- en winterverblijfplaatsen van de verschillende soorten. Sommige soorten zoals de gewone dwergvleermuis verblijven het gehele jaar in gebouwen (spouwmuren, achter gevelbetimmeringen, etc.). Andere soorten als de rosse vleermuis verblijven jaarrond in bomen (in holten, holen en achter loshangend schors). De watervleermuis overwintert echter weer in bunkers, grotten en kelders en verblijft in de zomerperiode in boomholten (Dietz et al., 2011; Zoogdiervereniging en Probos, 2012).

Vleermuizen leven door het jaar heen in een netwerk van verschillende verblijfplaatsen, maar ook in een netwerk van verschillende verblijfplaatsen tijdens hetzelfde seizoen. Afhankelijk van soort en situatie is er sprake van een hoofdverblijfplaats met satellietverblijfplaatsen of van meer gelijkwaardige verblijfplaatsen. Zelfs kraamverblijfplaatsen kunnen van de ene op de andere dag verlaten zijn, waarbij de vrouwtjes hun jongen hangend aan de buik met zich meedragen. Tussen winterverblijfplaatsen wordt minder gewisseld (www.vleermuis.net). Bij de gewone dwergvleermuis liggen alle verblijfplaatsen binnen een straal van 20 kilometer bijeen (BIJ12, 2017c). Bij grotere vleermuissoorten als de rosse vleermuis is dit gebied vele malen groter (BIJ12, 2017d).

3.3.2 Vliegroutes

Vanuit hun verblijfplaatsen moeten de vleermuizen hun weg kunnen vinden op zoek naar voedsel. Met behulp van hun sonar moeten ze wegwijs worden in de omgeving tussen verblijfplaats en foerageergebied. Bepaalde vleermuissoorten, zoals de gewone dwergvleermuis, gebruiken hiervoor vaak een vaste route naar het foerageergebied. Lijnvormige elementen als een bomenrij of watergang met opgaande begroeiing zijn hierbij vaak belangrijk voor hun oriëntatie (www.vleermuizenindestad.nl, Limpens et al., 2004).

3.3.3 Foerageergebied

Vleermuizen gebruiken verschillende typen gebieden om voedsel te vinden. Hiertoe heeft elke vleermuissoort zich op enige wijze gespecialiseerd. Een overeenkomst is dat ze allen beschutting van wind zoeken. Enerzijds om energie te besparen, anderzijds vanwege de hoeveelheid insecten. De gewone dwergvleermuis foerageert bijvoorbeeld vooral in open ruimtes in bosachtig gebied of langs wind beschutte, lijnvormige elementen, zoals bomenrijen of watergangen (BIJ12, 2017c). De laatvlieger foerageert ten opzichte van de gewone dwergvleermuis in dezelfde soort gebieden maar dan hoger in de lucht en zolang de wind het toe laat boven opener terrein. De watervleermuis foerageert meestal boven open water (www.vleermuizenindestad.nl).

3.3.4 Jaarcyclus vleermuizen

Vleermuizen gebruiken dus een netwerk van deelleefgebieden met verschillende functies. De in Nederland meest voorkomende soorten volgen daarbij een duidelijke seizoenscyclus: beginnend bij winterslaap, achtereenvolgens migratie, kraamperiode,

balts- of paartijd, trek en tenslotte weer winterslaap (www.vleermuizenindestad.nl). zie onderstaand tijdschema.

	J	F	M	A	M	J	J	A	S	O	N	D
activiteit	winterslaap			migratie		kraamtijd		paartijd / migratie			winterslaap	
functie	winterverblijf			tussen- verblijf	kraamverblijfplaats / zomerverblijfplaats		paarverblijfplaats			winter- verblijfplaats		

Jaarcyclus van vleermuizen. Bron: Zoogdiervereniging

4 Onderzoekmethodiek

4.1 Gierzwaluw

Het onderzoek om aan- of afwezigheid van nesten van gierzwaluwen aan te tonen is uitgevoerd conform het kennisdocument Gierzwaluw (BIJ12, 2017a). Het voldoet dan ook aan de volgende voorwaarden:

- minimaal drie inventarisatiemomenten met een tussenliggende periode van minimaal 10 dagen;
- in de periode van 1 juni tot en met 15 juli;
- waarvan minimaal één inventarisatie tussen 20 juni en 7 juli;
- van twee uur voor zonsondergang tot zonsondergang;
- tijdens goede weersomstandigheden (droog, niet te veel wind).

Gezien de grootte van het plangebied is ervoor gekozen om de locatie van de nesten te bepalen door middel van het waarnemen van in- en uitvliegende gierzwaluwen. Dergelijke nestlocatietellingen leveren de beste resultaten op. Hierbij is 15 tot 30 minuten gepost per strategisch gekozen plek, van waaruit verschillende potentiële nestlocaties overzien kunnen worden. Alle in- en uitvliegende gierzwaluwen zijn genoteerd en de locaties zijn op een kaart bijgehouden. Naast in- en uitvliegende individuen zijn ook laagvliegende, luid roepende vogels genoteerd. Dit gedrag duidt er namelijk op dat een nestlocatie in de buurt aanwezig is (BIJ12, 2017a). Daarnaast is ook bijgehouden hoeveel gierzwaluwen maximaal hoog boven en in de omgeving van het plangebied rondvliegen.

De veldbezoeken zijn uitgevoerd op 3 juni 2019 van 19:50 uur tot 21:50 uur, 16 juni 2019 van 20:00 uur tot 22:05 uur en 28 juni 2019 van 20:00 tot 22:10 uur. Onderzoeken zijn uitgevoerd door één deskundige onderzoeker. De weersomstandigheden tijdens de veldbezoeken waren goed met temperaturen tussen de 20 en 24 graden, geen neerslag en maximaal windkracht 2.

De afwezigheid van broedende gierzwaluwen is met bovengenoemde methode voldoende aannemelijk gemaakt als er geen waarnemingen zijn verricht die duiden op de aanwezigheid van een nest. Het onderzoek naar gierzwaluw is alleen uitgevoerd bij locatie Havenweg, aangezien locatie Honig-complex niet geschikt is als nestlocatie voor de gierzwaluw.

4.2 Huismus

Het inventariseren van huismussen vindt plaats door zichtwaarnemingen. Door ongeveer een uur in een bepaald gebied te inventariseren wordt een goed beeld gekregen van de aan- of afwezigheid van huismussen in een gebied. Aanwezigheid van huismusnesten kan op verschillende manieren worden aangetoond. Er mag uit worden gegaan van een huismusnest bij de volgende waarnemingen:

- 1 Waarneming van nest of nestbouw;
- 2 Bezoek van een huismus aan een potentiële nestplaats;
- 3 Transport van voedsel of ontlastingspakketjes;
- 4 Bedelende jongen in een nest;

- 5 Van 10 maart tot 20 juni een zingend mannetje;
- 6 Van 10 maart tot 20 juni aanwezigheid van een paartje;
- 7 Van 10 maart tot 20 juni baltsgedrag.

De laatste drie type waarnemingen zijn het makkelijkst te doen. Nadeel is wel dat de precieze nestlocatie dan nog niet geheel duidelijk is. Daarom is gewacht tot een huismus een potentiële nestplaats echt bezoekt (bijvoorbeeld in nestkast vliegen, of onder dakrand kruipen). De laatste drie type waarnemingen dienen onder de juiste onderzoeksomstandigheden uit te worden gevoerd. Droog, weinig wind, in de ochtend vanaf 1 à 2 uur na zonsopkomst op geluidsluwe momenten.

Om afwezigheid van de huismus met voldoende zekerheid vast te stellen, dienen twee inventarisatierondes in de periode van 1 april tot en met 15 mei uitgevoerd te worden met een tussenperiode van minimaal tien dagen (Kennisdokument Huismus, 2017). De veldbezoeken zijn uitgevoerd op 8 april 2019 van 9:00 uur tot 11:00 uur en 2 mei 2019 van 9:00 uur tot 11:00 uur. De weersomstandigheden waren gunstig met temperaturen tussen 18 en 23 graden Celsius, geen neerslag en maximaal windkracht 2.

Het onderzoek naar huismussen is alleen uitgevoerd bij locatie Havenweg, aangezien locatie Honig-complex niet geschikt is als nestlocatie voor de huismus.

4.3 Vleermuizen

4.3.1 Onderzochte soorten, functies en onderzoeksomstandigheden

Het vleermuisonderzoek heeft plaatsgevonden volgens de richtlijnen zoals deze zijn verwoord in het Vleermuisprotocol 2017 (Netwerk Groene Bureaus, 2017). Om aan deze richtlijnen te kunnen voldoen is allereerst beoordeeld welke vleermuissoorten mogelijk in het plangebied voor kunnen komen en welke functies het voor deze soorten kan vervullen. Deze beoordeling is gebaseerd op de bekende verspreiding van in Nederland voorkomende vleermuizen, de ecologie van de soorten en de aangetroffen situatie. In navolgend overzicht is deze beoordeling uiteengezet.

Beoordeling van mogelijk aanwezige soorten en de functies die de situatie in het onderzoeksgebied zou kunnen vervullen (x = functie is niet uit te sluiten, - = functie is uit te sluiten).

Vleermuissoort	Kraam- verblijf	Zomerver- blijf	Paarver- blijf	Winterver- blijf	Foerageerge- bied	Vliegrou- te
Gewone dwerg- vleermuis	x	x	x	x	x	-
Ruige dwerg- vleermuis	-	x	x	x	x	-
Laatvlieger	x	x	x	x	x	-
Meervleermuis	x	x	x	-	x	-
Gewone groot- oorvleermuis	-	x	-	-	x	-

De mogelijk aanwezige vleermuissoorten en functies, zoals weergegeven in voorgaand overzicht, zijn in dit onderzoek onderzocht. Om voor deze soorten te voldoen aan de onderzoekseisen van het vleermuisprotocol zijn de veldbezoeken uitgevoerd zoals is weergegeven in navolgende tabel. In deze tabel zijn ook de weersomstandigheden en het aantal onderzoekers weergegeven. Tevens is weergegeven wanneer welke functies zijn onderzocht.

Data, tijden, onderzoeksomstandigheden en onderzochte functies tijdens de uitgevoerde onderzoeken.

Veldonderzoeksdata	21-05-2019 ^a	27-05-2019 ^b	25-06-2019	11-07-2019	21-08-2019	09-09-2019
Zon op	05:34	05:29	05:17	05:29	06:30	07:01
Zon onder	21:32	21:40	22:01	21:54	20:49	20:06
Tijd (start)	21:30	21:35	02:15	21:50	00:00	23:00
Tijd (eind)	00:02	00:10	05:20	00:25	02:00	02:00
Temperatuur (°C)	19-20	18	16	19	17	16
Windkracht (Bft)	1-2	1	2	2	1	1-2
Neerslag	Geen	Geen	Geen	Geen	Geen	Geen
Weersomstandigheden	Goed	Goed	Goed	Goed	Goed	Goed
Aantal onderzoekers	4	2	3	6	3	3
Onderzochte soorten	Alle	Alle	Alle exclusief laatvlieger	Alle	Alle	Alle
Onderzochte Functies						
Kraamverblijfplaatsen	x	x	x	x		
Zomerverblijfplaatsen	x	x	x	x		
Paarverblijfplaatsen					x	x
Massawinterverblijf					x	x
Foerageergebied	x	x	x	x	x	x
Vliegroutes	x	x	x	x	x	x

^a: Alleen de Honig-complex locatie

^b: Alleen de Havenweg locatie

Voor de meervleermuis voldoet het paarverblijfonderzoek niet aan het vleermuisprotocol. Voor de meervleermuis geldt dat deze soort zeer honkvast is voor wat betreft hun verblijfplaatsen (Haarsma, 2011). Alle paarverblijfplaatsen worden daarbij ook in de kraamperiode gebruikt. In dit geval zijn tijdens de kraamperiode geen meervleermuizen in het plangebied waargenomen. Daarom is paarverblijfonderzoek naar deze soort niet noodzakelijk.

Verder moeten er voor de gewone dwergvleermuis en laatvlieger conform het vleermuisprotocol 20 dagen tussen de twee veldbezoeken van het paaronderzoek zitten. Vanwege slechte weersomstandigheden aan het begin van het paarseizoen hebben er maar 19 dagen tussen de twee veldbezoeken gezeten (21 augustus en 9 september). De periode tussen de twee veldbezoeken is belangrijk omdat vleermuizen op verschillende momenten in het seizoen paaractiviteit vertonen en door verspreid over het seizoenonderzoek te doen vergroot je de trefkans van een paarverblijfplaats. Tijdens beide veldbezoeken is echter baltsactiviteit in de omgeving waargenomen, wat aangeeft dat de actieve baltsperiode van vleermuizen niet gemist is. Daarnaast is de

wachtperiode maar één dag te kort geweest wat ecologisch gezien niet veel verschil maakt. Derhalve kan met bovenstaande onderzoeksinspanning voldoende uitsluitel gegeven worden over de aan- of afwezigheid van paarverblijfplaatsen van de verschillende vleermuissoorten.

4.3.2 Methode

De onderzoekers hebben zich gedurende het veldonderzoek over het onderzoeksgebied verspreid en gezocht naar vleermuizen door middel van zichtwaarnemingen en het gebruik van batdetectors. Navolgende waarnemingen zijn belangrijk en zijn in ieder geval genoteerd:

- Vleermuizen die in of uit een gebouw, boom, etc. vliegen. Dit wijst op de aanwezigheid van een verblijfplaats;
- Zwermgedrag; vleermuizen die een tijdje en op een typische manier op een bepaalde plek rondvliegen. Vaak met meerdere vleermuizen, maar kan ook alleen. Dit kan duiden op een verblijfplaats.
- Paargedrag, zoals baltsactiviteit van mannelijke vleermuizen. Dit kan bijvoorbeeld wijzen op de aanwezigheid van een paarterritorium en paarverblijfplaatsen.
- Foeragerende vleermuizen. Hierbij is van belang hoeveel vleermuizen foerageren en of nog andere functies in de buurt aanwezig zijn. Op basis van deze waarnemingen is bepaald of sprake is van essentieel foerageergebied.
- Meerdere vleermuizen die een bepaalde route vliegen. Dan is meestal sprake van een vliegroute van vleermuizen. Op basis van deze waarnemingen en een inschatting van de omgeving is bepaald of sprake is van een essentiële vliegroute.

4.3.3 Batdetectors en randapparatuur

Het onderzoek naar de aanwezigheid van vleermuizen is uitgevoerd door middel van zichtwaarnemingen en onderzoek met batdetectors. In dit onderzoek zijn de typen Petterson D240X, Petterson M500 en Batlogger M gebruikt. Een batdetector is een apparaat dat de onhoorbare, ultrasone geluiden van vleermuizen opvangt en vertaalt in voor mensen hoorbare geluiden. Door interpretaties van ritme, klank en hoogte van het door het apparaat uitgezonden geluid kunnen de meeste soorten vleermuizen worden onderscheiden en op naam worden gebracht. Met behulp van deze detectoren kunnen opnames worden gemaakt die eventueel achteraf geanalyseerd kunnen worden met behulp van computerprogramma's. Met name voor de soorten van het geslacht *Myotis* is dit noodzakelijk om tot een zekere determinatie te komen.

Aanvullend op de batdetectors is tijdens het paaronderzoek van 9 september gebruik gemaakt van een warmtecamera (Pulsar Helion XP50). Dit helpt om het zwermgedrag van vleermuizen beter te kunnen waarnemen en daardoor beter paarverblijfplaatsen en potentiële massawinterverblijfplaatsen te lokaliseren.

4.3.4 Weersomstandigheden

De vleermuisveldbezoeken mogen alleen bij goede weersomstandigheden uitgevoerd worden. Deze eisen zijn ook in het vleermuisprotocol opgenomen. Als de weersomstandigheden onvoldoende zijn, is de vleermuisactiviteit lager dan bij goede weersomstandigheden en geven de waarnemingen geen goed beeld van het vleermuisgebruik van het onderzoeksgebied. In dit geval zijn alle veldbezoeken bij goede weersom-

standigheden uitgevoerd. Weergegevens zijn geraadpleegd via de websites van het KNMI, Weer.nl en Buienradar.nl.

5 Resultaten

5.1 Gierzwaluw

Op alle dagen is alleen de locatie Havenweg onderzocht, aangezien alleen deze bebouwing geschikt is als nestlocatie voor gierzwaluwen. Op 6 juni 2019 zijn geen gierzwaluwen in de buurt van het plangebied waargenomen. Ter controle is ook nog in de omgeving rondgelopen waar wel enkele waarnemingen van de gierzwaluw gedaan zijn.

Op 16 juni zijn boven het plangebied gedurende het veldbezoek steeds tussen de één en vier gierzwaluwen zichtbaar geweest. Deze dieren vlogen echter altijd hoog boven het plangebied en het water en zijn nooit in de buurt van de bebouwing gekomen.

Op 28 juni is regelmatig maximaal één gierzwaluw waargenomen. Deze gierzwaluw heeft echter wederom geen binding met de bebouwing getoond en heeft altijd hoog in de lucht gevlogen. Er zijn geen gierzwaluwnesten in het plangebied waargenomen.

5.2 Huismus

Het huismusonderzoek heeft ook alleen plaatsgevonden op locatie Havenweg omdat locatie Honig-complex niet geschikt is als nestlocatie voor huismussen. Tijdens het eerste veldbezoek op 8 april 2019 is een grote kolonie huismussen waargenomen op en rondom de twee-onder-één-kap woning van Havenweg 20/20a. Door de aanwezigheid van roepende mannetjes op de dakrand was de aanwezigheid van een kolonie snel duidelijk. Om het aantal broedparen vast te stellen is gelet op de invliegende en uitvliegende huismussen. Gedurende dit veldbezoek zijn 22 nestlocaties van de huismus vastgesteld onder het dak. Naast de roepende mannetjes op de dakranden zijn regelmatig huismussen schuilend en foeragerend waargenomen in de struiken direct rondom het gebouw.

Tijdens het tweede veldbezoek op 2 mei zijn wederom een groot aantal roepende mannetjes en andere huismussen waargenomen. Veel van de nestlocaties die op 8 april zijn waargenomen waren tijdens dit veldbezoek opnieuw te zien. Naast de reeds aangetroffen nestlocaties zijn nog acht nieuwe nestlocaties van de huismus aangetroffen. Er werden ook weer veel huismussen in de struiken rondom het gebouw waargenomen. Schuilgelegenheid in de directe omgeving van nestlocatie van huismussen zijn zeer belangrijk voor de functionaliteit van de nestlocatie. Het groen rondom de woning is daarom ook essentieel foerageergebied. In onderstaande figuur staan de nestlocaties van de huismus en het belangrijk schuil- en foerageergebied daar omheen weergegeven. Vanwege het grote aantal nestlocaties in een klein gebied is er voor gekozen niet de individuele nesten weer te geven, maar alleen een vlak waarbinnen zich alle 30 nestlocaties bevinden.

Tijdens beide veldbezoeken zijn op Havenweg 22 in zijn geheel geen huismusnesten of andere essentiële elementen vastgesteld.

Nestlocaties en essentieel schuil- en foerageergebied van de huismussen. Bron: PDOK. Bewerking: SAB.

5.3 Vleermuizen

5.3.1 Kraamverblijfonderzoek

Tijdens het veldbezoek op 21 mei (avondronde) is alleen locatie Honig-complex onderzocht. Tijdens de veldronde zijn alleen gewone dwergvleermuizen waargenomen. De eerste waarneming was van een foeragerende gewone dwergvleermuis om 21:53 uur in het oostelijk deel van de locatie. Om 22:01 uur is een verdachte waarneming van mogelijk een uitvliegende gewone dwergvleermuis gedaan in het noordwesten van het plangebied bij één van de bedrijfsgebouwen. Er werd langs de Waal veel gefoerageerd.

Op 27 mei is alleen locatie Havenweg onderzocht. Net als bij het onderzoek op 21 mei zijn alleen gewone dwergvleermuizen waargenomen. De eerste waarneming was van een foeragerende gewone dwergvleermuis om 21:47 uur bij Havenweg 20/20a. Er zijn geen uitvliegende vleermuizen waargenomen en er wordt niet zodanig veel gefoerageerd dat het groen essentieel kan zijn voor de functie van een nabij gelegen verblijfplaats.

Tijdens het veldbezoek van 25 juni (ochtendronde) zijn verspreid over het plangebied voornamelijk overvliegende en foeragerende gewone dwergvleermuizen waargenomen. De eerste waarneming was om 02:15 uur en was wederom van een foeragerende gewone dwergvleermuis. Er zijn geen invliegende vleermuizen waargenomen. Wel is er nog eenmalig een foeragerende ruige dwergvleermuis en een overvliegende laatvlieger waargenomen.

Tijdens het veldbezoek van 11 juli (avondronde) is weer hetzelfde beeld waargenomen als in eerdere veldbezoeken. Wederom waren voornamelijk foeragerende gewone dwergvleermuizen te zien. Ook is op dezelfde locatie waar op 21 mei een verdachte waarneming is gedaan nu zeker een uitvliegende gewone dwergvleermuis waargenomen (om 22:04 uur). Aanvullend hierop zijn nog enkele overvliegende laatvliegers waargenomen. Deze vertoonden echter geen binding met het plangebied.

Navolgende afbeelding visualiseert de waarnemingen van het kraamverblijfonderzoek.

Resultaten van het kraamverblijfonderzoek. Bron: PDOK. Bewerking: SAB.

5.3.2 Paar- en massawinterverblijfonderzoek

Tijdens het veldbezoek van 22 augustus was de eerste waarneming bij locatie Honig-complex om 23:32 uur van een foeragerende gewone dwergvleermuis. Om 23:48 uur is in de noordwestelijke hoek van het plangebied zwermgedrag van twee gewone dwergvleermuizen waargenomen. Hierbij vlogen ze continu rondom dezelfde plek waarbij regelmatig de gevel werd aangetikt. Afwisselende werd door meerdere individuen gefoerageerd bij het groen naast de Waal om vervolgens weer te zwermen bij de opening. Tijdens dit gedrag werden geen werfroepjes gedaan, waardoor het er op wijst dat hier een massawinterverblijfplaats aanwezig is, en geen paarverblijfplaats. Van de gewone dwergvleermuis is bekend dat deze gebruik maakt van massawinterverblijfplaatsen. Zodra het in de herfst en winter echt koud wordt, trekken de gewone dwergvleermuizen van hun solitaire winterverblijfplaatsen (vaak zijn dit ook zomer-, kraam-, of paarverblijfplaatsen (BIJ12 2017c)) naar massawinterverblijfplaatsen. Zover bekend zijn dit voornamelijk grote, massieve gebouwen, waar ze diep weg kunnen kruipen in diepe spleetvormige ruimten zoals een spouw, dilatatievoeg of hol vloerelement (Brekelmans & Korsten, 2014).

Rond Waalbandijk 20 werden regelmatig werfroepjes van gewone dwergvleermuizen waargenomen. Er werd echter geen directe binding met het gebouw waargenomen. In de rest van het plangebied werd zeer incidenteel werfroepjes gehoord, maar dit was niet aan een paarterritorium te verbinden. Net als tijdens het kraamonderzoek werd er veel gefoerageerd langs de Waal over het hele plangebied.

Op 9 september werd op dezelfde locatie bij het Honig-complex wederom zwermgedrag van gewone dwergvleermuizen waargenomen. Het betrof dit keer gedurende heel de avond tussen de één en drie individuen. Net als bij het veldbezoek op 22 augustus werd ook regelmatig dichtbij de massawinterverblijfplaats gefoerageerd. Tijdens deze veldronde kon het gedrag goed bekeken worden met behulp van de warmtecamera, waardoor het "aanwijzen" van de massawinterverblijfplaats heel goed zichtbaar was. Rondom Waalbandijk 20 werden wederom veel werfroepjes van een gewone dwergvleermuis gehoord. Er was weer geen directe binding met het gebouw, maar aangezien dit gebouw de enige bebouwing in de directe omgeving is wat geschikt is als paarverblijfplaats en de vleermuis tijdens de hele veldronde rondjes om het gebouw vloog, wordt er toch vanuit gegaan dat zich in het gebouw een paarverblijfplaats van de gewone dwergvleermuis bevindt.

Navolgende afbeelding visualiseert de waarnemingen van het paarverblijfonderzoek.

Resultaten van het paar- en massawinterverblijfonderzoek. Bron: PDOK. Bewerking: SAB.

5.3.3 Aanwezigheid essentiële elementen

Voor vleermuizen zijn alle vormen van verblijfplaatsen essentiële elementen om de huidige staat van instandhouding niet aan te tasten. In locatie Havenweg is één paarverblijfplaats van de gewone dwergvleermuis aanwezig. In locatie Honig-complex is één zomerverblijfplaats en één massawinterverblijfplaats aanwezig.

Ook foerageergebieden en vliegroutes kunnen essentiële elementen vormen. In dit geval wordt voornamelijk in het noordwestelijk deel van het plangebied veel langs de Waal gevoerageerd. Vanwege de aanwezigheid van de zomerverblijfplaats en massawinterverblijfplaats zal het groen en de Waal zelf hier dan ook essentieel zijn voor de functionaliteit van de verblijfplaatsen. Met de werkzaamheden dient hier rekening mee gehouden te worden. Tijdens de veldbezoeken zijn geen indicaties van een essentiële vliegroute aangetroffen.

5.4 Torenavalk

Tijdens het vleermuisonderzoek van 25 juni hebben we op locatie Honig-complex een torenvalk waargenomen in de bebouwing. Ook hebben we een paar keer gedurende het onderzoek een torenvalk zien uitvliegen. Gezien het gedrag gaan we er hier vanuit dat het om een nestplaats van de torenvalk gaat.

Het plangebied is geen typisch leefgebied voor een torenvalk door het ontbreken van weilanden waar gevoerageerd kan worden. Waarschijnlijk heeft de torenvalk er toch voor gekozen hier te nestelen omdat in het gebied zeer weinig mensen komen. In de omgeving van het plangebied zijn geen duidelijke alternatieve nestlocaties waar de torenvalk gebruik van zou kunnen maken wanneer deze nestlocatie verloren gaat. De torenvalk valt onder beschermingscategorie 5 van de Vogelrichtlijn. Dit betekent dat de nesten jaarrond beschermd zijn als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen. Door het ontbreken van alternatieve nestlocaties in de omgeving zijn hier ecologische omstandigheden die het rechtvaardigen dat het nest jaarrond beschermd is.

In onderstaande figuur staat een overzicht van alle essentiële elementen voor beschermde soorten weergegeven, inclusief de potentiële nestlocatie van de torenvalk.

Overzicht van essentiële elementen voor beschermde soorten

6 Conclusie en advies

6.1 Ontheffing Wet natuurbescherming nodig?

In het plangebied is onderzoek verricht naar de aanwezigheid van essentiële elementen van vleermuizen, huismus en gierzwaluw. Nestplaatsen van de gierzwaluw zijn niet aanwezig in het plangebied. Op locatie Havenweg zijn wel 30 nestplaatsen van de huismussen onder het dak van Havenweg 20/20a aanwezig. Ook is een paarverblijfplaats van de gewone dwergvleermuis aanwezig in hetzelfde gebouw (Havenweg 20/20a). Verder is bij locatie Honig-complex in één van de bedrijfsgebouwen een zomerverblijfplaats van de gewone dwergvleermuis waargenomen. In het noordwesten van het plangebied is een massawinterverblijfplaats van de gewone dwergvleermuis en een nestlocatie van een torenvalk aanwezig. Met de geplande werkzaamheden gaan de nest- en verblijfplaatsen waarschijnlijk verloren. Ook is kans aanwezig op het verwonden of doden van huismussen, torenvalken of vleermuizen bij de werkzaamheden. In dat geval is sprake van overtreding van de Wet natuurbescherming. Om de werkzaamheden toch door te laten gaan is een ontheffing Wet natuurbescherming nodig in combinatie met het treffen van mitigerende maatregelen. Daarnaast dient te allen tijde rekening gehouden te worden met broedende vogels en de zorgplicht.

6.2 Ontheffing aanvragen

Het uitvoeren van ruimtelijke ingrepen waarbij beschermde soorten (zoals de huismus, torenvalk en gewone dwergvleermuis) worden verstoord is wettelijk gezien mogelijk als men in het bezit is van een ontheffing Wet natuurbescherming. Een dergelijke ontheffing dient voor dit project aangevraagd te worden bij de Provincie Gelderland.

Bij het indienen van een aanvraag ontheffing Wet natuurbescherming dient een projectplan te worden opgesteld. In dit plan wordt onder andere de verspreiding van de betreffende beschermde soort in het plangebied verwoord alsmede het (wettelijk) belang van de ingreep onderbouwd. Daarnaast dient een uitgebreide alternatievenafweging plaats te vinden over waarom de verstoring van vaste rust- en verblijfplaatsen niet is te voorkomen.

Een ontheffing wordt enkel verleend als voldoende mitigerende maatregelen worden getroffen om zoveel mogelijk schade aan de gewone dwergvleermuis, torenvalk en huismus te voorkomen. Daarnaast dient te allen tijde rekening gehouden te worden met alle broedende vogels en de zorgplicht.

6.3 Mitigerende maatregelen

6.3.1 *Huisumus*

6.3.1.1 Tijdelijke maatregelen

De huismus maakt het gehele jaar gebruik van zijn nest. In de broedperiode (half maart tot en met augustus) en tijdens strenge vorstperiodes is de huismus zeer afhankelijk van zijn nest. Werkzaamheden aan de Havenweg 20/20a en het groen daar

omheen in deze periodes zijn dan ook niet mogelijk. Buiten deze periodes kunnen de werkzaamheden uitgevoerd worden met een ontheffing en de juiste mitigerende maatregelen.

In dit geval dienen, conform het Kennisdocument Huismus (2017), voldoende alternatieve verblijfplaatsen gerealiseerd te worden. Gezien de grote hoeveelheid nestlocaties die verloren gaan zullen vorm en hoeveelheid van de alternatieve nestlocaties aan de hand van maatwerk bepaald moeten worden. Voor de alternatieve verblijfplaatsen geldt een gewenningstijd van drie maanden.

6.3.1.2 Permanente maatregelen

In de uiteindelijke situatie moeten voor de huismus ook weer voldoende geschikte nestvoorzieningen gerealiseerd zijn. Net als voor de tijdelijke voorzieningen zal het in overleg met de initiatiefnemer op maat bepaald worden hoe dit ingevuld kan worden.

6.3.1.3 Werken buiten de kwetsbare periode

In de broedperiode (half maart tot en met augustus) en tijdens strenge vorstperiodes is de huismus zeer afhankelijk van zijn nest. Werkzaamheden aan de Havenweg 20/20a en het groen daar omheen in deze periodes zijn dan ook niet zonder maatregelen mogelijk. Als de werkzaamheden wel plaatsvinden in de broedperiode of een strenge vorstperiode, dient het gebouw bijvoorbeeld voorafgaand aan een dergelijke periode ongeschikt te worden gemaakt voor de huismus.

6.3.2 Gewone dwergvleermuis

6.3.2.1 Tijdelijke maatregelen

Voor de zomerverblijfplaats en de paarverblijfplaats van de gewone dwergvleermuis dienen tijdelijke vleermuiskasten opgehangen te worden in de omgeving, conform de eisen van het Kennisdocument Gewone dwergvleermuis. Dit betekent dat er per verblijfplaats vier geschikte alternatieve verblijfplaatsen in de omgeving gecreëerd moeten worden. Hiervoor dient ook rekening gehouden te worden met de gewenningsperiode van de verblijfplaatsen.

Voor de massawinterverblijfplaats zijn geen standaard maatregelen opgesteld in het kennisdocument. Dit omdat het een relatief zeldzaam en complex verblijfstype is. De mitigerende maatregelen zullen in overleg met de initiatiefnemer op maat opgesteld moeten worden.

6.3.2.2 Permanente maatregelen

In de uiteindelijke situatie moeten voor de gewone dwergvleermuis ook weer voldoende geschikte verblijfsmogelijkheden gerealiseerd zijn. Net als voor de tijdelijke voorzieningen zal het in overleg met de initiatiefnemer op maat bepaald worden hoe dit ingevuld kan worden.

6.3.2.3 Ongeschikt maken gebouw in relatie tot de planning

Voorafgaand aan de sloop dient de bebouwing ongeschikt gemaakt te worden voor vleermuizen in de minst kwetsbare periode. Dit zorgt er voor dat de vleermuizen op een geschikt moment hun verblijfplaats kunnen verlaten en van een alternatieve verblijfplaats gebruik moeten gaan maken. Zo zijn er tijdens de sloop geen vleermuizen

meer in de bebouwing aanwezig en zullen er daardoor geen vleermuisslachtoffers vallen.

6.4 Torenavalk

Bij het verlies van de nestlocatie van de torenvalk dienen voorafgaand aan de sloopwerkzaamheden voldoende alternatieve nestlocaties in de omgeving gerealiseerd te worden. Na voldoende gewenningstijd van de alternatieve locaties dient de huidige nestlocatie ongeschikt gemaakt te worden buiten de broedperiode. Vervolgens kan het gebouw gesloopt worden.

6.5 Broedperiode en zorgplicht

De zorgplicht van de Wet natuurbescherming is altijd van toepassing. Iedereen moet voldoende zorg in acht nemen voor alle in het wild levende dieren, planten en hun leefomgeving. Dit kan bijvoorbeeld door de werkzaamheden te verrichten buiten kwetsbare periodes (het voortplantings- en winterslaapseizoen). Ook kan er gefaseerd worden gewerkt om dieren de kans te geven om te vluchten.

Verder kunnen bij (de start van) werkzaamheden in de broedperiode, broedende vogels worden verstoord, of hun nesten worden aangetast. Als dit leidt tot aantasting van de gunstige staat van instandhouding van deze vogelsoort, is een dergelijk nest strikt beschermd volgens de Wet natuurbescherming. De broedperiode loopt globaal van half maart tot half augustus. Er is hiervoor geen vrijstelling te verkrijgen in het kader van de Wet natuurbescherming. Wij adviseren daarom om de werkzaamheden buiten de broedperiode te starten.

6.6 Vervolgstappen

- Stel plan van aanpak op om duidelijk te krijgen of het haalbaar is om alle beschermde functies te mitigeren en hoe dit mogelijk is;
- Aanvragen ontheffing Wet natuurbescherming;
- Tref tijdig voldoende mitigerende maatregelen;
- Houd rekening met broedende vogels;
- Houd rekening met de zorgplicht.

Geraadpleegde literatuur

BIJ12, 2017. Kennisdocument Gierzwaluw *Apus apus*, versie 1.0, juli 2017. BIJ12, Utrecht.

BIJ12, 2017. Kennisdocument Gewone dwergvleermuis *Pipistrellus pipistrellus*, versie 1.0, juli 2017. BIJ12, Utrecht.

BIJ12, 2017. Kennisdocument Huismus *Passer domesticus*, versie 1.0, juli 2017. BIJ12, Utrecht.

BIJ12, 2017. Kennisdocument Ruige dwergvleermuis *Pipistrellus nathusii*, versie 1.0, juli 2017. BIJ12, Utrecht.

SAB, 2018. Quick scan natuur. Nijmegen, Waalfront. SAB, Arnhem.

Websites:

www.bij12.nl

www.ndff.nl

www.gelderland.nl

www.rijksoverheid.nl

www.sovon.nl

www.vleermuizenindestad.nl

www.vogelbescherming.nl

www.wetten.nl

www.zoogdiervereniging.nl

Bijlage III Winterinspectie en aanvullende beoordeling door Sweco 2020

Notitie

Onderwerp: Nadere procedure Honig-complex

Projectnummer: 51001050

Referentienummer: SWNL0278687

Datum: 30-06-2021

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

De afgelopen jaren hebben diverse ontwikkelingen plaatsgevonden in het Nijmeegse stadsdeel Waalfront, bijvoorbeeld de nieuwbouw binnen de wijk Koningsdaal en de sloop van het voormalige vleesconcern Hilckmann. Dit met het oog op verdere realisatie van het Masterplan Waalfront.

Het voormalige Honig-complex zal voor een deel worden gesloopt. Het deel wat blijft bestaan, zal worden gerenoveerd. Wanneer bij voorgenomen ontwikkelingen beschermde plant- of diersoorten of beschermde gebieden in het geding kunnen zijn, dienen deze te worden getoetst aan de wet- en regelgeving voor natuur.

Hiervoor zijn verschillende natuuronderzoeken uitgevoerd. Op basis van het meest recente natuuronderzoek blijkt dat de gewone dwergvleermuis een zomerverblijfplaats en belangrijk foerageergebied heeft langs het Honig-complex. De gewone dwergvleermuis ondervindt een negatief effect door de voorgenomen plannen. In de notitie zijn de benodigde nadere procedures beschreven. De onderzoeksrapporten die van toepassing zijn op het Honig-complex zijn opgenomen in bijlage 1 tot en met 3.

1.2 Doel

Het doel van deze notitie is om inzichtelijk te maken welke verplichtingen er vanuit de wet- en regelgeving voor natuur gelden, en welke procedures moeten worden doorlopen om het plan met betrekking tot de wet- en regelgeving voor natuur, te kunnen realiseren.

1.3 Onderzoeksgebied

Naar aanleiding van de uitgevoerde quick scans (SAB, 2018A, 2018B) is een aanvullend vleermuisonderzoek uitgevoerd naar de functie van gebouwen en de omgeving (Hoefsloot, 2018, SAB, 2020).

Het onderzoek van Hoefsloot (2018) richtte zich op de sloop van het vleesconcern Hilckmann (de sloop heeft reeds plaatsgevonden), terwijl het onderzoek van SAB (2020) gericht is op overige potentieel geschikte bebouwing, namelijk het Honig-complex en de paar woningen langs de Havenweg (figuur 1.1). De overige bebouwing is niet geschikt bevonden voor vleermuizen of andere beschermde soorten.

Figuur 1.1 Ligging plangebied Honig-complex (rood)

1.4 Werkzaamheden

Het is niet bekend wanneer en welke renovatiewerkzaamheden uitgevoerd gaan worden aan het Honig-complex. Een deel van het complex zal worden gesloopt, wanneer dit plaatsvindt is niet bekend. Bij sloop- en/of renovatiewerkzaamheden aan het complex wordt één zomerverblijfplaats aangetast, het aanvragen van een ontheffing Wnb en het treffen van mitigerende maatregelen is noodzakelijk.

Omdat niet bekend is welke werkzaamheden uitgevoerd gaan worden, is het niet mogelijk een uitspraak te doen over activiteiten die zonder ontheffing Wnb plaats kunnen vinden. Wanneer bekend is welke werkzaamheden plaatsvinden, is een overleg met een deskundig ecoloog mogelijk om te bespreken welke werkzaamheden onder welke voorwaarden uitgevoerd kunnen worden.

1.5 Samenvatting onderstaande hoofdstukken

Door deskundigen van het bureau SAB is een vleermuisonderzoek uitgevoerd, waarbij, het laatste veldbezoek heeft plaatsgevonden op 9 september 2019. In totaal heeft SAB de volgende functies en aantallen vastgesteld:

- één zomerverblijfplaats van de gewone dwergvleermuis in het Honig-complex;
- belangrijk foerageergebied langs het Honig-complex.

Daarnaast heeft SAB een mogelijk massawinterverblijf aangetroffen in het Honig-complex. Op 8 januari 2020 is er aanvullend een winterinspectie uitgevoerd om vast te stellen of het gebouw daadwerkelijk in gebruik is als winterverblijf. De nadere inspectie heeft echter aangetoond dat het pand niet in gebruik is als winterverblijf.

Het aanvragen van een ontheffing omtrent de Wet natuurbescherming is nodig voor:

- het vernietigen van één zomerverblijfplaats van de gewone dwergvleermuis (Wnb artikel 3.5, lid 4), en
- het verstoren van de gewone dwergvleermuis (Wnb artikel 3.5, lid 2).

Bij het indienen van een aanvraag ontheffing Wet natuurbescherming dient een activiteitenplan te worden opgesteld. Een ontheffing wordt enkel verleend als voldoende tijdelijke en permanente mitigerende maatregelen worden getroffen om zoveel mogelijk schade aan de gewone dwergvleermuis te voorkomen. Daarnaast zijn een geldig natuuronderzoek¹, dwingende reden van openbaar belang en alternatieven afweging nodig om een ontheffing Wnb aan te kunnen vragen.

Als tijdelijke mitigerende maatregelen kunnen er vier vleermuiskasten aan de gebouwen in de omgeving worden opgehangen, binnen een straal van maximaal 200 meter.

Voorafgaand aan de werkzaamheden dient het gebouw ongeschikt gemaakt te worden en vrijgegeven door de begeleidend ecooloog. Tijdens de werkzaamheden dient verstoring door (bouw)verlichting op groenstructuren in de omgeving voorkomen te worden.

Na het afronden van de werkzaamheden dienen er vier duurzame/permanente verblijfplaatsen te zijn gerealiseerd in het nieuwe gebouw. In het activiteitenplan dient al duidelijk te zijn waar en hoe deze worden gerealiseerd.

Op pagina 4 is in een stroomschema de nadere procedure weergegeven.

¹ Vleermuisonderzoek is tot 3 jaar na het uitvoeren van het laatste veldbezoek geldig, na 3 jaar dient het onderzoek opnieuw uitgevoerd te worden. Een geldig onderzoek is nodig om diverse vergunningen en/of een ontheffing Wnb aan te vragen.

Stroomschema ontheffing Wnb

2 Toetsingskader

2.1 Inleiding

In de Wet natuurbescherming is de soortenbescherming in Nederland geregeld. In de Wet natuurbescherming worden drie verschillende beschermingsregimes gehanteerd waaraan verschillende verbodsbepalingen zijn gekoppeld, namelijk de Vogelrichtlijn (artikel 3.1), Habitatrichtlijn (artikel 3.5) en Andere soorten (artikel 3.10). Enkel de Habitatrichtlijn en Zorgplicht (artikel 1.11) zijn op de aangetroffen soorten binnen het onderzoeksgebied van toepassing.

2.2 Habitatrichtlijnsoorten

Voor *Habitatrichtlijnsoorten* geldt dat voortplantings- en rustplaatsen (inclusief functionele leefomgeving) van beschermde soorten niet opzettelijk verstoord of vernietigd mogen worden en dat exemplaren van beschermde soorten niet opzettelijk mogen worden gedood of verwond. In gebruik zijnde nesten van vogels zijn te allen tijde gedurende het broedseizoen beschermd.

Soorten Habitatrichtlijn (artikel 3.5 e.v.)

- lid 1) Het is verboden in het wild levende dieren van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel a, bij de Habitatrichtlijn, bijlage II bij het Verdrag van Bern of bijlage I bij het Verdrag van Bonn, in hun natuurlijk verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen;
- lid 2) Het is verboden dieren als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te verstoren;
- lid 3) Het is verboden eieren van dieren als bedoeld in het eerste lid in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen;
- lid 4) Het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in het eerste lid te beschadigen of te vernielen;
- lid 5) Het is verboden planten van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel b, bij de Habitatrichtlijn of bijlage I bij het Verdrag van Bern, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te onwortelen of te vernielen.

2.3 Zorgplicht

Naast bovengenoemde verbodsartikelen bevat de Wnb een algemeen geldende zorgplicht. Deze zorgplicht is te allen tijde van toepassing en geldt ook voor niet beschermde flora en fauna.

Zorgplicht (artikel 1.11)

- lid 1) Een ieder neemt voldoende zorg in acht voor Natura 2000-gebieden, bijzondere nationale natuurgebieden en voor in het wild levende dieren en planten en hun directe leefomgeving.
- lid 2) De zorg, bedoeld in het eerste lid, houdt in elk geval in dat een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen kunnen worden veroorzaakt voor een Natura 2000-gebied, een bijzonder nationaal natuurgebied of voor in het wild levende dieren en planten:
 - onderdeel a. dergelijke handelingen achterwege laat, dan wel,
 - onderdeel b. indien dat achterwege laten redelijkerwijs niet kan worden geveegd, de noodzakelijke maatregelen treft om die gevolgen te voorkomen, of
 - onderdeel c. voor zover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk beperkt of ongedaan maakt.

- lid 3) Het eerste lid is niet van toepassing op handelen of nalaten in overeenstemming met het bij of krachtens deze wet of de Visserijwet 1963 bepaalde.

3 Vleermuisonderzoek

3.1.1 Gebruikte gegevens

In het plangebied is naar aanleiding van de quick scans (SAB, 2018A, 2018B) is een aanvullend vleermuisonderzoek uitgevoerd naar de functie van gebouwen en de omgeving (Hoefsloot, 2018, SAB, 2020). Het onderzoek van SAB is gericht op overige potentieel geschikte bebouwing, namelijk het Honig-complex en de paar woningen langs de Havenweg (figuur 3.1). In bijlage 1 is het aanvullend vleermuisonderzoek opgenomen.

Luchtfoto met het onderzoeksgebied (rood omkaderd). Bron: PDOK, bewerking: SAB.

Figuur 3.1 Vleermuisonderzoeksgebied SAB. Bron: SAB, 2020.

Het veldonderzoek (figuur 3.2) is uitgevoerd door deskundigen van het bureau SAB. Hierbij is gebruik gemaakt van zichtwaarnemingen en onderzoek met batdetectors typen Petterson D240X, Petterson M500 en Batlogger M gebruikt. Tijdens het paaronderzoek van 9 september 2019 is ook gebruik gemaakt van een warmtecamera (Pulsar Helion XP50). Dit helpt om het zwermgedrag van vleermuizen beter te kunnen waarnemen en daardoor beter paarverblijfplaatsen en potentiële massawinterverblijfplaatsen te lokaliseren.

Data, tijden, onderzoeksomstandigheden en onderzochte functies tijdens de uitgevoerde onderzoeken.

Veldonderzoeksdata	21-05-2019 ^a	27-05-2019 ^b	25-06-2019	11-07-2019	21-08-2019	09-09-2019
Zon op	05:34	05:29	05:17	05:29	06:30	07:01
Zon onder	21:32	21:40	22:01	21:54	20:49	20:06
Tijd (start)	21:30	21:35	02:15	21:50	00:00	23:00
Tijd (eind)	00:02	00:10	05:20	00:25	02:00	02:00
Temperatuur (°C)	19-20	18	16	19	17	16
Windkracht (Bft)	1-2	1	2	2	1	1-2
Neerslag	Geen	Geen	Geen	Geen	Geen	Geen
Weersomstandigheden	Goed	Goed	Goed	Goed	Goed	Goed
Aantal onderzoekers	4	2	3	6	3	3
Onderzochte soorten	Alle	Alle	Alle exclusief laatvlieger	Alle	Alle	Alle
Onderzochte Functies						
Kraamverblijfplaatsen	x	x	x	x		
Zomerverblijfplaatsen	x	x	x	x		
Paarverblijfplaatsen					x	x
Massawinterverblijf					x	x
Foerageergebied	x	x	x	x	x	x
Vliegroutes	x	x	x	x	x	x

^a: Alleen de Honig-complex locatie
^b: Alleen de Havenweg locatie

Figuur 3.2 Veldbezoeken en inspanning ten behoeve het vleermuisonderzoek van SAB.
Bron: SAB, 2020.

3.1.2 Resultaten

3.1.2.1 Zomer- en kraamverblijfplaatsen

Tijdens het veldbezoek op 21 mei 2019 (avondronde) zijn alleen gewone dwergvleermuizen waargenomen. Er is een waarneming van mogelijk een uitvliegende gewone dwergvleermuis gedaan in het noordwesten van het plangebied bij één van de bedrijfsgebouwen. Er werd langs de Waal gedurende het bezoek continu door ongeveer tien vleermuizen gevoerageerd.

Tijdens het veldbezoek van 25 juni 2019 (ochtendronde) zijn, verspreid over het plangebied, voornamelijk overvliegende en meerdere foeragerende gewone dwergvleermuizen waargenomen. Er zijn geen invliegende vleermuizen waargenomen. Wel is er nog eenmalig een foeragerende ruige dwergvleermuis en een overvliegende laatvlieger waargenomen.

3.1.2.2 *Paar- en winterverblijfplaatsen*

Uit het uitgevoerde onderzoek blijkt dat er op verschillende momenten op 22 augustus 2019 en 9 september 2019 zwermgedrag is waargenomen bij de noordwesthoek van het Oscar Leeuw-gebouw. Het gaat hier op zwermgedrag van een aantal individuen (ten hoogste drie), waarbij ook het aantikken van de gevel, maar zonder dat hier sprake was van paarroepen, hetgeen suggereert dat er sprake kan zijn van een massawinterverblijf. Met behulp van een warmtecamera kon het zwermgedrag en het aantikken nauwkeurig worden bekeken, en is daarop door SAB de locatie als massawinterverblijf aangewezen.

Omdat niet duidelijk was of het daadwerkelijk ook om invliegende dieren ging (dit beschrijft het onderzoek van SAB niet) en omdat nog geen aanvullende winterinspectie was uitgevoerd, is er conform het vigerend Vleermuisprotocol 2017 (tussen de datumgrens 1 december en 15 maart) op 8 januari 2020 aanvullend een winterinspectie uitgevoerd om vast te stellen of het gebouw daadwerkelijk in gebruik is als winterverblijf. De nadere inspectie heeft echter aangetoond dat het pand niet in gebruik is als winterverblijf.

Het gebouw is niet geschikt als massawinterverblijf, omdat de daarbij behorende constructieve eigenschappen geheel ontbreken. Het gebouw is opgebouwd met solide gemetselde muren, zonder spouw, en de vloeren zijn beton gestort op staal, holle ruimtes ontbreken. Wel is er, verspreid door het gebouw, sprake van kleine beschadigingen aan de muren. Dit beperkt zich veelal tot de breuk van een stuk steen of een ontbrekend deel specie. Deze plekken zijn gecontroleerd en goed te overzien. Er is op deze plekken geen sprake van diepe scheuren waarin winterverblijven zich kunnen vestigen. In bijlage 2 is de notitie van de winterinspectie opgenomen.

4 Conclusie

4.1 **Vleermuisonderzoek**

In totaal heeft SAB de volgende functies en aantallen vastgesteld (figuur 4.1):

- één zomerverblijfplaats van de gewone dwergvleermuis in het Honig-complex;
- belangrijk foerageergebied langs het Honig-complex.

Het aanvragen van een ontheffing omtrent de Wet natuurbescherming is nodig voor:

- het vernietigen van één zomerverblijfverblijfplaats van de gewone dwergvleermuis (Wnb artikel 3.5, lid 4), en
- het verstoren van de gewone dwergvleermuis (Wnb artikel 3.5, lid 2).

Figuur 4.1 Onderzoeksgebied (rood), Zomerverblijfplaats (driehoek) en belangrijk foerageergebied (wit)

4.2 Nadere procedure

Bij het indienen van een aanvraag ontheffing Wet natuurbescherming dient een activiteitenplan te worden opgesteld. In dit plan wordt onder andere de verspreiding van de betreffende beschermde soort in het plangebied verwoord alsmede het (wettelijk) belang van de ingreep onderbouwd. Daarnaast dient een uitgebreide alternatievenafweging plaats te vinden over waarom de verstoring van vaste rust- en verblijfplaatsen niet is te voorkomen. Voor een samenvatting zie tabel 4.1.

Een ontheffing wordt enkel verleend als voldoende tijdelijke en permanente mitigerende maatregelen worden getroffen om zoveel mogelijk schade aan de gewone dwergvleermuis te voorkomen, er een geldige dwingende reden van openbaarbelang is en er een alternatieven afweging heeft plaatsgevonden. Daarnaast dient te allen tijde rekening gehouden te worden met alle broedende vogels (Vogelrichtlijn) en de zorgplicht.

4.3 Mitigerende maatregelen

4.3.1 Voorkomen lichtverstoring

Gedurende de actieve periode van vleermuizen is het noodzakelijk om verstoring door (bouw)verlichting tijdens de werkzaamheden te voorkomen. Verstoring door verlichting wordt voorkomen door in de actieve periode van vleermuizen van april tot en met oktober tussen één uur voor zonsondergang en één uur na zonsopkomst verlichting niet te richten op omliggende groenstructuren.

Elementen die niet mogen worden aangelicht door (bouw)verlichting tijdens de werkzaamheden, zijn het aangewezen belangrijke foerageergebied (zie figuur 4.1) en omliggende groenstructuren, zoals solitaire bomen, bomenrijen en de Waal.

4.3.2 Tijdelijke mitigerende maatregelen verblijfplaats

De gewone dwergvleermuis heeft tijd nodig om aan nieuwe verblijfplaatsen te wennen. Gedurende deze gewenningsperiode moeten zowel de oorspronkelijke situatie als de nieuw aangebrachte vervangende voorzieningen aanwezig zijn. Hierdoor kunnen de vleermuizen de voorzieningen ontdekken en verkennen voordat de ingreep wordt uitgevoerd. Een voldoende lange gewenningsperiode is nodig om een minimaal succes van de maatregelen te waarborgen. Hoe dichter de vervangende verblijfplaats bij de oorspronkelijke verblijfplaats wordt gerealiseerd, hoe groter de kans is op succes.

Alternatieve (tijdelijke) verblijfplaatsen voor de gewone dwergvleermuis moeten daarom aan de volgende maatregelen voldoen. Ze moeten:

- binnen het kerngebied van de groep, en dan bij voorkeur zo dicht mogelijk maar altijd binnen 100 à 200 m van de oorspronkelijke verblijfplaats, worden geplaatst en dit buiten de invloedssfeer van de activiteiten;
- een locatie hebben die gelijk is aan of beter van kwaliteit is dan de oorspronkelijke situatie wat betreft hoogte (bij voorkeur op minimaal 3 m hoogte), aanvliegroute en vrije vliegruimte en de locatie is vrij van kunstlicht, vrij van verstoring en buiten bereik van predatoren;
- als gewenningsperiode drie maanden in de actieve periode (april tot en met oktober) hangen.

Tijdelijke kasten die aan de gevel van gebouwen worden opgehangen, is de meest toegepaste en goedgekeurde methode. Het verlies van de aangetroffen zomerverblijfplaats kan tijdelijk gemitigeerd worden door vier gevelkasten op te hangen gelijk van het type VK MP 04² (Vivarapro) of vleermuiskast Evita³ (Faunus Nature Creations), zie figuur 4.2.

Figuur 4.2 Links gevelkast VK MP 04, rechts vleermuiskast Evita.

Indien het ophangen van kasten aan gebouwen in de directe omgeving niet mogelijk is, kunnen paalkasten neergezet worden als tijdelijke mitigerende maatregel voor de gewone dwergvleermuis. Paalkasten bestaan uit meerdere compartimenten, verdeeld over vier zijden. Het verlies van de aangetroffen zomerverblijfplaats kan tijdelijk gemitigeerd worden door twee paalkasten te plaatsen, gelijk aan het type VK SK 04⁴ (Vivarapro) of paalkast Coco⁵ (Faunus Nature Creations), zie figuur 4.3.

² <http://www.vivarapro.nl/VK-MP-04-Vleermuizenkast>

³ <https://faunusnature.com/product/vleermuiskast-evita/>

⁴ <http://www.vivarapro.nl/VK-SK-04-vleermuizen-paalkast-compleet>

⁵ <https://faunusnature.com/product/paalkast-coco/>

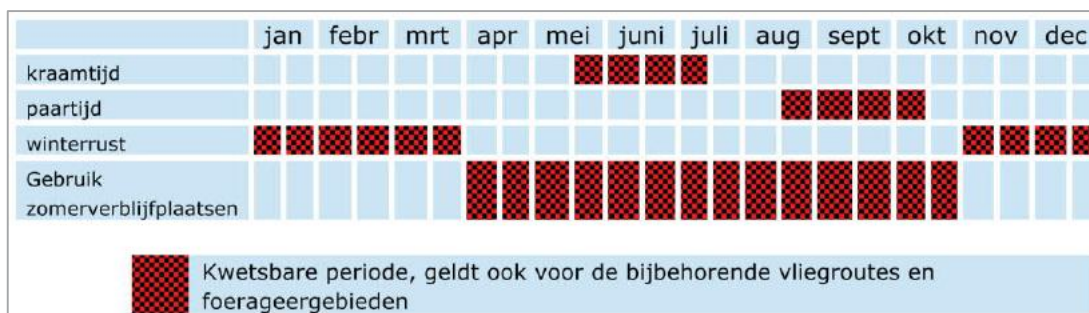
Figuur 4.3 Links paalkast VK SK 04, midden en rechts paalkast Coco.

4.3.3 Ongeschikt maken gebouw

Voorafgaand aan de sloop dient de bebouwing ongeschikt gemaakt te worden voor vleermuizen in de minst kwetsbare periode (15 maart – 15 mei en 15 juli – 15 september), zie figuur 4.4. Dit zorgt er voor dat de vleermuizen op een geschikt moment hun verblijfplaats kunnen verlaten en van een alternatieve verblijfplaats gebruik moeten gaan maken. Zo zijn er tijdens de sloop geen vleermuizen meer in de bebouwing aanwezig en zullen er daardoor geen vleermuisslachtoffers vallen.

Het gebouw wordt minimaal één week voor de werkzaamheden ongeschikt gemaakt. Het gebouw kan ongeschikt gemaakt worden door de toegangen tot scheuren in de muur, betimmering en/of ruimte onder het dak dicht te zetten met bijvoorbeeld panlatten/hoekprofielen of houten platen. Op elke zijde worden dan meerdere exclusion flaps geplaatst. Deze zorgen ervoor dat een vleermuis nog wel uit kan vliegen, maar niet meer in kan vliegen.

Er vindt een controle plaats door een ecooloog, en wanneer er geen vleermuizen meer aanwezig zijn in de verblijfplaatsen wordt het gebouw vrijgegeven en kunnen de werkzaamheden starten.

Figuur 4.4 Kwetsbare periode gewone dwergvleermuis⁶

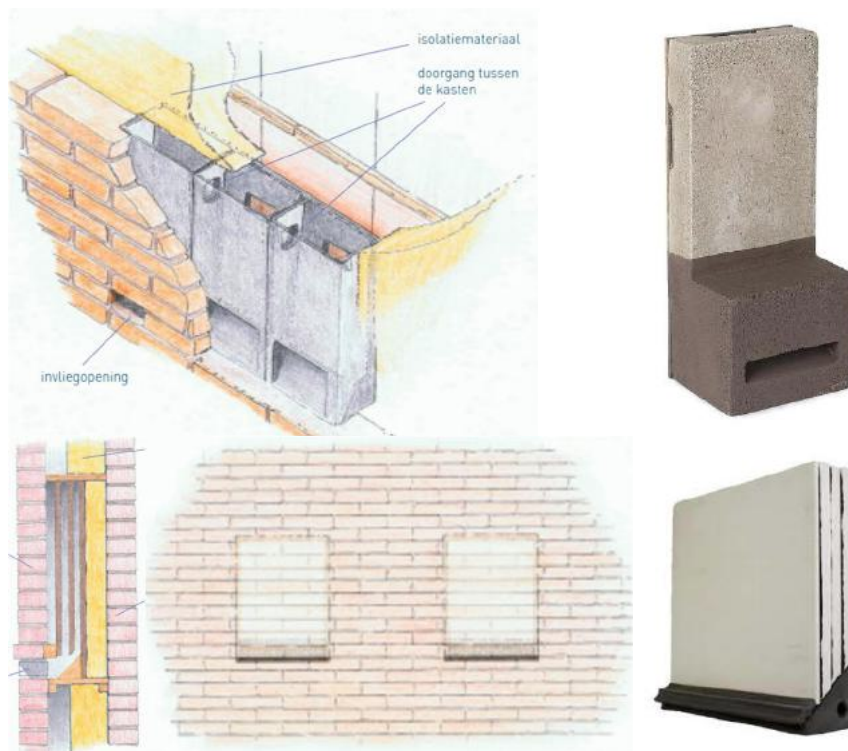
⁶ <https://www.bij12.nl/assets/BIJ12-2017-004-Kennisdocument-Gewone-dwergvleermuis-1.0.pdf>

4.3.4 Permanente mitigerende maatregelen verblijfplaats

In de nieuwe situatie moeten de verloren functies opnieuw aanwezig zijn met een factor 4, zodat de gewone dwergvleermuizen duurzaam gebruik kunnen maken van hun vaste rust- en verblijfplaats. Een duurzame verblijfplaats creëren voor de gewone dwergvleermuis kan op verschillende manieren, namelijk door de spouwmuur toegankelijk maken, inmetsele-kasten (zie figuur 4.5) toe te passen of betimmering aan te brengen.

Als voorwaarde bij het afgeven van de omgevingsvergunning bouw dient als eis te worden opgenomen dat in het Honig-complex ten minste vier voorzieningen voor vleermuizen gerealiseerd worden.

- de voorziening moet aan de volgende voorwaarden voldoen:
 - invliegopeningen op 3 m hoogte (een invliegopening is 1,5 tot 2 cm breed);
 - 'vrije ruimte' in de voorziening is niet breder dan 1,5 tot 2 centimeter;
 - grootte van minimaal 50 x 80 centimeter;
 - op verschillende windrichtingen.

Figuur 4.5 Impressie van inbouwkasten. Boven inbouwkast type IB VL 06 van Vivarapro⁷ en onder de Tichelaar inbouwkast van Faunus Nature Creations⁸.

⁷ <http://www.vivarapro.nl/IB-VL-06-Inbouwsteen-Vleermuizen>

⁸ <https://faunusnature.com/product/vleermuiskast-keramiek-groot/>

Tabel 4.1 Samenvattende tabel

Soort	Effecten	Ontheffing Wnb nodig ⁹	Mitigerende maatregelen
Gewone dwergvleermuis	Verstoring en vernietiging van één zomerverblijfplaats	Ja, Wnb artikel 3.5 lid 2 en 4	4 tijdelijke vleermuiskasten ophangen en 4 permanente verblijfplaatsen terugbrengen in het gebouw
Gewone dwergvleermuis	Verstoring belangrijk foerageergebied tijdens de werkzaamheden	Nee	(bouw)verlichting niet richten op het omliggende groen en de Waal in de actieve periode van vleermuizen (maart tot en met oktober) tussen één uur voor zonsondergang en één uur na zonsopkomst

Referenties

- Hoefslout, G., 2018. Vleermuisonderzoek slachthuis aan de Havenweg te Nijmegen. Bureau Waardenburg, Culemborg. Kenmerk 16-61018.05784GerHo.
- Horstink, Y. (2020) Memo uitvoerbaarheid BP Waalfront - aanvulling op SAB. Sweco, Arnhem.
- SAB, 2018A. Quick scan natuur. Nijmegen, Waalfront. SAB, Arnhem.
- SAB, 2018B. Quick scan natuur. Nijmegen, Waalfront 4- Park Fort Krayenhoff. SAB, Arnhem.
- SAB, 2020. Nader onderzoek Wet natuurbescherming. Nijmegen Waalfront - 3 (Dijkkwartier). SAB, Arnhem.

Bijlagen:

1. Quick scan natuur
2. Aanvullend vleermuisonderzoek
3. Memo check massawinterverblijfplaats

⁹ Doorlooptijd ontheffingsaanvraag circa 13 weken + 7 weken verlening, zie stroomschema op pagina 4

Verantwoording

Titel	Nadere procedure Honig-complex
Projectnummer	51001050
Referentienummer	SWNL0278687
Revisie	D1.0
Datum	30-06-2021

Auteur	[REDACTED]
E-mailadres	[REDACTED]@sweco.nl

Gecontroleerd door	[REDACTED]
Paraaf gecontroleerd	[REDACTED]

Goedgekeurd door	[REDACTED]
Paraaf goedgekeurd	[REDACTED]

Bijlage 1 Quick scan natuur

adviseurs in
ruimtelijke
ontwikkeling

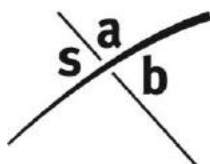
Quick scan natuur

Nijmegen, Waalfront – 3 (Dijkkwartier)

Ontwikkelingsbedrijf Waalfront

Datum: 19 maart 2018

Projectnummer: 170305.02

SAB
Postbus 479
6800 AL Arnhem
tel: 026 - 357 69 11
fax: 026 - 357 66 11

Auteur: [REDACTED]
Tweede lezer: [REDACTED]
Project: Nijmegen Waalfront – 3 (Dijkkwartier)
Projectnummer: 170305.02

INHOUD

1	Inleiding	3
1.1	Aanleiding	3
1.2	Plangebied	3
2	Wettelijk kader	9
2.1	Gebiedsbescherming	9
2.2	Soortenbescherming	10
2.3	Bescherming houtopstanden	11
3	Onderzoeksmethode	12
3.1	Deskundigheid	12
3.2	Werkwijze	12
4	Resultaat	13
4.1	Gebiedsbescherming	13
4.2	Soortenbescherming	15
4.3	Bescherming houtopstanden	27
5	Conclusie en advies	28
5.1	Gebiedsbescherming	28
5.2	Soortenbescherming	28
5.3	Bescherming houtopstanden	32
5.4	Vervolgstappen	32
	Bijlage 1. Geraadpleegde bronnen	3
	Bijlage 2. Wettelijk kader	5

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Het Ontwikkelingsbedrijf Waalfront is al enkele jaren bezig met de herontwikkeling van het Waalfront in Nijmegen. Einddoelstelling is om de industriële functies in te wisselen ten behoeve van woningbouw in combinatie met voorzieningen en werkfuncties. In 2008 is daar met het opstellen van een masterplan voor het Waalfront een concrete invulling aan gegeven. Als gevolg van de economische recessie zijn de planning en uitvoering van de ontwikkeling echter aangepast ten opzichte van het masterplan en wordt een meer gefaseerde herontwikkeling beoogd. Op deze wijze is allereerst de Handelskade gerealiseerd en is vervolgens gestart met de ontwikkeling van het Bruggkwartier. Nu bestaat het voornemen om de derde fase van het Waalfront te starten; het Dijkkwartier (deelgebied 3 in deze quick scan). Om de gewenste invulling, passend bij de huidige wensen en eisen voor het gebied, van het Dijkkwartier te kunnen realiseren is een nieuw bestemmingsplan nodig.

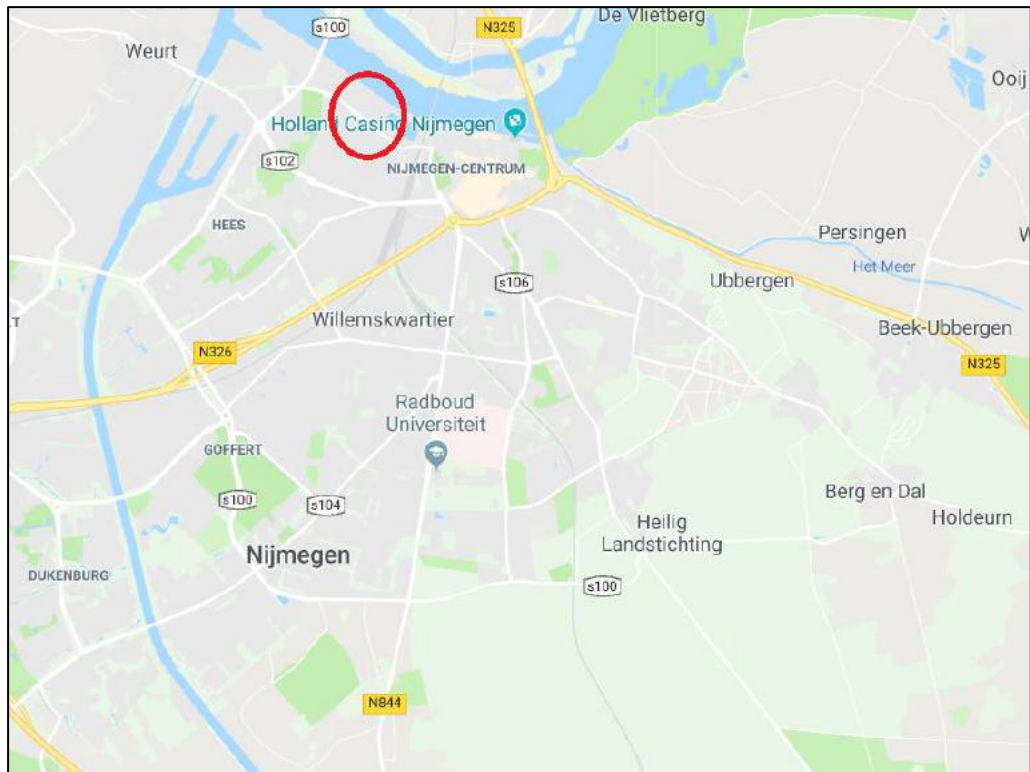
Voor de vaststelling van een nieuw bestemmingsplan is het noodzakelijk dat de haalbaarheid ervan wordt aangetoond. Er dient daarom vanuit de ecologie onderzocht te worden of met de ruimtelijke ontwikkelingen die het plan toestaat sprake is van overtreding van de geldende natuurwet- en regelgeving. Voorliggende rapportage zet door middel van een quick scan natuur uiteen of met de ruimtelijke ontwikkeling mogelijk sprake kan zijn van het verstoren van beschermde natuurgebieden en beschermde soorten en of nader onderzoek hiernaar noodzakelijk is. Deze quick scan heeft betrekking op de ontwikkelingen in het Dijkkwartier en twee deelgebieden die in een latere fase zullen worden gerealiseerd.

1.2 Plangebied

1.2.1 Huidige situatie

Het plangebied bevindt zich in de kern van Nijmegen (provincie Gelderland). Nijmegen ligt in de stadsregio Arnhem-Nijmegen en nabij de grens met Duitsland. In de omgeving van Nijmegen liggen agrarische gronden en verschillende natuurgebieden. Nijmegen ligt daarnaast aan de oever van de Waal.

Het plangebied ligt direct aan de Waal en maakt onderdeel uit van de herontwikkeling van het Waalfront. Dit gebied wordt gefaseerd herontwikkeld van industrie- naar woongebied met voorzieningen. Navolgende afbeeldingen geven de globale ligging van het plangebied weer.

Topografische kaart met de globale ligging van het plangebied (rood omkaderd). Bron: Google Maps. Bewerking: SAB.

Omdat de plannen van het Waalfront in fases worden gerealiseerd is het onderzoeksgebied in drie deelgebieden onderverdeeld:

- Deelgebied 1: De gronden ten noorden van de Waalbanddijk ter hoogte van de Albert Trouwborststraat tot aan de Pater van Hooffstraat. Dit betreft globaal de gronden van het voormalige Honigcomplex en de daar ten westen gelegen Talisgebouwen en de daarbij horende gronden.
- Deelgebied 2: De gronden ten noorden van de Waalbanddijk ter hoogte van de Pater van Hooffstraat tot de Havenweg. Dit betreft globaal de gronden van slachthuis Hickmann.
- Deelgebied 3: De gronden ten zuiden van de Waalbanddijk tussen de Waalbanddijk, de Lijnbaanstraat, de Weurtseweg en de Havenweg. Dit deelgebied betreft de gronden van de ontwikkeling van 'Het Dijkkwartier'.

Luchtfoto met de globale ligging van het plangebied (rood omkaderd) waarin de deelgebieden (1 tot en met 3) zijn aangegeven. Bron: Google Earth. Bewerking: SAB.

Op 13 maart 2018 is een veldbezoek aan de verschillende deelgebieden uitgevoerd en is het terrein op mogelijk aanwezige natuur geïnspecteerd.

Deelgebied 1 bestaat uit de gebouwen van Talis, zijnde een grotendeels uit metaal opgetrokken bedrijfsloods met aansluitend een (bak-)stenen kantoorgebouw met drie bouwlagen en een plat dak. Rondom deze gebouwen is het terrein aangewezen als parkeergelegenheid en deels verhard. Hier is echter ook veel zanderige grond en zijn er kleine hoeveelheden veruigde vegetatie aanwezig. Ten oosten van de Talis-gebouwen ligt het oude Honigcomplex. Het complex bestaat uit een groot gebouw waarin duidelijk verschillende onderdelen in verschillende bouwstijlen zijn aan te wijzen. Daarnaast zijn er meerdere kleinere bijgebouwen rondom het hoofdgebouw aanwezig. Het hoofdgebouw en de meeste gebouwen worden gebruikt door kleine ondernemers die allen een stukje van de beschikbare ruimte gebruiken. Eén groot oud gebouw, het zogenaamde Oscar Leeuwen gebouw staat al geruime tijd leeg en is in een slechte staat van onderhoud. Dit gebouw is daarom ook van binnen uitgebreid geïnspecteerd. Ook de extensiever gebruikte gedeeltes van het hoofdgebouw zijn geïnspecteerd. Het terrein rondom de bebouwing is grotendeels verhard. Maar er zijn ook enkele bomen en struiken rondom de bebouwing aanwezig. De bebouwing grenst direct aan de oever van de Waal. Navolgende afbeeldingen geven een impressie van de huidige situatie in deelgebied 1.

Deelgebied 1: Talis-gebouwen (boven) en het omliggende deels verharde parkeerterrein (onder).

Deelgebied 1: Honigcomplex waarin het hoofgebouw en verschillende bijgebouwen zijn te onderscheiden. Daarnaast de binnenkant van het Oscar Leeuwen gebouw.

Deelgebied 2 betreft grotendeels het Hickmann slachthuis met enkele bijgebouwen. Ook hier zijn verschillende typen gebouwen te onderscheiden. Het terrein is volledig verhard en omheind door een hek. Ten noorden van het slachthuis staan een vrijstaand woonhuis en een twee-onder-één-kapwoning, welke direct aan de Waal grenzen. Deze woonhuizen hebben groen tuinen met enkele bomen en (groenblijvende) struiken. Tussen het slachthuis en de woonhuizen staat een bomenrij met enkele grote platanen. Navolgende afbeeldingen geven een impressie van deelgebied twee ten tijde van het veldbezoek.

Impressie van deelgebied 2 met het slachthuis (boven) en de daar ten noorden van liggende woonhuizen en bomenrij (onder).

Deelgebied 3 bestaat een deel van de Waalbanddijk met daarvan ten noorden parkeerplaatsen die bij de ten oosten gelegen haven behoren. Ten zuiden van de Waalbanddijk liggen een drietal rijwoningen, een leegstaand bedrijfspand en gronden waar de huidige bebouwing inmiddels is gesloopt. Waar de bebouwing is gesloopt, is het terrein braakliggend met een zandige grond. Daarnaast staat er een dubbele bomenrij in het westen van dit deelgebied en staan er enkele bomen ten zuiden van de woonhuizen. Navolgende afbeeldingen geven deelgebied drie ten tijde van het veldbezoek weer.

Impressie van deelgebied 3 met het zicht vanaf de Waalbanddijk. (linksboven), de rijwoningen (rechtsboven), het leegstaande bedrijfspand (linksonder) en de braakliggende gronden (rechtsonder).

1.2.2 Toekomstige situatie

In de toekomstige situatie zal nieuwbouw in het plangebied zijn gerealiseerd. Hierbij wordt mogelijk ook gebruik gemaakt van huidige bebouwing. Voor deelgebied 1 en 2 zijn nog geen vergaande plannen voor de toekomstige inrichting opgesteld. Deelgebied 3 dat nu in ontwikkeling gaat, gaat uit van enkele appartementengebouwen met in totaal maximaal 375 woningen. Hierin wordt op de begane grond 1.500 m² bvo aan commerciële functies gerealiseerd. Voor de realisatie hiervan wordt alle bebouwing die nu nog in het plangebied aanwezig is afgebroken en zullen de bomen moeten worden gekapt. Daarnaast wordt een verbinding van de Weurtseweg naar de Laan van Oost-Indië gemaakt.

2 Wettelijk kader

Hieronder staat een samenvatting van het wettelijk kader. Een uitgebreide beschrijving staat in bijlage 1.

2.1 Gebiedsbescherming

2.1.1 *Natura 2000-gebieden en bijzondere nationale natuurgebieden*

Op grond van de Wet natuurbescherming kunnen natuurgebieden of andere gebieden die belangrijk zijn voor flora en fauna, door de Minister worden aangewezen ter uitvoering van de Vogelrichtlijn- en/of Habitatrichtlijn, de zogeheten Natura 2000-gebieden. Ook kan de Minister op grond van deze wet in enkele specifieke gevallen bijzondere nationale natuurgebieden aanwijzen.

Bij de aanwijzing van een Natura 2000-gebied worden voor het gebied instandhoudingsdoelstellingen voor te beschermen soorten en/ of habitats vastgesteld. Het is verboden om zonder vergunning projecten of andere handelingen te realiseren of te verrichten die de instandhoudingsdoelstellingen kunnen schaden. Verder geldt dat een plan, dat significante gevolgen kan hebben voor een Natura 2000-gebied, door een bestuursorgaan pas vastgesteld kan worden indien een passende beoordeling is gemaakt.

2.1.2 *Natuurnetwerk Nederland*

De Wet natuurbescherming draagt Gedeputeerde Staten op, om in hun provincie te zorgen voor een landelijk ecologisch netwerk, genaamd Natuurnetwerk Nederland. De bescherming van dit natuurnetwerk wordt geregeld bij provinciale verordening. Daarnaast kunnen provincies bij provinciale verordening andere gebieden met bijzondere natuurwaarden beschermen, genaamd bijzondere provinciale natuurgebieden en bijzondere provinciale landschappen.

De provincie Gelderland spreekt niet van Natuurnetwerk Nederland maar van het Gelders Natuurnetwerk (GNN) en de Groene Ontwikkelingszone (GO). Binnen het GNN en de GO staat de bescherming van de kernkwaliteiten centraal. De kernkwaliteiten bestaan uit bestaande natuurwaarden, uit nog te ontwikkelen potentiële waarden en omgevingscondities. Per saldo moet elke ontwikkeling in het GNN een verbetering van de betreffende kernkwaliteiten opleveren. In dat saldo zijn vergroting van de oppervlakte natuur en versterking van de ecologische samenhang belangrijke randvoorwaarden.

In een nieuw bestemmingsplan dat ligt binnen het GNN zijn geen nieuwe functies mogelijk, tenzij:

- geen reële alternatieven aanwezig zijn;
- sprake is van redenen van groot openbaar belang;
- de negatieve effecten op de kernkwaliteiten van het gebied, de oppervlakte en de samenhang zoveel mogelijk worden beperkt; en
- de overblijvende negatieve effecten op de kernkwaliteiten van het gebied, de oppervlakte en de samenhang gelijkwaardig worden gecompenseerd.

De GO heeft een dubbeldoelstelling. Er is ruimte voor economische ontwikkeling in combinatie met versterking van de ecologische samenhang tussen inliggende en aangrenzende natuurgebieden. Beschermde weidevogelgebieden en ganzenfoerageergebieden liggen voornamelijk in de GO (en voor het overige deel in het GNN). Door de samenhang met de aangrenzende en inliggende natuur van het GNN herbergt de GO ook kenmerkende natuurwaarden. Bij ruimtelijke ingrepen in de GO wordt onderscheid gemaakt tussen nieuwvestiging, uitbreiding van bestaande (en reeds in de GO gelegen) bestemmingen en de schaal/omvang van de ingreep (en daarmee het effect op de kernkwaliteiten).

De provincie Gelderland vindt het verder van belang dat rustgebieden voor winterganzen geschikt blijven voor ganzen. De provincie stuurt daarom op het behoud van de openheid en de rust in deze gebieden. De provincie wil in de beschermde weidevogelgebieden een landbouwpraktijk stimuleren en in stand houden die rekening houdt met weidevogels.

2.2 Soortenbescherming

De bescherming van dier- en plantensoorten is geregeld in de Wet natuurbescherming. Voor een aantal soorten is door middel van verboden een beschermingsregime opgenomen. Er is een apart beschermingsregime voor Vogelrichtlijnsoorten, voor Habitatrichtlijnsoorten en voor andere soorten. Naast de beschermde plant- en diersoorten geldt voor al de in het wild levende soorten ook een zorgplicht. Iedereen dient voldoende zorg in acht te nemen voor deze soorten en hun directe leefomgeving. Dit houdt onder meer in dat men negatieve gevolgen voor aanwezige soorten zoveel mogelijk beperkt door het nemen van alle maatregelen die redelijkerwijs kunnen worden verwacht.

Provinciale Staten kunnen in een verordening een vrijstelling verlenen van de verboden van de wet. De provincie Gelderland heeft besloten voor een aantal algemeen voorkomende zoogdiersoorten en amfibieën een vrijstelling te verlenen, voor handelingen die men verricht in het kader van ruimtelijke inrichting en ontwikkeling en voor handelingen in het kader van bestendig beheer en onderhoud. Het betreft de soorten aardmuis, bosmuis, bunzing, dwergmuis, dwergspitsmuis, egel, gewone bosspitsmuis, haas, hermelijn, huisspitsmuis, konijn, ondergrondse woelmuis, ree, rosse woelmuis, tweekleurige bosspitsmuis, veldmuis, vos, wezel, woelrat, bruine kikker, gewone pad, kleine watersalamander, meerkikker en middelste groene kikker.

Daarnaast zijn de verboden niet van toepassing op handelingen die men uitvoert in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling of bestendig beheer en onderhoud, wanneer men die handelingen uitvoert conform een goedgekeurde gedragscode. Tot slot kunnen Gedeputeerde Staten, wanneer er geen andere bevredigende oplossing bestaat, onder bepaalde voorwaarde een ontheffing verlenen van de verboden.

2.3 Bescherming houtopstanden

Het is verboden houtopstanden geheel of gedeeltelijk te vellen of te doen vellen, zonder voorafgaande melding bij de provincie. Een houtopstand is hierbij gedefinieerd als een eenheid van bomen of struiken met een oppervlakte van ten minste 1.000 vierkante meter of een rijbeplanting die meer dan 20 bomen omvat. De wet schrijft verder voor dat wanneer een houtopstand geheel of gedeeltelijk is geveld, de grond binnen drie jaar moet worden herbeplant.

Bovenstaande bescherming geldt niet voor alle houtopstanden. De regels zijn onder meer niet van toepassing op houtopstanden op erven of in tuinen en op houtopstanden binnen de, bij besluit van de gemeenteraad, vastgelegde grenzen van de bebouwde kom. Ook voor het dunnen van een houtopstand gelden de regels niet.

3 Onderzoeksmethode

3.1 Deskundigheid

Kwaliteit van het ecologisch onderzoek en het geleverde product staan bij SAB hoog in het vaandel. Mede daarom zijn wij aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus (NGB); de brancheorganisatie voor groene adviesbureaus. Om te allen tijde aan onze standaard te voldoen, wordt ecologisch onderzoek enkel uitgevoerd door deskundigen. Onder een ecologisch deskundige verstaan we iemand met aantoonbare ervaring en kennis op het gebied van de ecologie van de betreffende soorten. Onze deskundigen voldoen aan de eisen van een ecologisch deskundige zoals de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland die stelt. Ecologen in opleiding tot deskundige werken altijd onder begeleiding van een deskundige.

3.2 Werkwijze

Voor het onderzoek is een bureaustudie uitgevoerd en werd een veldbezoek aan de locatie gebracht. Als eerste werd voor het onderzoek, op basis van informatie van de opdrachtgever, het plangebied in beeld gebracht en werd de toekomstige ontwikkelingen zover als mogelijk beschreven. Vervolgens werd onderzocht welke beschermde plant- en diersoorten in de omgeving van het plangebied zijn te verwachten. Hiervoor werd de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF) geraadpleegd op 9 maart 2018, waarbij waarnemingen van de afgelopen 10 jaar werden opgevraagd. Aanvullend hierbij is gebruik gemaakt van andere bronnen, als websites en verspreidingsatlassen (zie bijlage 1). Bij deze bureaustudie werd ook de ligging van het plangebied ten opzichte van Natura 2000-gebieden en gebieden die via de provinciale verordening zijn beschermd onderzocht. Hiervoor werd onder meer informatie van de website van de provincie geraadpleegd.

Vervolgens werd een veldbezoek aan het plangebied en de directe omgeving ervan gebracht. Dit bezoek vond plaats op 13 maart 2018, bij motregen, windstil bewolkt weer en een temperatuur van circa 7 graden. Doel van deze veldverkenning was om een indruk te krijgen van de habitats ter plaatse en om de geschiktheid van het plangebied voor de verschillende soortgroepen te beoordelen. Het veldbezoek heeft niet de status van een volledige veldinventarisatie. Het eenmalige veldbezoek geeft een globaal beeld van aanwezige soorten en habitats op basis van een momentopname.

Met de gegevens uit de bureaustudie en het veldbezoek is vervolgens een inschatting gemaakt van de mogelijke effecten op beschermde soorten en beschermde gebieden. Op basis van deze inschatting is een advies opgesteld met aanbevelingen voor vervolgstappen. Nadat het eerste conceptrapport gereed was, is dit beoordeeld op inhoud en vorm door een deskundig collega. Het commentaar is vervolgens besproken en verwerkt, om zo tot een eensluidend advies te komen.

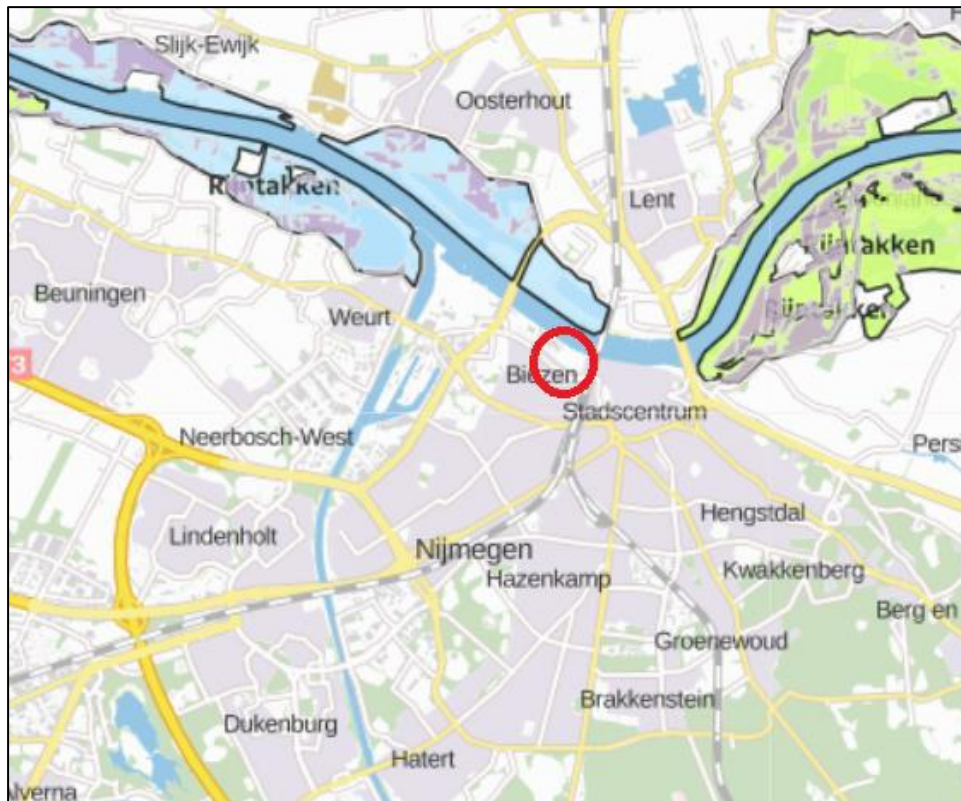
4 Resultaat

4.1 Gebiedsbescherming

4.1.1 *Wet natuurbescherming*

Het plangebied ligt niet in een gebied dat in het kader van de Wet natuurbescherming is aangewezen (zie navolgende afbeelding). Natura 2000-gebied Rijntakken ligt echter op korte afstand van het plangebied in de uitwaarden van de Waal op slechts enkele honderden meters van het plangebied. Omdat voor deelgebied 1 en 2 nog geen concrete plannen voor de inrichting zijn opgesteld, zijn de effecten van de herontwikkeling van deze gebieden nog niet te beoordelen. Voor deelgebied 3 is een beoordeling wel mogelijk. Met de bouw van de appartementencomplexen in deelgebied 3 zijn verschillende verstoringen te verwachten. Zo kan mogelijk geluidverstoring en trilling in de bouwfase verstoringen op de nabijgelegen Rijntakken kunnen veroorzaken. Lichtverstoring kan mogelijk dieren 's nachts verstoren en door een toename van het verbruik van fossiele brandstoffen in het gebied kan de depositie van stikstof in omliggende gebieden toenemen. Wanneer stikstof neerdaalt op habitats die hiervoor gevoelig zijn kan dit negatieve effecten op de aanwezige natuur hebben. Negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen en kernkwaliteiten van de Rijntakken kunnen daarom niet op voorhand worden uitgesloten.

De beoordeling van alle milieueffecten, waaronder de effecten op Natura 2000, heeft integraal plaatsgevonden in het kader van de Milieueffectrapportage die is opgesteld ten behoeve van de gehele ontwikkeling van het Waalfront, zoals neergelegd in het bestemmingsplan 'Nijmegen Waalfront'. Aangezien de ontwikkeling die op grond van voorliggend bestemmingsplan wordt mogelijk gemaakt, qua aard vergelijkbaar is en qua omvang en programma niet anders / groter is dan waarmee destijds in het MER rekening werd gehouden, wordt geoordeeld dat de effecten op genoemd gebied voldoende zijn afgewogen.

Globale ligging van het plangebied (rood omkaderd) ten opzichte van Natura 2000-gebieden. Hierin wordt onderscheid gemaakt tussen Vogelhabitatrichtlijngebieden (blauw) en Habitatrichtlijngebieden (groen). Daarnaast worden stikstofgevoelige habitats die in deze gebieden liggen weergegeven (paars). Bron: Aerius. Bewerking: SAB.

4.1.2 **Natuurnetwerk Nederland**

Het plangebied ligt niet binnen Natuurnetwerk Nederland (zie navolgende afbeelding). De groene ontwikkelingszone (GO), die ook als rustgebied voor winterganzen, is aangewezen grenst direct aan de noordgrens van deelgebied 1 en 2. Dit is ongeveer 150 meter van deelgebied 3 verwijderd. Gelders natuurnetwerk (GNN) ligt verder ten noorden en ligt ongeveer 250 meter ten noorden van deelgebied 1 en 2 en 400 meter ten noorden van deelgebied 3. Weidevogelleefgebied is in de omgeving niet aanwezig. Voor deze beschermingszones geldt geen beperking voor plannen die via externe werking een effect kunnen hebben op deze beschermde gebieden. Aangezien het plangebied niet in de GNN, GO of ganzenfoerageergebied ligt, leidt de voorgenomen ingreep niet tot vermindering van de oppervlakte, kwaliteit of samenhang van de aanwezige natuur. De voorgenomen ingreep zal geen effect op de wezenlijke waarden en kenmerken van deze gebieden hebben. De bescherming van het deze gebieden staat de uitvoering van het plan niet in de weg.

Globale ligging van het plangebied ten opzichte van het Gelders natuurnetwerk, Groene ontwikkelingszone en Rustgebieden voor winterganzen. Bron: Provincie Gelderland. Bewerking: SAB.

4.2 Soortenbescherming

In deze paragraaf beschrijven wij de beschermde soorten die mogelijk aanwezig kunnen zijn in of nabij het plangebied. Zoals beschreven in paragraaf 2.2, geldt voor een aantal meer algemeen voorkomende beschermde soorten zoogdieren en amfibieën een provinciale vrijstelling van de verboden in de wet, bij werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting en ontwikkeling. In deze paragraaf wordt met name aandacht besteed aan de beschermde soorten waarvoor een dergelijke vrijstelling niet geldt.

4.2.1 Vaatplanten

De vaatplanten die zijn beschermd middels de Wet natuurbescherming betreffen zeldzame soorten, waarvan de meeste Rode Lijst-soorten, met specifieke groeiplaatsen in met name stabiele en natuurlijke biotopen, zoals bossen, zeeduinen, kalkgraslanden, beekdalen, veengronden, moerassen en oude of verweerde gebouwen waaronder stadskades. Veel van deze beschermde vaatplanten komen voornamelijk voor op kalkhoudende en voedselarme grond (Sparrius et al. 2012).

In het plangebied zijn in zowel deelgebied 1 als in deelgebied 3 braakliggende zandige gronden en dijken en kale bermen aanwezig. Verschillende beschermde vaatplanten kunnen in een dergelijk ruderaal habitat voorkomen.

In de binnenstad van Nijmegen zijn volgens de verspreidingsgegevens van de NDFF verschillende beschermde vaatplanten waargenomen die op dergelijke bodem groeien. Zo is wilde averuit op slechts op slechts 250 meter van deelgebied 3 en kluwenklokje op 500 meter van deelgebied 1 waargenomen. Andere soorten die in de binnenstad van Nijmegen zijn vastgesteld zijn wolfskers, dreps, grote leeuwenklauw en kartuizer anjer. Aan de andere zijde van de Waal, in Nijmegen-Noord, zijn daarnaast ook blauw guichelheil, groot spiegelklokje, kleine wolfsmelk, naaldenkervel en wilde ridderspoor waargenomen.

Een deel van de gronden in deelgebied 1 en 3 ligt al enkele jaren braak. Het is daarom niet onwaarschijnlijk dat één of meer van deze soorten het plangebied heeft gekoloniseerd. Wanneer de verschillende deelgebieden worden bebouwd zullen deze vaatplanten verloren gaan. Er is dan sprake van overtreding van de Wet natuurbescherming. Nader onderzoek naar beschermde vaatplanten is daarom noodzakelijk in deelgebied 1 en 3 om in kaart te brengen welke soorten er aanwezig zijn. Wanneer er daadwerkelijk beschermde vaatplanten in het plangebied aanwezig zijn dient ontheffing van de Wet natuurbescherming te worden aangevraagd en dienen mitigerende of compenserende maatregelen worden getroffen. In deelgebied 2 zijn geen braakliggende gronden, of andere geschikte habitats aanwezig. Beschermde vaatplanten zijn hier niet te verwachten.

4.2.2 Grondgebonden zoogdieren

Beschermde grondgebonden zoogdieren komen voornamelijk voor in natuurlijke- of half-natuurlijke habitats zoals bos, heide of kleinschalig agrarisch landschap. Enkele soorten zoals eekhoorn en steenmarter worden ook regelmatig in het stedelijk gebied aangetroffen (Lange et al. 2003).

Het terrein is grotendeels verhard, braakliggend of bebouwd en daarom voor de meeste grondgebonden zoogdieren ongeschikt. In de noordelijk gelegen Waal zijn de soorten otter en bever waargenomen. Deze soorten leven in het water en bij natuurlijke oevers, begroeid met oevervegetatie. Binnen het plangebied is voor deze soorten geen geschikt leefgebied aanwezig. Wel zou verstoring van passerende dieren kunnen optreden, wanneer er direct langs de Waal gebouwen gerealiseerd worden die voor veel lichtuitstraling op het water zorgen. Bij toekomstige ontwikkelingen in deelgebieden 1 en 2 dient lichtuitstraling richting de Waal daarom te worden beperkt. Mocht de toekomstige ontwikkeling op deze locaties toch leiden tot sterke lichtuitstraling op de Waal, dan dient eerst door middel van nader onderzoek vastgesteld te worden welke functie de Waal ter hoogte van het plangebied vervult voor beide soorten. Indien negatieve effecten mogelijk blijken, dient een ontheffing van de Wet natuurbescherming aangevraagd te worden voor de toekomstige werkzaamheden.

Eekhoorn en steenmarter zijn volgens de verspreidingsgegevens van de NDFF ook in de omgeving van het plangebied waargenomen.

De eekhoorn leeft in allerlei typen bos en is ook in tuinen of parken in de omgeving van bos aan te treffen mits daar voldoende voedsel beschikbaar is. Ze maken een bolvormig nest van takken en bladeren op minimaal 5 meter hoogte in de boom. Ook natuurlijke boomholtes, oude kraaien- of eksternesten, nestkasten of spechtenholen

worden als nestlocatie gebruikt (zoogdiervereniging.nl). Het noodzakelijke bos-, park- of tuinhabitat is in het plangebied niet aanwezig. Het enige deel van het plangebied waarin meer groen aanwezig is, zijn de gronden ten noorden van het Slachthuis in deelgebied 2. Dit gebied is echter dermate geïsoleerd van ander potentieel leefgebied van de eekhoorn dat de eekhoorn in het gehele plangebied is uit te sluiten.

De steenmarter leeft in steenachtige biotopen en schuilplaatsen, zoals steengroeven, rotsige hellingen en gebouwen. In gebouwen kan de steenmarter zich vestigen in ruimtes onder daken, in de spouw, in holle plafonds en in kruipruimtes. Ook boomholten, takkenhopen en dichte struwelen worden door de steenmarter gebruikt. De steenmarter is ook in de grote steden te vinden, daarbij is de aanwezigheid van groenstroken, heggen en bosjes essentieel voor het vinden van voedsel (www.zoogdiervereniging.nl). Omdat de steenmarter gebruik maakt van toegankelijke gebouwen is de vervallen leegstaande bebouwing in deelgebied 1 gecontroleerd op aanwezigheid van de steenmarter. In de bebouwing die nog in gebruik is, zijn geen geschikte openingen aangetroffen die marters als toegang tot een gebouw zouden kunnen gebruiken. In en rond de bebouwing zijn geen sporen (vraatsporen, loopsporen, latrines) aangetroffen. Daarom is in de huidige situatie de steenmarter niet in het plangebied te verwachten. Nader onderzoek naar de steenmarter voor de ontwikkeling in deelgebied 3 is daarom niet noodzakelijk. Omdat er in deelgebied 1 en 2 wel geschikte verblijfplaatsen aanwezig zijn en de ontwikkelingen in dit deelgebied pas over enkele jaren plaats zullen vinden is het niet uitgesloten dat steenmarters zich in de tussentijd in een gebouw in een van deze deelgebieden zal vestigen. Wanneer de ontwikkelingen in deze deelgebieden worden gestart kan mogelijk worden gewerkt conform een goedgekeurde gedragscode. Maatregelen die een dergelijke gedragscode voorschrijft zijn bijvoorbeeld (zie TAUW 2013, gedragscode Raalte):

- wanneer een verblijfplaats van deze soort aanwezig is, worden sloopwerkzaamheden niet uitgevoerd in de voortplantingsperiode (dus niet van circa maart tot en met augustus);
- voorafgaand aan sloop wordt bij aanwezigheid van de steenmarter eerst door een deskundige vastgesteld of in de omgeving alternatieve verblijfplaatsen aanwezig zijn, om de gunstige staat van instandhouding van de soort te waarborgen. Mocht geen alternatief aanwezig zijn, dan dient in overleg met de deskundige gezocht te worden naar een alternatieve oplossing;
- bij sloop wordt de steenmarter, indien aanwezig in de verblijfplaats, enkele uren voor de sloop verjaagd door een deskundige, door het afspelen van luide muziek. Mocht een dergelijke werkwijze niet mogelijk zijn, dan dient voor de aanvang van de werkzaamheden eerst nader onderzoek uitgevoerd te worden naar de aanwezigheid van de steenmarter en dient wanneer leefgebied aanwezig blijkt, voor de werkzaamheden mogelijk een ontheffing van de Wet natuurbescherming te worden aangevraagd.

4.2.3 Vleermuizen

Volgens verspreidingsgegevens van de NDFF zijn de gewone dwergvleermuis, gewone grootoorvleermuis, laatvlieger, rosse vleermuis en watervleermuis in de omgeving gemeld. Maar ook andere vleermuissoorten kunnen in de omgeving van Nijmegen voorkomen. Alle vleermuissoorten, alsmede hun verblijfplaatsen, essentiële foerageergebieden en vliegroutes zijn beschermd volgens de Wet natuurbescherming.

Vleermuizen zijn globaal op te delen in gebouwbewonende soorten zoals gewone dwergvleermuis en boombewonende soorten als rosse vleermuis en watervleermuis. Daarnaast bestaan soorten die van beide elementen gebruikmaken. Daarbij is ook onderscheid te maken in zomer- en winterverblijfplaatsen van de verschillende soorten. Sommige soorten zoals de gewone dwergvleermuis verblijven het gehele jaar in gebouwen (spouwmuren, achter gevelbetimmeringen, etc.). Andere soorten als de rosse vleermuis verblijven jaarrond in bomen (in holten, holen en achter loshangend schors). De watervleermuis overwintert echter weer in bunkers, grotten en kelders en verblijft in de zomerperiode in boomholten (Dietz et al. 2011).

Gebouwbewonende vleermuissoorten

Gebouwbewonende vleermuizen hebben hun verblijfplaats achter bijvoorbeeld gevelbetimmering, in spouwmuren, achter dakbeschot, achter luiken en in schoorstenen (BIJ12 2017a, Dietz et al. 2011).

In deelgebied 1 zijn een groot aantal verschillende gebouwen aanwezig. Deze zijn met uitzondering van het zogenaamde Oscar Leeuwen gebouw allemaal in gebruik. Omdat het Oscar Leeuwen gebouw al geruime tijd leeg staat en in een vervallen staat verkeerd, is deze van binnen grondig gecontroleerd op aanwezige overwinterende vleermuizen en op sporen die er op wijzen dat het gebouw in andere delen van het jaar door vleermuizen wordt gebruikt. Dergelijke sporen zijn niet aangetroffen. Omdat de andere gebouwen intensief worden gebruikt zijn deze alleen aan de buitenzijde gecontroleerd. Slechts één gebouw, het 'Brebbe' gebouw, heeft openingen die door vleermuizen kunnen worden gebruikt. Het betreft open stootvoegen die toegang tot de spouw kunnen geven en enkele openingen bij de regenpijpen (zie navolgende afbeeldingen). Dit gebouw ligt direct tegen de oever van de Waal. Door de ligging aan de rivier en omdat er enkele platanen direct ten oosten van dit gebouw staan is er voedsel in de omgeving te vinden en is ook de omgeving van het gebouw geschikt voor vleermuizen. Verschillende soorten die door de NDFF in de omgeving van het plangebied zijn aangetroffen maken van dergelijke openingen gebruik (gewone dwergvleermuis, gewone grootoorvleermuis en laatvlieger). Ook de meervleermuis en de ruige dwergvleermuis die volgens verspreidingsatlassen in de omgeving van Nijmegen voorkomen, kunnen van dergelijke openingen gebruik maken. Het is nog onduidelijk wat de bestemming van het Brebbe gebouw gaat worden. Wanneer het wordt afgebroken of wanneer het grondig verbouwd zou worden, zouden aanwezige verblijfplaatsen verloren gaan. Er is dan sprake van overtreding van de Wet natuurbescherming. Nader onderzoek is in dat geval eerst noodzakelijk om duidelijk te maken of het gebouw door vleermuizen wordt gebruikt en wat de effecten van de plannen met het gebouw op deze gebruiksfuncties zijn. Wanneer er verblijfplaatsen aanwezig blijken te zijn, moet een ontheffing van de Wet natuurbescherming worden aangevraagd en dienen mitigerende maatregelen te worden getroffen.

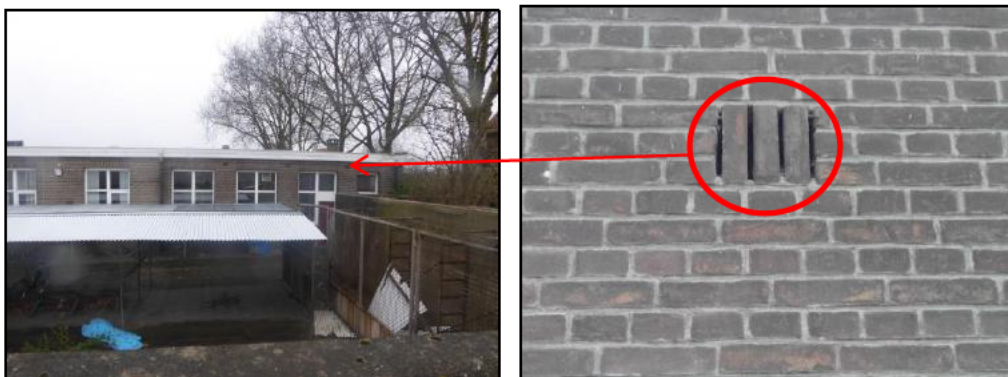

Impressie van het Brebbel gebouw waarin de voor vleermuizen geschikte openingen (met rode pijlen) zijn aangegeven.

Luchtfoto van het Honigcomplex waarin de locatie van het Brebbel gebouw is aangegeven.

Ook deelgebied 2 is gecontroleerd op geschikte openingen die een verblijfplaats voor gebouwbewonende vleermuizen zouden kunnen vormen. Open stootvoegen zijn aangetroffen bij één van de bijgebouwen van het slachthuis dat bij de kruising van de Havenweg en de Waalhaven staat. De bomen die hier direct ten noorden van staan zorgen dat de vleermuizen direct na het verlaten van een eventuele verblijfplaats voedsel zouden kunnen vinden. Ook hier is dus niet uit te sluiten dat vleermuizen in het gebouw een verblijfplaats hebben. Nader onderzoek is noodzakelijk om een mogelijke overtreding van de Wet natuurbescherming te voorkomen.

Deelgebied 2: Impressie van de geschikte openingen in één van de bijgebouwen van het slachthuis.

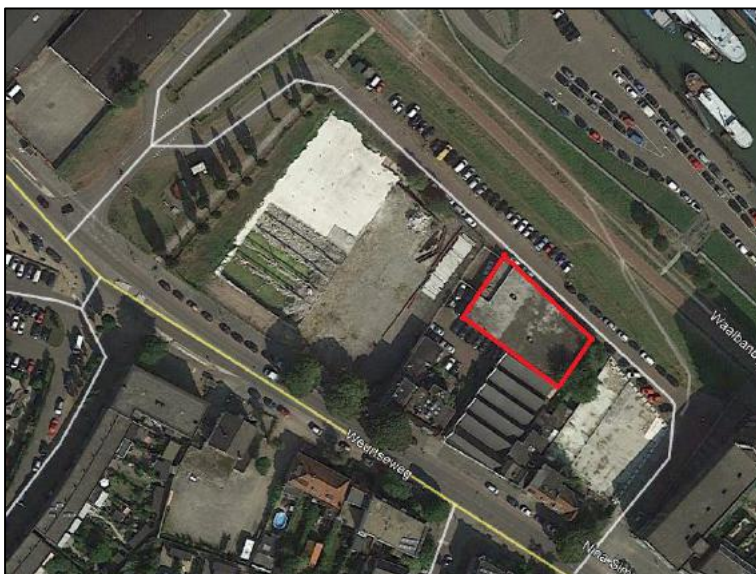

Luchtfoto van het slachthuis waarin de locatie van het voor vleermuizen geschikte bijgebouw is aangegeven.

In deelgebied 3 zijn de gebouwen deels al afgebroken. In één van de nog staande bedrijfsgebouwen dat direct aan de Waalbanddijk ligt zijn open stootvoegen aangetroffen. Door de ligging aan de dijk is foerageergebied in de omgeving aanwezig. Ook hier kunnen verblijfplaatsen van vleermuizen in het betreffende gebouw daarom niet worden uitgesloten. Wanneer het gebouw wordt afgebroken gaan eventuele aanwezige verblijfplaatsen verloren. Nader onderzoek is noodzakelijk om een mogelijke overtreding van de Wet natuurbescherming te voorkomen.

Deelgebied 3: Impressie van de geschikte openingen in een bedrijfsgebouw nabij de Waalbanddijk.

Luchtfoto van deelgebied 3 waarin de locatie van het voor vleermuizen geschikte bijgebouw is aangegeven.

Boombewonende vleermuissoorten

Boombewonende soorten worden gevonden in holten en spleten in bomen en achter lohangend schors. Bomen dienen hiervoor een zekere diameter en leeftijd te hebben. Zo hebben vleermuizen genoeg ruimte in de boom. Grofweg zijn hardhout bomen als eik en beuk jonger dan 60 jaar en zachthout bomen jonger dan ongeveer 30 jaar voor een spechtenhol nog niet geschikt (Zoogdiervereniging & Probos 2012). In het plan-gebied zijn verschillende bomen aanwezig. Deze zijn tijdens het veldbezoek geïnspec-

teerd op geschikte holtes en loszittend schors. Deze zijn niet aangetroffen. Verblijfplaatsen van boombewonende vleermuizen zijn daarom niet in het plangebied te verwachten.

Vleermuissoorten en functies niet zijn uit te sluiten in het plangebied. "x"= functie is niet uit te sluiten, "-" = functie is uit te sluiten.

Vleermuissoort	Kraamverblijf	Zomerverblijf	Paarverblijf	Winterverblijf
Gewone dwergvleermuis	X	X	X	X
Ruige dwergvleermuis	-	-	X	X
Laatvlieger	X	X	X	X
Meervleermuis	X	X	-	-
Gewone grootoorvleermuis	-	X	-	-

Essentieel foerageergebied

Alle in Nederland voorkomende vleermuizen leven van insecten. Zij foerageren daarom op plaatsen waar veel insecten aanwezig zijn. Voorbeelden van veel voorkomende foerageergebieden zijn openingen op kruinhoogte tussen bomen, boven water en in de luwte van dijken. Als een dergelijk foerageergebied van zeer groot belang is voor vleermuizen van een bepaalde verblijfplaats, kan gesproken worden van een essentieel foerageergebied. Als een dergelijk foerageergebied verloren zou gaan, zou de voedselvoorziening van deze vleermuizen verdwijnen, waardoor ze de verblijfplaats moeten verlaten. Het verdwijnen van het foerageergebied leidt zo tot het niet meer functioneren van de verblijfplaats. Dergelijk essentieel foerageergebied is beschermd.

De bomen die in deelgebied 1 en 2 en bij de dijk in deelgebied 3 aanwezig zijn, kunnen wanneer hier verblijfplaatsen aanwezig zijn, essentieel zijn voor het functioneren van de betreffende verblijfplaats. Wanneer er geen verblijfplaatsen aanwezig zijn is ook niet te verwachten dat het plangebied essentieel foerageergebied vormt voor een populatie vleermuizen. De groene elementen in het plangebied hebben namelijk een beperkte oppervlakte en in de directe omgeving van het plangebied is ander foerageergebied aanwezig waar vleermuizen voedsel kunnen vinden. Dit betreft onder andere de Waal en de groene tuinen in de woonwijken ten zuiden van het plangebied.

Essentiële vliegroutes

Om zich van hun verblijfplaatsen naar hun foerageergebied te verplaatsen worden door een aantal soorten steeds dezelfde lijnvormige elementen gebruikt. Bijvoorbeeld de gewone dwergvleermuis gebruikt vaak bomenrijen waaraan het zich kan oriënteren. Als een dergelijke route verdwijnt of onderbroken wordt, vervalt deze mogelijkheid om van verblijfplaats naar foerageergebied te komen. Vleermuizen moeten dan een alternatieve route zoeken. Als dit niet mogelijk is en als de vliegroute door veel vleermuizen wordt gebruikt, kan dit een groot negatief effect op de vleermuizenpopulatie in het gebied hebben (Limpens et al. 2004). Daarom zijn dergelijke vliegroutes beschermd. De Waal is als doorlopende lijnvormige element geschikt als mogelijke vliegroute, bijvoorbeeld voor meervleermuizen. Ook in de nieuwe situatie zal deze begeleidende functie als zodanig blijven bestaan. Wel dient voorkomen te worden dat sterke lichtuitstraling deze mogelijke vliegroute verstoort. Om deze reden dient voorkomen te worden dat toekomstige bebouwing bij de deelgebieden 1 en 2 zorgt voor sterke licht-

uitstraling over de Waal. Mocht de toekomstige ontwikkeling op deze locaties toch leiden tot sterke lichtuitstraling, dan dient eerst door middel van nader onderzoek vastgesteld te worden of hier essentiële vliegroutes aanwezig zijn. Indien negatieve effecten mogelijk blijken, dient een ontheffing van de Wet natuurbescherming aangevraagd te worden voor de toekomstige ontwikkelingen. Ook de Waalbanddijk betreft een doorlopend lijnvormig element. Omdat de dijk in sterke mate wordt verlicht door straatverlichting is een vliegroute hier niet te verwachten.

4.2.4 Vogels

Vogelsoorten met niet jaarrond beschermde nesten

Tijdens het veldbezoek zijn in het plangebied soorten met niet jaarrond beschermde nesten aangetroffen als kauw, stadsduif, houtduif, putter. Soorten als houtduif en kauw, maar ook andere soorten zoals merel kunnen mogelijk in het plangebied tot broeden komen. In deelgebied 2 van het plangebied zijn in de platanen daarnaast twee nesten waargenomen.

Om te voorkomen dat bij de werkzaamheden eventueel aanwezige nesten van broedende vogels worden beschadigd, adviseren wij deze werkzaamheden buiten de broedperiode te starten. Als vogels op zoek gaan naar een geschikte broedlocatie en merken dat het plangebied en de directe omgeving te verstorend zijn, zullen ze een andere locatie zoeken. Daarnaast kan ook in de broedperiode gestart worden met de werkzaamheden. Dan dient aantoonbaar te worden vastgesteld door een expert op het gebied van vogels dat met de ruimtelijke ontwikkeling geen nesten vernield worden en dat er geen verstoring optreedt die van wezenlijke invloed is op de gunstige staat van instandhouding van een vogelsoort. De broedperiode van vogels loopt globaal van half maart tot half augustus, maar de nesten van vogels die buiten deze periode broeden zijn ook beschermd.

Vogelsoorten met jaarrond beschermde nesten

Van verschillende vogels is het nest jaarrond beschermd. Dit zijn voornamelijk soorten die het hele jaar gebruik maken van het nest of soorten die niet of nauwelijks in staat zijn zelf een nest te maken. Volgens verspreidingsgegevens van de NDFF komen ook enkele van deze soorten met jaarrond beschermde nesten in de buurt van het plangebied voor. Hieronder wordt in meer detail beschreven of en in welke mate het gebied geschikt kan zijn voor soorten met jaarrond beschermde nesten.

Huismussen broeden in kieren en spleten van bebouwing en tevens vaak onder (ronde) dakpannen. Een geschikte leefomgeving van de huismus bestaat uit een combinatie van een geschikte nestgelegenheid, voedsel, drinkwater en voldoende dekking in de vorm van stekelige of groenblijvende struiken. Voornamelijk plekken waar bebouwing wordt afgewisseld met groenvoorzieningen herbergen hoge dichtheden aan huismussen (BIJ12 2017c).

Alleen in deelgebied 2 zijn duidelijk geschikte nestlocaties van de huismus aangetroffen. Hier staat een twee-onder-één-kapwoning met ronde dakpannen waaronder huismussen kunnen broeden. Ten tijde van het veldbezoek was er een grote groep huismussen van 15-20 vogels in de groene tuin naast deze woningen aanwezig. Huismussen zijn zeer honkvast en blijven altijd in de directe omgeving van

hun nestplaats. Dit duidt er op dat zich nesten in het plangebied bevinden. Voor deelgebied 2 zijn nog geen concrete plannen opgesteld. Wanneer de bebouwing zou worden afgebroken of wanneer er andere werkzaamheden aan het dak plaatsvinden, zouden aanwezige nesten van de huismus beschadigd of vernietigd worden. Er is dan sprake van overtreding van de Wet natuurbescherming. Nader onderzoek is in dat geval eerst noodzakelijk om duidelijk te maken of het gebouw door huismussen wordt gebruikt en wat de effecten van de plannen met het gebouw op deze gebruiksfuncties zijn. Wanneer er verblijfplaatsen aanwezig blijken te zijn, moet dan een ontheffing van de Wet natuurbescherming worden aangevraagd en dienen mitigerende maatregelen te worden getroffen.

Gierzwaluwen broeden in Nederland in stedelijk gebied. Ze broeden in kolonies, onder daken en in gebouwen. Veel gebruikte nestlocaties zijn onder scheefliggende of kapotte dakpannen, onder nokpannen, in gaten en kieren onder de dakrand en bij dakkapellen, daar waar het zink overloopt van de dakkapel naar de dakpannen. Daarnaast worden soms kunstmatige nestkasten of nestpannen, gaten in muren, gaten achter regenpijpen of ventilatieschachten als broedlocatie gebruikt. Nestlocaties dienen een vrije uitvliegroute op minimaal enkele meters boven de grond te hebben. Daken dienen verder minimaal een hellingshoek van 45 graden te hebben om als nestlocatie geschikt te zijn. De daken van de twee-onder-één-kapwoning zijn ook voor gierzwaluwen een geschikte verblijfplaats. Ook deze soort kan daarom zonder nader onderzoek niet worden uitgesloten in het plangebied. Omdat de uitvliegmogelijkheden door een hoge muur worden geblokkeerd worden de openingen bij de regenpijpen van het in 4.2.3 genoemde 'Brebbe' gebouw voor gierzwaluwen ongeschikt geacht.

Deelgebied 2: Impressie van geschikte nestlocaties voor huismus en gierzwaluw.

Luchtfoto van het slachthuis waarin de locatie van de voor huismus en gierzwaluw geschikte twee-onder-één-kapwoning is aangegeven.

Andere vogelsoorten waarvan het nest jaarrond is beschermd, nestelen in nissen van hoge gebouwen (slechtvalk), op richels van steengroeven (oehoe), langs stromende beken (grote gele kwikstaart), in hoge bomen in bos of boomgroepen (buizerd, roek, havik en sperwer, zwarte wouw), in oude nesten van kraaien, buizerds en eksters in boomgroepen (boomvalk, wespendif) in oude nesten van kraaien en roofvogels in naaldbomen (ransuil), in holtes in bomen en in gebouwen (steenuil), in nissen van kerktorens of in andere toegankelijke gebouwen in agrarisch gebied (kerkuil) of op speciale nestpalen (ooievaar) (SOVON 2002). Deze elementen zijn niet in het plangebied aanwezig. Nesten van deze vogelsoorten zijn daarom niet in het plangebied te verwachten.

4.2.5 Reptielen

Reptielen komen voornamelijk voor op de hogere zandgronden, in duin-, bos- of heidegebieden. Enkel de ringslang laat zich ook in meer stedelijk gebied zien. De soort komt vooral voor ten noorden van de grote rivieren, in waterrijke habitats op de zandgronden en op overgangen van de zandgronden naar klei- en laagveengebieden (Creemers en van Delft 2009).

Geschikt biotoop voor reptielen is niet aanwezig. Volgens verspreidingsgegevens komt de ringslang in de omgeving van Nijmegen voor. De soort wordt vooral aangetroffen in laagveengebieden, natte heideterreinen en waterrijke zandgronden. Maar de soort komt ook voor op verhoogde terreinen zoals dijken, spoorbanen of struwelen. Belangrijk hierbij is de aanwezigheid van natuurlijke oevers met open plekken en ruigte zodat deze zowel zongelegenheden als schuilplaatsen bieden. Een dergelijke omgeving is niet in het plangebied aanwezig. Reptielen zijn daarom niet in het plangebied te verwachten.

4.2.6 *Amfibieën*

Beschermde amfibieën waarvoor geen provinciale vrijstelling geldt, komen voornamelijk voor in en nabij vennen, poelen en slootjes, met helder en schoon water, in heide- en veengebied en in de uiterwaarden (Creemers en van Delft 2009). Verspreidingsgegevens van de NDFF melden dat de alpenwatersalamander, kamsalamander en rugstreeppad in de omgeving is waargenomen.

Van deze soorten wordt enkel de rugstreeppad regelmatig in een sterk verstedelijkte omgeving aangetroffen. De rugstreeppad is een bewoner van zandige terreinen met een hoge dynamiek zoals duinen, uiterwaarden, opgespoten terreinen, heidevelden en akkers. Deze soort is een echte pionier die zich ingraaft in kaal braakliggend terrein en haar eitjes legt in ondiepe kale poeltjes en plassen, maar ook slootjes en vennen kunnen geschikt leefgebied zijn. De dieren verlaten half maart de winterverblijfplaats. Voortplanting begint half april en kan doorgaan tot in augustus. Mannetjes verblijven de gehele voortplantingsperiode in het water. Vrouwtjes verlaten na de eierafzet het water weer. De rugstreeppad overwintert op het land, de dieren hebben eind oktober allemaal het water weer verlaten (Creemers & van Delft, 2009).

In het plangebied zijn braakliggende, zandige terreinen aanwezig. Poelen of plassen zijn echter niet in het plangebied of de directe omgeving hiervan aanwezig. Waarnemingen van de rugstreeppad zijn daarnaast de afgelopen 10 jaar enkel buiten Nijmegen gedaan. De soort is daarnaast een slechte zwemmer die een barrière als de Waal niet kan overbruggen. De soort is daarom ook niet in het plangebied te verwachten. Ook voor andere soorten amfibieën waarvoor geen provinciale vrijstelling geldt, is geen geschikte leefomgeving in het plangebied aanwezig.

Enkel algemeen voorkomende amfibiesoorten zoals bruine kikker en gewone pad kunnen niet volledig worden uitgesloten in het projectgebied. Deze soorten zijn weinig veeleisend aan hun leefomgeving en komen wijdverspreid voor. Voor deze soorten geldt echter een vrijstelling van de verboden in de Wet natuurbescherming bij projecten in het kader van ruimtelijke ontwikkeling. Een overtreding van de Wet natuurbescherming is niet te verwachten bij aanwezigheid van deze soorten en nader onderzoek naar deze soorten is niet noodzakelijk.

4.2.7 *Vissen*

De beschermde vissoorten zijn veelal zeldzaam voorkomende soorten gebonden aan helder, stromend water van beekjes of rivieren. Een uitzondering hierop is de grote modderkruiper die vooral leeft in langzaam stromend water van sloten, vennen of plassen. De soort komt daar voor op plekken met veel onderwatervegetatie en een goed ontwikkelde waterbodem (Janssen en Schamineé 2004, www.verspreidingatlas.nl).

In het plangebied zijn geen permanent watervoerende elementen aanwezig. De aanwezigheid van beschermde vissen in het plangebied is daarmee uitgesloten.

4.2.8 Insecten en andere ongewervelden

Beschermde insectensoorten en andere beschermde ongewervelden zijn veelal zeldzaam en eisen een specifiek habitat. Beschermde vlindersoorten komen vooral voor in kruidenrijke en soortenrijke graslanden, heiden, venen en (vochtig) bos (Bos et al. 2006). Beschermde libellensoorten leven met name in veengebieden, nabij beekjes of rivieren en bij vennen op de hogere zandgronden, (Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie 2002). Beschermde keversoorten zijn gebonden aan oude, rottende bomen in bosgebieden of komen zeldzaam voor in (groter) permanent, helder open water van goede kwaliteit op veengrond (www.eis-nederland.nl, Janssen en Schamineé 2004). In het betreffende plangebied is geen sprake van een dergelijke leefomgeving en de juiste leefomstandigheden voor deze soorten. Beschermde insecten en andere ongewervelden zijn daarom niet te verwachten in het plangebied.

4.3 Bescherming houtopstanden

Bij deze ruimtelijke ontwikkeling wordt geen houtopstand geveld waarop het beschermingsregime van de Wet natuurbescherming van toepassing is want de bomen en struiken die worden geveld zijn onderdeel van een eenheid bomen en struiken waarvan de oppervlakte niet groter is dan duizend vierkante meter. De bescherming van houtopstanden vormt dan ook geen beperking voor de beoogde ruimtelijke ontwikkeling.

5 Conclusie en advies

In deze quick scan is onderzocht of er beschermde natuurwaarden, volgens de nu geldende natuurwet- en regelgeving, aan- of afwezig zijn in het plangebied. Ook is nagegaan of de ruimtelijke ontwikkeling die mogelijk wordt gemaakt, negatieve effecten kan hebben op beschermde natuur buiten het plangebied.

5.1 Gebiedsbescherming

Uit voorliggend onderzoek blijkt dat Natura 2000-gebied Rijntakken in de buurt van het plangebied ligt. Met de geplande ruimtelijke ontwikkeling is een toename in stikstofuitstoot in het plangebied te verwachten. Deze en mogelijk andere verstoringen vanuit het plangebied kunnen een negatief effect op de instandhoudingsdoelstellingen van Rijntakken veroorzaken.

De beoordeling hiervan heeft integraal plaatsgevonden in het kader van de Milieueffectrapportage die is opgesteld ten behoeve van de gehele ontwikkeling van het Waalfront, zoals neergelegd in het bestemmingsplan 'Nijmegen Waalfront'. Aangezien de ontwikkeling die op grond van voorliggend bestemmingsplan wordt mogelijk gemaakt, qua aard vergelijkbaar is en qua omvang en programma niet anders / groter is dan waarmee destijds in het MER rekening werd gehouden, wordt geoordeeld dat de effecten op genoemd gebied voldoende zijn afgewogen.

Uit voorliggend onderzoek blijkt dat het plangebied in niet het Natuurnetwerk Nederland of andere provinciaal beschermde natuur ligt. De voorgenomen ingreep zal geen effect op de wezenlijke waarden en kenmerken van deze gebieden hebben. De bescherming van het deze gebieden staat de uitvoering van het plan niet in de weg.

5.2 Soortenbescherming

Volgens geraadpleegde verspreidingsgegevens komen er verschillende beschermde soorten in de omgeving van het plangebied voor. Door het uitgevoerde veldbezoek in het plangebied is duidelijk geworden dat enkele essentiële elementen van beschermde dier- en plantensoorten niet op voorhand kunnen worden uitgesloten in het plangebied. Het betreft verblijfplaatsen van vleermuizen (gewone dwergvleermuis, gewone grootoorvleermuis, ruige dwergvleermuis, laatvlieger, meervleermuis) in deelgebied 1, 2 en 3. Nestplaatsen van de huismus en gierzwaluw in deelgebied 2 en groeiplaatsen van beschermde vaatplanten in deelgebied 1 en 3. Afhankelijk van de werkzaamheden in de betreffende deelgebieden dient, om uitsluitel te krijgen over de aan- of afwezigheid van deze soorten, nader soortgericht onderzoek uitgevoerd te worden. Wanneer verblijf- nest- of groeiplaatsen in het plangebied worden vastgesteld, dient een ontheffing van de Wet natuurbescherming te worden aangevraagd en moeten er mitigerende maatregelen worden getroffen.

Daarnaast moet bij de ontwikkeling van deelgebied 1 en 2 rekening worden gehouden met mogelijk aanwezige steenmarters. Er kan worden gewerkt conform een goedgekeurde gedragscode die rekening houdt met de steenmarter. Wanneer dit niet mogelijk is, is nader onderzoek naar de steenmarter noodzakelijk. Om te voorkomen dat een sterke lichtuitstraling leefgebied van de otter en bever of een vliegroute van

vleermuizen verstoort, moet er rekening worden gehouden met mogelijke lichtverstrooiing. Wanneer de ontwikkelingen leiden tot een sterke lichtuitstraling op Waal dient nader onderzoek naar de mogelijke effecten hiervan te worden uitgevoerd.

Luchtfoto met de locaties waar nader onderzoek moet worden gedaan naar vaatplanten (groen), vleermuizen (rood) en huismussen en gierzwaluwen (geel).

5.2.1 Onderzoekseisen en -periodes

Voor veel beschermde plant- en diersoorten zijn protocollen opgesteld waarin beschreven staat waar het nader soortgericht onderzoek aan moet voldoen om aan- of afwezigheid van de betreffende soort aan te kunnen tonen.

Vaatplanten

Het onderzoek naar beschermde vaatplanten is niet aan bepaalde richtlijnen gebonden. Nader onderzoek bestaat uit het grondig onderzoeken van de geschikte habitats binnen de bloeiperiode van de mogelijk aanwezige vaatplanten. Vaatplanten bloeien niet allemaal tegelijk. Gebaseerd op de bloeitijd van alle door de NDFF in de omgeving vastgestelde soorten die in het plangebied voor zouden kunnen komen (blauw guichelheil, dreps, grote leeuwenklauw, groot spiegeltokje, kartuizer anjer, kleine wolfsmelk, kluwenklokje, naaldenkervel, wilde averuit, wilde ridderspoor en wolfskers) zijn twee veldbezoeken noodzakelijk, één in juni en één in augustus. Op deze manier wordt het plangebied binnen de bloeitijden van al deze vaatplanten onderzocht en wordt ook de mogelijkheid dat vaatplanten die nog niet eerder in de omgeving zijn waargenomen worden aangetroffen vergroot.

Bloeiperiodes van wilde in de omgeving aangetroffen wilde vaatplanten (wilde-planten.nl)

Soort	Bloeiperiode					
	Mei	Jun	Jul	Aug	Sept	Okt
Blauw Guichelheil						
Dreps						
Grote Leeuwenklauw						
Groot Spiegelklokje						
Kartuizer Anjer						
Kleine Wolfsmelk						
Kluwenklokje						
Naaldenkervel						
Wilde Averuit						
Wilde Ridderspoor						
Wolfskers						

Vleermuizen

Het nader onderzoek naar verblijfplaatsen van vleermuizen dient plaats te vinden volgens bepaalde richtlijnen, zoals verwoord in het vleermuisprotocol 2017 (Netwerk Groene Bureaus, Gegevensautoriteit Natuur). Het vleermuisprotocol stelt vast dat vijf veldbezoeken uitgevoerd dienen te worden. Drie daarvan dienen plaats te vinden in de periode van 15 mei tot en met 15 juli met een tussenperiode van circa 30 dagen. De andere twee veldbezoeken dienen tussen 15 augustus en 30 september plaats te vinden met een tussenperiode van circa 20 dagen.

Tijdens deze veldbezoeken zal gebruik worden gemaakt van een batdetector of bat-logger. Dit zijn apparaten waarmee de onhoorbare ultrasone geluiden van vleermuizen worden opgevangen en vertaald in voor mensen hoorbare geluiden. Door het uitvoeren van vijf veldbezoeken kan met voldoende juridische zekerheid aannemelijk worden gemaakt of vleermuizen wel of niet aanwezig zijn in het plangebied. Mocht uit dit onderzoek blijken dat verblijfplaatsen van vleermuizen aanwezig zijn, dan dient mogelijk een ontheffing Wet natuurbescherming aangevraagd te worden. Navolgend overzicht geeft de onderzoeksperiodes voor vleermuizen weer.

Gierzwaluwen

Het nader onderzoek gierzwaluwen dient volgens het kennisdocument gierzwaluw (BIJ12, 2017) plaats te vinden door middel van drie 3 inventarisaties met een tussenliggende periode van minimaal 10 dagen. Dit dient te gebeuren in de periode 1 juni tot en met 15 juli, waarvan minimaal één inventarisatie tussen 20 juni en 7 juli, tussen twee uur voor zonsondergang tot zonsondergang, tijdens goede inventarisatieomstandigheden. Mocht uit dit onderzoek blijken dat verblijfplaatsen van gierzwaluwen aanwezig zijn, dan dient mogelijk een ontheffing van de Wet natuurbescherming aangevraagd te worden. Navolgend overzicht geeft de onderzoeksperiodes voor gierzwaluwen weer.

Huismussen

Het nader onderzoek naar de huismus dient plaats te vinden volgens bepaalde richtlijnen zoals verwoord in de soortenstandaard van de huismus (Bij12, 2017). Het onder-

zoek dient plaats te vinden door middel van twee gerichte veldbezoeken in de periode 1 april tot en met 15 mei of door middel van vier gerichte veldbezoeken in de periode 10 maart tot en met 20 juni. De inventarisaties dienen onder goede weersomstandigheden plaats te vinden, op geluidsluwe momenten, rond één à twee uur na zonsopkomst en met een tussenperiode van 10 dagen. Navolgend overzicht geeft de onderzoeksperiode van huismussen weer.

Navolgend overzicht geeft de onderzoeksperiodes van alle te onderzoeken soorten weer.

Soortgroep	Jan	Feb	Mrt	Apr	Mei	Jun	Jul	Aug	Sep	Okt	Nov	Dec
Vaatplanten												
Vleermuizen												
Huismus												
Gierzwaluw												

5.2.2 Broedperiode

Van alle van nature in Nederland in het wild levende vogels mag het nest tijdens het broeden (van start van nestbouw tot en met het uitvliegen van de jongen) niet worden beschadigd of vernield. De periode waarin de meeste vogelsoorten broeden, loopt globaal van half maart tot half augustus, maar ook broedgevallen buiten deze periode zijn gewoon beschermd.

Uit voorliggend onderzoek blijkt dat in en direct rond het plangebied vogels kunnen gaan broeden. Wij adviseren daarom om de geplande ruimtelijke ontwikkeling buiten de broedperiode te starten. Op deze manier worden geen in gebruik zijnde nesten beschadigd of vernield. Ook zullen vogels in en direct rond het plangebied geen nest bouwen, omdat te veel verstoring aanwezig is.

Indien de werkzaamheden echt in de broedperiode gestart moeten worden, is nader onderzoek naar broedende vogels noodzakelijk. Kort voor de start van de werkzaamheden dient dan door een ecooloog met kennis van vogels door middel van één veldbezoek onderzocht te worden of broedende vogels in en direct rond het plangebied aanwezig zijn. Als deze niet aanwezig zijn, kunnen de werkzaamheden starten. Als wel een broedende vogel aanwezig is, mogen de werkzaamheden niet starten. Er dient dan met een ecooloog met kennis van vogels naar een oplossing gezocht te worden.

5.2.3 Zorgplicht

Iedereen dient voldoende zorg in acht te nemen voor alle natuur en in het wild levende dieren, planten en hun directe leefomgeving, overeenkomstig artikel 1.11 van de Wet natuurbescherming. Dit houdt in elk geval in dat iedereen die weet dat hij schade aan natuur gaat veroorzaken door een bepaalde handeling, hij deze handeling daarom niet uitvoert, of maatregelen neemt om schade aan de natuur door de handeling zoveel mogelijk te voorkomen. Probeer bijvoorbeeld bij de ruimtelijke ingreep zoveel mogelijk bomen, struiken en overig groen te behouden. Werken buiten de winterperiode voorkomt dat dieren die in winterrust zijn verstoord of gedood worden.

5.3 Bescherming houtopstanden

Bij deze ruimtelijke ontwikkeling wordt geen houtopstand geveld waarop de regels van de Wet natuurbescherming van toepassing zijn. De bescherming van houtopstanden vormt dan ook geen beperking voor de beoogde ruimtelijke ontwikkeling.

5.4 Vervolgstappen

- Uitvoeren voortoets Wet natuurbescherming.
- Uitvoeren nader onderzoek vaatplanten (deelgebied 1 en 3) vleermuizen (deelgebied 1, 2 en 3), gierzwaluw en huismus (deelgebied 2).
- Houd bij de ontwikkeling van deelgebied 1 en 2 rekening met mogelijk lichtverstoring van bever, otter en vliegroutes van vleermuizen, of voer nader onderzoek uit.
- Werk bij de ontwikkeling van deelgebied 1 en 2 conform een goedgekeurde gedragscode die rekening houdt met mogelijk aanwezige steenmarter, of voer nader onderzoek uit.
- Houd rekening met broedende vogels.
- Houd rekening met de zorgplicht.

Bijlage 1. Geraadpleegde bronnen

Literatuur

BIJ12. 2017a. Kennisdocument Gewone dwergvleermuis *Pipistrellus pipistrellus*, versie 1.0, juli 2017. BIJ12, Utrecht.

BIJ12. 2017b. Kennisdocument Gierzwaluw *Apus apus*, versie 1.0, juli 2017. BIJ12, Utrecht.

BIJ12. 2017c. Kennisdocument Huismus *Passer domesticus*, versie 1.0, juli 2017. BIJ12, Utrecht.

Bos, F. Bosveld, M. Groenendijk, D. van Swaay, C. Wynhof, I. De Vlinderstichting. 2006. De dagvlinders van Nederland. Verspreiding en bescherming. Nederlandse fauna deel 7.

Creemers, R. van Delft, J. 2009. De Amfibieën en Reptielen van Nederland. Nederlandse Fauna deel 9.

Dietz, Ch. von Helversen, O. Nill, D. 2011. Vleermuizen. Alle soorten van Europa en Noordwest-Afrika.

Janssen, J. A. M. Schamineé, J. H. J. 2004. Europese Natuur in Nederland. Soorten van de habitatrichtlijn.

Lange, R. Twisk, P. van Winden, A. van Diepenbeek, A. 2003. Zoogdieren van West-Europa.

Limpens, H. J. G. A. Twisk, P. Veenbaas, G. 2004. Met vleermuizen onderweg. Uitgave DDW en VZZ.

Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie. 2002. De Nederlandse Libellen (Odonata). Nederlandse Fauna deel 4.

Netwerk Groene Bureaus, Gegevensautoriteit Natuur, Zoogdierversamenwerking. 2017. Vleermuisprotocol 2017.

Ministerie EZLI. 2012. Memorie van toelichting bij Wet natuurbescherming. Kamerstuk.

Ministerie EZ. 2015. Memorie van antwoord bij Wet natuurbescherming. Kamerstuk Eerste Kamer der Staten-Generaal.

SOVON. 2002. Atlas van de Nederlandse Broedvogels. Verspreiding, aantallen, verandering. Nederlandse Fauna deel 5.

Sparrus, L. Odé, B. Beringen, R. Basisrapport Rode Lijst Vaatplanten 2012 volgens Nederlandse en IUCN-criteria. FLORON rapport 57.

Zoogdiervereniging & Probos. 2012. Laanbeheer en vleermuizen; met oog voor veiligheid en cultuurhistorie; met bijdragen van E. A. Jansen, M. H. A. van Benthem, C. de Groot, P. Twisk & H. J. G. A. Limpens.

Websites

www.aerius.nl

www.eis-nederland.nl

www.ndff.nl

www.ravon.nl

www.synbiosys.alterra.nl

www.verspreidingsatlas.nl

www.wilde-planten.nl

Bijlage 2. Wettelijk kader

Gebiedsbescherming

Inleiding

Op grond van artikel 2.1 van de Wet natuurbescherming kunnen natuurgebieden of andere gebieden die belangrijk zijn voor flora en fauna, door de Minister worden aangewezen ter uitvoering van de Vogelrichtlijn- en/of Habitatrichtlijn, de zogeheten Natura 2000-gebieden. Ook kan de Minister op grond van deze wet in enkele specifieke gevallen bijzondere nationale natuurgebieden aanwijzen. De Wet natuurbescherming draagt Gedeputeerde Staten daarnaast op, om in hun provincie te zorgen voor een landelijk ecologisch netwerk, genaamd Natuurnetwerk Nederland. De bescherming van dit natuurnetwerk wordt geregeld bij provinciale verordening. Daarnaast kunnen provincies bij provinciale verordening andere gebieden met bijzondere natuurwaarden beschermen, genaamd bijzondere provinciale natuurgebieden en bijzondere provinciale landschappen. Hieronder wordt een toelichting gegeven bij de verschillende vormen van gebiedsbescherming.

Natura 2000-gebieden en bijzondere nationale natuurgebieden

Voor alle Natura 2000-gebieden en bijzondere nationale natuurgebieden geldt op basis van artikel 1.11 van de Wet natuurbescherming een zorgplicht. Iedereen dient voldoende zorg in acht te nemen voor deze gebieden. Dit houdt onder meer in dat men negatieve gevolgen voor deze gebieden zoveel mogelijk beperkt door het nemen van alle maatregelen die redelijkerwijs kunnen worden verwacht. Uit de Memorie van Toelichting blijkt, dat de Wet natuurbescherming, buiten de zorgplicht, al voldoende instrumenten bevat om schadelijke handelingen in Natura 2000-gebieden te beperken. Deze zorgplicht is daarmee primair bedoeld om de eigen verantwoordelijkheid vast te leggen, die een ieder heeft voor een zorgvuldige omgang met de natuurwaarden in Natura 2000-gebieden.

Natura 2000-gebieden

Bij de aanwijzing van een Natura 2000-gebied worden voor het gebied instandhoudingsdoelstellingen voor te beschermen soorten en/ of habitats vastgesteld. Conform artikel 2.7, lid 2 van de Wet natuurbescherming is het verboden om zonder vergunning projecten of andere handelingen te realiseren of te verrichten die, gelet op deze instandhoudingsdoelstelling van een Natura 2000-gebied, de kwaliteit van de natuurlijke habitats en de habitats van soorten kunnen verslechteren, of een significant verstoringseffect kunnen hebben op de soorten waarvoor het gebied is aangewezen. Verder geldt dat een plan, dat afzonderlijk of in combinatie met andere plannen of projecten, significante gevolgen kan hebben voor een Natura 2000-gebied, door een bestuursorgaan pas vastgesteld kan worden indien een passende beoordeling is gemaakt (artikel 2.7 lid 1).

Voor een plan of een project dat niet direct verband houdt met of nodig is voor het beheer van een Natura 2000-gebied, en dat afzonderlijk of in combinatie met andere plannen of projecten significante gevolgen kan hebben voor een Natura 2000-gebied, dient een passende beoordeling gemaakt te worden, van de gevolgen voor het Natura 2000-gebied, rekening houdend met de instandhoudingsdoelstellingen. Blijkt uit de passende beoordeling dat er geen aantasting plaatsvindt van de natuurlijke kenmer-

ken van een Natura 2000-gebied, dan kan het betreffende plan worden vastgesteld, of kan voor de projecten door Gedeputeerde Staten een vergunning worden verleend. In bepaalde gevallen kan, ondanks dat uit de passende beoordeling blijkt dat aantasting van de natuurlijke kenmerken mogelijk is, een plan toch worden vastgesteld of kan een vergunning toch worden verleend. Er dient dan te worden voldaan aan de zogeheten ADC criteria. De ADC criteria houden in: i) dat er geen alternatieve oplossingen zijn, ii) dat er sprake is van dwingende redenen van groot openbaar belang en iii) dat de nodige compenserende maatregelen worden getroffen.

Bijzondere nationale natuurgebieden

In uitzonderlijke gevallen kan de Minister, op grond van artikel 2.11, bijzondere nationale natuurgebieden aanwijzen. De Minister kan dit doen voor een gebied dat is of wordt aangemeld als Habitatrichtlijngebied, maar nog niet definitief is aangewezen. Ook kan het voor een gebied dat nog geen onderdeel is van het Natura 2000-netwerk, maar waar compenserende maatregelen worden getroffen voor de realisatie van een project met significante gevolgen. Tot slot kan een gebied worden aangewezen in het geval dat dat noodzakelijk is in het kader van de Vogel- of Habitatrichtlijn, om een gunstige staat van instandhouding te realiseren. Ter bescherming van de bijzondere nationale natuurgebieden kan de Minister verschillende maatregelen nemen, waaronder toegangsbeperkingen tot het gebied, het gebruik maken van zijn of haar aanschrijvingsbevoegdheid en het treffen van behoud- en herstelmaatregelen in het gebied.

Natuurnetwerk Nederland

Ter bescherming van vogelsoorten, van soorten van de Habitatrichtlijn en van rode lijstsoorten dienen provincies, op basis van artikel 1.12 van de Wet natuurbescherming, zorg te dragen voor de totstandkoming en instandhouding van een samenhangend ecologisch netwerk, genaamd Natuurnetwerk Nederland (voorheen Ecologische Hoofdstructuur, EHS). De bescherming van dit netwerk gebeurt bij provinciale verordening. Daarnaast kunnen provincies bij provinciale verordening andere gebieden met bijzondere natuurwaarden beschermen, zoals weidevogelgebieden of ganzenfoeragegebied.

Voor Natuurnetwerk Nederland geldt, op basis van het Besluit algemene regels ruimtelijke ordening, dat ontwikkelingen niet mogen leiden tot een significante vermindering van de oppervlakte, kwaliteit of samenhang van de aanwezige natuur. Daarnaast mogen de instandhouding en ontwikkeling van de wezenlijke kenmerken en waarden van deze gebieden niet significant worden beperkt. De precieze invulling van de bescherming vervult van provincie tot provincie. In paragraaf 2.1 staat de bescherming beschreven die in dit geval van toepassing is.

Soortenbescherming

Verboden en zorgplicht

Voor een aantal soorten is door middel van verboden een beschermingsregime opgenomen in de Wet natuurbescherming. Er is een apart beschermingsregime voor Vogelrichtlijnsoorten (artikelen 3.1-3.4), voor Habitatrichtlijnsoorten (artikelen 3.5-3.9) en voor andere soorten (artikelen 3.10 en 3.11).

Naast de beschermde plant- en diersoorten geldt op basis van artikel 1.11 van de Wet natuurbescherming voor al de in het wild levende soorten ook een zorgplicht. Iedereen dient voldoende zorg in acht te nemen voor deze soorten en hun directe leefomgeving. Dit houdt onder meer in dat men negatieve gevolgen voor aanwezige soorten zoveel mogelijk beperkt door het nemen van alle maatregelen die redelijkerwijs kunnen worden verwacht.

Vogelrichtlijnsoorten

Voor ruimtelijke ingrepen zijn de volgende verboden relevant: het is verboden om van nature in Nederland in het wild levende vogels opzettelijk te doden of te vangen, het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van deze soorten te beschadigen of te vernielen of nesten van vogels weg te nemen. Ook is het verboden deze soorten opzettelijk te storen wanneer dit van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de soort.

De verboden in de wet zorgen voor een goede bescherming van nesten van alle in het wild levende vogelsoorten tijdens het broedseizoen. Het vernielen van nesten is verboden en het verstoren van nesten is enkel toegestaan indien geen sprake is van een negatieve invloed op de staat van instandhouding van de betreffende vogelsoorten. Globaal loopt het broedseizoen van half maart tot half augustus, maar ook de nesten van broedende vogels buiten deze periode zijn beschermd. Daarnaast zijn van een aantal vogelsoorten de nesten jaarrond beschermd, dus ook als ze niet als broedlocatie worden gebruikt. Het betreft dan over het algemeen soorten die hun nest het gehele jaar als verblijfplaats gebruiken of soorten die niet in staat zijn om een eigen nest te bouwen.

Habitatrichtlijnsoorten

Voor ruimtelijke ingrepen zijn de volgende verboden relevant: het is verboden om soorten van de Habitatrichtlijn en van de verdragen van Bonn en Bern, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te doden, te vangen of te verstoren, om eieren opzettelijk te vernielen, om voortplantings- of rustplaatsen te beschadigen en om planten van de Habitatrichtlijn en van het verdrag van Bern opzettelijk te onwortelen of te vernielen.

Andere soorten

Naast de Vogelrichtlijnsoorten en de Habitatrichtlijnsoorten worden in de wet een aantal diersoorten en plantensoorten beschermd. Voor deze soorten zijn bij ruimtelijke ingrepen de volgende verboden relevant: het is verboden deze soorten opzettelijk te doden of te vangen, om de vaste voortplantings- of rustplaatsen te beschadigen en om de plantensoorten opzettelijk te onwortelen of te vernielen.

Opzetvereiste

Bij veel van de hierboven genoemde verboden is er sprake van een opzetvereiste. Zo is het verboden om vogelnesten *opzettelijk* te beschadigen. In de wet wordt bij deze opzet uitgegaan van 'voorwaardelijke opzet'. Bij voorwaardelijke opzet is men zich bij het handelen bewust van de mogelijke negatieve consequenties, terwijl men de handeling toch uitvoert. Een voorbeeld van voorwaardelijke opzet is iemand die in het voorjaar een boom omzaagt en daarbij 'per ongeluk' een vogelnest beschadigt. De persoon had niet de opzet dit nest te beschadigen. Maar in de broedtijd van vogels is

er wel een aanzienlijke kans dat er in een boom een vogel nestelt. Er kan daarom toch sprake zijn van opzettelijke beschadiging van het nest; voorwaardelijke opzet.

Vrijstelling, gedragscodes en ontheffing

Provinciale Staten kunnen in een verordening een vrijstelling verlenen van de bovenstaande verboden. Zie paragraaf 2.2 voor de vrijstelling die in deze provincie van toepassing is.

Daarnaast zijn de verboden niet van toepassing op handelingen die men uitvoert in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling of bestendig beheer en onderhoud, wanneer men die handelingen uitvoert conform een goedgekeurde gedragscode. Gedragscodes kunnen daarbij zowel gebruikt worden voor de omgang met de Vogelrichtlijnsoorten, de Habitatrichtlijnsoorten als de andere beschermde soorten. Wel geldt voor de Vogelrichtlijnsoorten en de Habitatrichtlijnsoorten de aanvullende eis dat de handelingen die men uitvoert een wettelijk belang dienen uit de Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn. Het gaat dan onder meer om handelingen in het belang van de volksgezondheid, openbare veiligheid of ter bescherming van flora en fauna.

Tot slot kunnen Gedeputeerde Staten, wanneer er geen andere bevredigende oplossing bestaat, onder bepaalde voorwaarde een ontheffing verlenen van de verboden. Ook hierbij geldt voor Vogelrichtlijnsoorten en Habitatrichtlijnsoorten dat aan de handelingen die men verricht een wettelijk belang van de Vogelrichtlijn respectievelijk de Habitatrichtlijn ten grondslag dient te liggen.

Bescherming houtopstanden

De bescherming van houtopstanden is geregeld in hoofdstuk 4 van de Wet natuurbescherming. Het is verboden houtopstanden geheel of gedeeltelijk te vellen of te doen vellen, zonder voorafgaande melding bij de provincie. Een houtopstand is hierbij gedefinieerd als een eenheid van bomen of struiken met een oppervlakte van ten minste 1.000 vierkante meter of een rijbeplanting die meer dan 20 bomen omvat. De wet schrijft verder voor dat wanneer een houtopstand geheel of gedeeltelijk is geveld, de grond binnen drie jaar moet worden herbeplant.

Bovenstaande bescherming geldt niet voor alle houtopstanden. De regels zijn niet van toepassing op houtopstanden op erven of in tuinen, op fruitbomen, op windschermen om boomgaarden, op naaldbomen bedoeld om te dienen als kerstbomen, op kweekgoed, op bepaalde beplantingen van wilgen of populieren, op bepaalde beplantingen bedoeld voor de productie van houtige biomassa en op houtopstanden binnen de, bij besluit van de gemeenteraad, vastgelegde grenzen van de bebouwde kom. Ook voor het dunnen van een houtopstand gelden de regels niet.

De provincie kan regels stellen ten aanzien van de meldingsplicht en de plicht tot herbeplanting. Ook kan de provincie een ontheffing verlenen ten behoeve van herbeplanting op andere grond. Verder kan de provincie ontheffing verlenen en kan de provincie bij verordening vrijstelling verlenen van zowel de meldingsplicht als de plicht tot herbeplanting.

Bijlage 2 Aanvullend vleermuisonderzoek

adviseurs in
ruimtelijke
ontwikkeling

Nader onderzoek Wet natuurbescherming

Nijmegen Waalfront - 3 (Dijkkwartier)

Waalfront CV

Datum: 23 januari 2020

Projectnummer: 170305.02

INHOUD

1	Inleiding	3
1.1	Aanleiding	3
1.2	Plangebied	3
1.3	Kwaliteitsborging	4
2	Wettelijk kader	6
2.1	Verboden en zorgplicht	6
2.2	Opzetvereiste	7
2.3	Vrijstelling, gedragscodes en ontheffing	7
3	Ecologie van soorten	9
3.1	Gierzwaluw	9
3.2	Huismus	9
3.3	Vleermuizen	10
4	Onderzoekmethodiek	13
4.1	Gierzwaluw	13
4.2	Huismus	13
4.3	Vleermuizen	14
5	Resultaten	18
5.1	Gierzwaluw	18
5.2	Huismus	18
5.3	Vleermuizen	19
5.4	Torenvalk	22
6	Conclusie en advies	23
6.1	Ontheffing Wet natuurbescherming nodig?	23
6.2	Ontheffing aanvragen	23
6.3	Mitigerende maatregelen	23
6.4	Torenvalk	25
6.5	Broedperiode en zorgplicht	25
6.6	Vervolgstappen	25

Geraadpleegde literatuur

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

De initiatiefnemer is inmiddels enkele jaren bezig met de herontwikkeling van het Waalfront in Nijmegen. Einddoelstelling is om de industriële functies in te wisselen ten behoeve van woningbouw in combinatie met voorzieningen en werkfuncties.

Bij alle ruimtelijke ingrepen moet rekening gehouden worden met de aanwezige natuurwaarden in en om het plangebied. Er dient daarom vanuit de ecologie onderzocht te worden of met de ruimtelijke ontwikkelingen die het plan toestaat sprake is van overtreding van de geldende natuurwet- en regelgeving. In dit kader heeft SAB reeds een quick scan natuur (SAB, 2019) uitgevoerd. Uit deze quick scan blijkt dat op voorhand de aanwezigheid van nest- en verblijfplaatsen van verschillende soorten vleermuizen, huismus en gierzwaluw op verschillende locaties niet kan worden uitgesloten. Voorliggende rapportage zet de bevindingen van het nader onderzoek naar deze soorten uiteen.

Het doel van het hierna beschreven onderzoek is om de aan- of afwezigheid aan te tonen van voornoemde soorten en om vast te stellen wat de functies van het plangebied en het omliggende terrein voor deze soorten zijn. Uiteindelijk wordt op basis van deze bevindingen een advies uitgebracht over de wettelijke consequenties hiervan en eventuele vervolgstappen die noodzakelijk zijn.

1.2 Plangebied

1.2.1 *Huidige situatie*

Het plangebied bevindt zich in de kern van Nijmegen (provincie Gelderland). Nijmegen ligt in de stadsregio Arnhem-Nijmegen en nabij de grens met Duitsland. In de omgeving van Nijmegen liggen agrarische gronden en verschillende natuurgebieden. Nijmegen ligt daarnaast aan de oever van de Waal.

Het plangebied is verdeeld over twee locaties. Locatie 'Honig-complex' ligt langs de Waal en bestaat uit een oud industrieel gebied. Locatie 'Havenweg' ligt ook langs de Waal ten zuidoosten van de andere locatie en betreft woonhuizen. Deze gebieden worden gefaseerd herontwikkeld van industrie- naar woongebied met voorzieningen. Navolgende afbeeldingen geven de globale ligging van het projectgebied weer.

Topografische kaart met de globale ligging van het projectgebied (rood omkaderd). Bron: PDOK. Bewerking: SAB.

Luchtfoto met het onderzoeksgebied (rood omkaderd). Bron: PDOK, bewerking: SAB.

1.2.2 Toekomstige situatie

In de toekomstige situatie zal het terrein omgevormd zijn tot woningbouw. Ten tijde van het opstellen van de rapportage is nog niet volledig bekend of alle huidige bebouwing gesloopt wordt, of dat een deel van de bebouwing wordt omgevormd tot woningen. Daarnaast is een precieze inrichting van het plangebied ook nog niet bekend.

1.3 Kwaliteitsborging

Kwaliteit van het ecologisch onderzoek en het geleverde product staat bij SAB hoog in het vaandel. Mede daarom zijn wij aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus (NGB); de brancheorganisatie voor groene adviesbureaus. Om te allen tijde aan onze standaard te voldoen, hanteren wij de volgende werkwijze:

- Het onderzoek wordt uitgevoerd conform geldige onderzoeksprotocollen, zoals het vleermuisprotocol (2017), de kennisdocumenten van BIJ12 (2017) en de soortinventarisatieprotocollen van het NGB (2017).
- Het afwijken van de protocollen vindt enkel plaats indien dit ecologisch goed te onderbouwen en te rechtvaardigen is.
- Het onderzoek wordt enkel uitgevoerd door deskundigen op het gebied van de betreffende soorten. Ecologen in opleiding tot deskundige zijn tijdens veldonderzoek altijd onder begeleiding van een deskundige. Onder een ecologisch deskundige verstaan we iemand met aantoonbare ervaring en kennis op het gebied van soortspecifieke ecologie en die voldoet aan één of meerdere van onderstaande punten (www.rvo.nl):
 - 1 Hij/zij heeft een afgeronde hbo- of universitaire opleiding, met als zwaartepunt (Nederlandse) ecologie;
 - 2 Hij/zij heeft een afgeronde mbo-opleiding, met als zwaartepunt de Wet natuurbescherming, soortenherkenning en zorgvuldig handelen ten opzichte van die soorten;
 - 3 Hij/zij is werkzaam voor een ecologisch adviesbureau, zoals een bureau dat is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus;
 - 4 Hij/zij zet zich aantoonbaar actief in op het gebied van de soortenbescherming en is werkzaam of aangesloten bij de volgende Nederlandse organisaties: Zoogdiervereniging, RAVON, Stichting Das en Boom, Vogelbescherming Nederland, Vlinderstichting, Natuurhistorisch Genootschap, KNNV, NJN, IVN, EIS Nederland, FLORON, SOVON, STONE, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, De Landschappen en Stichting Beheer Natuur en Landelijk gebied;
 - 5 Hij/zij zet zich aantoonbaar actief in op het gebied van de monitoring en/of bescherming van de Nederlandse natuur.
- Nadat het eerste conceptrapport gereed is, beoordeelt een collega het rapport op inhoud en vorm. De auteur verwerkt de geplaatste opmerkingen of bespreekt deze met de beoordelaar om zo tot een eensluidend advies te komen.

2 Wettelijk kader

De bescherming van dier- en plantensoorten is geregeld in de Wet natuurbescherming (wetten.overheid.nl). De artikelen waarin in dit hoofdstuk naar wordt verwezen, komen allen uit deze wet.

2.1 Verboden en zorgplicht

Voor een aantal soorten is door middel van verboden een beschermingsregime opgenomen. Er is een apart beschermingsregime voor vogelrichtlijnsoorten (artikelen 3.1 tot en met 3.4), voor habitatrichtlijnsoorten (artikelen 3.5 tot en met 3.9) en voor andere soorten (artikelen 3.10 en 3.11).

Naast de beschermde dier- en plantensoorten geldt op basis van artikel 1.11 van de Wet natuurbescherming voor al de in het wild levende soorten ook een zorgplicht. Iedereen dient voldoende zorg in acht te nemen voor deze soorten en hun directe leefomgeving. Dit houdt onder meer in dat men negatieve gevolgen voor aanwezige soorten zo veel mogelijk beperkt door het nemen van alle maatregelen die redelijkerwijs kunnen worden verwacht.

2.1.1 *Vogelrichtlijnsoorten*

Voor ruimtelijke ingrepen zijn de volgende verboden relevant, zoals vermeld in artikel 3.1: het is verboden om van nature in Nederland in het wild levende vogels opzettelijk te doden of te vangen, het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van deze soorten te beschadigen of te vernielen of nesten van vogels weg te nemen. Ook is het verboden deze soorten opzettelijk te storen wanneer dit van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de soort.

De verboden in de wet zorgen voor een goede bescherming van nesten van alle in het wild levende vogelsoorten tijdens het broedseizoen. Globaal loopt het broedseizoen van half maart tot half augustus, maar ook de nesten van broedende vogels buiten deze periode zijn beschermd. Daarnaast zijn van een aantal vogelsoorten de nesten jaarrond beschermd, dus ook als ze niet als broedlocatie worden gebruikt. Het betreft dan over het algemeen soorten die hun nest het gehele jaar als verblijfplaats gebruiken of soorten die niet of nauwelijks in staat zijn om een eigen nest te bouwen.

2.1.2 *Habitatrichtlijnsoorten*

Voor ruimtelijke ingrepen zijn de volgende verboden relevant, zoals vermeld in artikel 3.5: het is verboden om soorten van de Habitatrichtlijn en van de verdragen van Bonn en Bern, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te doden, te vangen of te verstoren, om eieren opzettelijk te vernielen, om voortplantings- of rustplaatsen te beschadigen en om planten van de Habitatrichtlijn en van het verdrag van Bern opzettelijk te onwortelen of te vernielen.

2.1.3 Andere soorten

Naast de Vogelrichtlijnsoorten en de Habitatrichtlijnsoorten worden in de wet nog een aantal andere dier- en plantensoorten beschermd. Voor deze soorten zijn bij ruimtelijke ingrepen de volgende verboden relevant, zoals is weergegeven in artikel 3.10: het is verboden de beschermde diersoorten opzettelijk te doden of te vangen en om de vaste voortplantings- of rustplaatsen te beschadigen en het is verboden om de beschermde plantensoorten opzettelijk te plukken, ontwortelen of te vernielen.

2.2 Opzetvereiste

Bij veel van de hierboven genoemde verboden is er sprake van een opzetvereiste. Zo is het verboden om vogelnesten *opzettelijk* te beschadigen. In de wet wordt bij deze opzet uitgegaan van 'voorwaardelijke opzet'. Bij voorwaardelijke opzet is men zich bij het handelen bewust van de mogelijke negatieve consequenties, terwijl men de handeling toch uitvoert (Europese Commissie, 2007). Een voorbeeld van voorwaardelijke opzet is iemand die in het voorjaar een boom omzaagt en daarbij 'per ongeluk' een vogelnest beschadigt. De persoon had niet de opzet dit nest te beschadigen. Maar in de broedtijd van vogels is er wel een aanzienlijke kans dat er in een boom een vogel nestelt. Er kan daarom toch sprake zijn van opzettelijke beschadiging van het nest; voorwaardelijke opzet.

2.3 Vrijstelling, gedragscodes en ontheffing

Provinciale Staten kunnen in een verordening een vrijstelling verlenen van de bovenstaande verboden (artikel 3.10, lid 2). De provincie Gelderland heeft besloten voor een aantal algemeen voorkomende zoogdiersoorten en amfibieën een vrijstelling te verlenen, voor handelingen die men verricht in het kader van ruimtelijke inrichting en ontwikkeling en voor handelingen in het kader van bestendig beheer en onderhoud. Het betreft de soorten aardmuis, bosmuis, dwergmuis, dwergspitsmuis, egel, gewone bosspitsmuis, haas, huisspitsmuis, konijn, ondergrondse woelmuis, ree, rosse woelmuis, tweekleurige bosspitsmuis, veldmuis, vos, woelrat, bruine kikker, gewone pad, kleine watersalamander, meerkikker en middelste groene kikker.

Daarnaast zijn de in paragraaf 2.1.1 beschreven verboden niet van toepassing op handelingen die men uitvoert in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling of bestendig beheer en onderhoud, wanneer men die handelingen uitvoert conform een goedgekeurde gedragscode (artikel 3.31). Gedragscodes kunnen daarbij zowel gebruikt worden voor de omgang met de Vogelrichtlijnsoorten, de Habitatrichtlijnsoorten als de andere beschermde soorten. Wel geldt voor de Vogelrichtlijnsoorten en de Habitatrichtlijnsoorten de aanvullende eis dat de handelingen die men uitvoert een wettelijk belang dienen uit de Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn (artikel 3.31, lid 1 onder d). Het gaat dan onder meer om handelingen in het belang van de volksgezondheid, openbare veiligheid of ter bescherming van flora en fauna.

Tot slot kunnen Gedeputeerde Staten, wanneer er geen andere bevredigende oplossing bestaat, onder bepaalde voorwaarde een ontheffing verlenen van de verboden (artikel 3.8 lid 1 en artikel 3.10 lid 2). Ook hierbij geldt voor vogelrichtlijnsoorten en ha-

bitatrictlijnsoorten dat aan de handelingen die men verricht een wettelijk belang van de Vogelrichtlijn respectievelijk de Habitatrichtlijn ten grondslag dient te liggen (artikel 3.8 lid 5). Voor de andere beschermde soorten zijn, naast deze wettelijke belangen, ook nog aanvullende belangen geldig (artikel 3.10 lid 2).

3 Ecologie van soorten

3.1 Gierzwaluw

Gierzwaluwen broeden in Nederland in stedelijk gebied. Ze broeden in kolonies, onder daken en in gebouwen. Veel gebruikte nestlocaties zijn onder scheefliggende of kapotte dakpannen, onder nokpannen, in gaten en kieren onder de dakrand en bij dakkapellen, daar waar het zink overloopt van de dakkapel naar de dakpannen. Daarnaast worden soms kunstmatige nestkasten of nestpannen, gaten in muren, gaten achter regenpijpen of ventilatieschachten als broedlocatie gebruikt. Nestlocaties dienen een vrije uitvliegroute op minimaal enkele meters boven de grond te hebben. Dakken dienen verder minimaal een hellingshoek van 45 graden te hebben om als nestlocatie geschikt te zijn (BIJ12, 2017a).

Gierzwaluwen bevinden zich bijna hun hele leven in de lucht. Hun lichaamsbouw is dan ook perfect aangepast aan het vliegen in de lucht. Echter, de vleugels zijn niet gebouwd op het uit stilstand opvliegen. Het gevolg is dat gierzwaluwen zich te allen tijde naar beneden moeten kunnen laten vallen om in de vleugels te komen en weg te kunnen vliegen. Ook zijn de poten nog maar slecht ontwikkeld, omdat deze weinig worden gebruikt. Vanwege deze beperkingen zijn gierzwaluwen erg conservatief in het innemen van nieuwe broedplaatsen. Ze gebruiken dan ook jaren achtereen dezelfde nestplaats (BIJ12, 2017a).

3.2 Huismus

De huismus is sterk geassocieerd met mensen. De nestplaats is voornamelijk gebonden aan menselijke bebouwing. Ook voor zijn voedsel is de huismus sterk afhankelijk van wat de mens hem aanbiedt. De huismus is geen zeldzame soort, maar is de afgelopen jaren wel sterk achteruit gegaan. Bij ruimtelijke ontwikkelingen in bebouwd gebied dient vanwege zijn associatie met de mens en zijn relatief algemene voorkomen vaak rekening gehouden te worden met aanwezigheid van de huismus.

De huismus broedt in losse kolonies van enkele tot tientallen nesten. Grotere kolonies hebben vaak een beter broedresultaat dan kleinere kolonies. Kolonies groter dan 25 broedparen hebben een positief broedsucces en zijn zelfvoorzienend. Ook gaan nakomelingen op zoek naar andere kolonies. Bij kolonies kleiner dan 10 broedparen is vaak een negatief broedsucces en zijn individuen uit andere kolonies nodig om de verliezen aan te vullen. Bij kolonies tussen de 10 en 25 broedparen wisselt het broedsucces.

De huismus is zeer honkvast en stelt een aantal voorwaarden aan een geschikt leefgebied:

- Nestplaats: allereerst dienen geschikte nestplaatsen voorhanden te zijn. Huismussen broeden vaak onder pannendaken met ronde dakpannen. Onder platte pannen is te weinig ruimte om te broeden. Andere geschikte kieren in bebouwing worden ook gebruikt. De nestplaatsen liggen meestal niet in de volle zon, aangezien dakpannen door de zon erg heet kunnen worden;

- Voedsel: binnen maximaal enkele honderden meters van de nestplaats dient voedsel aanwezig te zijn. Volwassen dieren eten zaden van grassen en onkruiden, insecten, bessen, bloemknoppen, maar ook al het voedsel wat de mens aanbiedt, zoals voedsel uit voedersilo's en etensresten. De voedselvoorziening moet het gehele jaar aanwezig zijn. In de broedperiode hebben de jongen eiwitrijk voedsel nodig, zoals bladluizen, muggen, vliegen en rupsen. Daarom moeten struiken, of andere vormen van groen aanwezig zijn waarin de huismussen dit voedsel voor hun jongen kunnen vinden;
- Water: huismussen hebben water nodig. Dit vinden ze op allerlei plekken, zoals in een dakgoot of een speciale drinkbak;
- Beschutting: huismussen zijn een makkelijke prooi voor roofdieren zoals sperwers. Binnen enkele meters van de voedselbronnen dient daarom beschutting aanwezig te zijn. Dit bestaat voornamelijk uit dichte, of groenblijvende struiken.

De huismus gebruikt zijn nest het gehele jaar door. Voornamelijk tijdens de broedperiode (april tot en met augustus) en tijdens vorstperiodes is de huismus erg afhankelijk van de broedplaats. Eventuele verstoringen aan het nest mogen daarom in ieder geval niet in deze periodes plaatsvinden.

3.3 Vleermuizen

Elke vleermuissoort heeft een eigen specifiek scala aan eisen waaraan een leefgebied moet voldoen, om zich succesvol te kunnen handhaven. De verblijfplaatsen, vliegrou-tes en foerageergebieden nemen hierin een centrale plaats in. Deze worden hieronder besproken.

3.3.1 Verblijfplaats

Net als alle zoogdieren zoeken ook vleermuizen een beschermde ruimte op om te slapen, hun jongen te baren en groot te brengen. Dit is de zogenaamde vaste rust- en verblijfplaats. Vleermuizen bezitten door het jaar heen een groot scala aan verschillende soorten verblijfplaatsen om in bovengenoemde behoefte te voorzien. Er wordt voor deze diergroep onderscheid gemaakt tussen kraamverblijfplaatsen, zomerverblijfplaatsen, paarverblijfplaatsen en winterverblijfplaatsen. In de kraamverblijfplaats worden de jongen (één per vrouwtje) gebaard en gezoogd. In dergelijke verblijfplaatsen scholen meerdere vrouwtjes (met jongen) bij elkaar. De omvang van een dergelijke kolonie verschilt per locatie en per soort. Van de gewone dwergvleermuis is bijvoorbeeld bekend dat zij groepen vormt van circa 50 tot 120 individuen (BIJ12, 2017c). Bij de laatvlieger zijn deze groepen geregeld kleiner: 10 tot 60 vrouwtjes (Dietz et al., 2011).

In zomerverblijfplaatsen bevinden zich de volwassen mannetjes en vrouwtjes die zich niet voortplanten. Hier zijn geen grote groepen vleermuizen aanwezig. In de paarverblijfplaatsen vindt de paring plaats. Mannetjes bezetten dan een verblijfplaats met daaromheen zijn territorium en proberen vrouwtjes hiernaartoe te lokken om te paren. In de winterverblijfplaats overwinteren de vleermuizen (www.vleermuis.net). Gewone dwergvleermuizen kunnen zowel in kleine als in grote groepen overwinteren (BIJ12, 2017c). De meervleermuis overwintert weer in grotten of bunkers en andere soorten trekken weg uit Nederland naar warmere oorden (www.vleermuis.net).

Vleermuizen zijn globaal op te delen in gebouwbewonende soorten zoals gewone dwergvleermuis en boombewonende soorten als rosse vleermuis en watervleermuis. Daarnaast bestaan soorten die van beide elementen gebruikmaken. Daarbij is ook onderscheid te maken in zomer- en winterverblijfplaatsen van de verschillende soorten. Sommige soorten zoals de gewone dwergvleermuis verblijven het gehele jaar in gebouwen (spouwmuren, achter gevelbetimmeringen, etc.). Andere soorten als de rosse vleermuis verblijven jaarrond in bomen (in holten, holen en achter loshangend schors). De watervleermuis overwintert echter weer in bunkers, grotten en kelders en verblijft in de zomerperiode in boomholten (Dietz et al., 2011; Zoogdiervereniging en Probos, 2012).

Vleermuizen leven door het jaar heen in een netwerk van verschillende verblijfplaatsen, maar ook in een netwerk van verschillende verblijfplaatsen tijdens hetzelfde seizoen. Afhankelijk van soort en situatie is er sprake van een hoofdverblijfplaats met satellietverblijfplaatsen of van meer gelijkwaardige verblijfplaatsen. Zelfs kraamverblijfplaatsen kunnen van de ene op de andere dag verlaten zijn, waarbij de vrouwtjes hun jongen hangend aan de buik met zich meedragen. Tussen winterverblijfplaatsen wordt minder gewisseld (www.vleermuis.net). Bij de gewone dwergvleermuis liggen alle verblijfplaatsen binnen een straal van 20 kilometer bijeen (BIJ12, 2017c). Bij grotere vleermuissoorten als de rosse vleermuis is dit gebied vele malen groter (BIJ12, 2017d).

3.3.2 Vliegroutes

Vanuit hun verblijfplaatsen moeten de vleermuizen hun weg kunnen vinden op zoek naar voedsel. Met behulp van hun sonar moeten ze wegwijs worden in de omgeving tussen verblijfplaats en foerageergebied. Bepaalde vleermuissoorten, zoals de gewone dwergvleermuis, gebruiken hiervoor vaak een vaste route naar het foerageergebied. Lijnvormige elementen als een bomenrij of watergang met opgaande begroeiing zijn hierbij vaak belangrijk voor hun oriëntatie (www.vleermuizenindestad.nl, Limpens et al., 2004).

3.3.3 Foerageergebied

Vleermuizen gebruiken verschillende typen gebieden om voedsel te vinden. Hiertoe heeft elke vleermuissoort zich op enige wijze gespecialiseerd. Een overeenkomst is dat ze allen beschutting van wind zoeken. Enerzijds om energie te besparen, anderzijds vanwege de hoeveelheid insecten. De gewone dwergvleermuis foerageert bijvoorbeeld vooral in open ruimtes in bosachtig gebied of langs wind beschutte, lijnvormige elementen, zoals bomenrijen of watergangen (BIJ12, 2017c). De laatvlieger foerageert ten opzichte van de gewone dwergvleermuis in dezelfde soort gebieden maar dan hoger in de lucht en zolang de wind het toe laat boven opener terrein. De watervleermuis foerageert meestal boven open water (www.vleermuizenindestad.nl).

3.3.4 Jaarcyclus vleermuizen

Vleermuizen gebruiken dus een netwerk van deelleefgebieden met verschillende functies. De in Nederland meest voorkomende soorten volgen daarbij een duidelijke seizoenscyclus: beginnend bij winterslaap, achtereenvolgens migratie, kraamperiode,

balts- of paartijd, trek en tenslotte weer winterslaap (www.vleermuizenindestad.nl). zie onderstaand tijdschema.

	J	F	M	A	M	J	J	A	S	O	N	D
activiteit	winterslaap			migratie		kraamtijd		paartijd / migratie			winterslaap	
functie	winterverblijf			tussen-verblijf		kraamverblijfplaats / zomerverblijfplaats		paarverblijfplaats			winterverblijfplaats	

Jaarcyclus van vleermuizen. Bron: Zoogdiervereniging

4 Onderzoekmethodiek

4.1 Gierzwaluw

Het onderzoek om aan- of afwezigheid van nesten van gierzwaluwen aan te tonen is uitgevoerd conform het kennisdocument Gierzwaluw (BIJ12, 2017a). Het voldoet dan ook aan de volgende voorwaarden:

- minimaal drie inventarisatiemomenten met een tussenliggende periode van minimaal 10 dagen;
- in de periode van 1 juni tot en met 15 juli;
- waarvan minimaal één inventarisatie tussen 20 juni en 7 juli;
- van twee uur voor zonsondergang tot zonsondergang;
- tijdens goede weersomstandigheden (droog, niet te veel wind).

Gezien de grootte van het plangebied is ervoor gekozen om de locatie van de nesten te bepalen door middel van het waarnemen van in- en uitvliegende gierzwaluwen. Dergelijke nestlocatietellingen leveren de beste resultaten op. Hierbij is 15 tot 30 minuten gepost per strategisch gekozen plek, van waaruit verschillende potentiële nestlocaties overzien kunnen worden. Alle in- en uitvliegende gierzwaluwen zijn genoteerd en de locaties zijn op een kaart bijgehouden. Naast in- en uitvliegende individuen zijn ook laagvliegende, luid roepende vogels genoteerd. Dit gedrag duidt er namelijk op dat een nestlocatie in de buurt aanwezig is (BIJ12, 2017a). Daarnaast is ook bijgehouden hoeveel gierzwaluwen maximaal hoog boven en in de omgeving van het plangebied rondvliegen.

De veldbezoeken zijn uitgevoerd op 3 juni 2019 van 19:50 uur tot 21:50 uur, 16 juni 2019 van 20:00 uur tot 22:05 uur en 28 juni 2019 van 20:00 tot 22:10 uur. Onderzoeken zijn uitgevoerd door één deskundige onderzoeker. De weersomstandigheden tijdens de veldbezoeken waren goed met temperaturen tussen de 20 en 24 graden, geen neerslag en maximaal windkracht 2.

De afwezigheid van broedende gierzwaluwen is met bovengenoemde methode voldoende aannemelijk gemaakt als er geen waarnemingen zijn verricht die duiden op de aanwezigheid van een nest. Het onderzoek naar gierzwaluw is alleen uitgevoerd bij locatie Havenweg, aangezien locatie Honig-complex niet geschikt is als nestlocatie voor de gierzwaluw.

4.2 Huismus

Het inventariseren van huismussen vindt plaats door zichtwaarnemingen. Door ongeveer een uur in een bepaald gebied te inventariseren wordt een goed beeld gekregen van de aan- of afwezigheid van huismussen in een gebied. Aanwezigheid van huismusnesten kan op verschillende manieren worden aangetoond. Er mag uit worden gegaan van een huismusnest bij de volgende waarnemingen:

- 1 Waarneming van nest of nestbouw;
- 2 Bezoek van een huismus aan een potentiële nestplaats;
- 3 Transport van voedsel of ontlastingspakketjes;
- 4 Bedelende jongen in een nest;

- 5 Van 10 maart tot 20 juni een zingend mannetje;
- 6 Van 10 maart tot 20 juni aanwezigheid van een paartje;
- 7 Van 10 maart tot 20 juni baltsgedrag.

De laatste drie type waarnemingen zijn het makkelijkst te doen. Nadeel is wel dat de precieze nestlocatie dan nog niet geheel duidelijk is. Daarom is gewacht tot een huismus een potentiële nestplaats echt bezoekt (bijvoorbeeld in nestkast vliegen, of onder dakrand kruipen). De laatste drie type waarnemingen dienen onder de juiste onderzoeksomstandigheden uit te worden gevoerd. Droog, weinig wind, in de ochtend vanaf 1 à 2 uur na zonsopkomst op geluidsluwe momenten.

Om afwezigheid van de huismus met voldoende zekerheid vast te stellen, dienen twee inventarisatierondes in de periode van 1 april tot en met 15 mei uitgevoerd te worden met een tussenperiode van minimaal tien dagen (Kennisdokument Huismus, 2017). De veldbezoeken zijn uitgevoerd op 8 april 2019 van 9:00uur tot 11:00 uur en 2 mei 2019 van 9:00 uur tot 11:00 uur. De weersomstandigheden waren gunstig met temperaturen tussen 18 en 23 graden Celsius, geen neerslag en maximaal windkracht 2.

Het onderzoek naar huismussen is alleen uitgevoerd bij locatie Havenweg, aangezien locatie Honig-complex niet geschikt is als nestlocatie voor de huismus.

4.3 Vleermuizen

4.3.1 Onderzochte soorten, functies en onderzoeksomstandigheden

Het vleermuisonderzoek heeft plaatsgevonden volgens de richtlijnen zoals deze zijn verwoord in het Vleermuisprotocol 2017 (Netwerk Groene Bureaus, 2017). Om aan deze richtlijnen te kunnen voldoen is allereerst beoordeeld welke vleermuissoorten mogelijk in het plangebied voor kunnen komen en welke functies het voor deze soorten kan vervullen. Deze beoordeling is gebaseerd op de bekende verspreiding van in Nederland voorkomende vleermuizen, de ecologie van de soorten en de aangetroffen situatie. In navolgend overzicht is deze beoordeling uiteengezet.

Beoordeling van mogelijk aanwezige soorten en de functies die de situatie in het onderzoeksgebied zou kunnen vervullen (x = functie is niet uit te sluiten, - = functie is uit te sluiten).

Vleermuissoort	Kraam- verblijf	Zomerver- blijf	Paarver- blijf	Winterver- blijf	Foerageerge- bied	Vliegrou- te
Gewone dwerg- vleermuis	x	x	x	x	x	-
Ruige dwerg- vleermuis	-	x	x	x	x	-
Laatvlieger	x	x	x	x	x	-
Meervleermuis	x	x	x	-	x	-
Gewone groot- oorvleermuis	-	x	-	-	x	-

De mogelijk aanwezige vleermuissoorten en functies, zoals weergegeven in voorgaand overzicht, zijn in dit onderzoek onderzocht. Om voor deze soorten te voldoen aan de onderzoekseisen van het vleermuisprotocol zijn de veldbezoeken uitgevoerd zoals is weergegeven in navolgende tabel. In deze tabel zijn ook de weersomstandigheden en het aantal onderzoekers weergegeven. Tevens is weergegeven wanneer welke functies zijn onderzocht.

Data, tijden, onderzoeksomstandigheden en onderzochte functies tijdens de uitgevoerde onderzoeken.

Veldonderzoeksdata	21-05-2019 ^a	27-05-2019 ^b	25-06-2019	11-07-2019	21-08-2019	09-09-2019
Zon op	05:34	05:29	05:17	05:29	06:30	07:01
Zon onder	21:32	21:40	22:01	21:54	20:49	20:06
Tijd (start)	21:30	21:35	02:15	21:50	00:00	23:00
Tijd (eind)	00:02	00:10	05:20	00:25	02:00	02:00
Temperatuur (°C)	19-20	18	16	19	17	16
Windkracht (Bft)	1-2	1	2	2	1	1-2
Neerslag	Geen	Geen	Geen	Geen	Geen	Geen
Weersomstandigheden	Goed	Goed	Goed	Goed	Goed	Goed
Aantal onderzoekers	4	2	3	6	3	3
Onderzochte soorten	Alle	Alle	Alle exclusief laatvlieger	Alle	Alle	Alle
Onderzochte Functies						
Kraamverblijfplaatsen	x	x	x	x		
Zomerverblijfplaatsen	x	x	x	x		
Paarverblijfplaatsen					x	x
Massawinterverblijf					x	x
Foerageergebied	x	x	x	x	x	x
Vliegroutes	x	x	x	x	x	x

^a: Alleen de Honig-complex locatie

^b: Alleen de Havenweg locatie

Voor de meervleermuis voldoet het paarverblijfonderzoek niet aan het vleermuisprotocol. Voor de meervleermuis geldt dat deze soort zeer honkvast is voor wat betreft hun verblijfplaatsen (Haarsma, 2011). Alle paarverblijfplaatsen worden daarbij ook in de kraamperiode gebruikt. In dit geval zijn tijdens de kraamperiode geen meervleermuizen in het plangebied waargenomen. Daarom is paarverblijfonderzoek naar deze soort niet noodzakelijk.

Verder moeten er voor de gewone dwergvleermuis en laatvlieger conform het vleermuisprotocol 20 dagen tussen de twee veldbezoeken van het paaronderzoek zitten. Vanwege slechte weersomstandigheden aan het begin van het paarseizoen hebben er maar 19 dagen tussen de twee veldbezoeken gezeten (21 augustus en 9 september). De periode tussen de twee veldbezoeken is belangrijk omdat vleermuizen op verschillende momenten in het seizoen paaractiviteit vertonen en door verspreid over het seizoenonderzoek te doen vergroot je de trefkans van een paarverblijfplaats. Tijdens beide veldbezoeken is echter baltsactiviteit in de omgeving waargenomen, wat aangeeft dat de actieve baltsperiode van vleermuizen niet gemist is. Daarnaast is de

wachtperiode maar één dag te kort geweest wat ecologisch gezien niet veel verschil maakt. Derhalve kan met bovenstaande onderzoeksinspanning voldoende uitsluitel gegeven worden over de aan- of afwezigheid van paarverblijfplaatsen van de verschillende vleermuissoorten.

4.3.2 Methode

De onderzoekers hebben zich gedurende het veldonderzoek over het onderzoeksgebied verspreid en gezocht naar vleermuizen door middel van zichtwaarnemingen en het gebruik van batdetectors. Navolgende waarnemingen zijn belangrijk en zijn in ieder geval genoteerd:

- Vleermuizen die in of uit een gebouw, boom, etc. vliegen. Dit wijst op de aanwezigheid van een verblijfplaats;
- Zwermgedrag; vleermuizen die een tijdje en op een typische manier op een bepaalde plek rondvliegen. Vaak met meerdere vleermuizen, maar kan ook alleen. Dit kan duiden op een verblijfplaats.
- Paargedrag, zoals baltsactiviteit van mannelijke vleermuizen. Dit kan bijvoorbeeld wijzen op de aanwezigheid van een paarterritorium en paarverblijfplaatsen.
- Foeragerende vleermuizen. Hierbij is van belang hoeveel vleermuizen foerageren en of nog andere functies in de buurt aanwezig zijn. Op basis van deze waarnemingen is bepaald of sprake is van essentieel foerageergebied.
- Meerdere vleermuizen die een bepaalde route vliegen. Dan is meestal sprake van een vliegroute van vleermuizen. Op basis van deze waarnemingen en een inschatting van de omgeving is bepaald of sprake is van een essentiële vliegroute.

4.3.3 Batdetectors en randapparatuur

Het onderzoek naar de aanwezigheid van vleermuizen is uitgevoerd door middel van zichtwaarnemingen en onderzoek met batdetectors. In dit onderzoek zijn de typen Petterson D240X, Petterson M500 en Batlogger M gebruikt. Een batdetector is een apparaat dat de onhoorbare, ultrasone geluiden van vleermuizen opvangt en vertaalt in voor mensen hoorbare geluiden. Door interpretaties van ritme, klank en hoogte van het door het apparaat uitgezonden geluid kunnen de meeste soorten vleermuizen worden onderscheiden en op naam worden gebracht. Met behulp van deze detectoren kunnen opnames worden gemaakt die eventueel achteraf geanalyseerd kunnen worden met behulp van computerprogramma's. Met name voor de soorten van het geslacht *Myotis* is dit noodzakelijk om tot een zekere determinatie te komen.

Aanvullend op de batdetectors is tijdens het paaronderzoek van 9 september gebruik gemaakt van een warmtecamera (Pulsar Helion XP50). Dit helpt om het zwermgedrag van vleermuizen beter te kunnen waarnemen en daardoor beter paarverblijfplaatsen en potentiële massawinterverblijfplaatsen te lokaliseren.

4.3.4 Weersomstandigheden

De vleermuisveldbezoeken mogen alleen bij goede weersomstandigheden uitgevoerd worden. Deze eisen zijn ook in het vleermuisprotocol opgenomen. Als de weersomstandigheden onvoldoende zijn, is de vleermuisactiviteit lager dan bij goede weersomstandigheden en geven de waarnemingen geen goed beeld van het vleermuisgebruik van het onderzoeksgebied. In dit geval zijn alle veldbezoeken bij goede weersom-

standigheden uitgevoerd. Weergegevens zijn geraadpleegd via de websites van het KNMI, Weer.nl en Buienradar.nl.

5 Resultaten

5.1 Gierzwaluw

Op alle dagen is alleen de locatie Havenweg onderzocht, aangezien alleen deze bebouwing geschikt is als nestlocatie voor gierzwaluwen. Op 6 juni 2019 zijn geen gierzwaluwen in de buurt van het plangebied waargenomen. Ter controle is ook nog in de omgeving rondgelopen waar wel enkele waarnemingen van de gierzwaluw gedaan zijn.

Op 16 juni zijn boven het plangebied gedurende het veldbezoek steeds tussen de één en vier gierzwaluwen zichtbaar geweest. Deze dieren vlogen echter altijd hoog boven het plangebied en het water en zijn nooit in de buurt van de bebouwing gekomen.

Op 28 juni is regelmatig maximaal één gierzwaluw waargenomen. Deze gierzwaluw heeft echter wederom geen binding met de bebouwing getoond en heeft altijd hoog in de lucht gevlogen. Er zijn geen gierzwaluwnesten in het plangebied waargenomen.

5.2 Huismus

Het huismusonderzoek heeft ook alleen plaatsgevonden op locatie Havenweg omdat locatie Honig-complex niet geschikt is als nestlocatie voor huismussen. Tijdens het eerste veldbezoek op 8 april 2019 is een grote kolonie huismussen waargenomen op en rondom de twee-onder-één-kap woning van Havenweg 20/20a. Door de aanwezigheid van roepende mannetjes op de dakrand was de aanwezigheid van een kolonie snel duidelijk. Om het aantal broedparen vast te stellen is gelet op de invliegende en uitvliegende huismussen. Gedurende dit veldbezoek zijn 22 nestlocaties van de huismus vastgesteld onder het dak. Naast de roepende mannetjes op de dakranden zijn regelmatig huismussen schuilend en foeragerend waargenomen in de struiken direct rondom het gebouw.

Tijdens het tweede veldbezoek op 2 mei zijn wederom een groot aantal roepende mannetjes en andere huismussen waargenomen. Veel van de nestlocaties die op 8 april zijn waargenomen waren tijdens dit veldbezoek opnieuw te zien. Naast de reeds aangetroffen nestlocaties zijn nog acht nieuwe nestlocaties van de huismus aangetroffen. Er werden ook weer veel huismussen in de struiken rondom het gebouw waargenomen. Schuilgelegenheid in de directe omgeving van nestlocatie van huismussen zijn zeer belangrijk voor de functionaliteit van de nestlocatie. Het groen rondom de woning is daarom ook essentieel foerageergebied. In onderstaande figuur staan de nestlocaties van de huismus en het belangrijk schuil- en foerageergebied daar omheen weergegeven. Vanwege het grote aantal nestlocaties in een klein gebied is er voor gekozen niet de individuele nesten weer te geven, maar alleen een vlak waarbinnen zich alle 30 nestlocaties bevinden.

Tijdens beide veldbezoeken zijn op Havenweg 22 in zijn geheel geen huismusnesten of andere essentiële elementen vastgesteld.

Nestlocaties en essentieel schuil- en foerageergebied van de huismussen. Bron: PDOK. Bewerking: SAB.

5.3 Vleermuizen

5.3.1 Kraamverblijfonderzoek

Tijdens het veldbezoek op 21 mei (avondronde) is alleen locatie Honig-complex onderzocht. Tijdens de veldronde zijn alleen gewone dwergvleermuizen waargenomen. De eerste waarneming was van een foeragerende gewone dwergvleermuis om 21:53 uur in het oostelijk deel van de locatie. Om 22:01 uur is een verdachte waarneming van mogelijk een uitvliegende gewone dwergvleermuis gedaan in het noordwesten van het plangebied bij één van de bedrijfsgebouwen. Er werd langs de Waal veel gefoerageerd.

Op 27 mei is alleen locatie Havenweg onderzocht. Net als bij het onderzoek op 21 mei zijn alleen gewone dwergvleermuizen waargenomen. De eerste waarneming was van een foeragerende gewone dwergvleermuis om 21:47 uur bij Havenweg 20/20a. Er zijn geen uitvliegende vleermuizen waargenomen en er wordt niet zodanig veel gefoerageerd dat het groen essentieel kan zijn voor de functie van een nabij gelegen verblijfplaats.

Tijdens het veldbezoek van 25 juni (ochtendronde) zijn verspreid over het plangebied voornamelijk overvliegende en foeragerende gewone dwergvleermuizen waargenomen. De eerste waarneming was om 02:15 uur en was wederom van een foeragerende gewone dwergvleermuis. Er zijn geen invliegende vleermuizen waargenomen. Wel is er nog eenmalig een foeragerende ruige dwergvleermuis en een overvliegende laatvlieger waargenomen.

Tijdens het veldbezoek van 11 juli (avondronde) is weer hetzelfde beeld waargenomen als in eerdere veldbezoeken. Wederom waren voornamelijk foeragerende gewone dwergvleermuizen te zien. Ook is op dezelfde locatie waar op 21 mei een verdachte waarneming is gedaan nu zeker een uitvliegende gewone dwergvleermuis waargenomen (om 22:04 uur). Aanvullend hierop zijn nog enkele overvliegende laatvliegers waargenomen. Deze vertoonden echter geen binding met het plangebied.

Navolgende afbeelding visualiseert de waarnemingen van het kraamverblijfonderzoek.

Resultaten van het kraamverblijfonderzoek. Bron: PDOK. Bewerking: SAB.

5.3.2 Paar- en massawinterverblijfonderzoek

Tijdens het veldbezoek van 22 augustus was de eerste waarneming bij locatie Honig-complex om 23:32 uur van een foeragerende gewone dwergvleermuis. Om 23:48 uur is in de noordwestelijke hoek van het plangebied zwermgedrag van twee gewone dwergvleermuizen waargenomen. Hierbij vlogen ze continu rondom dezelfde plek waarbij regelmatig de gevel werd aangetikt. Afwisselende werd door meerdere individuen gefoerageerd bij het groen naast de Waal om vervolgens weer te zwermen bij de opening. Tijdens dit gedrag werden geen werfroeptjes gedaan, waardoor het er op wijst dat hier een massawinterverblijfplaats aanwezig is, en geen paarverblijfplaats. Van de gewone dwergvleermuis is bekend dat deze gebruik maakt van massawinterverblijfplaatsen. Zodra het in de herfst en winter echt koud wordt, trekken de gewone dwergvleermuizen van hun solitaire winterverblijfplaatsen (vaak zijn dit ook zomer-, kraam-, of paarverblijfplaatsen (BIJ12 2017c)) naar massawinterverblijfplaatsen. Zover bekend zijn dit voornamelijk grote, massieve gebouwen, waar ze diep weg kunnen kruipen in diepe spleetvormige ruimten zoals een spouw, dilatatievoeg of hol vloerelement (Brekelmans & Korsten, 2014).

Rond Waalbandijk 20 werden regelmatig werfroepjes van gewone dwergvleermuizen waargenomen. Er werd echter geen directe binding met het gebouw waargenomen. In de rest van het plangebied werd zeer incidenteel werfroepjes gehoord, maar dit was niet aan een paarterritorium te verbinden. Net als tijdens het kraamonderzoek werd er veel gefoerageerd langs de Waal over het hele plangebied.

Op 9 september werd op dezelfde locatie bij het Honig-complex wederom zwermgedrag van gewone dwergvleermuizen waargenomen. Het betrof dit keer gedurende heel de avond tussen de één en drie individuen. Net als bij het veldbezoek op 22 augustus werd ook regelmatig dichtbij de massawinterverblijfplaats gefoerageerd. Tijdens deze veldronde kon het gedrag goed bekeken worden met behulp van de warmtecamera, waardoor het "aanwijzen" van de massawinterverblijfplaats heel goed zichtbaar was. Rondom Waalbandijk 20 werden wederom veel werfroepjes van een gewone dwergvleermuis gehoord. Er was weer geen directe binding met het gebouw, maar aangezien dit gebouw de enige bebouwing in de directe omgeving is wat geschikt is als paarverblijfplaats en de vleermuis tijdens de hele veldronde rondjes om het gebouw vloog, wordt er toch vanuit gegaan dat zich in het gebouw een paarverblijfplaats van de gewone dwergvleermuis bevindt.

Navolgende afbeelding visualiseert de waarnemingen van het paarverblijfonderzoek.

Resultaten van het paar- en massawinterverblijfonderzoek. Bron: PDOK. Bewerking: SAB.

5.3.3 Aanwezigheid essentiële elementen

Voor vleermuizen zijn alle vormen van verblijfplaatsen essentiële elementen om de huidige staat van instandhouding niet aan te tasten. In locatie Havenweg is één paarverblijfplaats van de gewone dwergvleermuis aanwezig. In locatie Honig-complex is één zomerverblijfplaats en één massawinterverblijfplaats aanwezig.

Ook foerageergebieden en vliegroutes kunnen essentiële elementen vormen. In dit geval wordt voornamelijk in het noordwestelijk deel van het plangebied veel langs de Waal gevoerageerd. Vanwege de aanwezigheid van de zomerverblijfplaats en massawinterverblijfplaats zal het groen en de Waal zelf hier dan ook essentieel zijn voor de functionaliteit van de verblijfplaatsen. Met de werkzaamheden dient hier rekening mee gehouden te worden. Tijdens de veldbezoeken zijn geen indicaties van een essentiële vliegroute aangetroffen.

5.4 Torenavalk

Tijdens het vleermuisonderzoek van 25 juni hebben we op locatie Honig-complex een torenvalk waargenomen in de bebouwing. Ook hebben we een paar keer gedurende het onderzoek een torenvalk zien uitvliegen. Gezien het gedrag gaan we er hier vanuit dat het om een nestplaats van de torenvalk gaat.

Het plangebied is geen typisch leefgebied voor een torenvalk door het ontbreken van weilanden waar gevoerageerd kan worden. Waarschijnlijk heeft de torenvalk er toch voor gekozen hier te nestelen omdat in het gebied zeer weinig mensen komen. In de omgeving van het plangebied zijn geen duidelijke alternatieve nestlocaties waar de torenvalk gebruik van zou kunnen maken wanneer deze nestlocatie verloren gaat. De torenvalk valt onder beschermingscategorie 5 van de Vogelrichtlijn. Dit betekent dat de nesten jaarrond beschermd zijn als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen. Door het ontbreken van alternatieve nestlocaties in de omgeving zijn hier ecologische omstandigheden die het rechtvaardigen dat het nest jaarrond beschermd is.

In onderstaande figuur staat een overzicht van alle essentiële elementen voor beschermde soorten weergegeven, inclusief de potentiële nestlocatie van de torenvalk.

Overzicht van essentiële elementen voor beschermde soorten

6 Conclusie en advies

6.1 Ontheffing Wet natuurbescherming nodig?

In het plangebied is onderzoek verricht naar de aanwezigheid van essentiële elementen van vleermuizen, huismus en gierzwaluw. Nestplaatsen van de gierzwaluw zijn niet aanwezig in het plangebied. Op locatie Havenweg zijn wel 30 nestplaatsen van de huismussen onder het dak van Havenweg 20/20a aanwezig. Ook is een paarverblijfplaats van de gewone dwergvleermuis aanwezig in hetzelfde gebouw (Havenweg 20/20a). Verder is bij locatie Honig-complex in één van de bedrijfsgebouwen een zomerverblijfplaats van de gewone dwergvleermuis waargenomen. In het noordwesten van het plangebied is een massawinterverblijfplaats van de gewone dwergvleermuis en een nestlocatie van een torenvalk aanwezig. Met de geplande werkzaamheden gaan de nest- en verblijfplaatsen waarschijnlijk verloren. Ook is kans aanwezig op het verwonden of doden van huismussen, torenvalken of vleermuizen bij de werkzaamheden. In dat geval is sprake van overtreding van de Wet natuurbescherming. Om de werkzaamheden toch door te laten gaan is een ontheffing Wet natuurbescherming nodig in combinatie met het treffen van mitigerende maatregelen. Daarnaast dient te allen tijde rekening gehouden te worden met broedende vogels en de zorgplicht.

6.2 Ontheffing aanvragen

Het uitvoeren van ruimtelijke ingrepen waarbij beschermde soorten (zoals de huismus, torenvalk en gewone dwergvleermuis) worden verstoord is wettelijk gezien mogelijk als men in het bezit is van een ontheffing Wet natuurbescherming. Een dergelijke ontheffing dient voor dit project aangevraagd te worden bij de Provincie Gelderland.

Bij het indienen van een aanvraag ontheffing Wet natuurbescherming dient een projectplan te worden opgesteld. In dit plan wordt onder andere de verspreiding van de betreffende beschermde soort in het plangebied verwoord alsmede het (wettelijk) belang van de ingreep onderbouwd. Daarnaast dient een uitgebreide alternatievenafweging plaats te vinden over waarom de verstoring van vaste rust- en verblijfplaatsen niet is te voorkomen.

Een ontheffing wordt enkel verleend als voldoende mitigerende maatregelen worden getroffen om zoveel mogelijk schade aan de gewone dwergvleermuis, torenvalk en huismus te voorkomen. Daarnaast dient te allen tijde rekening gehouden te worden met alle broedende vogels en de zorgplicht.

6.3 Mitigerende maatregelen

6.3.1 *Huisumus*

6.3.1.1 Tijdelijke maatregelen

De huismus maakt het gehele jaar gebruik van zijn nest. In de broedperiode (half maart tot en met augustus) en tijdens strenge vorstperiodes is de huismus zeer afhankelijk van zijn nest. Werkzaamheden aan de Havenweg 20/20a en het groen daar

omheen in deze periodes zijn dan ook niet mogelijk. Buiten deze periodes kunnen de werkzaamheden uitgevoerd worden met een ontheffing en de juiste mitigerende maatregelen.

In dit geval dienen, conform het Kennisdocument Huismus (2017), voldoende alternatieve verblijfplaatsen gerealiseerd te worden. Gezien de grote hoeveelheid nestlocaties die verloren gaan zullen vorm en hoeveelheid van de alternatieve nestlocaties aan de hand van maatwerk bepaald moeten worden. Voor de alternatieve verblijfplaatsen geldt een gewenningstijd van drie maanden.

6.3.1.2 Permanente maatregelen

In de uiteindelijke situatie moeten voor de huismus ook weer voldoende geschikte nestvoorzieningen gerealiseerd zijn. Net als voor de tijdelijke voorzieningen zal het in overleg met de initiatiefnemer op maat bepaald worden hoe dit ingevuld kan worden.

6.3.1.3 Werken buiten de kwetsbare periode

In de broedperiode (half maart tot en met augustus) en tijdens strenge vorstperiodes is de huismus zeer afhankelijk van zijn nest. Werkzaamheden aan de Havenweg 20/20a en het groen daar omheen in deze periodes zijn dan ook niet zonder maatregelen mogelijk. Als de werkzaamheden wel plaatsvinden in de broedperiode of een strenge vorstperiode, dient het gebouw bijvoorbeeld voorafgaand aan een dergelijke periode ongeschikt te worden gemaakt voor de huismus.

6.3.2 Gewone dwergvleermuis

6.3.2.1 Tijdelijke maatregelen

Voor de zomerverblijfplaats en de paarverblijfplaats van de gewone dwergvleermuis dienen tijdelijke vleermuiskasten opgehangen te worden in de omgeving, conform de eisen van het Kennisdocument Gewone dwergvleermuis. Dit betekent dat er per verblijfplaats vier geschikte alternatieve verblijfplaatsen in de omgeving gecreëerd moeten worden. Hiervoor dient ook rekening gehouden te worden met de gewenningsperiode van de verblijfplaatsen.

Voor de massawinterverblijfplaats zijn geen standaard maatregelen opgesteld in het kennisdocument. Dit omdat het een relatief zeldzaam en complex verblijfstype is. De mitigerende maatregelen zullen in overleg met de initiatiefnemer op maat opgesteld moeten worden.

6.3.2.2 Permanente maatregelen

In de uiteindelijke situatie moeten voor de gewone dwergvleermuis ook weer voldoende geschikte verblijfsmogelijkheden gerealiseerd zijn. Net als voor de tijdelijke voorzieningen zal het in overleg met de initiatiefnemer op maat bepaald worden hoe dit ingevuld kan worden.

6.3.2.3 Ongeschikt maken gebouw in relatie tot de planning

Voorafgaand aan de sloop dient de bebouwing ongeschikt gemaakt te worden voor vleermuizen in de minst kwetsbare periode. Dit zorgt er voor dat de vleermuizen op een geschikt moment hun verblijfplaats kunnen verlaten en van een alternatieve verblijfplaats gebruik moeten gaan maken. Zo zijn er tijdens de sloop geen vleermuizen

meer in de bebouwing aanwezig en zullen er daardoor geen vleermuisslachtoffers vallen.

6.4 Torenavalk

Bij het verlies van de nestlocatie van de torenvalk dienen voorafgaand aan de sloopwerkzaamheden voldoende alternatieve nestlocaties in de omgeving gerealiseerd te worden. Na voldoende gewenningstijd van de alternatieve locaties dient de huidige nestlocatie ongeschikt gemaakt te worden buiten de broedperiode. Vervolgens kan het gebouw gesloopt worden.

6.5 Broedperiode en zorgplicht

De zorgplicht van de Wet natuurbescherming is altijd van toepassing. Iedereen moet voldoende zorg in acht nemen voor alle in het wild levende dieren, planten en hun leefomgeving. Dit kan bijvoorbeeld door de werkzaamheden te verrichten buiten kwetsbare periodes (het voortplantings- en winterslaapseizoen). Ook kan er gefaseerd worden gewerkt om dieren de kans te geven om te vluchten.

Verder kunnen bij (de start van) werkzaamheden in de broedperiode, broedende vogels worden verstoord, of hun nesten worden aangetast. Als dit leidt tot aantasting van de gunstige staat van instandhouding van deze vogelsoort, is een dergelijk nest strikt beschermd volgens de Wet natuurbescherming. De broedperiode loopt globaal van half maart tot half augustus. Er is hiervoor geen vrijstelling te verkrijgen in het kader van de Wet natuurbescherming. Wij adviseren daarom om de werkzaamheden buiten de broedperiode te starten.

6.6 Vervolgstappen

- Stel plan van aanpak op om duidelijk te krijgen of het haalbaar is om alle beschermde functies te mitigeren en hoe dit mogelijk is;
- Aanvragen ontheffing Wet natuurbescherming;
- Tref tijdig voldoende mitigerende maatregelen;
- Houd rekening met broedende vogels;
- Houd rekening met de zorgplicht.

Geraadpleegde literatuur

BIJ12, 2017. Kennisdocument Gierzwaluw *Apus apus*, versie 1.0, juli 2017. BIJ12, Utrecht.

BIJ12, 2017. Kennisdocument Gewone dwergvleermuis *Pipistrellus pipistrellus*, versie 1.0, juli 2017. BIJ12, Utrecht.

BIJ12, 2017. Kennisdocument Huismus *Passer domesticus*, versie 1.0, juli 2017. BIJ12, Utrecht.

BIJ12, 2017. Kennisdocument Ruige dwergvleermuis *Pipistrellus nathusii*, versie 1.0, juli 2017. BIJ12, Utrecht.

SAB, 2018. Quick scan natuur. Nijmegen, Waalfront. SAB, Arnhem.

Websites:

www.bij12.nl

www.ndff.nl

www.gelderland.nl

www.rijksoverheid.nl

www.sovon.nl

www.vleermuizenindestad.nl

www.vogelbescherming.nl

www.wetten.nl

www.zoogdiervereniging.nl

Bijlage 3 Memo check massawinterverblijfplaats

Memo

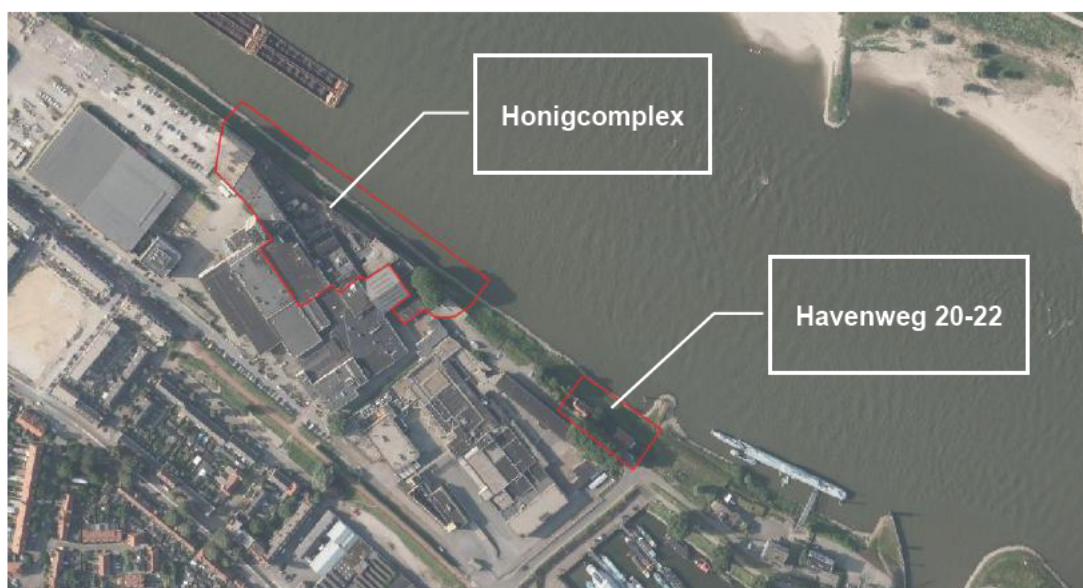
Onderwerp: Beschermde natuurwaarde i.h.k.v het bestemmingsplan Waalfront

Projectnummer: 367272

Datum: 26-05-2020

1 Aanleiding

Voor de herontwikkeling van het Waalfront in Nijmegen is een bestemmingsplan in voorbereiding. Hiervoor is het nodig de uitvoerbaarheid van het plan aan te tonen. In het kader van natuurwetgeving- en beleid heeft SAB in opdracht van OBW Waalfront hiervoor natuuronderzoek uitgevoerd. Uit verkennend onderzoek kon voor wat betreft het soortonderzoek niet uitgesloten worden dat er effecten zouden kunnen zijn op gierzwaluw, huismus en vleermuizen. Omwille hiervan heeft SAB in het seizoen van 2019 nader onderzoek verricht aan deze soorten. Zij hebben hiervoor twee locaties nader onderzocht, namelijk het Honig-complex en de woonhuizen rondom de Havenweg 20 en 22, zie figuur 1.

Figuur 1. Plangebied (bron SAB, 2020) en toevoeging van toponiemen.

Op 4 oktober 2019 zijn door SAB de eerste ruwe gegevens en analyse (zie figuur 2) aangeleverd van het nader onderzoek verricht naar vleermuizen, huismussen en gierzwaluwen. Op basis van het voorlopig onderzoek zijn verschillende natuurwaarde naar voren gekomen, namelijk een potentieel massawinterverblijf van de gewone dwergvleermuis in het Oscar Leeuw-gebouw, een jaarrond beschermde nestlocatie van torenvalk op ditzelfde gebouw en een zomerverblijf van de gewone dwergvleermuis vastgesteld in het Honig complex.

Aan de Havenweg zijn circa 30 nestplaatsen van huismussen vastgesteld. Ook is daar een paarverblijf van de gewone dwergvleermuis vastgesteld.

Gierzwaluwen werden op beide locaties niet vastgesteld, vanwaar effecten op deze soort op voorhand uitgesloten kunnen worden.

Legenda, aanwezigheid essentiële elementen

- paarterritorium
- belangrijk foerageergebied vleermuizen
- nestlocatie torenvalk
- essentieel schuil- en foerageergebied huismussen
- nestlocaties huismuis
- Gewone dwergvleermuis - paarverblijfplaats
- Gewone dwergvleermuis - zomerverblijfplaats
- Gewone dwergvleermuis - winterverblijfplaats

Figuur 2. Eerste resultaten nader onderzoek SAB. Bron: SAB, 2019.

Op basis van de eerste gegevens heeft BPD op 16 december 2019 bij Sweco Arnhem met ondergetekende gesproken over de eerste resultaten en wat dit kan betekenen voor de uitvoering van het nog vast te stellen plan. Op basis van de door SAB uitgesproken potentie voor een massavleermuisverblijf is gesteld om een winterinspectie te doen van het betreffende gebouw. Deze inspectie heeft op 8 januari 2020 plaatsgevonden samen met de ontwikkelaar en beheerder van het Oscar Leeuw-gebouw (zie figuur 3).

Figuur 3. Het Oscar Leeuw-gebouw (onderdeel van het grotere Honig-complex), aangegeven met rood kader. Bron: Google.maps.nl.

Op 23 januari is het rapport van SAB¹ omtrent het nader onderzoek ontvangen, met hierin de volgende definitieve conclusies ten aanzien van eerdergenoemde soorten:

- Er zijn geen rust- en verblijfplaatsen van gierzwaluwen aangetroffen in de plangebieden, waardoor effecten op deze soort op voorhand uitgesloten worden.
- Aan de Havenweg 20-22 zijn in totaal 22 nestlocaties van de huismus vastgesteld. Ook is hier sprake van belangrijk leefgebied.
- In het Oscar Leeuw-gebouw is een potentiële nestlocatie van de torenvalk aanwezig.
- In het Oscar Leeuw-gebouw is een massawinterverblijf voor enkele individuen van de gewone dwergvleermuis aangewezen.

In figuur 4 zijn de essentiële elementen voor de beschermde soorten weergegeven (Bron: SAB, 2020).

¹ SAB, 2020. Nader onderzoek Wet natuurbescherming Nijmegen Waalfront – 3 (Dijkkwartier); Waalfront CV. SAB, Arnhem. Rapportnummer: 170305.02. Rapportdatum: 23 januari 2020.

Figuur 4. Essentiële elementen voor beschermde soorten. Bron: SAB, 2020.

2 Aanvullende beoordeling door Sweco

2.1 Oscar Leeuw-gebouw: massawinterverblijf gewone dwergvleermuis

Uit het onderzoek uitgevoerd door SAB blijkt dat er op verschillende momenten op 22 augustus en 9 september 2019 winterzwermgedrag is waargenomen bij de noordwesthoek van het Oscar Leeuw-gebouw. Het gaat hier op zwermgedrag van een aantal individuen (ten hoogste drie), waarbij ook het aantikken van de gevel, maar zonder dat hier sprake was van paarroepen, hetgeen suggereert dat er sprake kan zijn van een massawinterverblijf. Met behulp van een warmtecamera kon het zwermgedrag en het aantikken nauwkeurig worden bekeken, en daarop door SAB de locatie als massawinterverblijf aangewezen.

Omdat niet duidelijk was of het daadwerkelijk ook om invliegende dieren ging (dit beschrijft het onderzoek van SAB niet), en omdat nog geen aanvullende winterinspectie was uitgevoerd, is er conform het vigerend Vleermuisprotocol 2017 (tussen de datumgrens 1 december en 15 maart) aanvullend een winterinspectie uitgevoerd om vast te stellen of het gebouw daadwerkelijk in gebruik is als winterverblijf. Dit bezoek is samen met de beheerder van het Oscar Leeuw-gebouw en de ontwikkelaar op 8 januari 2020 uitgevoerd. De inspectie is verricht door de ondertekende ecooloog.

Massawintergebouwen zijn doorgaans volumineus en hebben een zeer constant binnenklimaat, waardoor vleermuizen er gedurende de winter in rust bij constante klimaatomstandigheden, zonder grote schommelingen (een gebufferde locatie) kunnen overwinteren. Verblijfplaatsen kunnen overal in het gebouw aanwezig zijn, maar vaak zijn spouwmuren, holle vloerdelen en bijvoorbeeld schachten favoriet. Het gebouw is van binnenuit en deels ook aan buitenzijde) gecontroleerd op eventuele geschiktheid hiervoor. Alle aanwezige binnenruimte zijn hierbij minutieus onderzocht, waarbij gelet is op zaken als toegankelijkheid voor vleermuizen, binnenklimaat en (on)geschiktheid, en uiteraard de aanwezigheid van vleermuizen zelf (o.b.v. zichtwaarnemingen aan individuen, maar ook op basis van sporen).

Op basis van de aanvullende inspectie zijn geen waarnemingen aan vleermuizen of hun sporen gedaan. Het gebouw is volumineus en heeft op het oog de allure van een gebouw dat zich leent voor een massawinterverblijf. Op basis van de waarnemingen die SAB heeft gedaan is die combinatie ook te maken. Het gebouw blijkt echter eenmaal in detail bekeken niet geschikt als massawinterverblijf, omdat daarbij behorende constructieve eigenschappen geheel ontbreken. Het gebouw is opgebouwd met solide gemetselde muren (zie figuur 5), zonder spouw, en de vloeren zijn beton gestort op staal, hetgeen ook nodig was voor de draagkracht voor de fabrieksapparatuur. Holle ruimtes om in weg te kruipen zijn er niet. Wel is er verspreid door het gebouw sprake van kleine beschadigingen aan de muren. Dit beperkt zich veelal tot de breuk van een stuk steen, of een ontbrekend deel specie. Deze plekken zijn gecontroleerd en goed te overzien. Er is op deze plekken geen sprake van diepe scheuren waarin winterverblijven zich kunnen vestigen. Een scheur is veelal niet dieper dan de handlengte of tenminste altijd in zijn geheel visueel te beoordelen. Van grotere beschadigingen is slechts op enkele plekken sprake en ook deze zijn gecontroleerd. De belangrijkste plek is de locatie waar SAB de activiteit van vleermuizen heeft vastgesteld, maar ook is er op een zijde een tweede scheur in de muur die toegang biedt tot het gebouw. In figuur 5 t/m 7 zijn deze beschadigde en open delen weergegeven. In figuur 8 tot en met 15 wordt een impressie gegeven van het verdere gebouw.

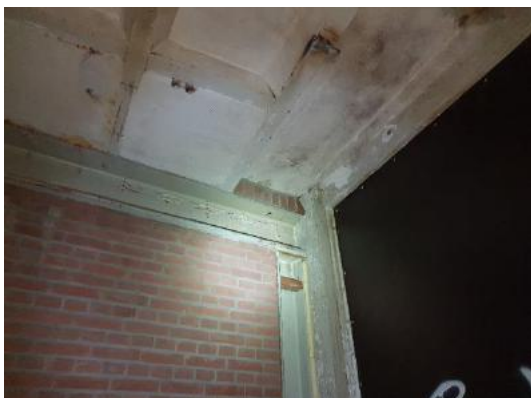
Figuur 5. De grootste beschadiging waarbij activiteit van vleermuizen door SAB werd vastgesteld. De afgekapte muur biedt hier geen potentie als winterverblijfplaats, omdat bufferende omstandigheden in dit deel geheel ontbreken. Wel is er achter de hoge daklijst potentie voor zomer- en paarverblijven. Deze functies zijn echter uitgesloten door SAB. De plek biedt verder wel toegang tot de binnenzijde van het gebouw.

Figuur 6. Deze scheur in de muur aan noordwestzijde biedt eveneens toegang tot het gebouw voor vleermuizen, maar zal door de verder solide muur zelf geen andere functie kunnen hebben als zomer- of paarverblijf. Deze functie is hier uitgesloten door SAB. Ook is hierbij geen andere activiteit vastgesteld.

Figuur 7. Een gat in het dak, waarbij de massieve betonconstructie goed zichtbaar is. Je kijkt door het gat tegen de dakbedekking (folie) aan. In dit soort daken en vloeren is geen ruimte voor vleermuizen aanwezig.

Figuur 8 t/m 15. Impressie van het Oscar Leeuw-gebouw.

In het gebouw is op de begane grond sprake van een gebufferde ruimte. Waarnemingen van vrij hangende vleermuizen zijn er niet gedaan, evenals dat er geen vleermuizen aanwezig waren in de paar aanwezige kieren en gaten. Deze zijn beperkt aanwezig en allemaal gecontroleerd.

Op de bovenverdiepingen is sprake van tochtige omstandigheden. Dat komt doordat er op enkele plekken geen ramen aanwezig zijn en het weer op het binnenklimaat van het gebouw zijn invloed heeft. Gebufferde omstandigheden zijn hier niet aanwezig. Ook hier zijn geen vrij hangende vleermuizen aangetroffen. Evenmin zijn die in de aanwezige scheuren en kieren vastgesteld. Alle eventuele plekken zijn hier te overzien en ongeschikt bevonden. Sporen (ontlasting, prooidieren), alsmede waarnemingen van exemplaren zijn ook niet aangetroffen.

Conform het kennisdocument gewone dwergvleermuis mag zekerheidshalve uitgegaan worden dat een zomerverblijf ook een winterverblijfplaats is. Andersom geldt dat een winterverblijfplaats aanwezig kan zijn zonder dat er zomerverblijfplaatsen zijn. In voorliggend geval heeft SAB beoordeeld dat hier geen sprake is van zomerverblijven, maar mogelijk wel een winterverblijf. Dat is gelet op het waargenomen zwermgedrag ook aannemelijk. De nadere inspectie heeft echter aangetoond dat het pand niet in gebruik is als winterverblijf. De periode van uitvoering voor de winterinspectie is conform het kennisdocument; midden in deze periode verkeren de vleermuizen in torpor en zijn zij overwinterend aan te treffen. Hoewel het pand ruim is, stond dit een volledige en nauwkeurige inspectie niet in de weg. Het is daarom aannemelijk dat de zwermende dieren zich enkel georiënteerd hebben op het pand (het zogenaamde voorzwermen). Immers leidt het vaststellen van winterzwermgedrag niet vanzelfsprekend tot de vaststelling van een (massa)winterverblijf, ook niet bij aantikken van het betreffende pand. De relatief zachte nachttemperaturen tijdens het onderzoek van SAB op 22 augustus 2019 en 9 september 2019 (ruim boven het vriespunt) en warme dagtemperaturen tot wel boven de 20 graden Celsius versterken het gevoel dat dieren nog aan het voorzwermen konden zijn, waarna deze bij de inzet van kouder weer naar elders zijn vertrokken. Hiervan is echter geen beeld verkregen.

Conclusie

In het kader van het bestemmingplan moet aangetoond worden of de plannen uitvoerbaar zijn. Vast moet staan dat de plannen geen effect op beschermde soorten hebben. De winterinspectie geeft voldoende garantie dat er geen sprake is van overwinterende vleermuizen. Ook zijn andere functies in dit pand reeds uitgesloten door SAB. Derhalve staat het soortenbeschermingsregime van de Wet natuurbescherming de uitvoerbaarheid van het plan niet in de weg voor dit pand.

1.1 Oscar Leeuw-gebouw: jaarrond beschermde nestlocatie van torenvalk

De torenvalk is een zogenaamde categorie 5 soort. Dit houdt in dat bij zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden op basis van expert judgement een nestlocatie een jaarrond beschermde status aangewezen kan krijgen. Tijdens het nader onderzoek heeft SAB gezien dat er meerdere keren een torenvalk is uitgevlogen uit het gebouw. Daarop is geoordeeld dat er sprake is van een jaarrond beschermde nestlocatie, dit vanwege ontbreken van alternatieve broedlocaties.

Het alleen in- en uitvliegen is onvoldoende om vast te kunnen stellen (of uit te kunnen sluiten) of er sprake is van een jaarrond beschermde rust- of nestplek van torenvalk. Omdat er geen daadwerkelijk nest, jongen, duidelijke voedselvluchten of territorium indicerend gedrag is vastgesteld, is de aanname van een nestlocatie in relatie tot deze aanvullende gegevens voorbarig. Het bezoek aan dit gebouw door Sweco heeft geen extra aanvulling op de gegevens van SAB gegeven. Er werden geen nestsporen, braakbalen of prooiresten vastgesteld. Wel werden de sporen van duiven gezien, die het gebouw met zekerheid hebben ontdekt. Aanvullend wordt het pand zeer regelmatig (meerdere keren per week) bezocht door de beheerder, om zicht te hebben op eventuele kraak van het pand (hetgeen ook vaker gebeurd is). Er zal dus ook sprake zijn van een regelmatige verstoring van de locatie.

Niet uitgesloten is echter een rustplek, waarbij de sporen binnenin het pand minder goed aanwezig kunnen zijn, zeker wanneer het gebruik vrij kort is, of slechts incidenteel gebeurt. Een rustplek kan ook aangewezen worden als zijnde een jaarrond beschermde locatie onder de noemer van 'categorie 5'. Er zijn voor een rustplek echter voldoende alternatieven in de omgeving aanwezig, zoals in nissen op de verschillende gebouwen en op brugpijlers. Bovendien worden kunstnesten (nestkasten) goed geaccepteerd door de soort, en is het aanbrengen hiervan ook een mogelijkheid om nog meer zekerheid te bieden². Hoewel de staat van instandhouding landelijk ongunstig is en de soort op de Rode lijst de status als kwetsbaar heeft, is dit lokaal in Nijmegen en omgeving (zeker in het Betuwse deel) niet aan de orde. Daar is sprake van een relatief hoge dichtheid en grotere broedzekerheid³, mogelijk mede door de actieve steenuilwerkgroep die ook kasten voor torenvalken beheerd.

Conclusie

Met kennis van bovenstaande wordt geconcludeerd dat het soortenbeschermingsregime van de Wet natuurbescherming de uitvoerbaarheid van het plan niet in de weg staat.

² Advies is om tenminste 2 nestkasten op daarvoor geschikte plekken in de directe omgeving te plaatsen.

³ Torenvalk: Verspreiding en aantalsontwikkeling. Bron: <http://s1.sovon.nl/soorten.asp?euring=3040>.

1.2 Honig-complex: zomerverblijf gewone dwergvleermuis

Voor deze locatie geldt de conclusie van SAB, waarbij mitigerende en compenserende maatregelen nodig zijn indien de locatie aangetast wordt.

Conclusie

De beschreven maatregelen ten behoeve van zomerverblijven zijn voldoende duidelijk en bewezen effectief voor de soort. Er is voldoende zicht op het verkrijgen van een ontheffing in het kader van de Wet natuurbescherming. Derhalve staat het soortenbeschermingsregime van de Wet natuurbescherming de uitvoerbaarheid van het plan niet in de weg.

1.3 Havenweg 20-22

2.1.1 Jaarrond beschermd nestlocatie en rustplek van huismussen

Voor deze locatie geldt de conclusie van SAB.

SAB heeft 22 nestplekken geteld aan de Havenweg 20. Dat zijn hoge aantallen. Op basis van het veldbezoek op 8 januari is ook gebleken dat er grote aantallen huismussen in de directe omgeving van de woning in het groen verblijven. Er is zondermeer sprake van essentieel leefgebied.

Gelet op bovenstaande is een ontheffing in het kader van de Wet natuurbescherming noodzakelijk om de functies voor huismus te mogen aantasten. Om een ontheffing in het kader van de Wet natuurbescherming te verkrijgen moeten mitigerende en compenserende maatregelen genomen worden. De voorkeur gaat uit naar een situatie waarbij de huidige locatie zolang mogelijk blijft bestaan, en in de naastgelegen nieuwbouw maatregelen getroffen worden. Belangrijk is dat er voldoende nestgelegenheid, wintergroen en foerageergebied geboden wordt in de nieuwe situatie om al deze aantallen te kunnen borgen. Een mogelijkheid daarbij is om de landtong in de huidige situatie te verbeteren, zodat ook straks in de nieuwe wijk sprake is van een goed ontwikkeld foerageergebied in aansluiting hierop. Dit is nodig omdat bij aanvang van de sloop anders mogelijk niet voldaan kan worden aan voldoende alternatief om effecten te kunnen mitigeren.

Conclusie

Hoewel het hier om relatief grote aantallen huismussen gaat zijn er bewezen effectieve mitigerende en compenserende maatregelen mogelijk, waardoor er voldoende zicht is op het verkrijgen van een ontheffing in het kader van de Wet natuurbescherming. Derhalve staat het soortenbeschermingsregime van de Wet natuurbescherming de uitvoerbaarheid van het plan niet in de weg.

2.1.2 Paarverblijf gewone dwergvleermuis

Voor deze locatie geldt de conclusie van SAB, waarbij mitigerende en compenserende maatregelen nodig zijn indien de locatie aangetast wordt.

Conclusie

De beschreven maatregelen ten behoeve van paarverblijven zijn voldoende duidelijk en bewezen effectief voor de soort. Er is voldoende zicht op het verkrijgen van een ontheffing in het kader van de Wet natuurbescherming. Derhalve staat het

soortenbeschermingsregime van de Wet natuurbescherming de uitvoerbaarheid van het plan niet in de weg.

Bijlage IV Actualisatie quick scan 2023

Actualisatie quick scan fase 2a en 2b van het Honig complex, Nijmegen

Toetsing in het kader van de Wet natuurbescherming
onderdeel soortenbescherming.

WAARDEN
BURG
Ecology

we
consult
nature.

Actualisatie quick scan fase 2a en 2b van het Honig complex, Nijmegen

Toetsing in het kader van de Wet natuurbescherming onderdeel soortenbescherming.

Status uitgave: eindconcept

Rapportnummer:	23-290
Projectnummer:	22-0811
Datum uitgave:	15 september 2023
Projectleider:	
Tweede lezer:	
Foto omslag:	Waardenburg Ecology
Opdrachtgever:	Lingotto Vermicelli BV Willem Feenengastraat 4D 1096 BN Amsterdam
Opdrachtbriefkenmerken:	11/23/142 en 271/23/140
Akkoord voor uitgave:	
Datum akkoord:	19 september 2023

Graag citeren als: Karels, M.A., 2023. Actualisatie quick scan fase 2a en 2b van het Honig complex. Toetsing in het kader van de Wet natuurbescherming onderdeel soortenbescherming. Rapport 23-290. Waardenburg Ecology, Culemborg.

Trefwoorden: Wet natuurbescherming, quick scan, Honig complex, Nijmegen

Waardenburg Ecology is niet aansprakelijk voor gevolgschade, alsmede voor schade welke voortvloeit uit toepassingen van de resultaten van werkzaamheden of andere gegevens verkregen van Waardenburg Ecology. Opdrachtgever hierboven aangegeven vrijwaart Waardenburg Ecology voor aanspraken van derden in verband met deze toepassing.

© Waardenburg Ecology / Lingotto Vermicelli

Dit rapport is vervaardigd op verzoek van opdrachtgever en is zijn eigendom. Niets uit dit rapport mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden d.m.v. druk, fotokopie, digitale kopie of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever hierboven aangegeven en Waardenburg Ecology, noch mag het zonder een dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd.

Waardenburg Ecology is een handelsnaam van Bureau Waardenburg BV. Lid van de branchevereniging Netwerk Groene Bureaus. Het kwaliteitsmanagementsysteem is gecertificeerd door EIK Certificering overeenkomstig ISO 9001:2015. Waardenburg Ecology hanteert als algemene voorwaarden de DNR 2011, tenzij schriftelijk anders wordt overeengekomen.

Waardenburg Ecology Varkensmarkt 9, 4101 CK Culemborg, 0345 512710
info@waardenburg.eco, www.waardenburg.eco

Inhoud

1	Inleiding	4
1.1	Aanleiding en doel	4
1.2	Methodiek onderzoek	4
2	Beschrijving plangebied en voorgenomen ingreep	6
2.1	Beschrijving plangebied	6
2.2	Voorgenomen ingreep	7
3	Toetsing aan de Wnb - Soortenbescherming	8
3.1	Vleermuizen	8
3.2	Vogels	17
3.3	Grondgebonden zoogdieren	20
3.4	Planten	21
3.5	Zorgplicht	22
4	Conclusies en aanbevelingen	23
4.1	Conclusies	23
4.2	Maatregelen om overtreding Wnb te voorkomen	24
4.3	Nader onderzoek	24
5	Geraadpleegde bronnen	26

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en doel

Lingotto Vermicelli (hierna: Lingotto) is voornemens om de gebouwen van fase 2a (ook wel Latenstein genoemd) en fase 2b (ook wel Oscar Leeuw genoemd) van het Honig complex in Nijmegen te renoveren.

Waardenburg Ecology heeft op basis van een oriënterend veldonderzoek (d.d. 13 april 2023) en bronnenonderzoek de effecten van deze ingreep op beschermde soorten beoordeeld in het kader van de Wet natuurbescherming (Wnb).

Het doel van het onderzoek is te bepalen of de voorgenomen ingreep kan leiden tot overtredingen van de regels uit de Wet natuurbescherming. Voorliggend rapport doet verslag van de resultaten van dit onderzoek en geeft adviezen over eventueel te nemen vervolgstappen. Deze quick scan betreft een actualisatie van de quick scan door Meriën (2018). In voorliggende quick scan zijn ook de resultaten van het vleermuizenonderzoek in 2019 (SAB, 2020) en een beoordeling door Sweco (Horstink, 2020) meegenomen.

1.2 Methodiek onderzoek

Voorliggende toetsing in het kader van de Wnb is opgesteld op basis van een oriënterend veldbezoek (2023), de huidige ter beschikking staande kennis en inschattingen van deskundigen. Effecten zijn bepaald op basis van de functie van het plangebied en omgeving voor beschermde soorten en de voorgenomen ingreep en beoordeeld in het kader van de Wnb. Voor het wettelijk toetsingskader voor beschermde soorten wordt verwezen naar Bijlage I bij dit rapport.

1.2.1 Bronnenonderzoek

NDFF data

Voor een actueel overzicht van beschermde soorten die in de regio voorkomen is de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF) geraadpleegd op 23 mei 2023. Bij het raadplegen van de NDFF is uitgegaan van een zoekgebied met een straal van ca. drie km om het plangebied en gegevens tot vijf jaar oud.

Voorgaande onderzoeken in het plangebied

In de afgelopen jaren heeft een aantal relevante onderzoeken plaatsgevonden die bij deze quick scan zijn gebruikt:

- Een quick scan in 2018 voor het gebied Waalfront – 3 (Dijkkwartier), waarvan het Honig complex onderdeel uitmaakte (Meriën, 2018);
- Vleermuisonderzoek in 2019 voor het Waalfront – 3 (Dijkkwartier), waarvan het Honig complex onderdeel uitmaakte (SAB, 2020);
- Gebouwinspectie Honig complex op winterverblijfplaatsen vleermuizen en nest torenvalk (Horstink, 2020).

1.2.2 Veldbezoek

Het veldbezoek heeft op 13 april 2023 plaatsgevonden. Daarbij is in het plangebied - met behulp van een verrekijker en camera met 600mm zoomlens- gezocht naar beschermde soorten en sporen (zoals nesten, hollen, uitwerpselen). De gebouwen zijn zowel aan de binnen- als buitenzijde bekeken. Op basis van terreinkenmerken en *expert judgement* is beoordeeld of het terrein geschikt is voor de in de regio voorkomende beschermde soorten.

De in dit rapport gepresenteerde gegevens over beschermde soorten zijn houdbaar tot drie jaar na afronding van het veldonderzoek. Indien de in dit rapport beschreven ingreep wijzigt dan wel wordt uitgevoerd na april 2026 kan een actualisatie van het onderzoek nodig zijn.

Veldonderzoek is altijd een momentopname. Waardenburg Ecology waarborgt dat het onderzoek is uitgevoerd door deskundige onderzoekers volgens de gangbare standaardmethoden. Het bureau is niet aansprakelijk voor waarnemingen van soorten door derden en waarnemingen die na afronding van de studie bekend worden gemaakt.

De onderzoeker die het onderzoek heeft uitgevoerd is door opleiding, werkervaring en zelfstudie gekwalificeerd voor de door haar uitgevoerde werkzaamheden. Het project is uitgevoerd volgens het kwaliteitshandboek van Waardenburg Ecology. Het kwaliteitsmanagementsysteem is gecertificeerd door EIK Certificering overeenkomstig ISO 9001:2015.

2 Beschrijving plangebied en voorgenomen ingreep

2.1 Beschrijving plangebied

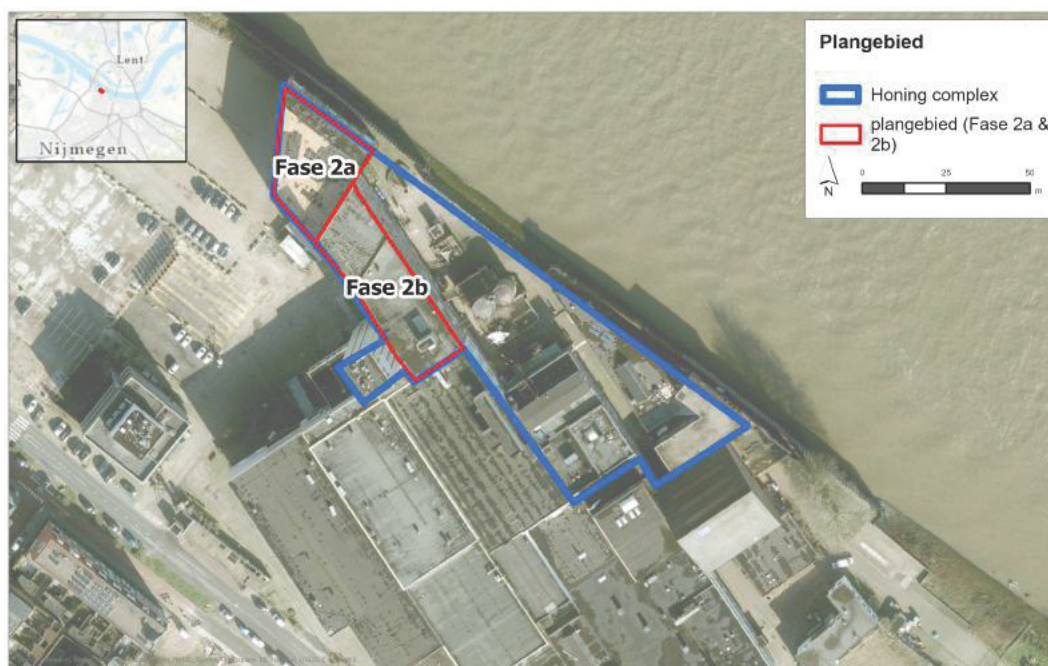
Huidige situatie

De gebouwen van fase 2a (Latenstein) en fase 2b (Oscar Leeuw) maken onderdeel uit van het Honig complex, gelegen aan de rivier de Waal te Nijmegen. Op Kaart 1 is de ligging van de gebouwen weergegeven.

Veranderingen plangebied ten opzichte van 2018

Vergeleken met 2018 (het jaar waarin de vorige quick scan plaatsvond) zijn diverse gebouwen rondom het onderzoeksgebied tot de Havenweg en Waalbandijk gesloopt. Aan de oostzijde zijn gevels van de gebouwen van fase 2b van het Honig complex vrij komen te staan door sloop van aangrenzende panden.

Op het moment van locatiebezoek stond aan de oost- en zuidzijde van fase 2b bouwhekken tot en met de Honig toren, om het terrein te scheiden van de omgeving. De omgeving tot de Havenweg en Waalbandijk is bouwrijp gemaakt. Aan de gebouwen zelf is sinds 2018 niets veranderd. De functie en het gebruik van de gebouwen van fase 2 is niet veranderd, enkele ondernemers huren en gebruiken werkruimte in het gebouw van fase 2b. Het deel van fase 2a staat vrijwel geheel leeg en is in een vervallen staat.

Kaart 1 Gebouwen van fase 2a en 2b op het Honig complex te Nijmegen.

2.2 Voorgenomen ingreep

Informatie over de voorgenomen ingreep is aangeleverd door Lingotto.

De renovatiewerkzaamheden bestaan uit:

- Het herstellen of vervangen van (delen van) de gemetselde gevels;
- Vernieuwen en isoleren van daken;
- Vervangen van dakranden en overstekken;
- Vernieuwen hemelwaterafvoeren;
- Vervangen kozijnen;
- Isoleren gevels van binnenuit;
- Aanbrengen nieuwe dak- en/of geveldoorvoeren;
- Vervangen houten delen;
- Realisatie permanente faunavoorzieningen;
- Om de werkzaamheden uit te voeren worden steigers rondom de gebouwen gezet;
- Aan de binnenzijde van de gebouwen wordt het interieur gerenoveerd.

3 Toetsing aan de Wnb - Soortenbescherming

Het plangebied bestaat uit bebouwing. Bomen, struiken, bestrating, gazon en oppervlaktewater vallen niet binnen het plangebied. Op basis van verspreidingsgegevens (NDDF 2023) en de aard van het plangebied (bebouwing en verharding) wordt geconcludeerd dat het plangebied geen betekenis heeft voor beschermde soorten, ongewervelden, vissen, amfibieën en reptielen. Hieronder wordt nader ingegaan op de (potentiële) betekenis van de gebouwen van fase 2a en 2b voor gebouwbewonende vleermuizen, planten, grondgebonden zoogdieren en gebouwbewonende soorten vogels.

3.1 Vleermuizen

3.1.1 Functie van het plangebied

In deze paragraaf wordt de functie van het plangebied voor vleermuizen in de periode 2018 tot 2020 toegelicht en vergeleken met de huidige situatie.

Onderzoek 2018-2020

Uit de quick scan van het Waalkwartier inclusief het gehele Honig complex (Meriën, 2018) kwam naar voren dat de gebouwen van fase 2 geen potenties hadden als verblijfplaats voor vleermuizen.

SAB concludeerde op grond van hun onderzoek in 2019-2020 (uitgevoerd volgens het Vleermuisprotocol 2017) het volgende:

- In het Oscar Leeuw-gebouw is een winterverblijfplaats van de gewone dwergvleermuis aanwezig. Maximaal drie zwermende dieren werden tegelijk vastgesteld. Er is niet waargenomen dat de dieren daadwerkelijk invlogen. SAB concludeerde op grond van hun waarnemingen dat het om een massawinterverblijfplaats ging.
- Tijdens het onderzoek zijn geen indicaties van een essentiële vliegroute en foerageergebied gevonden in het onderzoeksgebied.
- Vanwege de aanwezigheid van een massa-winterverblijfplaats werd geconcludeerd dat het groen in de omgeving en de Waal zelf essentieel zijn voor de functionaliteit van de verblijfplaats.

NB een massawinterverblijfplaats is per definitie een verblijfplaats die gebruikt wordt door een groot aantal (tientallen, honderden tot duizenden) dieren. In dit geval heeft SAB slechts drie zwermende dieren vastgesteld, een aantal dat geen massawinterverblijfplaats indiceert.

Sweco concludeerde op grond van hun gebouwinspectie in 2020 het volgende:

- In het Oscar Leeuw-gebouw is géén massawinterverblijfplaats van de gewone dwergvleermuis aanwezig. Het gebouw is technisch gezien ongeschikt als massawinterverblijfplaats voor vleermuizen. Ook zijn geen overwinterende dieren of sporen daarvan in het gebouw vastgesteld. Ook in het Latenstein-gebouw zijn geen sporen of overwinterende dieren vastgesteld.

Huidige situatie

In de NDFF zijn rond het Honig complex geen waarnemingen van vleermuizen gemeld in de afgelopen vijf jaar. In de omgeving van het plangebied zijn waarnemingen gemeld van de gebouwbewonende vleermuissoorten gewone dwergvleermuis, gewone grootoorvleermuis en laatvlieger. Volgens verspreidingsatlassen komen ook de gebouwbewonende soorten meervleermuis en ruige dwergvleermuis voor in Nijmegen (verspreidingsatlas.nl). Andere vleermuissoorten die in en rond Nijmegen voorkomen verblijven niet in het type gebouwen zoals fase 2a en 2b.

Latenstein fase 2a

De bebouwing van fase 2a (Latenstein) bestaat drie bouwlagen die aan de oostzijde grenst aan fase 2b met één extra bouwlaag. Het gebouw staat nog steeds leeg en op diverse plaatsen lekt het dak waardoor plafonds en vloeren nat zijn geworden. De gevels zijn massief zonder open stootvoegen. Het glas in de kozijnen is nog heel of afgetimmerd. De dakranden en het plaatwerk sluiten overal nauwkeurig aan op de gevels waardoor geen wegkruipmogelijkheden voor vleermuizen zichtbaar zijn. De west- en zuidzijde zijn behoorlijk verlicht. De noord- en noordoostgevels zijn donkerder.

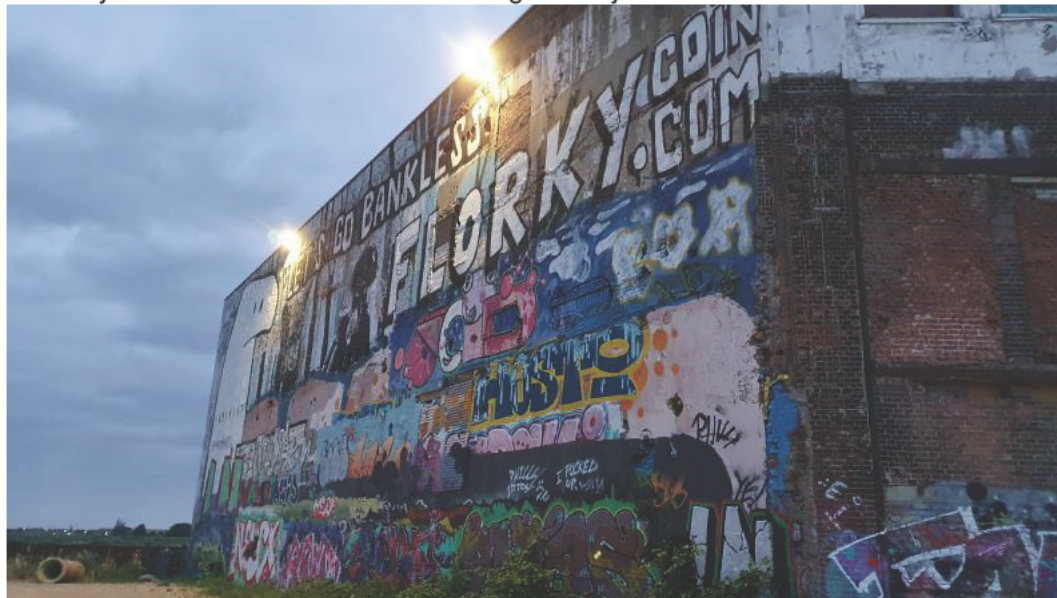

Foto 1 Verlichting aan de westgevel van Fase 2a (Latenstein).

Foto 2 Verlichting aan de zuidgevel van fase 2a/2b bij de Honig toren.

Foto 3 Verlichting aan de noordgevel bij fase 2b en in de onderdoorgang.

In de gevels is schade aan het metselwerk zichtbaar in de vorm van missende specie en scheuren. De scheuren lopen niet door naar binnen. Dit is van binnenuit goed zichtbaar. De scheuren en kieren vormen geschikte zomer- en/of paarverblijfplaatsen voor gewone- en ruige dwergvleermuizen, laatvlieger en meervleermuis. De scheuren en kieren zijn te

klein om als kraam- of massawinterverblijfplaats te fungeren. In de westgevel zijn grotere gaten in de gevel zichtbaar. Hierdoor kunnen vleermuizen binnen komen. Verlichting van die gevel maakt in- en uitvliegen voor vleermuizen echter onaantrekkelijk. Binnen in het gebouw zijn de plafonds van glad geverfd beton. Scheuren ontbreken waardoor de binnenruimte ongeschikt is voor vleermuizen als verblijfplaats. In het gebouw (dat vlakdekkend doorlopen is) zijn ook geen sporen van vleermuizen gevonden.

De aangrenzende rivier de Waal kan (nog steeds) een functie als essentiële vlieg- en foerageerroute hebben voor vleermuizen.

Foto 4 *Blinde westgevel en zuidgevel van Latenstein (fase 2a) (april 2023). Potenties voor verblijfplaatsen van vleermuizen zijn te vinden in scheuren en missende specie in de gevels.*

Foto 5 Het platte dak van Latenstein (fase 2a), met name aan de Waalzijde verzwaard met tegels vanwege de slechte staat van de dakbedekking.

Foto 6 Gaten in de blinde westgevel van fase 2a, gezien van binnenuit (april 2023).

Foto 7

De noordgevel van het Latenstein gebouw (fase 2a). Deze zijde van het gebouw heeft geen potenties voor verblijfplaatsen van vleermuizen. Doordat verlichting ontbreekt is het een aantrekkelijke plek om te foerageren.

Foto 8

De platte daken van Latenstein (fase 2a, lichte dak) en Oscar Leeuwgebouw (fase 2b), gezien vanuit de Honig toren. Het dak is ongeschikt voor vogels om op te broeden (april 2023).

Oscar Leeuw fase 2b

Het Oscar Leeuw-gebouw van fase 2b bestaat uit vier verdiepingen. De begane grond en eerste verdieping zijn (deels) in gebruik als restaurant en de rest van het gebouw als opslag. De gevels zijn massief zonder open stootvoegen. Het glas in de kozijnen is nog heel of afgetimmerd waardoor het gebouw niet via kozijnen toegankelijk is voor vleermuizen. De dakranden en het plaatwerk sluiten overal nauwkeurig aan op de gevels. Hierdoor zijn geen wegkruipmogelijkheden zichtbaar voor vleermuizen tussen de dakrand en gevel. Aan het gebouw hangt met name aan de noord- en zuidzijde veel verlichting. In de noordwesthoek is de verlichting minder.

In de gevels aan zowel de noord- als zuidzijde is schade aan het metselwerk zichtbaar in de vorm van missende specie en scheuren. De scheuren lopen niet door naar binnen. Dit is van binnenuit goed zichtbaar. De scheuren en kieren vormen geschikte zomer- en/of paarverblijfplaatsen voor gewone- of ruige dwergvleermuizen, laatvlieger en meervleermuizen. Het gebouw van fase 2b biedt geen geschikte ruimtes om als kraam- of massawinterverblijfplaats te fungeren, omdat de aanwezige ruimten te klein zijn voor grote aantallen dieren. De foto's zes tot en met negen geven een beeld van het Oscar Leeuw-gebouw.

Foto 9

Oostgevel van fase 2b (april 2023). Aanpalende gebouwen zijn weggesloopt. De ontstane openingen zijn dichtgemaakt. Op de achtergrond de Honig toren.

Foto 10

De noordwesthoek van fase 2b (april 2023). Het één verdieping lagere gebouw betreft fase 2a. Potenties voor vleermuizen zijn te vinden in de scheuren van de gevels.

Foto 11

De noordzijde van het Oscar Leeuw gebouw (fase 2b). Potenties voor vleermuizen zijn te vinden in scheuren in de muren, Ruimte achter de daklijst was niet aanwezig.

Foto 12 Zuidzijde van fase 2b met rechts de Honig toren (juli 2023).

3.1.2 Bepaling van effecten en beoordeling in het kader van de Wnb

Indien vleermuizen (*Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn*) in de gebouwen van fase 2a en 2b verblijven, kunnen de voorgenomen werkzaamheden zoals het herstellen van metselwerk leiden tot het vernielen van zomer- en paarverblijfplaatsen van vleermuizen. Dit is verboden op grond van de Wnb artikel 3.5 lid 4. Ook kunnen vleermuizen hierbij gedood worden, wat verboden is op grond van de Wnb artikel 3.5 lid 1. Verlichting dat een groot deel van de rivier de Waal beschijnt kan de functionaliteit van een mogelijk essentiële vliegroute van vleermuizen aantasten en daardoor indirect negatief effect op een verblijfplaats (Wnb art. 3.5 lid 4). Dit moet voorkomen worden.

3.1.3 Nader onderzoek

Op basis van het onderzoek van SAB (2020) en Sweco (Horstink, 2020) en de gebouwkenmerken wordt geconcludeerd dat de gebouwen van fase 2a en 2b niet geschikt zijn en dus geen functie hebben als kraam- en massawinterverblijfplaats voor vleermuizen. Wel zijn de gebouwen van de fasen 2a en 2b potentieel geschikt als zomer- of paarverblijfplaats voor ruige- en gewone dwergvleermuizen, laatvlieger en meervleermuis. Om uitsluitel te kunnen geven over de huidige betekenis (welke functie) van de gebouwen voor vleermuizen (welke soorten), is een actualisatie van het vleermuisonderzoek nodig. Op basis van de resultaten van dit vleermuisonderzoek kan worden vastgesteld of een ontheffing van de Wnb nodig is en of mitigerende en compenserende maatregelen nodig zijn.

Om eventueel als basis te kunnen dienen voor een ontheffingsaanvraag van de Wet natuurbescherming dient het vaststellen van verblijfplaatsen van vleermuizen volgens het Vleermuisprotocol 2021 te worden uitgevoerd. Dit onderzoek bestaat in totaal uit zes ronden in de periode mei t/m september:

- 1x in de ochtend en 2x 's avonds (i.v.m. laatvlieger) in de periode half mei - half juli.
- 3x 's avonds in het najaar (augustus – september).

Met dit onderzoeksvoorstel wordt zekerheidshalve ook onderzoek naar massawinterverblijfplaatsen van gewone dwergvleermuis in het najaar meegenomen.

3.1.4 Maatregelen

Indien verblijfplaatsen van vleermuizen worden vastgesteld tijdens het onderzoek in 2023, dan zullen afhankelijk van het aantal en de functie van de aanwezige verblijfplaatsen alternatieve verblijfplaatsen voor vleermuizen gerealiseerd moeten worden. Dit betreft zowel tijdelijke alternatieve voorzieningen die voorafgaand en tijdens de renovatie functioneel zijn als permanente voorzieningen die functioneel zijn na de renovatie. Voor de tijdelijke voorzieningen geldt een zogenaamde gewenningstijd, dat wil zeggen dat de voorzieningen een bepaalde periode voorafgaand aan de start van de renovatie aanwezig moeten zijn, om vleermuizen de kans te geven om de nieuwe voorzieningen te vinden en in gebruik te nemen.

Behalve het realiseren van tijdelijke en permanente alternatieve verblijfplaatsen, zullen maatregelen moeten worden genomen om het doden van vleermuizen tijdens de werkzaamheden te voorkomen, door bijvoorbeeld werende maatregelen te treffen. Tevens zal in de planning mogelijk rekening moeten worden gehouden met de kwetsbare periode van vleermuizen.

Uitstraling van licht dat een groot deel van de rivier de Waal beschijnt moet voorkomen worden door verlichting te gebruiken met de juiste stralingshoek, intensiteit en armaturen. Ook bij kleurkeuze van de verlichting moet rekening worden gehouden met vleermuizen om lichtverstoring te voorkomen.

3.2 Vogels

3.2.1 Beschermde soorten en functie(s) van het plangebied

Sinds de quick scan van Meriën in 2018 zijn omliggende gebouwen rond het Honig complex gesloopt. De gesloopte gebouwen grensden aan de oostgevel van fase 2b. Door de sloop zijn geen noemenswaardige nieuwe openingen aan het gebouw ontstaan. In de directe omgeving is alles verhard en is groen minimaal aanwezig.

Situatie 2018

In de quick scan van het gehele Honig complex (Meriën, 2018) zijn de gebouwen van fasen 2a en 2b als niet geschikt beoordeeld als nestplaats voor vogels.

Huidige situatie

Vogelsoorten met een jaarrond beschermd nest (categorie 1 t/m 4)

In de NDFF zijn in de omgeving van het Honig complex in de afgelopen vijf jaar waarnemingen opgenomen van de volgende gebouwbewonende vogelsoorten met jaarrond beschermd nestplaats van cat. 1 t/m 4: gierwaluw, huismus en kerkuil. Tijdens het locatiebezoek is geen activiteit van genoemde soorten waargenomen. Geschikte openingen in de gevels of op het dak ontbreken, waardoor de gebouwen van de fasen 2a en 2b niet geschikt zijn als nestplaats voor deze soorten.

Vogelsoorten met een niet jaarrond beschermd nest (categorie 5)

De nesten van vogelsoorten van categorie 5 zijn alleen jaarrond beschermd als sprake is van ecologisch zwaarwegende redenen. Een ecologisch zwaarwegende reden kan bijvoorbeeld zijn dat van alternatieve nestplaatsen in de omgeving ontbreken. Tijdens het locatiebezoek 2023 is een aantal vogelsoorten van categorie 5 gezien in de omgeving van de gebouwen van fase 2a en 2b. Een ekster heeft een nest gemaakt in de berkenboom op de binnenplaats aan de noordzijde van fase 2b. Mogelijk hebben de eksters ook een poging gedaan een nest te bouwen op het logo van De Meesterproef aan de noordgevel van fase 2b (zie foto 10).

Tijdens het vleermuisonderzoek door SAB (2020) werd activiteit gezien van torenvalken bij fase 2a waarna de conclusie is getrokken dat een nest van torenvalk aanwezig zou zijn. Tijdens een locatiebezoek in februari 2023 werd een parend paartje torenvalk gezien in de noordoosthoek van fase 2a, langs de Waal. Tijdens het locatiebezoek in april 2023 vloog een torenvalk van en naar de Honig toren en zat in het raamkozijn. Bij inspectie van de toren van binnenuit bleek geen mogelijkheid voor een nestplaats voor torenvalken in de toren aanwezig. Het is onduidelijk waar potentiële alternatieve nestplaatsen zijn in de omgeving. Een nestplaats van torenvalk bij het Honig complex wordt daarom als jaarrond beschermd beschouwd.

Rond de gebouwen vlogen enkele zwarte roodstaarten. Omdat ze ook ruim buiten het Honig complex actief waren was een relatie met de gebouwen van fase 2 moeilijk vast te stellen. De zwarte roodstaart is een trekvogel en broedt zowel in oude als nieuwe gebouwen. In de omgeving van het Honig complex zijn zowel nieuwe als oude gebouwen aanwezig. In de NDFF zijn ook meerdere waarnemingen opgenomen van zwarte roodstaarten in de omgeving van het plangebied in de afgelopen vijf jaar. De soort staat niet op de Rode Lijst en de staat van instandhouding is gunstig. Hierdoor wordt een eventuele nestplaats van zwarte roodstaart in het plangebied niet als jaarrond beschermd beschouwd.

Bij het locatiebezoek zijn, behalve resten van een nest op het logo van de Meesterproef aan de noordgevel van fase 2b, geen andere nesten van vogels in de gebouwen gezien of sporen die wijzen op aanwezigheid van nesten. Aan de gevels aan de noord- en zuidzijde hangen nestkasten voor kool- en pimpelmezen. De meeste hiervan zijn in een dusdanig slechte staat dat ze onbruikbaar zijn. Activiteit van kool- of pimpelmezen is niet gezien tijdens het veldbezoek. Voor andere vogelsoorten van categorie 5 hebben de gebouwen van fase 2 geen betekenis.

Foto 13 Een groot nest op het logo van de Meesterproef aan de noordgevel van fase 2b (april 2023).

Overige vogelsoorten

Tijdens het locatiebezoek in 2023 zijn rond het plangebied soorten zonder jaarrond beschermde nestplaatsen gezien zoals houtduif, holenduif en kauw. De holenduiven kwamen uit een gat in de blinde gevel (westzijde) van Latenstein. Aan de binnenzijde van Latenstein zijn geen sporen van een nest gezien. Ook aan de buitenzijde waren geen sporen van een nest te zien. Openingen in de gebouwen zijn groot genoeg (doorvoeren) voor holenduif en andere algemene vogelsoorten. Ondanks dat de muren massief zijn is een holte in een gevel te klein voor holenduif om in te nestelen. Bij het Oscar Leeuw-gebouw zijn binnen geen sporen gezien van vogels. Aan de binnenzijde van de gebouwen van fase 2 kunnen vogels broeden op een kruising van binten.

3.2.2 **Bepaling van effecten en beoordeling in het kader van de Wnb**

Vogels met jaarrond beschermde nestplaats

Indien een paartje torenvalken (*beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn*) in het gebouw van fase 2a een nest heeft, dan kunnen renovatiewerkzaamheden ertoe leiden dat dit nest beschadigd raakt of verdwijnt. Werkzaamheden tijdens het broedseizoen kunnen ertoe leiden dat het torenvalk paartje het nest verlaat als gevolg van verstoring. Het vernietigen van deze nesten is verboden op grond van art. 3.1 lid 2 van de Wnb. Voor verstoring van nesten tijdens het broedseizoen is geen ontheffing mogelijk. Het vernietigen en verstoren van in gebruik zijnde nesten moet worden voorkomen.

Vogels waarvan de nestplaats niet jaarrond beschermd is

Renovatiwerkzaamheden in het broedseizoen kunnen ertoe leiden dat nesten van vogelsoorten die in gebruik zijn beschadigd raken of verlaten worden door de oudervogels als gevolg van verstoring. Dit is verboden op grond van de Wnb. Hiervoor is geen ontheffing mogelijk. Het vernietigen en verstoren van in gebruik zijnde nesten moet worden voorkomen.

3.2.3 Nader onderzoek

Om uitsluitel te kunnen geven over de aanwezigheid van een nestplaats van torenvalken in het plangebied is nader onderzoek nodig. Op basis van de resultaten van dit nader onderzoek kan worden vastgesteld of een ontheffing van de Wnb nodig is en of mitigerende en compenserende maatregelen nodig zijn. Het onderzoek bestaat in totaal uit drie ronden in de periode half maart tot en met half juli (sovon.nl).

3.3 Grondgebonden zoogdieren

3.3.1 Beschermden soorten en functie(s) van het plangebied

In de NDFF zijn op het terrein van het Honig complex geen waarnemingen van beschermde grondgebonden zoogdieren gemeld in de afgelopen vijf jaar. In de omgeving van het plangebied zijn waarnemingen gemeld van veldmuis, steenmarter en egel. Het plangebied bestaat uit bebouwing en is daarom voor de meeste grondgebonden zoogdieren zoals veldmuis en egel ongeschikt als verblijfplaats. De steenmarter (*Beschermingsregime andere soorten*) komt regelmatig voor in stedelijk gebied en kan een verblijfplaats in gebouwen hebben.

Onderzoek 2018-2020

Uit de quick scan van Meriën in 2018 kwam naar voren dat de gebouwen van fase 2a en 2b geen betekenis hadden voor (niet vrijgestelde) grondgebonden zoogdieren. Het enige niet vrijgestelde en beschermde grondgebonden zoogdier dat in gebouwen leeft is de steenmarter. De bebouwing van fase 2b was in 2018 nog in gebruik door ondernemers, fase 2a al niet meer. Meriën (2018) stelde vast dat de bebouwing van fase 2b niet toegankelijk was voor steenmarters. Geschikte openingen die steenmarters toegang tot de gebouwen konden verschaffen waren niet aanwezig. De vervallen bebouwing van fase 2a is van binnen geïnspecteerd op aanwezigheid en sporen van steenmarter. Deze werden niet aangetroffen. Aanwezigheid van steenmarters in de toekomst werd niet uitgesloten, gezien de vervallen staat van het gebouw.

Tijdens het vleermuisonderzoek van SAB in 2020 en de gebouwinspectie van Sweco in 2020 zijn voor zover bekend geen waarnemingen gedaan van (sporen van) de steenmarter.

Huidige situatie

Tijdens het locatiebezoek (april 2023) zijn de gebouwen van fase 2a en 2b van buiten bekeken. Fase 2b is nog steeds in gebruik door ondernemers. Aan de buitenzijde zijn

enkele gaten in de gevel te zien van voormalige doorvoeren. Deze maken het gebouw toegankelijk voor de steenmarter. Door de verstoring vanwege het gebruik door ondernemers zijn verblijfplaatsen van steenmarters uitgesloten. Fase 2a is in vervallen staat, vergelijkbaar met 2018. In de gevels zijn gaten aanwezig, met name in de blinde westgevel van Latenstein. Door de gaten is het gebouw toegankelijk voor steenmarters. De struiken aan de noordzijde bieden bescherming als looproute voor steenmarter. Rond de gebouwen van fase 2a en 2b zijn geen sporen van gebruik of uitwerpselen gezien. Een verblijfplaats van steenmarters in het gebouw van fase 2a is op basis hiervan niet uit te sluiten.

3.3.2 **Bepaling van effecten en beoordeling in het kader van de Wnb**

Indien steenmarters (*Beschermingsregime andere soorten*) in het gebouw van fase 2a verblijft, kunnen de voorgenomen renovatiewerkzaamheden leiden tot het vernielen van verblijfplaatsen van steenmarters, wat verboden is op grond van de Wnb artikel 3.10 lid 1b.

3.3.3 **Nader onderzoek**

Om uitsluitel te kunnen geven over de huidige betekenis van het gebouw van fase 2a (Latenstein) voor steenmarter is nader onderzoek nodig. Op basis van de resultaten van dit nader onderzoek kan worden vastgesteld of een ontheffing van de Wnb nodig is en of mitigerende en compenserende maatregelen nodig zijn. Het onderzoek bestaat een gebouwinspectie en indien nodig aanvullend onderzoek met camera's.

3.4 **Planten**

3.4.1 **Beschermde soorten en functie(s) van het plangebied**

Onderzoek 2018-2020

In de quick scan voor *het hele Waalkwartier* (Meriën, 2018) is geconstateerd dat de braakliggende gronden rondom het Honig complex mogelijk betekenis hebben voor in de omgeving voorkomende beschermde soorten kluwenklokje en wilde averuit.

Huidige situatie

Tijdens het locatiebezoek (april 2023) zijn de gebouwen van fase 2a en 2b van buiten vlakdekkend onderzocht op (potenties voor) beschermde plantensoorten. Aan de gevels of tegen de gebouwen groeien geen (muur)planten. In de NDFF zijn ook geen beschermde plantensoorten gemeld op het terrein van het Honig complex. In de omgeving van het plangebied zijn waarnemingen gemeld van groot spiegelklokje en wilde averuit (NDFF). Het plangebied bestaat uit bebouwing en is daarom voor deze planten ongeschikt als groeiplaats. De gebouwen van fase 2a en 2b hebben geen betekenis voor beschermde plantensoorten.

Mogelijke groeiplaatsen van wilde averuit, kluwenklokje en groot spiegelklokje (op braakliggende grond) vallen buiten de invloedssfeer van de ingreep.

3.4.2 **Bepaling van effecten en beoordeling in het kader van de Wnb**

Effecten van de voorgenomen ingreep op beschermde plantensoorten zijn uitgesloten. Voor deze soorten hebben de gebouwen van fase 2a en 2b namelijk geen betekenis. Overtreding van verbodsbepalingen van de Wnb ten aanzien van beschermde plantensoorten als gevolg van de ingreep is dan ook uitgesloten.

3.5 **Zorgplicht**

Bij het uitvoeren van de werkzaamheden dient rekening te worden gehouden met de zorgplicht. De algemene zorgplicht (Wnb, art. 1.11) geldt altijd en voor iedereen. Of het nu wel of niet om beschermde soorten gaat en of er nu wel of geen ontheffing nodig is of vrijstelling geldt. Aan de zorgplicht kan worden voldaan door bij verstoring van dieren tijdens de werkzaamheden deze de gelegenheid te geven te vluchten naar een nieuwe leefomgeving.

4 Conclusies en aanbevelingen

4.1 Conclusies

Op basis van voorliggend onderzoek wordt het volgende geconcludeerd:

- De gebouwen van fase 2a en 2b hebben mogelijk een functie als paar- en of zomerverblijfplaats voor ruige- en gewone dwergvleermuis, laatvlieger en meervleermuis (*Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn*).
- Als vleermuizen in de gebouwen van fase 2a en 2b verblijven, kunnen de voorgenomen renovatiewerkzaamheden leiden tot het vernielen van verblijfplaatsen van vleermuizen, wat verboden is op grond van de Wnb artikel 3.5 lid 4. Ook kunnen vleermuizen hierbij gedood worden, wat verboden is op grond van de Wnb artikel 3.5 lid 1. Aanvullend onderzoek naar de functie van de gebouwen voor vleermuizen is nodig, zie hiervoor §4.3.
- Verlichting dat een groot deel van de rivier de Waal beschijnt kan de functionaliteit van een mogelijk essentiële vliegroute van vleermuizen aantasten en daardoor indirect een negatief effect hebben op een verblijfplaats (Wnb art. 3.5 lid 4). Dit moet voorkomen worden.
- De te renoveren gebouwen van fase 2 kunnen een functie hebben als nestplaats voor torenvalk (*beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn*).
- Indien een paartje torenvalken in het gebouw van fase 2a een nest heeft, dan kunnen renovatiewerkzaamheden ertoe leiden dat dit nest beschadigd raakt of verdwijnt. Werkzaamheden tijdens het broedseizoen kunnen ertoe leiden dat het torenvalk paartje het nest verlaat als gevolg van verstoring. Het vernietigen van deze nesten is verboden op grond van art. 3.1 lid 2 van de Wnb. Voor verstoring van nesten tijdens het broedseizoen is geen ontheffing mogelijk. Het vernietigen en verstoren van in gebruik zijnde nesten moet worden voorkomen.
- De gebouwen van fase 2a en 2b een functie kunnen hebben als nestplaats voor algemeen voorkomende vogels zonder jaarrond beschermde nestplaats. Voorbeelden hiervan zijn ekster, zwarte roodstaart, holenduif.
- De renovatiewerkzaamheden van fase 2a en 2b ertoe kunnen leiden dat nesten van vogels beschadigd raken of verdwijnen of dat nesten verlaten worden door de oudervogels. Dit is verboden op grond van de Wnb artikel 3.1 lid 2. Maatregelen zijn nodig om dit te voorkomen, zie hiervoor §4.2.
- Het gebouw Latenstein (fase 2a) kan een functie hebben als verblijfplaats voor de steenmarter (*Beschermingsregime andere soorten*).
- Renovatie werkzaamheden in het gebouw van fase 2a kunnen leiden tot het vernielen van een verblijfplaats van de steenmarter. Dit is verboden is op grond van de Wnb artikel 3.10 lid 1b. Aanvullend onderzoek naar de functie van het gebouw voor steenmarter is nodig, zie hiervoor §4.3.

- De te renoveren gebouwen van fase 2a en 2b geen functie hebben voor andere beschermde soorten.

4.2 Maatregelen om overtreding Wnb te voorkomen

Bij de planning en uitvoering van de werkzaamheden dient rekening te worden gehouden met de mogelijke aanwezigheid van algemene broedvogels om negatieve effecten op deze soorten - en daarmee overtreding van verbodsbepalingen van de Wnb - te voorkomen.

Door het nemen van de volgende maatregelen wordt overtreding van verbodsbepalingen voorkomen:

- Grote, voor vogels toegankelijke gaten, in gevels worden dichtgemaakt voorafgaand aan het broedseizoen. Voor het broedseizoen wordt geen (wettelijke) standaard periode gehanteerd. Globaal moet voor het broedseizoen rekening worden gehouden met de periode maart tot half augustus.
- Rooien van de beplanting ten behoeve van de renovatiewerkzaamheden buiten het broedseizoen uitvoeren.

4.3 Nader onderzoek

4.3.1 Vleermuizen

De geldigheid van het onderzoek uit 2019 is recent verlopen. Om vast te stellen of de functie van de gebouwen van fase 2a en 2b voor vleermuizen is veranderd is een actualisatie van het vleermuisonderzoek nodig. Op dit moment wordt reeds het actualiserende vleermuisonderzoek uitgevoerd. Dit onderzoek geeft uitsluitsel over de betekenis van de gebouwen voor vleermuizen. Indien de gebouwen van betekenis zijn voor vleermuizen, kan naar het oordeel van het bevoegd gezag een ontheffing van de Wnb noodzakelijk zijn.

Om eventueel als basis te kunnen dienen voor een ontheffingsaanvraag van de Wet natuurbescherming dient het vaststellen van verblijfplaatsen van vleermuizen volgens het Vleermuisprotocol 2021 te worden uitgevoerd. Dit onderzoek bestaat in totaal uit zes ronden in de periode mei t/m september:

- 1x in de ochtend en 2x 's avonds (i.v.m. laatvlieger) in de periode half mei - half juli.
- 3x 's avonds in het najaar (augustus – september).

Met dit onderzoeksvoorstel wordt zekerheidshalve ook onderzoek naar massawinterverblijfplaatsen van gewone dwergvleermuis in het najaar meegenomen.

4.3.2 Torenvalk

Om uitsluitsel te kunnen geven over de aanwezigheid van een nestplaats van torenvalken in het plangebied is nader onderzoek nodig. Op basis van de resultaten van dit nader onderzoek kan worden vastgesteld of een ontheffing van de Wnb nodig is en of mitigerende

en compenserende maatregelen nodig zijn. Om vast te stellen of er een nestplaats van de torenvalk aanwezig is in het gebouw van fase 2a worden nestplaatsen van torenvalken gezocht door middel van meerdere bezoeken in de periode half maart tot half juli. Tijdens de bezoeken wordt gelet op het gedrag van de dieren zoals het baltsen van het mannetje met daarbij het aanwijzen van een potentiële nestplaats. Ook een roepend vrouwtje, paring of brengen van prooien kan duiden op een aanwezig nest. Daarna kan gelet worden op roepende (uitgevlogen) jongen (sovon.nl).

4.3.3 **Steenmarter**

Om vast te stellen of een verblijfplaats van steenmarters aanwezig is in Latenstein (fase 2a) wordt het gebouw van binnen geïnspecteerd. Hierbij wordt gelet op openingen in gevels, poep- en vraatsporen, pootafdrukken en geluiden. Als alle ruimtes bekeken kunnen worden en er worden geen steenmarters of sporen daarvan vastgesteld dan is een verblijfplaats uit te sluiten. Blijken ruimtes in het gebouw van binnen niet te onderzoeken maar wel van buitenaf bereikbaar voor steenmarter, dan is aanvullend onderzoek met cameravallen en marterboxen noodzakelijk. Voor dit onderzoek gelden de richtlijnen van Bouwens (2017).

5 Geraadpleegde bronnen

www.ndff-ecogrid.nl, geraadpleegd op 25-05-2023.

<https://stats.sovon.nl/stats/soort/3040>, geraadpleegd op 25-05-2023.

www.verspreidingsatlas.nl, geraadpleegd 25-05-2023

Bouwens, S., 2017. Handreiking Kleine Marters in relatie tot soortbescherming. Provincie Noord-Brabant.

Horstink, Y., 2020. Memo Beschermdde natuurwaarde i.h.k.v. het bestemmingsplan Waalfront. Projectnummer: 367272. Datum 26-05-2020. Sweco, Arnhem.

Ministerie van Economische Zaken. 2016. Soortenbescherming bij ruimtelijke ingrepen. Ministerie van Economische Zaken, Den Haag

Meriën, D. 2018. Quick scan natuur. Nijmegen, Waalfront – 3 (Dijkkwartier). Ontwikkelingsbedrijf Waalfront. Projectnummer 170305.02. SAB, Arnhem.

SAB, 2020. Nader onderzoek Wet natuurbescherming. Nijmegen Waalfront – 3 (Dijkkwartier). SAB, Arnhem.

Bijlage I Toetsingskader beschermde soorten Wet natuurbescherming

Algemeen

De Wnb heeft als doel het behoud van de biodiversiteit en duurzaam gebruik van de bestanddelen daarvan. De wet regelt de bescherming van Natura 2000-gebieden, van soorten planten en dieren en van houtopstanden. De bescherming van plant- en diersoorten is geregeld in 'Hoofdstuk 3 Soorten' van de Wnb. De Wnb bevat een algemene zorgplicht voor alle in het wild levende dieren en planten, beschermd of niet. Daarnaast voorziet de wet in strikte verboden die gelden voor beschermde soorten. Daarbij gaat de wet uit van het 'nee-tenzij' principe: schadelijke handelingen zijn verboden, tenzij dit nadrukkelijk is toegestaan. De provincies zijn in principe bevoegd gezag voor de soortenbescherming van de Wnb. Alleen bij ruimtelijke ingrepen waarmee grote nationale belangen zijn gemoeid, is het Rijk bevoegd gezag.

Deze bijlage beschrijft het wettelijk kader van de soortenbescherming voor zover relevant voor voorliggend onderzoek. De informatie in deze bijlage is deels ontleend aan de brochure 'Soortenbescherming bij ruimtelijke ingrepen', versie 1.3. Ministerie van EZ, december 2016).

Zorgplicht

De Wnb bevat een algemene zorgplicht voor alle in het wild levende dieren en planten. Deze zorgplicht houdt in dat een ieder voldoende zorg in acht moet nemen voor de in het wilde levende dieren en planten, ongeacht of ze beschermd zijn. Dit betekent bijvoorbeeld dat initiatiefnemers van ruimtelijke ontwikkelingen, beheer- en onderhoudswerk en evenementen zich daaraan voorafgaand op de hoogte (laten) stellen van de aanwezige natuurwaarden en de mogelijke effecten van hun voorgenomen handelingen op deze waarden. Bij de uitvoering van die handelingen moeten negatieve gevolgen zoveel mogelijk voorkomen dan wel beperken of ongedaan gemaakt worden.

Overtreding van de zorgplicht is niet strafbaar, maar kan door toepassing van bestuursdwang wel worden gehandhaafd.

Beschermingsregimes

De Wnb onderscheidt bij de bescherming van soorten drie beschermingsregimes: *Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn*, *Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn* en *Beschermingsregime andere soorten*. Elk beschermingsregime kent zijn eigen verbodsbepalingen (tabel 1.1). Verbodsbepalingen mogen niet overtreden worden, tenzij hiervoor een vrijstelling (een uitzondering op een wettelijk verbod) of ontheffing is verleend. De interpretatie van verbodsbepalingen verschilt per bevoegd gezag.

Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn

Alle van nature in het wild levende vogels van soorten als genoemd in artikel 1 van de Vogelrichtlijn.

Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn

Soorten van de Habitatrichtlijn, het Verdrag van Bern en het Verdrag van Bonn met uitzondering van vogels. Vogels vallen onder Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn.

Beschermingsregime andere soorten

Soorten die vanuit nationaal oogpunt bescherming behoeven.

Bij de bescherming van vogels maken provincies en Rijk onderscheid tussen soorten met jaarrond beschermde nesten (categorie 1-4) en soorten waarvan de nesten niet jaarrond beschermd (categorie 5) zijn. Voor een aantal vogelsoorten geldt dat hun nesten jaarrond beschermd zijn, ook als de soort op het moment van de handeling geen gebruik maakt van het nest. Dit is het geval wanneer een vogelsoort jaarlijks terugkeert naar zijn nest en niet of nauwelijks in staat is om elders in zijn leefgebied een vervangend nest te vinden of te maken. Nesten van andere soorten mogen weggehaald worden indien het nest op dat moment aantoonbaar niet in gebruik is als broedlocatie. Het seizoen is hierbij niet relevant, wat er toe doet is of het nest in gebruik is voor het broeden. De lijsten met soorten met jaarrond beschermde nestplaatsen verschillen per bevoegd gezag.

Tabel 1 *Overzicht verbodsbepalingen beschermde soorten per beschermingsregime Wet Natuurbescherming (Bron: brochure 'Soortenbescherming bij ruimtelijke ingrepen', versie 1.3. Ministerie van EZ, december 2016).*

Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn § 3.1 Wn	Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn § 3.2 Wn	Beschermingsregime andere soorten § 3.3 Wn
Art 3.1 lid 1 Het is verboden in het wild levende vogels opzettelijk te doden of te vangen.	Art 3.5 lid 1 Het is verboden soorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen	Art 3.10 lid 1a Het is verboden soorten opzettelijk te doden of te vangen
Art 3.1 lid 2 Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen	Art 3.5 lid 4 Het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren te beschadigen of te vernielen	Art 3.10 lid 1b Het is verboden de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren opzettelijk te beschadigen of te vernielen
Art 3.1 lid 3 Het is verboden eieren te rapen en deze onder zich te hebben	Art 3.5 lid 3 Het is verboden eieren van dieren in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen	Niet van toepassing
Art 3.1 lid 4 en lid 5 Het is verboden vogels opzettelijk te storen, tenzij de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort	Art 3.5 lid 2 Het is verboden dieren opzettelijk te verstoren	Niet van toepassing
Niet van toepassing	Art 3.5 lid 5 Het is verboden plantensoorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen	Art 3.10 lid 1c Het is verboden plantensoorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen

Afwijken van verbodsbepalingen

Vrijstelling

Voor een aantal beschermde soorten en handelingen gelden vrijstellingen en is daarom geen ontheffing nodig. Vrijstellingen zijn onder andere verleend in de vorm van provinciale verordeningen en bij ministeriële regeling. In de verordening of regeling staat aangegeven voor welke verbodsbepalingen, voor welke handelingen en voor welke soorten de vrijstelling geldt. Er geldt bijvoorbeeld een vrijstelling voor een aantal algemeen voorkomende soorten amfibieën en zoogdieren bij ruimtelijke ontwikkeling en inrichting en beheer en onderhoud van gebieden.

Daarnaast gelden er vrijstellingen voor handelingen die *aantoonbaar* worden uitgevoerd op basis van een door de Minister van Economische Zaken goedgekeurde gedragscode. Het kan gaan om handelingen in het kader van bestendig beheer of onderhoud, bestendig gebruik en ruimtelijke ontwikkeling of inrichting.

Vrijgesteld zijn ook handelingen die onderdeel zijn van een beheerplan voor een Natura 2000-gebied of een programma in het kader van een programmatische aanpak, als bij de totstandkoming van het beheerplan of het programma de desbetreffende handelingen zijn getoetst aan de criteria voor afwijking van de soortenbeschermingsregimes.

Ontheffing

Voor handelingen is een ontheffing van de Wnb nodig als:

- Er geen maatregelen mogelijk zijn om het overtreden van de verbodsbepalingen te voorkomen.
- Er geen vrijstelling geldt op grond van een provinciale verordening, ministeriële regeling, gedragscode, beheerplan Natura 2000 of programmatische aanpak.

Een ontheffing wordt uitsluitend verleend als voldaan is aan elk van de volgende drie cumulatieve voorwaarden:

- Er is geen andere bevredigende oplossing voor de ingreep (andere locatie, andere werkwijze, andere planning).
- Er is sprake van een in de wet genoemd belang. De belangen verschillen per beschermingsregime. Voor de soorten die beschermd zijn onder de Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn kan alleen ontheffing of vrijstelling worden verleend op grond van de in deze richtlijnen genoemde belangen, bijvoorbeeld volksgezondheid of openbare veiligheid. Voor de soorten van het Beschermingsregime andere soorten gelden de in de Habitatrichtlijn genoemde belangen, plus een aantal aanvullende belangen, waaronder ruimtelijke ontwikkeling en bestendig beheer en onderhoud.
- De ingreep mag geen afbreuk doen aan de staat van instandhouding van de soort.

De termijn voor het behandelen van een aanvraag bedraagt 13 weken met de mogelijkheid om dit eenmalig te verlengen met 7 weken.

Bijlage V Steenmarteronderzoek

Lingotto Vermicelli BV
Willem Feenengastraat 4D
1096 BN Amsterdam

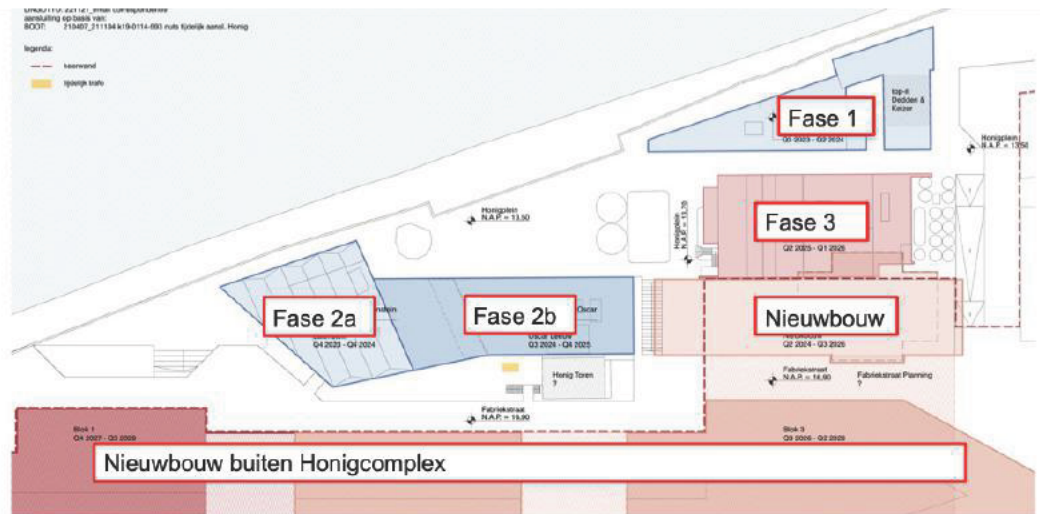
DATUM: 21 augustus 2023
ONS KENMERK: 22-0811/23.05165/AnKar
UW KENMERK: 11/23/142 en 271/23/140
AUTEUR: [REDACTED]
PROJECTLEIDER: [REDACTED]
STATUS: Versie 1.0
CONTROLE: [REDACTED]

Notitie resultaten steenmarteronderzoek fase 2, Honig complex te Nijmegen

Lingotto Vermicelli BV is voornemens om het Honig complex te Nijmegen gefaseerd te renoveren. Uit de quick scan van Waardenburg Ecology (Karels, 2023) volgde het advies om het leegstaande gedeelte van fase 2, het hoofdgebouw van het Honig complex, te onderzoeken op aanwezigheid van steenmarters. Gezien de vervallen staat en leegstand van het gebouw, kon de aanwezigheid van een verblijfplaats van de steenmarter namelijk niet uitgesloten worden in de quick scan. De steenmarter is beschermd op grond van de Wet natuurbescherming (Wnb). Voor het vernietigen van een verblijfplaats van de steenmarter is een ontheffing nodig. De resultaten zijn uitgewerkt in deze notitie.

Plangebied

Het plangebied bevindt zich in de kern van Nijmegen (provincie Gelderland). Het Honig complex ligt direct aan de rivier de Waal en maakt onderdeel uit van de herontwikkeling van het Waalfront. Het Honig complex bestaat uit vier fasen. De laagbouw betreffen de fasen 1 en 3 en staan ten oosten van de hoogbouw van het Honig complex. De hoogbouw zijn de fasen 2a en 2b. Het westelijke deel van de hoogbouw wordt Latenstein (fase 2a) genoemd. Grenzend aan Latenstein staat fase 2b, het Oscar Leeuw-gebouw genoemd dat vier bouwlagen telt. Op figuur 1 zijn de betreffende gebouwen en fasering weergegeven.

Figuur 9 Fasering van de renovatie van het Honig complex. Voorliggend onderzoek betreft het gebouw behorend bij fase 2a en leegstaand deel van fase 2b (Latenstein).

Het gebouw van fase 2a en aangrenzend gedeelte van fase 2b is niet in gebruik en is van binnen leeg. Het gebouw is op diverse plekken in slechte staat met lekkages tot gevolg waardoor plafonds nat zijn en water op de vloeren staat. De plafonds bestaan uit glad geverfd beton. Kapotte ramen en deuren zijn afgetimmerd. De bebouwing van fase 2a heeft aan de westzijde een grote blinde gevel. De foto's in figuren 2 tot en met 4 geven een beeld van de buitenzijde van fase 2a.

Figuur 10 *Blinde westgevel en zuidgevel van Latenstein (fase 2a, april 2023).*

Figuur 11 *De noordgevel van het Latenstein gebouw (fase 2a, april 2023).*

Figuur 12 De oostgevel van Latenstein waar het grenst aan fase 2b (april 2023). Vanaf boven de onderdoorgang staat fase 2b leeg en is bekeken tijdens de inspectie.

Onderzoeksmethodiek

Om aanwezigheid van steenmarters aan te tonen is het Honig gebouw fase 2 op 13 april 2023 van binnen geïnspecteerd samen met de gebouwbeheerder namens de gemeente Nijmegen, [REDACTED]. Bij de gebouwinspectie is gelet op openingen in gevels, poep- en vraatsporen, pootafdrukken en geluiden. Alle ruimtes waren toegankelijk en zijn van binnen bekeken. Daarom was aanvullend op dit bezoek geen onderzoek met marterboxen of cameravallen nodig.

Bevindingen

Het gebouw is op de begane grond geheel dicht en ontoegankelijk. Op de andere verdiepingen zijn beperkte openingen die als toegang kunnen dienen voor steenmarters. Er zijn geen steenmarters waargenomen noch sporen of prooiresten die duiden op aanwezigheid van steenmarters. De gebouwbeheerder controleert enkele keren per week het gebouw (tegen kraak en vandalisme) en heeft nooit sporen van steenmarters gezien. De figuren 5, 6 en 7 geven een beeld van het leegstaande gedeelte van de begane grond in fase 2.

Figuur 13 Begane grond van het leegstaande Leeuwenstein gebouw (fase 2a).

Figuur 14 Op enkele plaatsen zijn door krakers spullen gedumpt.

Figuur 15 Begane grond in fase 2a met natte vloeren op de plaats van lekkages.

Conclusies

In het Honig gebouw fase 2 (fase 2a en leegstaand deel van fase 2b) zijn verblijfplaatsen van steenmarters uitgesloten.

Literatuur

Karels, M.A., 2023. Actualiserende quick scan fase 2a en 2b van het Honig complex. Toetsing in het kader van de Wet natuurbescherming onderdeel soortenbescherming. Rapport 23-290. Waardenburg Ecology, Culemborg.

Voor vragen over deze notitie kunt u contact opnemen met [REDACTED].

Akkoord voor uitgave: Teamleider Waardenburg Ecology
[REDACTED]

Datum akkoord : 14 augustus 2023

Waardenburg Ecology is niet aansprakelijk voor gevolgschade, alsmede voor schade welke voortvloeit uit toepassingen van de resultaten van werkzaamheden of andere gegevens verkregen van Waardenburg Ecology; opdrachtgever vrijwaart Waardenburg Ecology voor aanspraken van derden in verband met deze toepassing.

© Waardenburg Ecology / Lingotto Vermicelli

Dit rapport is vervaardigd op verzoek van opdrachtgever en is zijn eigendom. Niets uit dit rapport mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden d.m.v. druk, fotokopie, digitale kopie of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever hierboven aangegeven en Waardenburg Ecology, noch mag het zonder een dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd.

Waardenburg Ecology is een handelsnaam van Bureau Waardenburg BV. Lid van de branchevereniging Netwerk Groene Bureaus. Het kwaliteitsmanagementsysteem is gecertificeerd door EIK Certificering overeenkomstig ISO 9001:2015. Waardenburg Ecology hanteert als algemene voorwaarden de DNR 2011, tenzij schriftelijk anders wordt overeengekomen.

Waardenburg Ecology Varkensmarkt 9, 4101 CK Culemborg, 0345 512710
info@waardenburg.eco, www.waardenburg.eco

Bijlage VI Torenvalk onderzoek

Lingotto Vermicelli BV
Willem Feenengastraat 4D
1096 BN Amsterdam

DATUM: 11 augustus 2023
ONS KENMERK: 22-0811/23.05164, [REDACTED]
UW KENMERK: 11/23/142 en 271/23/140
AUTEUR: [REDACTED]
PROJECTLEIDER: [REDACTED]
STATUS: Versie 1.0
CONTROLE: [REDACTED]

Notitie resultaten torenvalkonderzoek fase 2a en 2b, Honig complex te Nijmegen

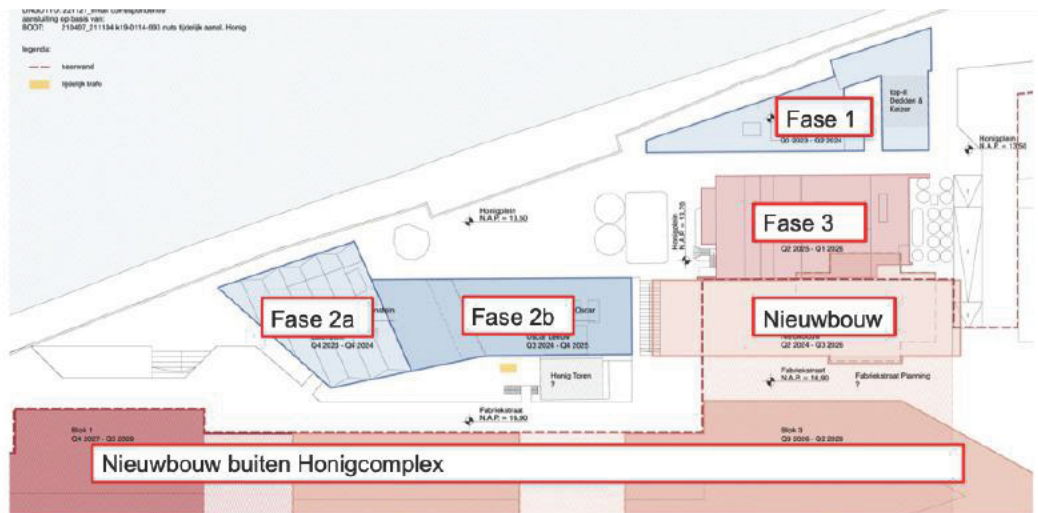
Lingotto Vermicelli BV is voornemens om het Honig complex te Nijmegen gefaseerd te renoveren. Op grond van eerdere onderzoeken is niet uitgesloten dat er in het Honig complex een nest van een torenvalk aanwezig is. In 2019 stelde SAB tijdens vleermuizenonderzoek activiteit van een torenvalk vast op het Honig complex. SAB (2019) concludeerde op grond hiervan dat een nest van een torenvalk aanwezig was. Sweco vond tijdens een gebouwinspectie in het voorjaar van 2020 geen aanwijzingen dat een torenvalk zou broeden in het Honig complex fase 2 (Horstink, 2020). Waardenburg Ecology stelde tijdens veldonderzoek in 2023 activiteit van torenvalken vast rond het Honig complex. Er werden onder andere torenvalken parend gezien op de noordoosthoek van fase 2a.

Nesten van de torenvalk worden door de provincie Gelderland beschouwd als jaarrond beschermd van categorie 5. Dat wil zeggen dat de nesten van de torenvalk jaarrond beschermd zijn, als onvoldoende alternatieve nestplaatsen in de omgeving aanwezig zijn. Om zekerheid te verkrijgen over de aanwezigheid van een nestplaats van torenvalken in het Honig complex is in 2023 nader onderzoek gedaan hiernaar. De resultaten zijn uitgewerkt in deze notitie.

Plangebied

Het plangebied bevindt zich in de kern van Nijmegen (provincie Gelderland). Het Honig complex ligt direct aan de rivier de Waal en maakt onderdeel uit van de herontwikkeling van het Waalfront. Het Honig complex bestaat uit vier fasen. De laagbouw betreffen de fasen 1 en 3. De gebouwen staan ten oosten van de hoogbouw van het Honig complex (fase 2a en 2b). Het westelijke deel van het Honig complex wordt Latenstein genoemd (fase 2a) en telt drie bouwlagen. Grenzend aan Latenstein staat fase 2b, ook het Oscar Leeuw-gebouw genoemd dat vier bouwlagen telt. Ten zuiden van fase 2b staat de Honig toren. Op figuur 1 zijn de betreffende gebouwen en fasering weergegeven.

Figuur 16 Fasering van de renovatie van het Honig complex. Dit activiteitenplan betreft alleen de gebouwen behorend bij fase 2a (Latenstein) en 2b (Oscar Leeuw).

Het gebouw van fase 2a, is niet in gebruik en is van binnen leeg. Het gebouw is op diverse plekken in slechte staat. De plafonds bestaan uit glad geverfd beton. Kapotte ramen en deuren zijn afgetimmerd. De bebouwing van fase 2a heeft aan de westzijde een grote blinde gevel. Fase 2b is in gebruik als restaurant en opslag. De daken van beide gebouwen is bedekt met bitumen. De Honig toren is bekleed met plaatwerk en een plat bitumendak. Bovenin de toren is op iedere windrichting een raam. De gebouwen van fase 2a en 2b zijn in slechte staat. Gaten in het metselwerk zijn zichtbaar. De foto's in figuren 2 tot en met 6 geven een beeld van de buitenzijde van fase 2a en 2b.

Figuur 17 Honig complex gezien vanaf de zuidzijde.

Figuur 18 Blinde westgevel en zuidgevel van Latenstein (fase 2a, april 2023).

Figuur 19 De noordgevel van het Latenstein gebouw (fase 2a, april 2023).

Figuur 20 De oostgevel van Latenstein waar het grenst aan fase 2b (april 2023).

Figuur 21 De platte daken van Latenstein (fase 2a, lichte dak) en Oscar Leeuwgebouw (fase 2b), gezien vanuit de Honig toren. Het dak is ongeschikt voor vogels om op te broeden (april 2023).

Onderzoeksmethodiek

In de periode half maart tot half juli zijn drie onderzoeksronden uitgevoerd om de aan- of afwezigheid van een nestplaats van torenvalken vast te stellen. Tijdens de bezoeken is gelet op het gedrag van de dieren zoals een roepend vrouwtje op nest, alarmroep en prooiaanvoer (avimap.be).

Tabel 3 Overzicht onderzoeksmomenten torenvalkonderzoek.

Datum	Bezoektijden	Weer	Onderzoeker
13-04-2023	10.00u-12.00u	12°C, 2 BFT, W, droog	██████
12-05-2023	07.14u - 9.00u	12°C, 3 BFT, NO, droog	██████
27-05-2023	20.56u - 21.49u	20°C, 3 BFT, NO, bewolkt	██████

Bevindingen

Op 13 april 2023 was in de ochtend een mannetje torenvalk aanwezig in het raamkozijn van de Honig toren. Na enige tijd vloog hij weg richting de rivier de Waal en keerde later terug. Daarna vertrok de torenvalk opnieuw in de richting van het noorden.

Op 12 mei 2023 waren een mannetje en vrouwtje kort gelijktijdig aanwezig in de raamkozijnen van de Honig toren. Interactie tussen de vogels zoals roepen werd niet gezien. Ook zijn ze daarna niet meer gelijktijdig op de toren gezien. Hierdoor waren geen aanwijzingen dat zij een paartje vormden. Ook deze ochtend vertrekt het mannetje tweemaal richting de Waal om te foerageren. Het vrouwtje vertrok richting de kerk in zuidoostelijke richting.

Tijdens een avondbezoek op 27 mei 2023 zat het vrouwtje torenvalk zich te poetsen in het raamkozijn van de Honig toren. Daarna vertrok zij. Het mannetje torenvalk is niet gezien.

Tijdens het vleermuisonderzoek op 29 mei 2023 is in de ochtend een torenvalk gezien die zat te rusten in het raamkozijn in de noordgevel van Latenstein (fase 2a). Op de grond in de noordwesthoek van fase 2b lag een dood torenvalkvrouwtje op de grond.

Conclusie

Tijdens alle veldbezoeken zijn geen aanwijzingen gezien dat torenvalken broeden in het Honig complex. Roepende dieren werden niet gehoord, ook werd niet gevoerd. Een nestplaats van de torenvalk bij het Honig complex is uitgesloten. Dit sluit aan bij de conclusie die Sweco trok na de gedetailleerde gebouwininspectie.

Literatuur

Horstink, Y., 2020. Memo Beschermde natuurwaarde i.h.k.v. het bestemmingsplan Waalfront. Projectnummer: 367272. Datum 26-05-2020. Sweco, Arnhem.

Karels, M.A., 2023. Actualiserende quick scan fase 2a en 2b van het Honig complex. Toetsing in het kader van de Wet natuurbescherming onderdeel soortenbescherming. Rapport 23-290. Waardenburg Ecology, Culemborg.

Meriën, D. 2018. Quick scan natuur. Nijmegen, Waalfront – 3 (Dijkkwartier). Ontwikkelingsbedrijf Waalfront. Projectnummer 170305.02. SAB, Arnhem.

SAB, 2020. Nader onderzoek Wet natuurbescherming. Nijmegen Waalfront – 3 (Dijkkwartier). Waalfront CV. Projectnummer: 170305.02. SAB, Arnhem.

https://avimap.be/static/pdf/avimap/SOVON_inventarisatierichtlijnen.pdf, geraadpleegd 14-08-2023.

Voor vragen over deze notitie kunt u contact opnemen met Annette Karels.

Akkoord voor uitgave: Teamleider Waardenburg Ecology

Datum akkoord : 14 augustus 2023

Waardenburg Ecology is niet aansprakelijk voor gevolgschade, alsmede voor schade welke voortvloeit uit toepassingen van de resultaten van werkzaamheden of andere gegevens verkregen van Waardenburg Ecology; opdrachtgever vrijwaart Waardenburg Ecology voor aanspraken van derden in verband met deze toepassing.

© Waardenburg Ecology / Lingotto Vermicelli

Dit rapport is vervaardigd op verzoek van opdrachtgever en is zijn eigendom. Niets uit dit rapport mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden d.m.v. druk, fotokopie, digitale kopie of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever hierboven aangegeven en Waardenburg Ecology, noch mag het zonder een dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd.

Waardenburg Ecology is een handelsnaam van Bureau Waardenburg BV. Lid van de branchevereniging Netwerk Groene Bureaus. Het kwaliteitsmanagementsysteem is gecertificeerd door EIK Certificering overeenkomstig ISO 9001:2015. Waardenburg Ecology hanteert als algemene voorwaarden de DNR 2011, tenzij schriftelijk anders wordt overeengekomen.

Waardenburg Ecology Varkensmarkt 9, 4101 CK Culemborg, 0345 512710
info@waardenburg.eco, www.waardenburg.eco

Bijlage VII Werende maatregelen

Scheuren en spleten afsluiten

Locatie	Materiaal	Doel
Spleetvormige openingen in gevels en langs dakranden.	Kleine plastic <i>exclusion flaps</i>	Ontoegankelijk maken van verblijven in gevels en boven kozijnen. Eénrichtingsvoorziening op uitvliegopening: het zorgt dat een vleermuis die in de gevel aanwezig is nog wel naar buiten kan, maar niet meer terug naar binnen. Geschikt voor gewone dwergvleermuis (niet voor laatvlieger).

Werkperiode

Afsluiten met exclusion flaps vindt plaats in de periode 1 april tot 15 mei als de werkzaamheden starten tussen 15 mei en 15 augustus. Als de werkzaamheden starten tussen 15 oktober en 1 april wordt betreffend gebouw afgesloten voor vleermuizen met exclusion flaps in de periode 15 augustus tot 15 oktober.

Instructie en aandachtspunten

- Openingen breder dan 9 mm in de gevel, schoorsteen met toegang tot de spouw
- Opening omlaag laten wijzen, goed vastzetten
- Bij spleten met grote lengte (bijv. tussen overstek en gevel) iedere meter een exclusion flap plaatsen en overige lengte afdichten met kit of PU-vulschuim (geen pur).
- Grote gaten in de gevels dicht maken.

Exclusion flap EF 1, Unitura

VdV exclusion flap, verhuisdevleermuis.nl.

Exclusion flap model van batsbirds.nl

Toepassing onder dakgoot in combinatie met vulschuim (links) en over een open stootvoeg (rechts).

Bijlage VIII Tijdelijke vleermuisvoorzieningen

Locaties van aanwezige tijdelijke vleermuiskasten aan het gebouw van fase 3.

Foto 1 Noordgevel van fase 3, vleermuiskast geplaatst bij rode ster.

Foto 2 Oostgevel van fase 3, vleermuiskasten geplaatst bij rode sterren.

Foto 3 Westgevel van fase 3, vleermuiskast geplaatst bij rode ster.

Foto's van tijdelijke vleermuiskasten bij fase 3.

Foto 4

Opgehangen tijdelijke vleermuiskasten bij fase 3 van het Honig complex.

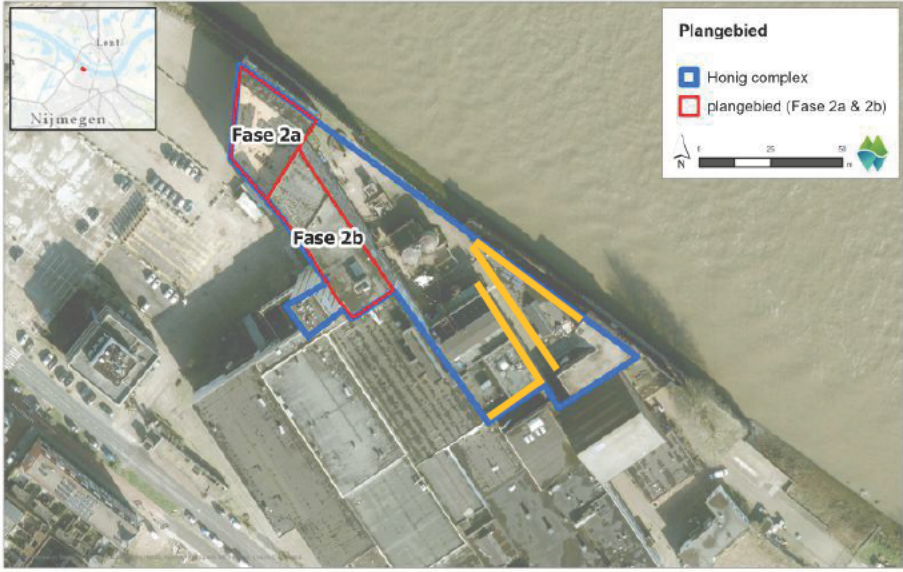

Foto 5

Opgehangen tijdelijke vleermuiskasten bij fase 3 van het Honig complex.

Aanvullend op de aanwezige vier tijdelijke vleermuiskasten worden vier tijdelijke vleermuiskasten opgehangen. Hiervoor geldt de informatie in onderstaande tabel.

Tijdelijke vleermuiskasten plaatsen		
Locatie	Type	Doel
Zie kaart tijdelijke maatregelen	Platte vleermuiskasten 4 stuks	Tijdelijke zomer- en paarverblijfplaatsen voor gewone dwergvleermuizen.
Werkperiode		
De tijdelijke vleermuiskasten worden drie maanden voor start van de werkzaamheden opgehangen. Hierbij tellen alleen de maanden april tot en met oktober.		
Instructie en aandachtspunten		
Type en plaatsing:		
- Gebruik platte vleermuiskasten zoals van VivaraPro, type VK WS 01, Waveka type Schwegler 2FE of een vergelijkbaar model van hout of houtbeton. - Vleermuiskasten kunnen zowel donker als licht gekleurd zijn. - Vleermuiskasten spreiden op windrichtingen en variatie in bezonning. - Vleermuiskasten bij voorkeur plaatsen dicht bij de dakrand. - Indien aanbouw aanwezig: minimaal 3 meter tussen dak aanbouw en vleermuiskast. - Geen lampen binnen 3 meter vanaf invliegopening. - Geen vleermuiskasten boven openslaande ramen op de verdieping. Geen vleermuiskasten recht boven deuren.		
Potentiële locaties (oranje gemarkeerd) voor plaatsen tijdelijke vleermuiskasten tijdens werkzaamheden fase 2a en 2b		
		

Bijlage IX Permanente voorzieningen en maatregelen

Maatregelen tegen strooilicht

In het ontwerp wordt verlichting gebruikt die past bij de nieuwe functie van de gebouwen van het Honig complex en tegelijk strooilicht richting de rivier de Waal zoveel mogelijk voorkomt. Dit kan door de lichtbundel goed te richten met geschikte armaturen. Tegelijk kan verstoring verminderd worden door gebruik van de lichtkleuren rood en amber. Ook kan met een tijdschema de lichtkleur aangepast worden. Meer informatie over natuurinclusieve verlichting ten behoeve van vleermuizen is te vinden in de factsheet vleermuizen verlichting van de zoogdiervereniging (zoogdiervereniging.nl).

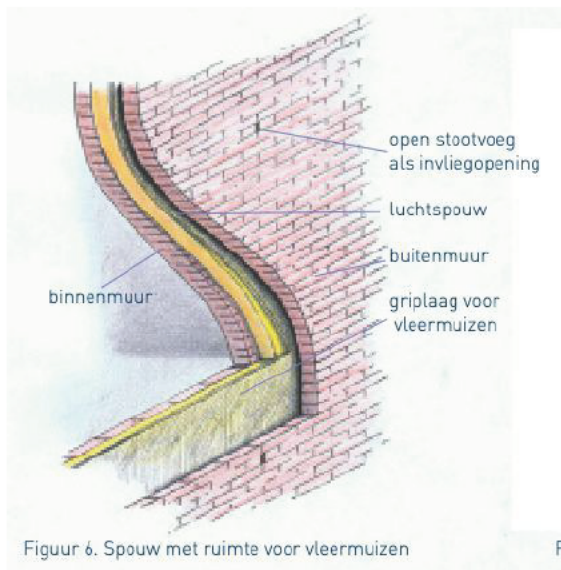
Permanente voorzieningen voor vleermuizen

De permanente vleermuisvoorziening bestaat uit het toegankelijk maken van de luchtsponw met de volgende eigenschappen:

- Luchtsponw is minimaal 3 cm breed¹;
- Zachte isolatie zoals steenwol- of glaswoldekens moeten worden voorzien van een harde ruwe buitenlaag¹;
- Invliegopening is een open stootvoeg van 21-23mm breed;
- Boven de open stootvoeg wordt een aluminium stripje of iets vergelijkbaars horizontaal geplaatst wat licht uitsteekt voor betere vindbaarheid (zie figuur 23);
- Voldoende grip, ook tegen binnenblad/isolatie. Indien nodig gripgaas/kunststof gaas van TopZeven plaatsen (TopZeven.com);
- Gripgaas wordt glad en strak tegen de isolatie vastgemaakt;
- Bij zacht isolatiemateriaal een harde laag tegenaan plaatsen;
- Invliegopening niet nabij en boven openslaande ramen of deuren;
- Locatie buiten effect van verlichting;
- Indien mogelijk is de invliegopening nabij de dakrand, tenminste minimaal 3 meter hoog vanaf de grond;
- De buitengevel wordt gemetseld met aandacht voor het minimaliseren van cementbaarden in de sponw.

Op onderstaande afbeelding is de opbouw van de luchtsponw, geschikt voor vleermuizen, weergegeven:

¹ Uit brochure vleermuisvriendelijk bouwen:
<https://www.zoogdiervereniging.nl/sites/default/files/imce/nieuwesite/Zoogdiersoorten/Vleermuizen%20algemeen/downloads/Brochure%20Vleermuisvriendelijk%20Bouwen%20%282%29.pdf>

Figuur 6. Spouw met ruimte voor vleermuizen

Figuur 7. Vleermuis hangt aan griplaag op isolatiemateriaal

Figuur 22 *Illustratie van de opbouw van de spouw uit de brochure vleermuisvriendelijk bouwen (zoogdiervereniging.nl).*

Figuur 23 *Een aluminium stripje boven de open stootvoeg voor een betere vindbaarheid.*

